

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

โดยนางปัทมา สมิตะสิริ และคณะ

เดือนมีนาคม พ.ศ.2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

โดยนางปัทมา สมิตะสิริ และคณะ

เดือนมีนาคม พ.ศ.2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

คณะผู้วิจัย

นางปัทมา สมิตะสิริ	หัวหน้าโครงการ
นางจารุวรรณ ไปษยานนท์	นักวิจัยที่เลี้ยง
นายมโนชญ์ เทศอินทร์	นักวิจัยชุมชน
นายบุญช่วย กิตติวัชรพงศ์	นักวิจัยชุมชน
นายบุญส่ง ปิงเมือง	นักวิจัยชุมชน
นายมานพ เฉพาะธรรม	นักวิจัยชุมชน
นายภราดร บุญสม	นักวิจัยชุมชน
นายสัมพันธ์ ชัยอุปละ	นักวิจัยชุมชน
นายเด่น จันตะนาเขต	นักวิจัยชุมชน
นายบุญสม เงินเย็น	นักวิจัยชุมชน
นายสุรพล นามหน่อ	นักวิจัยชุมชน
นายนवल ตาเคียว	นักวิจัยชุมชน
นางกัญญา ฤกษ์จิตต์	นักวิจัยชุมชน
นางอลิษา รัตนชีวร	นักวิจัยชุมชน
นายสุรเดช แซ่จ้าว	นักวิจัยชุมชน
นายสมบูรณ์ ฤกษ์จิตต์	นักวิจัยชุมชน
นายกิตติชัย ปิงเมือง	นักวิจัยชุมชน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)

ชุดโครงการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำนำ

รายงานวิจัยโครงการ “การศึกษาและพัฒนากองทั่วยุทธศาสตร์โดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอข้อมูลการวิจัย และที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อวิจัย และพัฒนาชุมชนแม่กาจากศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ ไปสู่การอนุรักษ์ พัฒนา และสร้างประโยชน์ อย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับชุมชนแม่กา โดยนำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนา การเสนอ ข้อมูลมีตั้งแต่ข้อมูลในอดีตก่อนการดำเนินโครงการ และขั้นตอน วิธีการ การดำเนินกิจกรรมที่ได้ ดำเนินการในโครงการ ตลอดจนผลที่มาจาก การดำเนินโครงการ ในระยะเวลาประมาณ 2 ปี จนถึงเดือน เมษายนที่มีความก้าวหน้าเกี่ยวกับการที่มีภาคเอกชนเข้าร่วมให้การสนับสนุนการดำเนินงานตาม โครงการ และแนวคิดที่เกิดจากการดำเนินโครงการ

แม้ว่าการดำเนินกิจกรรมตามโครงการจะก่อให้เกิดผลที่น่าพอใจแก่คณะวิจัยได้ในระดับหนึ่ง จากการที่สร้างประโยชน์อันเป็นรูปธรรมให้แก่ชุมชน อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีสิ่งที่จะต้องพัฒนาในอีก หลายด้าน เพื่อให้การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาที่เกิดขึ้นมั่นคง และขยายครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น และ ในประเด็นที่แตกต่างออกไปเพื่อให้เป็นการพัฒนาที่มีการบูรณาการและเกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่าง จริงจังและยั่งยืน

การดำเนินโครงการที่ผ่านมาได้รับความร่วมมือ สนับสนุนจากบุคคลจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ใน ชุมชน และภายนอก ทั้งจากส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชน ทั้งผู้สูงอายุ และเยาวชนในชุมชน ใน สถาบันการศึกษา ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลแม่กาและจากจังหวัดอื่นๆ ทั้งเยาวชนในระดับประถมศึกษาจนถึง อุดมศึกษา ทั้งที่เป็นพระในศาสนาพุทธ-คริสต์ เป็นผู้ประกอบอาชีพหลากหลายเช่นเกษตรกร ครูใน โรงเรียน อาจารย์จากมหาวิทยาลัย นักพัฒนาเอกชน นักธุรกิจ สล่า(ช่าง)ผู้เชี่ยวชาญในศิลปะพื้นเมือง แขนงต่างๆ ซึ่งไม่อาจกล่าวได้หมดสิ้นในที่นี้ ที่สำคัญยิ่งคือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการที่มากกว่าการให้การสนับสนุนงบประมาณดำเนินการวิจัย ซึ่ง คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

มีนาคม 2549

สารบัญ

บทที่	เรื่อง	หน้า
1	คำนำ	
1	บทนำ	1-6
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์การวิจัย	2
	คำถามหลักของการวิจัย	2
	ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	3
	ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	3
	งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย	3
	กรอบแนวคิดการวิจัย	4
	นิยามศัพท์ในการวิจัย	4
2	ข้อมูลพื้นฐานชุมชน และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7-37
	ข้อมูลพื้นฐานชุมชน	7
	เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	1.นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวใน ระดับประเทศ	9
	2.การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติ	9
	3.การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน	12
	4.การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	25
	-ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของตำบลแม่กา	26
	-ทิศทางและความต้องการของชุมชนในการ พัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว	31
	-ข้อเสนอจากการวิจัย	34

บทที่	เรื่อง	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย	38-42
	วิธีการและแนวทางการดำเนินการวิจัย	38
	ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล-ดำเนินงานฯ	40
	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	42
4	ผลการวิจัย-พัฒนา	43-88
	1. ส่วนที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย (คำถามการวิจัย)	43
	2. ส่วนที่เป็นผลกระทบจากการดำเนินการวิจัย-พัฒนา	84
5	สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	89-114
	สรุปผลการวิจัย	89
	1. ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัยฯ	89
	2. ผลที่เกิดขึ้นตามแผนงานที่กำหนดฯ	90
	3. ผล-ปรากฏการณ์ ที่ปรากฏที่นอกเหนือจากที่กำหนด	100
	ไว้ในวัตถุประสงค์ และแผนดำเนินโครงการ	
	อภิปรายผลการวิจัย	103
	1. หลักการสำคัญในการดำเนินงาน	103
	2. ปัญหาที่พบในการดำเนินงานตามโครงการ	107
	3. บทเรียนสำคัญ และข้อเสนอแนะจากการดำเนินโครงการ	111

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ที่	เรื่อง
1	การสื่อสารสู่ชุมชน และบุคคลภายนอกในการดำเนิน โครงการ “ศึกษาและพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา”
-จดหมายข่าว โครงการฯ
-เอกสารการประชุม/การจัดเวที/เอกสารเผยแพร่
2	โครงการต่างๆ ที่นำเสนอเพื่อการดำเนินงาน/การดำเนินการตามแผนงานใน โครงการฯ
3	แบบฟอร์มที่ใช้ใน โครงการฯ
-ด้านการเงิน
-ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในประเด็นศึกษาที่กำหนด
-เป็นเครื่องมือการดำเนินงานตาม โครงการ
-การประเมินการดำเนินงานใน โครงการ
4	การรวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในกิจกรรมสำคัญๆ ของ โครงการ
-ข้อมูลจากการศึกษาดูงาน และสรุปความคิดเห็นจากการศึกษาดูงานนักวิจัย
ชุมชน ระหว่างวันที่ 26-28 พฤษภาคม 2547 ณ แหล่งเรียนรู้ในจังหวัด
เชียงใหม่และเชียงราย
-ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเวที “นำเสนอผลการวิจัย ระยะที่
1และแสดงความคิดเห็น-ให้ข้อมูล-ข้อเสนอแนะ การดำเนิน โครงการ
ระยะที่ 2” จำนวน 5 ครั้ง ระหว่างวันที่ 19-25 พฤษภาคม 2547 ณ เวทีชุมชน
5 เวทีในตำบลแม่กา
-ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินกิจกรรมใน โครงการจาก “เวที
ระดมความคิด “ ศักยภาพ ทิศทาง และอนาคตในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยว และเรียนรู้” ในวันที่ 24 มกราคม 2549
-ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ทัวร์นำร่อง” ในวันที่
12-13 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
5	ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนิน โครงการจากสื่อต่างๆ
6	ประวัติคณะผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ตำบลแม่กา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการมีมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา มาตั้งอยู่ในชุมชน ก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชน ส่งผลให้มีการใช้พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย การค้าขาย การประกอบธุรกิจหอพัก การสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ตลอดจนการซื้อที่ดินบริเวณมหาวิทยาลัยและใกล้เคียงเพื่อเก็งกำไร ซึ่งแม้ดูเหมือนว่าได้เกิดความเจริญขึ้น แต่การขยายตัวของชุมชนโดยปราศจากวางแผนเช่นนี้ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชนอย่างกว้างขวาง ทั้งที่เป็นความเจริญทางวัตถุ และส่วนที่เป็นปัญหาในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือด้านวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณี จนเป็นที่น่าวิตกว่าหากไม่มีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง อาจก่อปัญหาในด้านต่างๆ อย่างทวีคูณในเวลาอันใกล้

การพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นวิธีการหนึ่งที่ชุมชนร่วมกันพิจารณาว่าเป็นวิธีที่สามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อรักษาคุณค่าในด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีอยู่ ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาชุดที่ผ่านมาได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 แต่ไม่มีความเคลื่อนไหวขอรับการต้องการของชุมชนในเรื่องดังกล่าว จนกระทั่งในปี พ.ศ.2546 เมื่อมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยาได้สนับสนุน โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนฯ” โดยมีอาจารย์ปัทมา สมิตะสิริ หัวหน้าคณะวิจัยร่วมกับคณะกรรมการวิจัยท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้แทนของชุมชนตำบลแม่กาจากทุกหมู่บ้าน ได้ร่วมกันศึกษาชุมชนในศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการร่วมเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในพื้นที่ตำบลแม่กา และการจัดทำเวทีระดมความคิดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา ได้พบว่าตำบลแม่กามีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสภาพสังคมวัฒนธรรม ด้านศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญา และมีสถานที่ที่น่าสนใจในชุมชน เช่นมหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์อัญมณี ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์ขยายพันธุ์สัตว์ ศูนย์ขยายพันธุ์พืช อ่างเก็บน้ำแม่ต้า อีกทั้งยังมีทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน ลำปาง-เชียงราย ผ่านเกือบทุกหมู่บ้าน (ปัทมา สมิตะสิริ และคณะ , 2546) ผู้นำชุมชน และชาวบ้านซึ่งเชื่อในศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ได้ร่วมกันระดมความคิดเพื่อที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน มีการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนหลายครั้ง และได้ทดลองจัดการท่องเที่ยวโดยมีนิสิตของมหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นผู้เที่ยว ตลอดจนจัดตั้งกลุ่มเพื่อศึกษา

และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีกำหนดประเด็นการศึกษาเพื่อศึกษาในเชิงลึกเพิ่มขึ้นโดยนำประเด็นที่สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงรูปธรรมได้ชัดเจน และมีความเสี่ยงต่อการทำลายสูง เป็นประเด็นที่สามารถพัฒนาเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในชุมชน 3 เรื่อง ได้แก่เรื่อง 1.โบราณคดีชุมชน (ในบริเวณพื้นที่หมู่ 7 บ้านบัวที่พบหลักฐานโบราณวัตถุจำนวนมาก และพบร่องรอยคือเวียง หรือแนวกำแพงเมืองโบราณ) 2.เรื่องนกในพื้นที่ป่า (ในบริเวณหมู่ 1 หม้อแกงทอง หมู่10 บ้านแม่กาท่าข้าม หมู่ 14 บ้านแม่กาไร่เดียว และหมู่18 บ้านแม่ค้ำน้อย ที่มีสภาพเป็นพื้นที่ป่าของตำบลแม่กา) 3.เรื่องประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปี (ศึกษาข้อมูลทุกหมู่บ้าน จำนวน 18 หมู่บ้าน) เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้เป็นเครื่องมือสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งจะทำให้ชุมชน เกิดกระแสการร่วมกันของประชาชนในการอนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริม และอันจะนำไปสู่การวางแผนและพัฒนาคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืนในการพัฒนา ซึ่งอาจมีผลพลอยได้ในการสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชนจากกิจกรรมท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูล ในพื้นที่ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน
 - โบราณคดีชุมชน (บริเวณพื้นที่หมู่ 7 บ้านบัว)
 - นกในพื้นที่ป่า ในรอบปี (บริเวณหมู่ 1 หม้อแกงทอง หมู่10 บ้านแม่กาท่าข้าม หมู่ 14 บ้านแม่กาไร่เดียว และหมู่18 บ้านแม่ค้ำน้อย ในรอบปี)
 - ประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชน ในรอบปี (ทุกหมู่บ้าน)
2. เพื่อให้ประชาชนตำบลแม่กาตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ และเกิดกระแสการอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน มีการร่วมกันของประชาชนในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์จากศักยภาพเหล่านั้นอย่างยั่งยืน
3. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยการดำเนินการ และการได้รับประโยชน์ร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
4. เพื่อให้กระบวนการ ในการดำเนินโครงการเป็นบทเรียนในการศึกษา พัฒนา และใช้ประโยชน์จากศักยภาพด้านอื่นๆ ที่ชุมชนมีอยู่

คำถามหลักของการวิจัย

1. ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาในด้านที่ศึกษาเป็นอย่างไร (ด้าน โบราณคดีชุมชน ด้านนกในพื้นที่ป่า ด้านประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปี)

2. การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนตามประเด็นที่กำหนด (ตามข้อ 1) สามารถก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพเหล่านั้นได้หรือไม่ อย่างไร
3. ชุมชนสามารถร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร และมีผลด้านใดบ้างที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมดังกล่าว

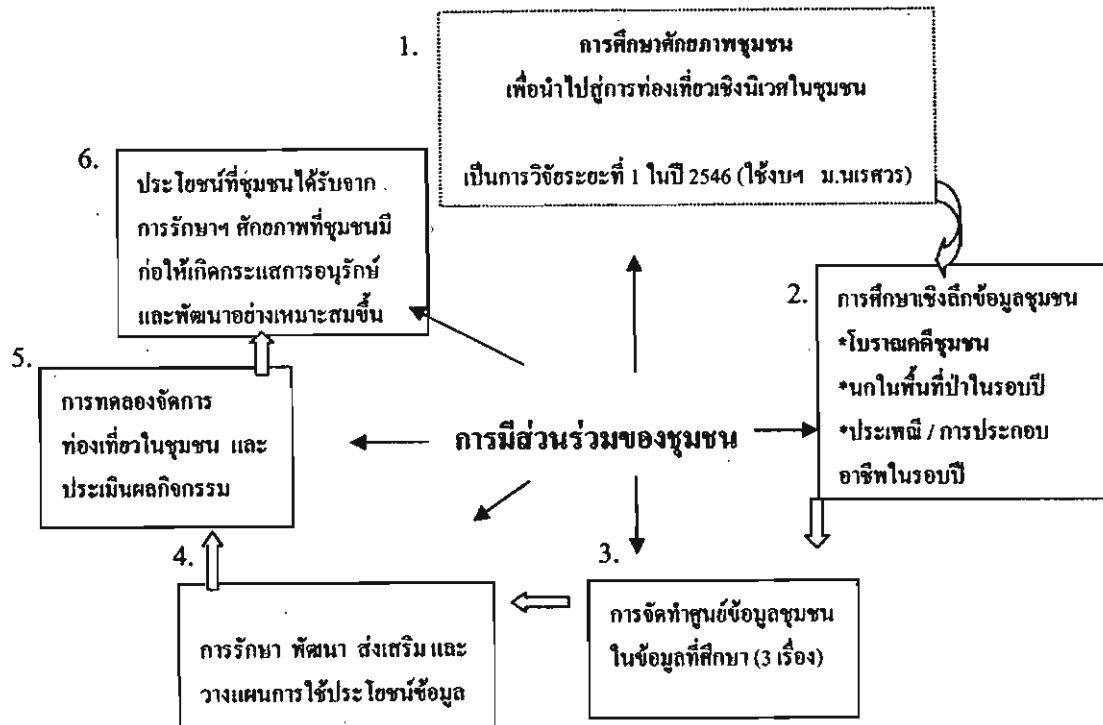
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. สามารถรวบรวม และจัดทำศูนย์ข้อมูลของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาในประเด็นการศึกษาที่กำหนดได้แก่ ด้าน โบราณคดีชุมชน นกในพื้นที่ป่า และประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชน และจัดทำปฏิทินและแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชน
2. ประชาชนตำบลแม่กาเกิดความตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ และเกิดกระแสการอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน มีการร่วมกันของประชาชนในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์จากศักยภาพของชุมชนอย่างยั่งยืน
3. มีการนำข้อมูลการศึกษาวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยชุมชน มีการร่วมกันวางแผน และดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. กระบวนการ ในการดำเนินโครงการสามารถเป็นบทเรียนในการศึกษา พัฒนา ในการใช้ประโยชน์จากศักยภาพด้านอื่นๆ ของชุมชน ตลอดจนเป็นบทเรียนแก่ชุมชนอื่น ในการดำเนินงานด้านการวิจัย และพัฒนาจากทุนที่ชุมชนมีอยู่

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย รวมระยะเวลา 2 ปี

ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2547 – 31 มีนาคม 2549

กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นการดำเนินการเพื่อศึกษาและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในลักษณะที่ต่างจากงานวิจัยอื่นๆ เนื่องจากเป็นการดำเนินงานในชุมชนซึ่งไม่เคยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวจากภายนอกมาก่อน โดยในระยะที่ 1 ของการวิจัย (ที่ดำเนินการผ่านมาแล้วในปี 2546) เริ่มจากการศึกษาศักยภาพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีอยู่(1) และในโครงการนี้ซึ่งเป็นการดำเนินโครงการระยะที่ 2 ได้ดำเนินการศึกษาศักยภาพเด่นๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน(2) โดยจะนำข้อมูลที่ศึกษารวบรวมเป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน(3) ในลักษณะการดำเนินการวิจัย-พัฒนาร่วมกับชุมชน...นักวิจัยชุมชน เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว และสร้างความตระหนักถึง

ความยั่งยืนของสภาพที่ชุมชนมีอยู่ โดยมีการทดลองจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการ

ขั้นตอน ในลักษณะการรวมพลังร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้ายของกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆเกี่ยวกับปัญหา และการพัฒนา คือ 1.การค้นหา การพิจารณา และการจัดลำดับความสำคัญ 2.การค้นหาสาเหตุ 3.การค้นหา และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา-การพัฒนา 4.การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 5.การประเมินผลของการดำเนินกิจกรรม และการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชนเพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนามีความเหมาะสม และมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และ เป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน

ความเข้มแข็งของชุมชน

หมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกัน และร่วมกันเพื่อดำเนินกิจกรรมอันก่อให้เกิดการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆ เช่นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา วัฒนธรรม อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้านคือ 1.ในด้าน จิตใจที่มีคุณธรรม เอื้ออาทร คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ 2.เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง 3.มีระบบการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน

หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (indigenous-attractions) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อการเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับพัฒนาการ ความหลากหลาย วิวัฒนาการ และสภาพแวดล้อมทาง วัฒนธรรมของกลุ่มชน โดยมีให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ ระบบสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร โบราณคดี ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับ ประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ และพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้นต่อไป

โบราณคดีชุมชน

หมายถึงแบบแผนการศึกษาวิจัย และกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมทั้งที่เป็นของเก่า หรือมรดกตกทอดมาจากอดีต และวัฒนธรรมร่วมสมัยที่ยังใช้ประโยชน์ในปัจจุบันไปพร้อมๆ กันทั้งใน ด้าน สถานที่ วัตถุสิ่งของ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ มีความหมายในมิติที่เกี่ยวข้องกับทั้งเรื่อง โบราณคดี หรืออดีตของสังคมในระดับชาติ หรือระดับโลก และเรื่อง โบราณคดีที่เป็นอดีตของชาวบ้าน ในปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้น ไม่นาน โดยที่มิได้เป็นการกำหนดอายุตามแนวทางวิชาการ โบราณคดีเฉพาะใน ระบบสากลเท่านั้น และเป็นการศึกษาวิจัย และการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้คนจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคม

วัฒนธรรมประเพณีในรอบปี

หมายถึงการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการแสดงออกของประชาชน ที่มีการปฏิบัติ สืบต่อกันมาในชุมชน ในวันสำคัญต่างๆ ของชุมชน ตามความเชื่อ ค่านิยม ศาสนา ในช่วงระยะเวลา 1 ปีแรก (พฤษภาคม 2547 ถึง เมษายน 2548) ที่ดำเนิน โครงการวิจัย จากพฤติกรรมแสดงออกของ ประชาชน ในพื้นที่เป้าหมายการศึกษาวิจัย ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การประกอบอาชีพในรอบปี

หมายถึงการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลการประกอบอาชีพของประชาชน ที่มีการปฏิบัติในชุมชน ในช่วงระยะเวลา 1 ปีแรก (พฤษภาคม 2547 ถึง เมษายน 2548) ที่ดำเนิน โครงการวิจัย โดยเน้นในอาชีพ ด้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัยคือที่ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

นกอในพื้นที่ป่า

หมายถึงการศึกษาเพื่อรวบรวมชนิด ช่วงเวลาที่พบนก ในพื้นที่วิจัยซึ่งได้แก่บริเวณป่าแม่กา ในหมู่บ้านที่กำหนดเป็นเส้นทางการศึกษาในตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ในช่วงระยะเวลา 1 ปีแรก (พฤษภาคม 2547 ถึง เมษายน 2548) ที่ดำเนิน โครงการวิจัย

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน และเอกสาร-งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

ตำบลแม่กาตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด พะเยา โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับภูมิประเทศคือมีพื้นที่ 131,696 ตร.กม. (82,310 ไร่) ภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสลับภูเขาเป็นพื้นที่ราบ 24,637 ไร่ (ร้อยละ 30) ภูเขา 51,253 ไร่ (ร้อยละ 62.27) พื้นน้ำ 6,420 ไร่ (ร้อยละ 7.80)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแม่คำ (เทศบาลเมือง) จังหวัดพะเยา

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบ้านร้อง อำเภอจาง จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลป่าห้วย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลแม่ไร่ และตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประชากรประกอบด้วยคนเมือง และชาวไทยภูเขา ซึ่งมีอยู่ 2 เผ่าคือเผ่าเข้า และเผ่าลือขอ ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม(ร้อยละ 60) รับจ้างทั่วไป(ร้อยละ 20) ค้าขาย(ร้อยละ 15) และรับราชการ(ร้อยละ 5)ในห้วงเวลาดังแต่ปีพ.ศ.2542เป็นต้นมาได้มีความพยายามในการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อพัฒนาให้ชุมชนแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นว่ามียังยั้งเกี่ยวพันด้านสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนที่น่าสนใจ ประกอบกับระยะทางที่ไม่ห่างไกลจากถนนสายหลัก (พหลโยธินเชียงราย-ลำปาง)

ในปี พ.ศ. 2546 มีการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน โดยการศึกษาศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกด้านและความต้องการของชาวบ้านตลอดจนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชนในการพัฒนาให้ ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว(ปีพ.ศ. สมิตะสิริ, 2546 หน้า 108-113) ผลการศึกษาพบว่า ตำบลแม่กามีศักยภาพการท่องเที่ยวทั้งในด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพสังคม-วัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญา มีสถานที่ที่น่าสนใจในชุมชน และมีความพร้อมในด้านการคมนาคมที่มีเส้นทางหลวงผ่านเกือบทุกหมู่บ้าน โดยที่ชาวบ้านเห็นด้วยและต้องการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่คาดหวังถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนในด้านความเจริญ การพัฒนาของของชุมชน และเพื่อการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ และจากการศึกษายังพบว่ามียังยั้งบางคนที่มีความเห็นซึ่งอาจส่งผลเสียต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน เช่น มีความต้องการขายที่ดิน ขายของป่า ในการศึกษาแล้วยังพบอีกว่าในปัจจุบันมีการทำลายศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับที่สูงมาก เช่น มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติทั้งป่าไม้และสัตว์ป่าและหลักฐานด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุใน

ชุมชนในลักษณะต่างๆ อย่างรุนแรง และต่อเนื่อง ตลอดจนจนพบปัญหาด้านสังคม วัฒนธรรมที่เป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เจริญทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็วอันเนื่องจากการมีมหาวิทยาลัยมาตั้งในพื้นที่ชุมชน

ปีพ.ศ. 2546 สมิตะสิริ , 2546 เสนอว่าหากสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ จะสามารถก่อประโยชน์ในทางอ้อมในด้านการเป็นเครื่องมือในการรักษาไว้ซึ่งคุณค่าด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีอยู่ เพราะการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในศักยภาพด้านต่างๆ ของชุมชน จะนำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าในศักยภาพเหล่านั้น ซึ่งสามารถส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรัก และหวงแหนในคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่สิ่งก่อให้เกิดการรักษา สืบทอด และพัฒนาในคุณค่าเหล่านั้น และประโยชน์ทางตรงที่สามารถเกิดขึ้น คือการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างมีระบบ ร่วมกัน ของชุมชน ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลตอบแทนในการสร้างอาชีพและรายได้ ผลที่เกิดขึ้นเหล่านี้สามารถสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยเสนอให้มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนคือ

1. ดำเนินการศึกษา และสำรวจศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ดำเนินการแล้วในปีที่ 1 ของโครงการ เมื่อ พ.ศ.2546)
2. การวางแผนดำเนินงาน กำหนดนโยบาย และมาตรการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การกำหนดพื้นที่ท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยว การจัดสรรผลประโยชน์ และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว การจัดตั้งกองทุนท่องเที่ยว
3. การเรียนรู้ พัฒนา และจัดทำศูนย์การเรียนรู้ข้อมูลชุมชน และในด้านต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน
4. การเตรียมความพร้อมแก่บุคคลในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ได้แก่
 - 4.1 การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการทรัพยากร ด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการใช้สื่อความรู้ การเชิญวิทยากรให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน การศึกษาดูงานยังชุมชนอื่น เป็นต้น
 - 4.2 การสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน และเยาวชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสำนึกในคุณค่าของชุมชนด้านวัฒนธรรมประเพณี เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมการพัฒนาความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ภาษา การบริหารจัดการ การทำอาหาร การพัฒนางานหัตถกรรม และการอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ
5. การเตรียมความพร้อมด้านกายภาพได้แก่
 - 5.1 แผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่การกำหนดวิธีการ และรูปแบบการจัดทำ การเผยแพร่ วิธีการจูงใจ โดยใช้สื่อและการให้ข่าวสารใน

รูปแบบต่างๆ

- 5.2 การเตรียมความพร้อมในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง ที่พัก การกำจัดขยะ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น

โดยเชื่อว่าการดำเนินการในลักษณะที่มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนนี้จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแบบยั่งยืน และยังสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลแม่กา ให้เกิดขึ้นได้อีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น เป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกันข้อมูลซึ่งนำมาใช้บ่งชี้ถึงความก้าวหน้า หรือประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ได้รับการประเมินความสำเร็จด้วยมาตรวัดในเชิงปริมาณ ได้แก่จำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ที่สำคัญที่สุดคือเม็ดเงินรายได้จากการท่องเที่ยว นโยบายที่นำมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของชาติจึงมีทั้งการสำรวจ บุกเบิก พัฒนา และดำเนินการประสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในทุกภูมิภาคของประเทศ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ถนน เส้นทางบิน สนามบิน ไฟฟ้า ประปา ศูนย์บริการการท่องเที่ยว ตำรวจท่องเที่ยว การอบรมมัคคุเทศก์ในทุกระดับ สำหรับการท่องเที่ยวทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นทัวร์วัด ทัวร์วัง ทัวร์บ้าน ทัวร์ป่า เพื่อเอื้ออำนวยและสนับสนุนความสามารถที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามายังพื้นที่ ที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ความเติบโต ของการท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540.) เห็นได้จากประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจาก 6.95 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2538 เป็น 11.2 ล้านคน ในปี พ.ศ.2546

2. การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544 หน้า 87-89.) 1. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) 2. บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) 3. ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์และเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลถึงการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว

ในบรรดาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่าง

ประเทศอย่างอื่นจนถือได้ว่าเป็นสินค้าหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ทัวร์ป่า หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากข้อมูลของศูนย์วิจัยป่าไม้คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(2538) แสดงให้เห็นความนิยมของการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ธรรมชาติประเภทอุทยานแห่งชาติเพิ่มขึ้นจากประมาณ 2.5 ล้านคน ในปี 2524 เป็น 11 ล้านคนในปี 2536 หรือ เช่นในการศึกษาของสุรีย์ บุญญาพวงศ์, 2539 ที่ศึกษาพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทาง ไปท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพิ่มขึ้นจาก 17,000 คนในปี พ.ศ.2530 เป็น 125,000 คนในปี พ.ศ.2533 และ เป็น 190,395 คน ในปี พ.ศ.2539

และแม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นสินค้า หรือเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีวันหมดเพราะเพียงแต่เป็นการเข้ามาชื่นชมสัมผัสแต่ภายนอก ผู้ซื้อ ไม่ได้เคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลง หรือนำกลับไปได้ และมีการบูรณะทดแทนได้ แต่ในสภาพข้อเท็จจริงแล้วการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ขาดระบบการจัดการที่คิดรวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบย่อยๆ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสังคมทั้ง โดยทางตรงและ โดยอ้อม ซึ่งส่งผลมาถึงระบบการท่องเที่ยวในที่สุด (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544 หน้า 87-89.)

ในการวิจัยถึงผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยว เช่น เชียงใหม่ พัทยา ภูเก็ต ได้พบว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสภาพแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นมากมายหลายประการเช่นเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว รูปแบบการใช้แรงงาน การขยายตัวของการใช้ที่ดินในลักษณะที่เข้มข้น เกิดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแข่งขันที่ดินและทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของปัญหาสังคมต่างๆ เช่นปัญหาอาชญากรรม โสเภณี การใช้แรงงานเด็ก การแพร่ระบาดของยาเสพติด และปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาความเป็นอยู่ ค่าครองชีพ ปัญหามลภาวะ และสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของธรรมชาติแวดล้อม ปัญหาขยะ และมลภาวะทางเสียง จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่แออัดในฤดูกาลท่องเที่ยว (ยศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 1-13) นอกจากนี้ ในการศึกษาของจิรพร ศรีวัฒนานุกุลกิจ, 2544. ซึ่งทำศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวเขากะเหรี่ยง เยาว และมูเซอ

บนเส้นทางท่องเที่ยวในกลุ่มแม่น้ำกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่าการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทาง เศรษฐกิจ ด้านอาชีพ รายได้ ระบบการผลิต และการลงทุน การตลาด ในด้าน สังคม มีการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน การย้ายถิ่นของประชากร และปัญหาสังคมต่างๆ ในด้านวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม การอยู่อาศัย วัฒนธรรมการบริโภค วัฒนธรรมการแต่งกาย และวัฒนธรรมที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ก่อให้เกิดคำถามว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวจะคุ้มค่างับความสูญเสียในด้านต่างๆ หรือสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ หรือไม่และการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเช่นนี้

อาจทำให้ตัวอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเอง ไม่อาจประสบความสำเร็จในระยะยาว ผลเสียที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุสำคัญคือการที่มิได้มีการวางแผนและกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่รัดกุมเพียงพอผลเสียที่เกิดขึ้นพอสรุปได้คือ(วินัย วีระพัฒนานนท์, 2541 หน้า 150-154. ยศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 1-13. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541 หน้า 66-68. นิคม จารุมณี, 2544 หน้า 225-236. สุริย์ จารุมณี, 2539. กชกร ชินะวงศ์, 2545 หน้า 17-19.)

ผลในด้านเศรษฐกิจ

1. ราคาที่ดิน ทรัพย์สิน และค่าครองชีพในแหล่งท่องเที่ยวมีราคาสูงเกินจริงส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วๆ ไปที่มิได้เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว
2. มีการนำงบประมาณไปทุ่มเทเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น
3. ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในชุมชนระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว
4. ทำให้ลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยวประสบภาวะขาดรายได้ในระยะที่ไม่มีนักท่องเที่ยว
5. ขาดแรงงานในการผลิตภาคเกษตรกรรม
6. เกิดการเลียนแบบด้านเศรษฐกิจ การจับจ่ายใช้สอยที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น

ผลในด้านสังคม และวัฒนธรรม

1. ก่อให้เกิดการเลียนแบบทางการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ จากนักท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ค่านิยม ความสัมพันธ์ในสังคม ฯลฯ ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ และกระบวนการทางสังคมในชุมชน
2. การย้ายถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาด้านที่พักอาศัยสาธารณสุข ปัญหา การรับบริการทางสังคมต่างๆ
3. เกิดปัญหาสังคมเช่นการพนัน ยาเสพติด เฮคส์ โสเภณี เด็กเร่ร่อน
4. ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมอันเนื่องมาจากเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว
5. เกิดความค้อยในคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม หัตถศิลป์ต่างๆ ที่มุ่งในเรื่องการค้าจนละทิ้ง คุณค่าที่แท้จริง

ผลในด้านสิ่งแวดล้อม

1. ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว การนำพันธุ์พืช สัตว์ออกจากพื้นที่ สัตว์ป่าถูกรบกวน
2. ความเค็มโตของเมืองอย่างไม่มีแผน ก่อให้เกิดความแออัด ทำลายทัศนียภาพทาง

ธรรมชาติที่สวยงาม

3. ปัญหาการทำลายทรัพยากรดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้จากการปลูกสร้างเพื่อพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานรองรับการท่องเที่ยว และดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ถนน โรงงาน สถานบันเทิง ฯลฯ
4. ปัญหาของเสียจากผู้คนซึ่งหนาแน่นเกินความสามารถในการรองรับของพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ขยะ น้ำเสีย

ซึ่งนับเป็นผลเสียหายที่เห็นได้ชัดเจน เป็นรูปธรรม โดยแหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรมอย่างชัดเจนทั้งที่พัทธา ภูเก็ต เชียงใหม่ เมื่อเข้าสู่แผนพัฒนาฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-พ.ศ.2539) (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2541 หน้า 63-65.) ได้เกิดสัญญาณเตือนถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ และประมาณการว่าหากไม่มีการจัดการที่ดีประเทศไทยจะพบกับการสูญสิ้นแบบไม่มีวันหวนกลับคืนมา และจะไม่สามารถรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวไว้ได้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540.)

ปัญหาอื่นๆ

1. ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
2. ปัญหาด้านคุณภาพ และมาตรฐานการบริการท่องเที่ยว
3. ปัญหาเชิงจิตวิทยาเช่นปัญหาการปรับตัว ความคับข้องใจของประชาชนในพื้นที่อันเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวพันกันระหว่าง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” และ “การพัฒนาแบบยั่งยืน”

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Bornemeier et al, 1997. ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการสัมมนาระดับนานาชาติเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ป่าและการพัฒนาชุมชน” ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ มกราคม 2540 ว่าหมายถึง (อ้างจาก ชศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 6) “การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ด้วยความ ระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ และในขณะที่เดียวกันก็ช่วยสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม”

Gail Nash, 1997. (อ้างจาก ชศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 6) เสนอหลักพื้นฐาน 7 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบทางด้านลบที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว
2. ต้องให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม
3. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดการเขตอนุรักษ์
4. ชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงจะต้องเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเน้นความสำคัญของการวางแผน และการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างหลักประกันว่า จำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของศักยภาพ การรองรับ (carrying capacity) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศท้องถิ่น
6. รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ
7. ต้องให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนฐานคิดซึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง อนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน และจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538 หน้า 1-9.) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism concept) ว่า “ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน(sustainable tourism)ที่ประสานประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันมาประยุกต์ใช้เป็นหลักการพื้นฐาน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการท่องเที่ยว” และได้สรุปถึงสาเหตุการเกิดขึ้นของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่ามาจากองค์ประกอบ 2 ส่วน

1. แนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ จากสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ที่ปรากฏชัดเจนจึงมีความพยายามพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการรักษา ระบบนิเวศตามธรรมชาติ โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์เพื่อเปิดโอกาสการจ้างงานและการสร้างรายได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เป็นการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจแก่ราษฎรในชนบท เพื่อจะได้ตระหนักถึงความสำคัญ และหันมาช่วยกันสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากร

- ธรรมชาติ ตลอดจนเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มอนุรักษ์ และประชาชนทั่วไปยอมรับว่า การท่องเที่ยวที่มีการวางแผนที่ดีจะมีศักยภาพใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการอนุรักษ์
2. แนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว โดยในการเดินทางท่องเที่ยวมีแนวโน้มความต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง ต้องการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือนและความตื่นตัวเกี่ยวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และกล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญในความหมายแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังนี้
- การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
 - ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
 - การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกระจายรายได้

โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนคือ

- การพัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ
- เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพ หรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
- เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
- เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (indigenous-attractions) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสการเรียนรู้ความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

แม้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จะตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2503 อันเป็นระยะเวลาเริ่มต้นของการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 แต่เพิ่งมีการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวแผนแรกเมื่อ พ.ศ. 2519 และแม้ว่าการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยจะประสบผลสำเร็จอย่างยิ่งโดยเฉพาะใน พ.ศ. 2525 ที่มีข้อมูลว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ทำรายได้สูงสุดเป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกประเภทอื่น ใน พ.ศ. 2530 มีการกำหนดให้เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยว (Visit Thailand Year) ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักทั่วโลก แต่เพิ่งเริ่มมีการให้ความสำคัญอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อ พ.ศ.2539 นี้เองจากการที่ททท.มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) ทำร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ และสถาบันวิจัยเพื่อการ

พัฒนาประเทศไทย (TDRI) ทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวโดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นกรอบ ในการจัดทำแผนการท่องเที่ยว ให้มีการเน้นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

หลังจากการดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างหนัก ได้ส่งผลให้มีการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวขึ้นอย่างมากแค่ในเวลา 6 ปีต่อมาพบว่าเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรุนแรงของแหล่งท่องเที่ยว 172 แห่ง ทำให้ในปี พ.ศ. 2536-2540 ททท.ต้องออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนฐานความสูญเสีย และเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามในภาวะที่ประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 การท่องเที่ยวก็ได้ถูกคาดหวังให้เป็นอุตสาหกรรมสำคัญในการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2542-2543 มีการประกาศให้เป็นปี Amazing Thailand และได้มีการรณรงค์ให้คนไทยเที่ยวเมืองไทยภายใต้สโลแกน “เที่ยวเมืองไทย...ไม่ไปไม่รู้” โดยการดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ

รอบที่ 1 โดยใช้เงินกู้จากต่างประเทศมากระตุ้นเศรษฐกิจโดยให้กระจายไปตามหน่วยงานต่างๆในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการท่องเที่ยวมีการดำเนินการเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ ได้แก่

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดย

-กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)

-กรมป่าไม้ มีการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องท่องเที่ยว และรณรงค์ให้ปี 2544 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ

2. กระทรวงมหาดไทย

-กรมพัฒนาชุมชน เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้มีแผนเรื่อง Ecotourism

3. กระทรวงศึกษาธิการ

-กรมศิลปากรฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

4. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

-กรมประชาสัมพันธ์ ผ่านกองสงเคราะห์และพัฒนาชาวเขา พัฒนาหมู่บ้านชาวเขาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

รอบที่ 2 เริ่มในปี พ.ศ. 2544 มีการดำเนินการผ่านนโยบาย

1. กองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้าน บาท

2. โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์

3. การกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในประเทศภายใต้สโลแกนว่าเที่ยวเมืองไทย ไปได้ทุกเดือน
4. มีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว และเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นหมู่บ้าน และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน รวมทั้งมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใน 2 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมในลักษณะการเรียนรู้และการผจญภัย และรูปแบบการให้บริการด้านที่พัก มีการพัฒนาการพักในหมู่บ้านดำเนินการโดยชาวบ้านในแบบ Homestay และการจัดที่พักที่เน้นเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมและกลมกลืนกับธรรมชาติในลักษณะ Eco-Lodge ที่มีักเป็นการดำเนินการโดยภาคธุรกิจเอกชน

นโยบายและแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2541 ที่ ททท. ได้ประกาศให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นนโยบายของททท. และได้บัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” และให้คำจำกัดความว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพื้นที่ : เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในพื้นที่ของแหล่งนั้น
2. ด้านการจัดการ : เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ : เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
4. ด้านการมีส่วนร่วม : เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่มีต่อท้องถิ่นนั้น ทั้งเรื่องรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยว และครอบคลุมถึงการที่ท้องถิ่นสามารถเข้ามาควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับการอนุมัติเป็นนโยบายชาติและแผนปฏิบัติการจากคณะรัฐมนตรี ในเดือนตุลาคม 2544 โดยกำหนดให้เริ่มใช้แผนในปีงบประมาณ 2545-2549 (ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9) โดยมีแผนงานทั้งสิ้น 14 แผนงาน งบประมาณสนับสนุน 479 ล้านบาท และมีจุดมุ่งหมาย 5 ข้อ ได้แก่

1. มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบ ในการอนุรักษ์ พื้นฟู และรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ การแบ่งเขตพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์และพื้นที่ ที่ต้องสงวนไว้

2. ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือให้ความรู้สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวม

3. ให้มีการจัดการที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่าย มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันและมี การศึกษาร่วมกันอย่างเป็นระบบ

4. ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากร โดยคงรักษาสีงแวดล้อมที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและ สังคมของพื้นที่และมีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจ และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

5. ให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาในประเทศมากขึ้น นักท่องเที่ยวไทยเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศกว้างขวางขึ้น

เกิดกระแสความตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวในกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรมท้องถิ่น และจากความคาดหวังในการกอบกู้เศรษฐกิจของชาติ ได้เกิดการพัฒนาแนวคิด รูปแบบการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมักจะเรียกตัวเองว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการดำเนินการใน 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ซึ่งอุทยานแห่งชาติได้พัฒนา รูปแบบนี้ในเรื่องการแบ่งลักษณะการใช้พื้นที่อุทยานเพื่อการศึกษา การท่องเที่ยว หรือการอนุรักษ์ แบบเข้มข้น มีการจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ป้าย มัคคุเทศก์ และคู่มือการสื่อความหมาย แต่ อุทยานแห่งชาติยังมีข้อจำกัดเรื่องการดึงประชาชนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วม และเป็น การจัดการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community Based Tourism : CBT) ซึ่งในชุมชนจะมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่สามารถสร้างการเรียนรู้และเกิดกิจกรรมท่องเที่ยวได้ โดยมีชุมชนมีบทบาทหลักในการจัดการ ซึ่งระยะเริ่มต้นในชุมชนบางแห่งมีองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) เข้าไปเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาในการดำเนินการ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลาง

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco and Adventure Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ เน้นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การขี่จักรยาน ขี่ช้าง ล่องแก่ง เดินป่า ดูนก ฯลฯ กลุ่มคนที่มี

บทบาทคือผู้ประกอบการและนักอุตสาหกรรม ที่มุ่งตลาดเป็นศูนย์กลาง และจัดปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

นอกจากนี้ยังมี การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ Homestay ที่มักเรียกตัวเองว่าเป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน ส่วนคำเรียก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในภาษาไทยก็ยังคงมีเรียกขานกันทั้งคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบไทยๆ ที่หากให้โอกาสในแต่ละกลุ่มแนวคิดได้เติบโต ก็จะเป็นการสร้างนิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มาจากบริบทของสังคมไทยและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

วินัย วีระวัฒนานนท์ กล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่าอาจนำไปใช้ได้ในความหมายที่เหมือนกัน คือหมายถึง การใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และก่อให้เกิดผลเสียแก่สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อให้มนุษย์ที่จะเกิดมาในรุ่นต่อไปได้มีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ในการดำรงชีวิตซึ่งอาจรวมถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพ หรือทดแทนความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุด

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมที่คงมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน การอนุรักษ์ดังกล่าวต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก และเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างกว้างขวาง (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2541 หน้า 161-167.)

การพัฒนาแบบยั่งยืน

การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นคำที่ได้รับการกล่าวขานอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมภายหลังการดำเนินโครงการพระราชดำริที่เรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นโครงการนำร่องของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการใช้แรงงานหลักในชุมชนชนบท ลดการใช้จ่ายของครอบครัวจากการเดินทางไปทำงาน ทำให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว ลดปัญหาสังคมอื่นๆ ลง มีการร่วมมือกัน และวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพของราชการ (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2541 หน้า 46-51.)

คำว่าความยั่งยืน(Sustainable)มักนำไปใช้กับถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการอนุรักษ์(Conservative)เช่น Ecological Sustainabilityและเป็นที่ยอมรับว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมคำว่า Sustainable จึงถูกนำไปใช้เรียกเศรษฐกิจแบบยั่งยืนหรือ Sustainable Economic และการพัฒนาที่ยั่งยืน SustainableDevelopment ในการประชุมของ World Commission on Environment and Development ณ กรุงโตเกียวเมื่อ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2530 ได้ประกาศข้อตกลงของการประชุมในหนังสือ Our Common Future เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ พัฒนาโดยอยู่บนพื้นฐานดังนี้

1. ปรับทิศทางทางเจริญเติบโต

2. เปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ
3. การดำรงรักษาทรัพยากร
4. รักษาอัตราการเจริญเติบโตของประเทศ
5. พิจารณาการใช้เทคโนโลยีและการจัดการสมัยใหม่
6. การตัดสินใจในการพัฒนาด้วยการผสมผสานทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน
7. ฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
8. ความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างจริงจัง

ในปี พ.ศ. 2534 United Nation Environmental Programme (UNEP) และ World Wild Fund for Nature (WWF) ได้ให้ความสำคัญถึงความถึงขอบเขตของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ดังนี้

1. การให้ความเคารพต่อชีวิตอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์
3. การดำรงรักษาโลก และความหลากหลายทางชีวภาพ
4. ลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ
5. การคำนึงถึงสมรรถนะ ของโลก
6. การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล
7. การให้ชุมชนดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง
8. กำหนดขอบเขตในการผสมผสานระหว่างการพัฒนา และการอนุรักษ์
9. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

นอกจากนั้นแล้วการประชุมของโลกที่กรุงริโอเดอจาเนโร ณ ประเทศ บราซิล เมื่อ พ.ศ.2535 ได้เน้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนควบคู่กับการให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา โดยให้การศึกษาแก่นักศึกษาทุกคนในระดับอุดมศึกษาซึ่งได้เริ่มนำไปใช้ในการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยหลายแห่ง (วินัย วีระพัฒนานนท์, 2541 หน้า161-167.) ศูนย์วิจัยป่าไม้ให้ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism concept) ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ที่ประสานประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันโดยมีส่วนร่วมของชุมชนดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนจึงมีความหมายโดยรวมถึงการท่องเที่ยวในสภาพธรรมชาติในพื้นที่ต่างๆ เพื่อเที่ยวชมและศึกษาซึ่งอาจเป็นทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี โดยมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้น

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน

จากความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่พบ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วของทรัพยากรท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ จนมีการคาดการณ์ว่าหากไม่มีการจัดการที่ดีจะเกิดการสูญสิ้นแบบไม่มีวันหวนกลับคืนมา และจะทำให้ประเทศไทยไม่สามารถรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระยะยาว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลด้านการท่องเที่ยวจึงกำหนดเป้าหมายการท่องเที่ยว พ.ศ.2541-2546 ในนโยบาย “เที่ยวไทยรักษ์ไทย” (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวในระยะ 6 ปีไว้ดังนี้

1. ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการรักษามรดกด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของชาติ
2. ให้การท่องเที่ยวเป็นสวัสดิการแก่ประชาชนคนไทย
3. ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม
4. ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการกระจายรายได้ และอาชีพแก่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึง
5. ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการให้การศึกษาแก่เยาวชน และประชาชน
6. ให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยได้มาตรฐานสากล

และในนโยบาย และแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2545-2549) ก็ได้

กำหนดให้การวิจัยเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว เป็นนโยบายและแนวหนึ่งทางการวิจัยของชาติเพื่อพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม (กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2544 หน้า 28) ผลการศึกษาวิจัยจากแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้สร้างแนวคิดในการรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่ต้องการพัฒนาขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

การศึกษาของ โคลลิน ฮอล (อ้างจาก ยศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 4-6.) นักวิชาการชาวออสเตรเลีย ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาปัญหาท่องเที่ยวตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเด็นด้านการเมือง ถึงส่วนบุคคล หรือกลุ่มคนที่ได้รับประโยชน์ที่แท้จริงจากการท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์นี้มักเป็นผู้มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการวางแผนการท่องเที่ยว ที่ไม่สนใจกับปัญหาผลกระทบ และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นฝ่ายถูกเที่ยว ซึ่งได้รับประโยชน์น้อยมาก และการพัฒนาท้องถิ่นมักถูกนำเสนอเป็นข้ออ้างเพื่อดึงดูดให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบตลาดโลก ในสามทศวรรษที่ผ่านมาประเทศในโลกที่สามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียแปซิฟิก ใช้ธรรมชาติ

เป็นตัวดึงดูดการท่องเที่ยว และทัวร์ป่าเป็นธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากหน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นฝ่ายที่ ได้รับผลประโยชน์ตกอยู่กับผู้ประกอบการ ขณะที่ชาวบ้านได้รับผลตอบแทนเพียงเล็กน้อย ในขณะที่ต้องแบกรับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากราคาสินค้าที่สูงขึ้น จากความบาดหมางขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน ความเสื่อมถอยของระบบความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน โดยมีงานวิจัยหลายเรื่อง que แสดงให้เห็นบทบาทของทัวร์ป่าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความเสื่อมทรามของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างรุนแรง (Durst, 1987. Judd, 1988. Mirante, 1991. Dearden 1993. อ้างจาก ยศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 6.) ปัญหาสังคมเช่นขอทาน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโสเภณี ปัญหาหนีสิน ปัญหาการสูญเสียที่ดินทำกิน การใช้จำเลยความจำเป็น การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ในการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร ในหมู่บ้านแหล่งท่องเที่ยวหลายหมู่บ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของยศ (ยศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 1-13) พบว่าบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตภาคเหนือตอนบน เชื่อมโยงกับปัญหา ความด้อยพัฒนาและความเป็นคนชายขอบของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งถูกกระทำให้กลายเป็น “ผู้ถูกเที่ยว” ปัญหาพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ที่การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การเสริมองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากร การฟื้นฟูจิตสำนึกในธรรมชาติและศักดิ์ศรีทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อีกทั้งกระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน และระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพมีการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีศักยภาพสำคัญในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ชุมชนหันมาอนุรักษ์และพัฒนาธรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับ กชกร (กชกร ชินะวงศ์, 2545 หน้า 17-19) ซึ่งเสนอผลการวิจัยโครงการรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่กำปอง กิ่ง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ ที่ได้เข้าไปมีบทบาทสนับสนุนให้ชาวบ้านร่วมกันค้นหารูปแบบและแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยกระบวนการวิจัยได้ดำเนินการให้คนในชุมชนร่วมกันทบทวนถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากการจัดการ การท่องเที่ยวที่ผ่านมา และค้นหาศักยภาพของชุมชนและค้นหาทิศทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน และร่วมกันวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการประชุมระดมสมอง กำหนดให้นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และมาตรการที่ชุมชนกำหนดไว้สำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งผลที่ปรากฏให้เห็นความแตกต่างจากการท่องเที่ยวในอดีต โดยชุมชนได้รู้ถึงความเป็นเจ้าของกิจกรรมที่ร่วมกันสร้าง ชุมชนมิได้เป็นแหล่งรองรับภาระการท่องเที่ยวที่ถูกกำหนดจากนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอก ทำให้การท่องเที่ยวของบ้านแม่กำปอง เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ยศ สันตสมบัติ (2544 หน้า 6.) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อ การวางแผน และการจัดการท่องเที่ยว ว่ามีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด และอ้างการศึกษาวิจัยของนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวที่ได้ให้ ความสำคัญกับมุมมองของชุมชน เช่น McIntosh and Goeldner, 1986. ที่เสนอให้วางแผนและ จัดการ การท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community-oriented tourism) โดยให้ ความสำคัญกับอำนาจของชุมชนในการควบคุมจัดการและจัดสรรผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ Murphy, 1989. ที่ให้ความสำคัญกับอำนาจของชุมชนในการวางแผน การท่องเที่ยวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น และLindberg, 1995. ซึ่งเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ ธรรมชาติแวดล้อมและการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องเดียวกัน นอกจากนี้ Cater , 1997.และ Mc Cool, 1994. ที่ให้ความสำคัญกับมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาชุมชนไว้ เป็นเรื่องเดียวกัน เขาได้เสนอนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญๆ คือ (ยศ สันตสมบัติ, 2544 หน้า 6.)

1. ควรให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดย ดำเนินถึงเรื่องต่างๆ ดังนี้
 - ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการ การ ท่องเที่ยว และได้รับประ โยชน์จากการท่องเที่ยวทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม
 - ส่งเสริมพัฒนาการ การท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม โดยเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ มีระบบการ สื่อสารที่ดี และให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับนัก ท่องเที่ยว
 - สร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวโดยมุ่งให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากร- ธรรมชาติ และการเรียนรู้เกี่ยวกับความสมดุลของระบบนิเวศเป็นสำคัญ
 - ดำเนินการให้มีการวางแผน และปรับปรุงพัฒนาองค์การจัดการ ด้านการ พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงกฎระเบียบและการประสาน- งานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น
 - ดำเนินการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ และ ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่
2. ควรมีการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากร โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิ ในการจัดการทรัพยากร โดยมีกฎหมายรองรับ ให้ชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถ วางแผน และจัดทำระบบการจัดการทรัพยากรภายใต้การควบคุมและดูแลการใช้ ประ โยชน์โดยองค์กรชุมชน โดยมีหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่กำกับดูแล และส่งเสริม

ทางด้านเทคนิคและเงินทุน

3. ควรมีการพัฒนากระบวนการตรวจสอบและพิจารณาการให้สัญญาแก่ประชาชนบนที่สูงอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ชุมชนมีความมั่นใจในสิทธิ และฐานะการเป็นพลเมืองไทย และได้รับโอกาสตามสมควรแก่สิทธินั้น
4. ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยน และเรียนรู้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพแก่ชุมชนในการเรียนรู้และการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
5. ควรส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีบทบาทในการประสานงานระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ เพื่อสร้างเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นให้กว้างขวาง และครอบคลุมพื้นที่ในระดับจังหวัดและภูมิภาค
6. ควรส่งเสริมให้มีการทำงานวิจัย และพัฒนาในด้านของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศต่างๆ เพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นิคม จารุมณี (2544 หน้า 225-236.) ให้ความสำคัญกับการวางแผนล่วงหน้า ที่รอบคอบในด้านการตลาดและการจัดการอื่นๆด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถรักษาองค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมที่ทำให้ชุมชนนั้นแตกต่างไปจากชุมชนอื่น และมีความมั่นใจที่จะสร้างระบบป้องกันวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าไว้ให้เป็นที่ยินยอมของนักท่องเที่ยวต่อไป

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(2538 หน้า 1.)ให้ความสำคัญกับการหาแนวทาง ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติต่างๆ เพื่อรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น โดย

1. การประชาสัมพันธ์และการตลาด
2. การบริหารและการจัดการ
3. การประชุมและฝึกอบรม
4. การพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ และการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. การพัฒนาและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สุริย์ บุญญานพวงศ์, 2539. เสนอแนวทางในการรักษาสมดุลระหว่างอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจการท่องเที่ยว จากการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. กำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว
2. การเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งบริการ และบุคลากรสำหรับบริการ
3. มีการวางแผนในเรื่องการกระจายรายได้แก่ประชาชนในวงกว้างเพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างชุมชนที่มี และ ไม่มีการท่องเที่ยว
4. การฟื้นฟูเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนพื้นเมือง และชนเผ่าต่างๆ ผ่านการสังคยานาของผู้อาวุโสและนักวิชาการ โดยต้องมีการสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติที่ถูกต้องโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540. ได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวประการหนึ่งในกลยุทธ์การบริหารแผนแม่บทคือ การระดมกำลังความคิด ความสามารถของสถาบันการศึกษา ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนชุมชน ในการเฝ้าระวัง อนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวตามศักยภาพของแต่ละท้องถิ่น และกลยุทธ์ฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของไทยประการหนึ่งคือการ สนับสนุนให้ท้องถิ่นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง โดยมีการคำนึงถึงการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาสภาพทรัพยากรและการคืนทุน

กชกร ชินะวงศ์ (2545 หน้า 17-19.) เสนอกระบวนการที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน กรณีแหล่งท่องเที่ยวบ้านแม่กำปอง กิ่ง อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่ ที่ดำเนินการ โดยให้คนในชุมชนร่วมกันทบทวนถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากการจัดการ การท่องเที่ยวที่ผ่านมา และค้นหาศักยภาพของชุมชน เพื่อค้นหาทิศทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน และร่วมกันวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการประชุมระดมสมองโดยเริ่มจาก

1. การทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้คนในชุมชนได้ทราบ โดยวิธีการต่างๆ เช่น ให้ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือพิมพ์ เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน
2. การจัดเตรียมสถานที่ แหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน มีการสำรวจ จัดทำแผนที่เส้นทางการเดินทางท่องเที่ยว จัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ดึงให้ชุมชนมีส่วนร่วมกันสร้างข้อกำหนด กฎ ระเบียบ เป็นแนวปฏิบัติแก่นักท่องเที่ยว
3. ร่วมกันค้นหากิจกรรม แนวทางการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการจัดทำวารสาร แผ่นพับ แผ่นป้าย
4. มีการสำรวจ พัฒนา และอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวในหมู่บ้านทั้งในด้านทรัพยากร

ธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชน

5. มีการพัฒนาชาวบ้านเป็นมัคคุเทศก์นำทาง โดยมีการประสานกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวงในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชมกิจกรรมของโครงการหลวง

4. การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

จากจุดมุ่งหมาย แนวทางในการดำเนินการ และวิธีการพัฒนา จัดการ และใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างความบันเทิงที่มีคุณค่า และช่วยสร้างเศรษฐกิจชุมชน โดยยังรักษาคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่ให้สืบเนื่อง และพัฒนาไปในทิศทางที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่ชุมชน การดำเนินการศึกษา เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลแม่กาเริ่มต้นจากการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ความต้องการทิศทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามความเห็นของคนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ และปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน ในโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา” โดยปีพ.ศ. 2546 ได้ข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพชุมชนในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว 5 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- 1.2 โบราณสถาน-โบราณวัตถุ
- 1.3 สภาพสังคมและวัฒนธรรม
 - ความเป็นมาในการตั้งถิ่นฐานของชุมชน
 - ประเพณี และวันสำคัญของชุมชน
 - ความเชื่อ ข้อห้าม ข้อตกลงในชุมชน
 - การดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของประชาชนในชุมชน
 - ภูมิปัญญาพื้นบ้าน
 - องค์กรและผู้นำในชุมชน
- 1.4 การประกอบอาชีพ และงานศิลปหัตถกรรม
- 1.5 สภาพภูมิศาสตร์ และการคมนาคม

1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของตำบลแม่กา

1.1 ศักยภาพด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนแม่กา พบว่ามีความสอดคล้องกันของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และตำนาน กับสภาพพื้นที่ ซึ่งได้สำรวจร่วมกับผู้แทนชุมชน และมีความสอดคล้องกับการบอกเล่าของคนในชุมชน

ทางประวัติศาสตร์มีข้อมูลที่กล่าวถึงแคว้นแคว้นและนครรัฐในดินแดนล้านนา ที่มีการกล่าวถึง

การสร้างเมืองพะเยาโดยขุนจอมธรรม ในสมัยศตวรรษที่ 20 (วราวุธ ศรีโสภาค ,2538 หน้า 154-157. สรัสวดี อ๋องสกุล, 2544 หน้า37-52.) เป็นต้นมาจนถึงสมัยของการรวมอาณาจักรในยุครัตน โกสินทร์ และเหตุการณ์สมัยสงคราม โลกที่ญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นเส้นทางเดินทัพผ่าน ไปยังพม่า และเมื่อกี้ เป็นพื้นที่ซึ่งเป็นเส้นทางเดินทัพของทหารญี่ปุ่นในช่วงเวลานั้นด้วย จากข้อมูลในการศึกษาดังนี้

สถานะการเป็นเวียงโบราณ

แม่กาในอดีตคือพันนาคม หรือพันนาคง เป็น 1 ใน จำนวน 36 พันนา สมัยขุนจอมธรรม (เริ่ม รัชสมัยในราวพ.ศ. 1660) ที่ปกครองโดยแบ่งพื้นที่เมืองพะเยาเป็นพันนา (หน่วยการปกครองเริ่มจาก หมู่บ้าน เป็นปากนา แล้วจึงเป็น พันนา เมือง หรือเวียง) พบร่องรอยคูน้ำคันดินในบริเวณหมู่บ้านที่ หมู่ 7 บ้านบัว โดยมีตำนานเกี่ยวกับการก่อตั้งหมู่บ้าน พบร่องรอยเมือง โบราณบนพื้นที่สูงเป็นเนินเขา ที่หมู่ 1 บ้านหม้อแกงตองซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เวียงแจ๊ะ” หรือ “ม่อนแจ๊ะ” มีร่องรอยซากอิฐและเศษ เครื่องเคลือบ และจากการบอกเล่าของชาวบ้านว่ามีการขุดพบ โบราณวัตถุในบริเวณนี้ในลักษณะต่างๆ เช่นเป็นเครื่องถ้วยชาม ขวานหิน เหล็กที่มีลักษณะคล้ายหอก โดยเล่าว่าเวียงแจ๊ะ หรือม่อนแจ๊ะนี้ได้รับการบอกเล่ากันต่อมาว่าเป็นที่อยู่ของพวก “ลาวะ” ซึ่งสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานของวราวุธที่กล่าวถึง เวียงบัว (เวียงบัว 1 และเวียงบัว 2) หรือเวียงกำ ซึ่งมีอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 20 อันเป็นพันนาบริเวณ ตำบลแม่กาในปัจจุบัน เป็นพันนาที่ถูกใช้เป็นป้อมปราการ ในยามสงคราม เนื่องจากมีสภาพพื้นที่เป็น ปากทางเข้าสู่เมืองพะเยาจากด้านอำเภอจาง จังหวัดลำปาง และใช้เป็นแหล่งผลิตถ้วยชามที่มีลักษณะ เป็นอุตสาหกรรมใหญ่ ที่เป็นแหล่งคัดเลือกและส่งจำหน่ายเครื่องถ้วยชาม ของเมืองพะเยาในยามสงบ สุข โดยในการศึกษาของวราวุธพบว่าการสร้างเวียงบัว ขึ้นอีก 1 เวียงในบริเวณพื้นที่ราบ ซึ่งมีร่องรอย คูน้ำ คันดิน เครื่องปั้นดินเผา พระพุทธรูปหินทราย เงินเบี้ยที่บรรจุในภาชนะในพื้นที่ และมีหลักฐาน แหล่งเตาเผาภาชนะดินเผา ถึง 3 เตา คือที่ดอยม่อนหอม ที่บ้านโทกหวาก และที่บ้านหนองแก้ว โดยใน บริเวณหมู่บ้านบัวพบเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมากโดยทั่วๆ ไปในพื้นที่ ซึ่งในการศึกษาของวราวุธจะ กล่าวถึงสภาพพื้นที่บริเวณเวียงบัว หรือบ้านบัวในปัจจุบัน โดยมีได้มีการกล่าวถึง เวียงแจ๊ะ

สถานะในสมัยรัตน โกสินทร์

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1

ในระยะ พ.ศ. 2330 เป็นช่วงที่เชียงใหม่สมทบพม่ายึดฝั่งใต้ บรรดา หัวเมืองต่างๆ ของล้านนาจึงอพยพครอบครัวหนีไปอยู่ลำปาง พะเยาเองก็มีการอพยพไปทำให้เมือง พะเยาร้างอยู่ถึง 56 ปี จนถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ที่พะเยาได้รับการฟื้นฟูพร้อม ลาว และเชียงราย ในปี พ.ศ. 2386 ให้พะเยาไปขึ้นกับลำปาง คนพะเยาจึงอพยพกลับมาตั้งเมืองพะเยา ในช่วงเวลานี้มีคำบอกเล่า ที่ตรงกันของคนใน ชุมชนที่กล่าวถึงการอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่แม่กาว่าเป็นการอพยพมาจากลำปาง

เมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว โดยในระยะหลังๆ จะมีการอพยพของผู้คนจากจังหวัดอื่นๆ เช่น เชียงใหม่ แพร่ เข้ามารวมตั้งถิ่นฐานที่แม่กาด้วย

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)

ในระยะพ.ศ. 2436 เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองเป็น “มณฑลเทศาภิบาล” ซึ่งได้ทำให้พะเยาถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลลาวเฉียง (ต่อมาเปลี่ยนเป็นมณฑลพายัพ) อันเป็นเหตุให้เกิดขบด ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2445) หรือขบดเจ็วเมืองแพร่ จากการต่อต้านการรวบรวมหัวเมืองเป็นมณฑล ชาวเจ็วรวบรวมกำลังตี แพร่ น่าน และพะเยา แม่ทัพชาวเคนมาร์ก กับตัน แอนส์ เชนเซน ที่เดินทางจากลำปางเพื่อปราบกบฏเจ็วและถูกข่มขู่ยิงตาย หลังจากเหตุการณ์สงบมีการขนอิฐตามวัดร้างไปก่อกำแพงเมืองเพื่อป้องกันข้าศึก เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ปรากฏหลักฐานอนุสาวรีย์ร้อยเอกเฮนเซน ที่หมู่ 4 บ้านโทกหวาก ร่องรอยวัดร้างในพื้นที่ตำบลแม่กาหลายวัด เช่นที่หมู่ 12 บ้านหัวทุ่ง หมู่ 13 บ้านหนองแก้ว และจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุ ที่เคยได้รับการบอกเล่าเหตุการณ์ครั้งเกิดกบฏเจ็วนี้จากคนรุ่นก่อนสืบทอดให้ลูกหลานได้รับทราบ

สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

ในปี พ.ศ. 2484 มีกองทัพญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทยตามกติกากันดัมิทรไทย - ญี่ปุ่น ไปยังประเทศพม่า ซึ่งได้ใช้แม่กาเป็นทางผ่านดังกล่าวด้วย เหตุการณ์ในช่วงนี้มีผู้สูงอายุหลายคนในชุมชนที่สามารถจดจำเหตุการณ์ดังกล่าวได้เนื่องจากเคยเห็นกองทัพญี่ปุ่น เห็นวิถีชีวิตในกองทัพเช่น การลงโทษ ความเข้มงวด การกินอยู่ การแต่งกาย ฯลฯ บางคนเคยนำเอาสินค้า ประเภทข้าว โปดต้ม หมู ไปขาย ให้กองทัพญี่ปุ่น และมีพื้นที่บนเนินเขาที่หมู่ 14 บ้านแม่กาไร่เดียว ซึ่งทหารญี่ปุ่นเคยตั้งทัพที่ชาวบ้านเรียกว่า “ม่อนญี่ปุ่น” โดยมีการขุดหลุมขนาดใหญ่ไว้ในพื้นที่

ในการสัมภาษณ์และสำรวจประวัติการตั้งถิ่นฐาน และสภาพแวดล้อม ตลอดจน ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในหมู่บ้านต่างๆ ในการวิจัยระยะที่ 1 ครั้งนั้น พบว่ามีลักษณะที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นประวัติของชุมชนตำบลแม่กา ซึ่งน่าสนใจนับแต่ครั้งสร้างเมืองพะเยาหรือพุกามยาว สืบทอดมาจนปัจจุบัน โดยหากได้มีการรวบรวมให้เห็นภาพความเป็นมาของชุมชนในแง่ประวัติศาสตร์ และพัฒนาการ กลุ่มชาติพันธุ์ การตั้งถิ่นฐาน ที่มาของวัฒนธรรมประเพณี โดยรวบรวมหลักฐานทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ จะทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าความสำคัญของแม่กาตั้งแต่อดีตสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

1.2 ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ตำบลแม่กาเป็นพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยพื้นที่ถึงร้อยละ 62.27 หรือในจำนวน 11 หมู่บ้าน ที่มีพื้นที่ป่าเบญจพรรณบนเทือกเขาบางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวน บางส่วนอยู่ในเขตอุทยาน บางส่วนเป็นป่าชุมชน จึงมีทั้งความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายในด้านพืชพรรณ สัตว์ป่า แมลง นก ก่อให้เกิดทรัพยากรและทิวทัศน์ที่สวยงาม ตามธรรมชาติ ซึ่งสรุปได้คือ

แหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำจำนวนมาก ทั้งในลักษณะที่เป็นลำน้ำ ลำห้วย อ่างเก็บน้ำ ฝาย ในพื้นที่ของทุกหมู่บ้านอาจมีมากน้อยต่างกัน ไป หมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้บริเวณป่าจะมีแหล่งน้ำสมบูรณ์มากกว่า ความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำอาจลดน้อยลงในฤดูแล้ง มีตาน้ำ น้ำจืด หรือน้ำออกรู อันเป็นแหล่งน้ำซับทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การศึกษาธรรมชาติที่ หมู่ 7 บ้านบัว หมู่ 13 บ้านหนองแก้ว หมู่ 18 บ้านแม่คำน้อย โดยเฉพาะตาน้ำที่บ้านแม่คำน้อยจะมีความสมบูรณ์อย่างมาก มีอ่างเก็บน้ำแม่คำที่ หมู่ 2 บ้านห้วยเตียนที่มีทิวทัศน์สวยงาม ปัจจุบันเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชนด้วยการเที่ยวชมธรรมชาติ และตกปลา ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งกีฬาทางน้ำประเภทเรือพายได้เป็นอย่างดี

เทือกเขา-ถ้ำ

เช่นม่อนสามเหลี่ยม ที่ หมู่ 10 บ้านแม่กาท่าข้าม ม่อนมด บวกโล้น ม่อนหิน ถ้ำหลวง ถ้ำหัวหมี่ ฯลฯ บริเวณเทือกเขาทางด้านใต้ ตะวันออก และตะวันตก ที่หมู่ 1 บ้านหม้อแกงทอง หมู่ 7 บ้านบัว หมู่ 10 บ้านแม่กาท่าข้าม หมู่ 14 บ้านแม่กาไร่เคียว หมู่ 18 บ้านแม่คำน้อย โดยเฉพาะที่แม่คำน้อยยังมีถ้ำอีก 2-3 ถ้ำ ที่มีความสวยงามสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชมธรรมชาติในลักษณะต่างๆ ได้

ทรัพยากรจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้

มีพื้นที่ป่าจำนวนมากก่อให้เกิดทรัพยากรจากป่าประเภทไม้ยืนต้นชนิดต่างๆ ไม้ไผ่ สัก ประดู่ เต็ง รัง มะค่า มะไฟ ไม้แดง มะขามป้อม ฯลฯ ไม้ล้มลุกประเภทเฟิร์น กกล้วย และพืชสมุนไพร เห็ด หน่อไม้ ผักหวาน กกล้วยไม้ สัตว์ป่า หมูป่า นิ่ม ตะกวด กระรอก ไก่ป่า เก้ง นกชนิดต่างๆ นกยูง แมลงชนิดต่างๆ แม่น คูน ลิง เต่า ไช้ผดแดง ฯลฯ ผลไม้ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์

1.3 ศักยภาพด้านสภาพสังคมวัฒนธรรม (วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ)

วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตำบลแม่กามีลักษณะที่เด่นชัดและยังคงรักษาแบบแผนวัฒนธรรม และประเพณี พื้นถิ่นอย่างแน่นแฟ้น สามารถสรุปได้คือ

วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม

ได้แก่การสู่ขวัญ ซึ่งมีทั้ง สู่ขวัญควาย สู่ขวัญข้าว สู่ขวัญคน ประเพณีกินข้าวใหม่ ทาน(दान) ข้าวใหม่ การเลี้ยงผีฝาย การเลี้ยงผีสวนไร่ การเลี้ยงผีขุนน้ำ การเลี้ยงผีจำเป็ด การเอามือหรือช่วยแรงงานในการเกษตรในชุมชน

วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ได้แก่การทาน(दान)หลวงพ่อเจ้า เข้าพรรษา ออกพรรษา ทาน(दान)ก๋วยสลาก ทอดผ้าป่า การเข้ากรรม

วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อโดยทั่วไป

เช่น สงกรานต์ รดน้ำดำหัว สรงน้ำพระธาตุ ลอยกระทง การสืบชะตา สะเคาะเคราะห์ การทำนายน การบน-แก้บน การเป่า-การแหก เพื่อรักษาโรคหรือบำบัดอาการ การสืบชะตา ความเชื่อเรื่องผีต่างๆ

วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อเพื่อสังคมส่วนรวม

ได้แก่ การห้ามตัดต้นไม้ในบางพื้นที่ ห้ามเก็บของป่าที่ยังอ่อนอยู่ ห้ามซื้อคปลา ห้ามลักขโมย ห้ามยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ห้ามขูดของเก่า ต้องเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตตามปกติ

การดำเนินชีวิตของชาวบ้านตำบลแม่กามีความน่าสนใจในฐานะที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวพื้นเมืองภาคเหนือที่ยังยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องบ้านเรือนที่อยู่ การแต่งกาย อาหารการกิน ภาษาที่ใช้ การอาชีพ กลุ่มสังคม โดยในด้านวัฒนธรรมประเพณีจะมีการปฏิบัติตามประเพณีร่วมกันเกือบตลอดทั้งปี โดยมีทั้งประเพณีในครอบครัว หมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้าน และประเพณีที่ร่วมกับชุมชนภายนอกได้แก่ ดานข้าวใหม่ ดานหัวพระเจ้า กินข้าวใหม่ สรงน้ำพระธาตุ สงกรานต์-รดน้ำดำหัว เข้าพรรษา-ออกพรรษา ดานกล้วยสลาก เข้ากรรม ทอดผ้าป่า ลอยกระทง ถิ่นอ้อผญา เลี้ยงผีต่างๆ การสู่ขวัญ-ฮ้องขวัญ การสะเคาะเคราะห์-สืบชะตา ประเพณีปีใหม่ เข้ากรรม ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเผ่าเข้า ลีซอ

1.4 ศักยภาพด้านศิลปหัตถกรรม และภูมิปัญญา

งานด้านศิลป หัตถกรรม และภูมิปัญญา ของชุมชนบ้านแม่กามีการสืบทอดหลายด้านได้แก่

ด้านการแสดง

มีชาวบ้านที่มีความสามารถในด้านการฟ้อน จ๊อย คำว ซอ ตีกลองสะบัดไชย เล่นดนตรีพื้นเมืองและในบางหมู่บ้านเช่น หมู่ 1 บ้านหม้อแกงตอง หมู่ 2 บ้านหัวขี้เขิน หมู่ 7 บ้านบัว หมู่ 12 บ้านหัวทุ่ง หมู่ 13 บ้านหนองแก้ว หมู่ 17 บ้านโทกหาวก็มีผู้ที่สามารถทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง ความสามารถในศิลปการแสดงพื้นเมืองนี้ปรากฏให้เห็นได้ชัดเมื่อมีงานบุญ เช่น กล้วยสลาก หรืองานปอย ต่างๆ ที่จะรวมกันเล่นดนตรีพื้นเมือง สะล้อ ซึง เช่นชาวบ้าน หมู่ 1 , 2 , 3 , 4 , 7 , 9 , 10 , 11 , 12 , 13 , 15 , 16 และ 17 ในบางหมู่บ้าน เช่น หมู่ 13 บ้านหนองแก้ว มีการสนับสนุนกลุ่มเยาวชนได้เรียนรู้และสืบทอดดนตรีพื้นเมืองอย่างเป็นทางการสำหรับในบางหมู่บ้านเช่นที่ หมู่ 3 บ้านแม่กาหลวง หมู่ 6 บ้านแม่กาไร่ มีชาวบ้านที่สามารถเล่นกลองสะบัดชัย โดยผู้สูงอายุ

ด้านงานหัตถกรรม

มีการทำสิ่งของเครื่องใช้ ประเภทเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ ผักตบชวา งานประดิษฐ์ที่ทำจาก

กะลามะพร้าว การปักผ้าของชาวเขาเผ่าเข้า และลิซอ การทำปราสาทสำหรับงานศพ การตีมีด ไม้กวาด การทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง

ด้านภูมิปัญญา

มีทั้งที่เกี่ยวเนื่องกับการดูแลสุขภาพสภาพกาย สุขภาพจิต เช่นการเข้าเฝือก ค่อกระดูก ออบสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและความสวยงาม ยาสมุนไพร นวดรักษาโรคต่างๆ นวดเพื่อขมวดลูกเป่า แหก ส้อง(เรียก)ขวัญ สะเคาะเคราะห์ การใช้ความเชื่อเกี่ยวกับผีเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เช่นความเชื่อเกี่ยวกับผีต่างๆ เช่นผีเจ้าบ้าน ผีน้ำจ้ำ ผีสวนไร่ ข้อปฏิบัติต่อป่าเช่นห้ามเก็บดินอ่อนหรือ สัตว์ที่ยังเล็ก การบวชป่า ข้อปฏิบัติให้หางของป่าแก่พอกิน ภูมิปัญญาในการอาชีพ เช่นทำจีโย เคาถ่าน การทำอิฐ เลี้ยงผึ้ง ตีมีด หน่อไม้้อค้ป๊ีบ หน่อไม้ดอง เลี้ยงครั่ง การทำกับดักสัตว์ การทำสุราพื้นบ้าน

1.5 สถานที่ที่น่าสนใจในชุมชน

ตำบลแม่กามีสถานที่ที่น่าสนใจนอกเหนือจากหลักฐานเกี่ยวกับแหล่งโบราณวัตถุ แหล่งโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาได้แก่

- วัดในชุมชน ที่หมู่ 1 , 2 , 4 , 5 , 7 , 13 และหมู่ 16
- ศูนย์อัญมณี ที่หมู่ 6 บ้านแม่กาไร่
- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ที่หมู่ 6 บ้านแม่กาไร่
- สถานีวิทยุ และบำรุงพันธุ์สัตว์ ที่หมู่ 7 บ้านบัว
- มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ที่หมู่ 16 บ้านห้วยเคียน
- คอกม้าจำนุญสง ที่หมู่ 3 บ้านแม่กาหลวง
- อนุสาวรีย์ร้อยเอก แสนส์ เชนเช่น ที่หมู่ 4 บ้านโทกหวาก
- กลุ่มพลังชุมชนที่มีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เช่นศูนย์สาธิตอาชีพ กลุ่มพัฒนาสตรีแม่ตำบุญโฮง ที่หมู่ 8 บ้านแม่ตำบุญโฮง
- สถานีเพาะเมล็ดพันธุ์ไม้ป่าแม่กา สวนป่าห้วยทับช้าง ที่หมู่ 10 บ้านแม่กาท่าข้าม

1.6 ศักยภาพด้านการคมนาคม

ตำบลแม่กามีเส้นทางคมนาคมที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากมีเส้นทางหลักพาดผ่านเกือบทุกหมู่บ้าน ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่จังหวัดเชียงราย ลำปาง และเชียงใหม่อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของภาคเหนือ และภายในตำบลก็มีเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน มีเพียงหมู่ที่ 18 บ้านแม่ตำน้อยซึ่งมีการคมนาคมที่ห่างไกลเส้นทางคมนาคมสายหลัก

เส้นทางหลัก มี 2 เส้นทางคือ

- ถนนพหลโยธิน สายเชียงราย-กรุงเทพฯ ตัดผ่าน 15 หมู่บ้าน จาก 18 หมู่บ้านของตำบลแม่กา

เป็นถนนลาดยาง 4 ช่องจราจร

-ถนนสายพะเยา-วังเหนือ ตัดผ่าน หมู่ 15 บ้านเกษตรสุขเป็นถนนลาดยาง 2 ช่องจราจร

เส้นทางภายในตำบล

-ถนน คสล. 30 สาย รวมระยะทาง 7,674 กิโลเมตร

-ถนน คสม. 22 เส้นทาง

-ถนน ลูกรัง 15 เส้นทาง

2. ทิศทางและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการดำเนินการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 89 คน ที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านตำบลแม่กาทั้ง 18 หมู่บ้าน โดยมีความกระจายด้านเพศ อาชีพ และช่วงอายุ พบข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทาง และความต้องการในการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ (เป็นผลการศึกษาในปี 2545-2546)

2.1 ความต้องการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในการที่จะพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยคาดหวังว่าชุมชนจะได้รับประโยชน์ในด้านความเจริญของชุมชน การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อมที่พัฒนาขึ้น และเห็นว่าชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีแหล่งโบราณในชุมชน และเป็นทางผ่านไปยังจังหวัดอื่นได้

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีเหตุผลว่าชุมชนไม่มีแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีสิ่งน่าสนใจในชุมชน และมีจำนวน 2 คน ซึ่งมีความเห็นที่น่าสนใจว่าการท่องเที่ยวจะเป็นอุปสรรคต่อการทำมาหากิน(การหาของป่า) และอาจมีปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเนื่องจากปัญหายาเสพติด

การได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าประชาชนชุมชน หรือกลุ่มอาชีพ จะได้รับประโยชน์ แต่มีจำนวนไม่น้อยที่คาดว่าผู้ได้รับประโยชน์จะเป็นบุคคลบางคนในชุมชน โดยประโยชน์ที่คาดหวังว่าจะเกิดจากการพัฒนาท่องเที่ยว คือการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้มากที่สุด รองลงมาคือความคาดหวังเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่นความเจริญของชุมชน การสร้างถนน ลูกหลานได้รับการพัฒนา การมีความรู้เพิ่มขึ้น ฯลฯ และมีจำนวน 1 คน ที่ความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการขายที่ดินให้นายทุน

ในการศึกษาถึงความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น ส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีความคาดหวังถึงประโยชน์ในด้านการพัฒนา ความเจริญ และการเพิ่มรายได้ของชุมชน ในจำนวนนี้มี 1 คนที่คาดหวังรายได้จากการขายของป่า และ 1 คน ที่เห็นว่าพัฒนาการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งการอนุรักษ์ในชุมชน

2.2 ทิศทางการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน ได้ให้ความเห็นในทิศทาง หรือลักษณะการท่องเที่ยวที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามลำดับคือ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อศึกษาประเพณีหรือวิถีชีวิตของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังสถานที่ธรรมชาติในชุมชน เที่ยวชมสถานที่และทำกิจกรรมที่น่าสนใจเช่นตกปลา หรือท่องเที่ยวเกษตร เที่ยวชมกลุ่มอาชีพ และซื้อสินค้าที่ผลิตโดยชุมชนท่องเที่ยว โบราณสถานในชุมชน และมีบางคนที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวหรือส่วนราชการ ได้มีส่วนช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้มีผู้ตอบอย่างละ 1 คน ที่มีความต้องการให้มีแหล่งบันเทิง และมีการซื้อของป่า

ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน จากการศึกษาได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เมื่อถามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจำนวนผู้ตอบที่ตอบว่าเข้าใจ มีจำนวนไม่ถึงครึ่งหนึ่งที่ให้คำตอบ โดยที่เกือบทั้งหมดให้ความหมายว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติ มีเพียง 1 คนให้ความหมายถึงการอนุรักษ์ของเก่า และการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่ยานพาหนะ

ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะเด่น หรือเอกลักษณ์ของชุมชนที่คาดว่าสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่สถานที่ที่น่าสนใจในชุมชน กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มภูมิปัญญาในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี และแหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชน และมีถึง 11 คน ที่เห็นว่าชุมชน ไม่มีลักษณะเด่นหรือเอกลักษณ์

ความเห็นเกี่ยวกับการคาดหมายถึงปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้นกลุ่มตัวอย่างที่มีการคาดหมายถึงปัญหา กับที่ไม่คาดว่าจะมีปัญหามีจำนวนไม่แตกต่างกัน โดยมีความกังวลถึงปัญหาในส่วนแรกคือปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่นปัญหา อาชญากรรม การทำลายแหล่งท่องเที่ยว การทำลายธรรมชาติ ยาสเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม การทะเลาะวิวาท การนำของโบราณไปขาย การรบกวนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน การรบกวนวิถีชีวิตชาวบ้าน และปัญหาความแออัด ส่วนที่สองคือปัญหาเกิดจากชุมชนเองได้แก่การมั่วสุม อุบัติเหตุ การเสียดาย ความขัดแย้งของชาวบ้าน การไม่มีที่ทำกิน และมีความกังวลถึงปัญหาอื่นๆ เช่น ความไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้า การดูแลนักท่องเที่ยวได้ไม่ทั่วถึง การมีโรงงานในชุมชน และการพัฒนาที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

ความเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกพึงพอใจ ความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ให้เหตุผลในด้านสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน ได้แก่ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่สงบสุข และมีการพัฒนาของชุมชน สำหรับเหตุผลด้านบุคคลคือความมีน้ำใจ การมีความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน

ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน(สิ่งที่ชุมชนควรปรับปรุงแก้ไข) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการปรับปรุงด้านการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและอื่นๆ ได้แก่สถานที่สำคัญในชุมชน กลุ่มอาชีพ ปัญหาสุขภาพจิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ความเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกเข้ามายุ่งเกี่ยว ครอบคลุมชุมชน คือการเกิดปัญหาจากการท่องเที่ยว เช่นปัญหาสุขภาพจิต การทำลายป่า การมั่วสุม การทะเลาะวิวาท การแข่งพื้นที่ทำกิน การลักขโมย เสี่ยงคัง ก่อความวุ่นวาย การทำความสกปรก การรบกวนชีวิตความเป็นอยู่ รบกวนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พุทธสถาน การนำของโบราณออกจากหมู่บ้าน และปัญหาที่เกิดจากนายทุน

ความเห็นเกี่ยวกับบุคคลที่ควรเป็นผู้วางแผนหรือดำเนินการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นสำคัญกับผู้นำชุมชนที่เป็นผู้นำเป็นทางการวางแผนหรือดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าบุคคลบางคนในชุมชนสามารถดำเนินการในเรื่องนี้ได้ และมี 1 คนเห็นว่าบุคคลที่มีความเหมาะสมจะเป็นผู้วางแผนหรือดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวคือนายทุน

การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน โดยการศึกษาศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ 5 ด้านคือ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านโบราณสถาน-โบราณวัตถุ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการประกอบอาชีพและงานศิลปหัตถกรรม และด้านสภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม และการศึกษาทิศทาง และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาให้ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้ทราบว่าชุมชนตำบลแม่กามีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะจุดเด่นเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งปรากฏหลักฐานทั้งที่เป็นโบราณสถาน และโบราณวัตถุจำนวนมากทั้งในพื้นที่ และส่วนที่นำออกไปจากชุมชน

ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ ป่าไม้ ภูเขา ซึ่งสามารถสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย เช่นจักรยานเสือภูเขา เรือพาย เดินป่า คูนก คูดาว ธรรมชาติศึกษา ฯลฯ สถานภาพสังคมวัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญา ซึ่งสามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน

นอกจากนี้ยังมีความได้เปรียบในด้านการคมนาคมที่มีถนนสายหลักผ่านตลอดแนวตำบลในเกือบทุกหมู่บ้าน และเป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อม โยงไปยังจังหวัดใกล้เคียง

ในภาพรวมชุมชนเองก็มีความต้องการที่จะพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีความเข้าใจในศักยภาพ และทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพที่มีอยู่ เข้าใจถึงปัญหาที่ชุมชนประสบในปัจจุบัน และสามารถคาดการณ์ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหากมีการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เข้าใจถึงการรักษาสีทิวทัศน์ในฐานะของเจ้าของพื้นที่จากกิจกรรมท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการที่มีกลุ่มตัวอย่างบางคนแสดงความคิด ความเข้าใจที่อาจส่งผลทางลบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่นมีความมุ่งหวังในประโยชน์จากการขายทรัพยากรธรรมชาติ การขายที่ดินให้นายทุน ความกลัวว่าการท่องเที่ยวจะส่งผลเสียต่ออาชีพการหาของป่า หรือการคาดหวังที่จะมีสถานบันเทิงเกิดขึ้นในชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ความเห็นว่าผู้ที่เหมาะสมจะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนคือนายทุน

ๆ หรือการไม่ตระหนักถึงศักยภาพ และคุณค่าของศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ สามารถส่งผลเสียต่อชุมชน หรือต่อความยั่งยืนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนได้

สิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน จึงควรคำนึงถึงขั้นตอนในการจัดทำแผน และการดำเนินการพัฒนาที่เหมาะสม มีการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทั้งในด้านการสร้างการรับรู้ในคุณค่าของชุมชน การกำหนดแนวทางการพัฒนาตลอดจนทิศทาง และจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ด้านอื่นๆ ด้วย โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ไม่ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ดังเช่นแนวทาง ที่วินัย (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2541 หน้า 161-167.) เสนอถึงการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ความรู้และประสบการณ์ที่ให้เห็นคุณค่าของชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำรง ชีวิตและการประกอบอาชีพในชุมชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ หรือที่ยศ สันตสมบัติ (2544 หน้า 6 อ้างจาก Cater, 1997 และ Mc Cool, 1994) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญในการวางแผนการท่องเที่ยวว่าการวางแผนการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น เช่นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูจิตสำนึกเกี่ยวกับธรรมชาติ สำนึกในศักดิ์ศรีทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม

ข้อเสนอจากการวิจัย

ในการวิจัยดังกล่าวคณะวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเป็น 2 แนวทางคือ ข้อเสนอสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป และข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาและการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

1. ข้อเสนอสำหรับการศึกษาวิจัย เพื่อการพัฒนา

- 1.1 เสนอให้มีการจัดตั้งคณะทำงานของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาชุมชน และระดมสรรพกำลังของชุมชนเพื่อการศึกษาชุมชน ให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว หรือการพัฒนาอื่นๆ
- 1.2 เสนอให้มีการศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ ที่พบในเบื้องต้นในงานวิจัย ชี้นี้ อย่างลึกซึ้ง และครอบคลุม มากขึ้น ในแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและให้มีความเชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียง หรือภูมิภาคที่เป็นแหล่งกำเนิดของศักยภาพที่ต้องการศึกษา เช่นในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา คามร่องรอยประวัติศาสตร์หรือเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชนจากที่ต่างๆ
- 1.3 เสนอให้มีการจัดทำข้อมูลศักยภาพในเรื่องต่างๆ เช่นประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาในเรื่องต่างๆ ประเพณีที่น่าสนใจ อาชีพทางการเกษตรที่มีอยู่มากมาย ทรัพยากรธรรมชาติ

ประเภทต่างๆ พืช สัตว์ นก แมลง ในชุมชน ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่อาจดำเนินการในลักษณะของศูนย์ข้อมูล หรือศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยชุมชนซึ่งอาจเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานปกครองท้องถิ่น สถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ในชุมชน สภาวัฒนธรรมตำบล หรือกลุ่มผู้รู้ ผู้สนใจในท้องถิ่น เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ศึกษาได้ มาใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว สร้างความภาคภูมิใจ และความตระหนักถึงศักดิ์ศรีของชุมชน ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไปอีกด้วย

1.4 เสนอให้มีการศึกษาข้อมูลด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม ร่วมกับข้อมูลด้านจิต-สังคม โดยการร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันวางแผนการพัฒนา การใช้ที่ดิน และการเติบโตของชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อไม่ให้ความเจริญด้านเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางกายภาพอื่นๆ ก่อให้เกิดผลเสียในระยาวแก่ชุมชน โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชน

1.5 เสนอให้มีการศึกษาให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของชุมชนมีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อประโยชน์ในด้านการป้องกัน แก้ไข หรือจัดเตรียมมาตรการของชุมชนที่จะรองรับปัญหาเหล่านั้น เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในชุมชน เช่น ปัญหาเรื่องราคาผลผลิต การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความสำนึกและรักในคุณค่าของท้องถิ่น ฯลฯ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวของชุมชน

2.1 เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน หรือคณะกรรมการพัฒนา (ศักยภาพ) ชุมชน ที่มาจากตัวแทนของชุมชนทุกภาคส่วนและทุกระดับเพื่อดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน และการพัฒนา โดยที่คณะกรรมการชุดนี้มีบทบาททั้งในการศึกษาข้อมูล การวางแผนดำเนินการ ติดตามประเมินผล เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด

2.2 เสนอให้มีการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น

- จัดทำปฏิทินกิจกรรม เทศกาล ประเพณี ในชุมชนตำบลแม่กา
- จัดทำปฏิทินหรือแผนการเกษตรของชุมชนตำบลแม่กา
- จัดทำข้อมูลภูมิปัญญาด้านต่างๆ เช่นการบำบัดรักษา ศิลปหัตถกรรม อาชีพที่น่าสนใจ ของชุมชนตำบลแม่กา ว่ามีอยู่ที่ไหน ทำอะไรบ้าง
- กำหนดการพื้นที่ หรือเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชน
- มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ หรือศูนย์เรียนรู้ ศูนย์ข้อมูลชุมชนในด้านต่างๆตามศักยภาพ ที่มีซึ่งอาจรวมถึงการร่วมกันกำหนดรูปแบบ หรือกิจกรรมในการท่องเที่ยว

2.3 เสนอให้มีการเตรียมความพร้อมของสถานที่ ในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ป้าย

- บอกทาง ที่พัก การกำจัดขยะ ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะเป็นต้น
- 2.4 เสนอให้มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่จะเป็นผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การเตรียมความพร้อมด้านภาษาและการสื่อสาร การบริหารจัดการ โภชนาการ การพัฒนางานหัตถกรรม และการอาชีพเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านต่างๆ
- 2.5 เสนอให้มีการดำเนินการเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน และเยาวชนในชุมชน ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสำนึกในคุณค่าของชุมชนด้านวัฒนธรรมประเพณี เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยอาจร่วมกับ โรงเรียนในชุมชนในการศึกษาชุมชนหรือดำเนิน โครงการเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม หรือภูมิปัญญาของชุมชนในด้านต่างๆ
- 2.6 เสนอให้มีการจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่การกำหนดวิธีการและรูปแบบการจัดทำ เผยแพร่ การจูงใจ โดยใช้สื่อและการให้ข่าวสารในรูปแบบต่างๆ
- 2.7 เสนอให้จัดตั้งศูนย์ประสานงาน โดยมีบุคคลที่รับผิดชอบในการประสานงานการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแผนท่องเที่ยวในทางปฏิบัติ ควบคุมดูแลกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ดูแลเรื่องความปลอดภัย จัดสรรและการกระจายผลประโยชน์ จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ข้อมูลจากการศึกษา เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลแม่กา ที่ได้ดำเนินการบนฐานข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในชุมชน และด้วยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน ทั้งในด้านการให้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัย ด้วยจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ แนวทาง วิธีการในการศึกษา พัฒนา การจัดการ และใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการสร้างการเรียนรู้แก่ชุมชนที่จะมีการพัฒนาศักยภาพส่วนอื่นๆที่ชุมชนมีอยู่ นอกเหนือจากการร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวทางนิเวศที่มีคุณค่า และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยการรักษาคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่ให้เป็นที่ปรากฏ สืบเนื่อง และพัฒนาไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนแก่ชุมชน

โดยใช้การเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการศึกษา และพัฒนาศักยภาพในด้านที่มีความชัดเจน เป็นศักยภาพที่มีความสำคัญ และสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ได้แก่ เรื่อง โบราณคดีชุมชน นกในพื้นที่ป่า วัฒนธรรมประเพณี และการประกอบอาชีพในรอบปีของชุมชน โดยการเริ่มต้นศึกษาในพื้นที่ และกลุ่มบุคคลที่ได้รับการพิจารณาว่ามีความพร้อมรับ การพัฒนามากกว่า ด้วยวิธีการที่ให้สมาชิกในชุมชนร่วมในกระบวนการศึกษาและพัฒนาในฐานะ “นักวิจัยชุมชน” และเริ่มดำเนินการสร้างกลุ่มของชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการอนุรักษ์คุณค่าด้านต่างๆ และการพัฒนาสิ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นใน

ชุมชนเช่นกลุ่มที่รับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำ
สื่อข้อมูลชุมชน และทดลองจัดการท่องเที่ยวขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการและแนวทางการดำเนินการวิจัย

แบบการวิจัย (Research Design)

การดำเนินงานวิจัย-พัฒนา ในโครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” มีลักษณะค่อนข้างเป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควบคู่ไปกับการวิจัยแบบบรรยาย (Descriptive research) เชิงสำรวจ (Survey studies) จากการรวบรวมข้อมูลของนักวิจัยชุมชนในหัวข้อสำคัญที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการ

- การสำรวจรวบรวมข้อมูล
- การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
- การสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลในปัจจัยที่ต้องการศึกษา
- การรวบรวมข้อมูลเอกสารจากบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่ศึกษา
- การกำหนดประเด็นงานพัฒนา และตรวจสอบข้อมูลการศึกษาโดยใช้กระบวนการเวทีชุมชน

สถานที่เก็บข้อมูลวิจัย

ทุกหมู่บ้าน จำนวน 18 หมู่บ้าน ในตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

หมู่ที่ 1 บ้านหม้อแกงตอง	หมู่ที่ 2 บ้านห้วยเคียน
หมู่ที่ 3 บ้านแม่กาหลวง	หมู่ที่ 4 บ้านโทกหวาก
หมู่ที่ 5 บ้านแม่คำบุญโยง	หมู่ที่ 6 บ้านแม่กาไร่
หมู่ที่ 7 บ้านบ้านบัว	หมู่ที่ 8 บ้านแม่คำบุญโยง
หมู่ที่ 9 บ้านแม่คำบุญโยง	หมู่ที่ 10 บ้านแม่กาท่าข้าม
หมู่ที่ 11 บ้านแม่คำบุญโยง	หมู่ที่ 12 บ้านหัวทุ่ง
หมู่ที่ 13 บ้านหนองแก้ว	หมู่ที่ 14 บ้านแม่กาไร่เดียว
หมู่ที่ 15 บ้านเกษตรสุข	หมู่ที่ 16 บ้านห้วยเคียน
หมู่ที่ 17 บ้านโทกหวาก	หมู่ที่ 18 บ้านแม่คำน้อย

โดยกำหนดพื้นที่ดำเนินการศึกษา วิจัย และรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นการเฉพาะตามหัวข้อที่กำหนดในการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาด้านโบราณคดีชุมชน กำหนดพื้นที่หมู่ 7 บ้านบัว เป็นหลักในการศึกษา
2. การศึกษาด้านนกในพื้นที่ป่า กำหนดพื้นที่บริเวณหมู่ 1 หม้อแกงตอง หมู่ 10 บ้านแม่กาท่าข้าม หมู่ 14 บ้านแม่กาไร่เดียว และหมู่ 18 บ้านแม่คำน้อย เป็นหลักในการศึกษา

3. การศึกษาค้นประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปี พื้นที่ศึกษาคือทั้ง 18 หมู่บ้านในตำบลแม่กา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกข้อมูลในองค์ประกอบ 3 ด้านที่ต้องการศึกษา
2. แบบบันทึกข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
3. กล้องบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว
4. แผนที่ภูมิศาสตร์ตำบลแม่กา
5. คู่มือคุณก
6. กล้องส่องทางไกล

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน โครงการวิจัย-พัฒนา

คณะผู้วิจัย

- หัวหน้าโครงการ
- นักวิจัยพี่เลี้ยง 1 คน
- นักวิจัยชุมชน 15 คน

คณะที่ปรึกษา จำนวน 9 คน

1. รศ.ดร.นริศ สีตะสุวรรณ	คณะวิทยาศาสตร์ ม.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
2. นายนิคม บุญเสริม	โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา จ.พะเยา
3. นางสาวเรืองวรรณ บัวนุช	รองผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา
4. นายสายัณห์ ไพชาญจิตต์	อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. รศ.ดร.มณฑล สงวนเสริมศรี	อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร
6. นายเมืองใจ ปิงเมือง	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลแม่กา
7. พระอาจารย์กันทวิ ฐานุตโตโร	เจ้าอาวาสวัดแม่กาหลวง
8. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่กา	
9. กำนันตำบลแม่กา	

คณะวิทยากร และผู้มีส่วนร่วมในการเสริมความรู้-ประสบการณ์แก่ชุมชนในกระบวนการ
ดำเนินการวิจัย-พัฒนาพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลวิจัย

ขั้นตอน และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล-ดำเนินงานพัฒนาการท้องถิ่นในชุมชน

1. ขั้นเตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการ

ร่วมการประชุมผู้นำชุมชนระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน (โดยให้ความสำคัญกับหมู่บ้านที่เป็นเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัย-พัฒนา 3 ด้านที่กำหนด) เพื่อชี้แจงให้เห็นความสำคัญในการดำเนินการวิจัย ข้อมูลพื้นฐานที่พบในชุมชนจากการศึกษาสภาพที่ดำเนินการผ่านมา เพื่อทำความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย กระบวนการดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือในการดำเนิน โครงการวิจัย

2. ขั้นดำเนินโครงการวิจัย

ระยะที่ 1 เดือน พฤษภาคม-ตุลาคม 2547 (6 เดือนแรกในการดำเนินโครงการ)

1. ประชุมคณะวิจัย ที่ปรึกษา และผู้นำชุมชน เพื่อวางแผน กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเป้าหมาย วิธีดำเนินการวิจัย รวมถึงกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของคณะวิจัย แต่ละคนในการดำเนิน โครงการวิจัย
2. จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัย “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” เพื่อรายงานผลการศึกษา นำเสนอแนวทางการวิจัยและพัฒนาการท้องถิ่นของชุมชนในโครงการ และขอความร่วมมือ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ
3. การศึกษาดูงานคณะวิจัยในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่ซึ่งมีศักยภาพ และการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนในลักษณะเดียวกับประเด็นการวิจัย เพื่อการกำหนดแนวทางการ ดำเนินงานวิจัย และพัฒนาการท้องถิ่นในชุมชนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
4. ประชุมคณะวิจัยเพื่อออกแบบการเก็บข้อมูลการวิจัย และทดลองเครื่องมือวิจัย
5. ดำเนินการศึกษา วิจัย และรวบรวมข้อมูลการวิจัยในด้าน
 - * โบราณคดีชุมชน (บริเวณพื้นที่หมู่ 7 บ้านบัว)
 - * นกในพื้นที่ป่า ในรอบปี (บริเวณหมู่ 1 หม้อแกงทอง หมู่10 บ้านแม่กาท่าข้าม หมู่ 14 บ้านแม่กาไร่เดียว และหมู่18 บ้านแม่คำน้อย)
 - * ประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปี (ทุกหมู่บ้าน)
 โดยมีกระบวนการในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังนี้
 - 5.1 ประชุมคณะวิจัยเพื่อวางแผน กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเป้าหมาย และวิธีดำเนินการวิจัย และบทบาทหน้าที่คณะวิจัย ในการศึกษาและรวบรวม

ข้อมูลวิจัย (3 ครั้ง วันที่ 4,13 และ 2 มิถุนายน 2547)

5.2 จัดเวทีชุมชน 5 ครั้ง ผู้เข้าร่วมเวที รวม 518 คน (ในวันที่ 19,20,21,22 และ 25 พฤษภาคม 2547) ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่กา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

-นำเสนอผลการวิจัย “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ตำบลแม่กา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา” ซึ่งได้ดำเนินการผ่านมา

-ประชาสัมพันธ์ และเสนอแนวทางในการดำเนินการวิจัย-พัฒนาในโครงการ

-ขอความร่วมมือ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย-พัฒนาในโครงการ

5.3 ประชุมคณะวิจัยเพื่อออกแบบการเก็บข้อมูลวิจัย และทดลองเครื่องมือวิจัย (ระหว่างเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน 2547)

5.4 ดำเนินการศึกษาวิจัย เก็บข้อมูลในประเด็นและพื้นที่ที่กำหนด (เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกรกฎาคม 2547) โดยคณะวิจัยชุมชนรับผิดชอบการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยตามความถนัดและความสะดวกในการดำเนินงานดังนี้

ด้านโบราณคดีชุมชน

นายมนโชนย์ เทศอินทร์

นายแก้วมา(มานพ) เฉพาะธรรม

นายเด่น จันตะนาเขต

ด้านนกในพื้นที่ป่า

นายสุรเดช แซ่จ้าว

นายสมบุญ ฤกษ์จอตต์

นายกิตติชัย ปิงเมือง

นายภราดร บุญสม

นายสัมพันธ์ ชัยอุปละ

ด้านวัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพ

นายบุญช่วย กิตติวัชรพงศ์

นายบุญส่ง ปิงเมือง

นายบุญสม เงินเย็น
 นายสุรพล นามหน่อ
 นายนवल ตาเดียว
 นางกัญญา ถูกจิตต์
 นางอลิษา รัตนชีวร

ระยะที่ 2 เดือน พฤศจิกายน 2547 – เมษายน 2548 (เดือนที่ 7-12 ของการดำเนิน
 โครงการ)

1. ดำเนินการศึกษา วิจัย และรวบรวมข้อมูลการวิจัย เพิ่มเติม จากระยะที่ 1
2. จัดทำรายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ 2

ระยะที่ 3 เดือน พฤษภาคม 2548– มีนาคม 2549 (เดือนที่ 13-24 ของการดำเนิน
 โครงการ)

1. รวบรวมข้อมูลวิจัย จัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนในคำาน โบราณคดีชุมชน นก
 ในพื้นที่ป่า ประเพณีและการประกอบอาชีพในรอบปีของชุมชน
2. วางแผนจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน นักวิจัยท้องถิ่น
 และผู้นำใน ชุมชนในการ กำหนด โปรแกรม และกิจกรรมท่องเที่ยว/ การ
 จัดระบบการให้บริการ และผู้รับผิดชอบการท่องเที่ยว/ การจัดสรรรายได้/
 การประชาสัมพันธ์ และการจัดทำสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. ทดลองจัดการท่องเที่ยวตาม โปรแกรม และกิจกรรมท่องเที่ยวที่กำหนด
4. สรุป และประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
 - *จัดเวทีสรุปและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
 - *ประเมินผลการดำเนินโครงการ
 - *ติดตามและ ผลักดันแผนการท่องเที่ยวบรรจุในแผนของตำบล และ
 จังหวัด
5. ติดตามผลที่เกิดจากการดำเนิน โครงการวิจัยในชุมชน
6. สรุปและจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ ในลักษณะผสมผสานทั้งการ
 วิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ (พรรณนา) ด้วยการแบบบรรยาย (Descriptive
 research) ตามความเหมาะสมของลักษณะข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิจัย-พัฒนา

จากการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานเพื่อการวิจัย และพัฒนาตาม โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” สามารถ นำเสนอผลการดำเนิน โครงการใน 2 ส่วน คือ

1.ส่วนที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย (คำถามการวิจัย)

- 1.1 ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
 - โบราณคดีชุมชน
 - นกในพื้นที่ป่า
 - ประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปี
- 1.2 การเกิดกระแสการอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่
- 1.3 การร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชน และผลที่เกิดขึ้นจาก กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

2.ส่วนที่เป็นผลกระทบจากการดำเนินการวิจัย-พัฒนา

- 2.1 การเกิดจิตสำนึกและปฏิบัติการทางสังคม
- 2.2 กระบวนการจัดการใหม่หรือกลไกการจัดการที่เกิดขึ้น
- 2.3 การเรียนรู้ของทิมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องจากการดำเนิน โครงการวิจัย-พัฒนานี้

1.ส่วนที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย (คำถามการวิจัย)

- 1.1 ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ข้อมูลด้านโบราณคดีชุมชน

การรวบรวมข้อมูลด้าน โบราณคดีชุมชนรับผิดชอบประสานงานในการดำเนินการรวบรวม ข้อมูล โดยนักวิจัยชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านบัว ได้แก่นายเด่น จันต๊ะนาเขต และนายมานพ เฉพาะธรรมได้ดำเนินงาน โดยสรุปคือ

1.การรวบรวมข้อมูลโบราณวัตถุที่ชาวบ้านหมู่บ้านบัวพบและเก็บรักษาไว้

พบว่ามียังจำนวน 26 ครั้วเรือนที่มีการเก็บรักษาโบราณวัตถุที่พบในชุมชน และพื้นที่ เกษตรในหมู่บ้าน โบราณวัตถุส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบ เบี้ย และเครื่องใช้ที่

ทำด้วยเหล็กซึ่งในภายหลังเมื่อชาวบ้านร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑสถานชุมชนขึ้นในบริเวณวัดในหมู่บ้านได้นำสิ่งของเหล่านั้นมารวบรวมไว้ที่ พิพิธภัณฑสถานดังกล่าว

2. การดำเนินการศึกษาข้อมูล โบราณคดีเกี่ยวกับเตาเผา และคันดินเมืองโบราณ

การดำเนินการร่วมกันของชาวบ้านในหมู่บ้านบัว ภายใต้การปรึกษา และควบคุมดูแลของผู้เชี่ยวชาญด้าน โบราณคดี รศ.สาขันธ์ ไพเราะจูจิตร โดยการสำรวจ ขุดค้น และจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารฯลฯ สามารถสรุปข้อมูลเกี่ยวกับเตาเผา และคันดินเมืองโบราณ ได้ดังนี้

แหล่งเตาเวียงบัวเป็นที่รู้จัก และได้รับการศึกษาจากนักวิชาการและผู้สนใจมาเป็นเวลากว่า 20 ปี ซึ่งที่ผ่านมาเป็นการศึกษาเพื่อทราบข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ และ โบราณคดีโดยมีรายงานว่ามียังร่องรอยคันดิน(แนวกำแพงเมืองโบราณ) และแหล่งเตาที่เสียหาย ไม่มีแหล่งเตาหรือชิ้นงานที่สมบูรณ์เหลืออยู่ แต่จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านบัวได้พบข้อมูลว่าที่ผ่านมามีการนำโบราณวัตถุที่พบออกจากชุมชนด้วยเหตุผลด้านวิชาการ การอนุรักษ์ การค้า หรือเป็นการให้เพื่อการตอบแทนแก่บุคคลภายนอก จากการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลแม่กาฯ ของมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา โดย ปัทมา สมิตะศิริ และคณะ , 2546 พบว่าในบริเวณหมู่บ้านบัวน่าจะเป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่สำคัญการเป็นแหล่ง โบราณคดี เนื่องจากพบร่องรอยคันดินเวียง ที่ยังคงสภาพเวียงแฝด 2 เวียง มีรูปร่างคล้ายใบโพธิ์หรือคอกบัว และรูปร่างสี่เหลี่ยมขนาด 400 x 800 เมตร และ 400 x 600 เมตรเชื่อมต่อกัน โดยมีร่องรอยน้ำคันดิน 2 ชั้น มีเส้นทางเชื่อมต่อกัน (หมู่บ้านบัว ปัจจุบันตั้งอยู่ระหว่างเวียงทั้ง 2) พบโบราณวัตถุประเภทเศษเครื่องถ้วยชามจำนวนมาก ในการดำเนินการศึกษา และพัฒนาร่วมกับชาวบ้านบัวอย่างต่อเนื่อง ได้ดำเนินการขออนุญาตสำรวจ ขุดค้นจากกรมศิลปากร โดยเชิดชู รศ.สาขันธ์ ไพเราะจูจิตร ซึ่งได้นำนักศึกษาฝึกงานโครงการ โบราณคดีชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการฝึกงานในโครงการ “ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กาฯ” มาทำการดำเนินการศึกษา สำรวจ ขุดค้น ร่วมกับคณะนักวิจัยชุมชน ประชาคมหมู่บ้าน และชาวบ้านบัว ซึ่งเป็นดำเนินการการสำรวจขุดค้นโดยไม่ใช้งบประมาณของทางการ ในระยะเดือนมีนาคม ถึง เมษายน 2548 ดำเนินการขุดค้นเปิดขุดหลุมเตา 2 แห่ง ณ บริเวณที่เคยสำรวจพบเศษเครื่องถ้วยชาม และร่องรอยโครงสร้างเตามาก่อน สรุปข้อมูลทางโบราณคดีจากการศึกษาเตาเวียงบัวไว้ว่า (สาขันธ์ ไพเราะจูจิตร, 2548) “ในแง่วิทยาการเตาเผา พบเตาแบบล้านนาชนิดเตาห้องเดียว ระบายความร้อนผ่าน โครงสร้างคันท่อฝังอยู่ในเนินดินถม สภาพค่อนข้างดี จำนวน 1 เตาในบริเวณแรกพบ 1 เตามีขนาดยาวประมาณ 5 เมตร กว้าง 2 เมตร และในบริเวณที่ 2 ขุดพบเตาเผา ตั้งอยู่ในเนินดินเดียวกันจำนวน 2 เตา (เตาคู่) เตาถูกที่เปิดให้เห็น โครงสร้างทั้งหมดมี ความยาว

5.15 เมตร กว้าง 1.90-2.00 เมตร ปล่อยสูง 1.65 เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปล่อง 40-45 เซนติเมตร พื้นเตาเป็นดินอัดเรียบ ขาเท้าด้วยดินเหนียว มีกำแพงกันไฟสูง 35 เซนติเมตร ห้องไฟก่อนข้างยาว 2.10 เมตร มีพื้นที่ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของความยาวเตาเผาทั้งหมด...ช่องใส่ไฟก่อนข้างแคบ และเตี้ยจนตัวคนไม่สามารถลอดเข้าไปได้ การลำเลียงเครื่องถ้วยชามเข้าไปตั้งเผาในเตาและการนำออกจึงต้องใช้วิธีเจาะเปิดหลังคาเตา และใช้ดิน โบกยาทับเมื่อจะเผาแต่ละครั้ง...ยังพบว่าเตาชนิดนี้ที่ก่อต้องมีฉนวนดินถมทับเพื่อช่วยเก็บความร้อน และเป็นฐานเสริมความแข็งแรงของตัวเตา มีการนำดินลักษณะคล้ายปูนสีขาวเนื้อละเอียดมีส่วนประกอบหลักเป็นเม็ดดินแข็งๆ คล้ายแมงกานีส มาถมทับบริเวณหลังคาเตา กอเตา และรอบปล่องเตาทั้งหมด ซึ่งเป็นหลักฐาน โครงสร้างเตาที่ไม่เคยพบมาก่อน

ผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยชาม มีทั้งชาม จาน และถ้วยในกลุ่มที่เรียกว่า “ชามตะไล” และ “ถ้วยตะไล” รูปทรงจานและชามปากกว้าง มีขอบฐานเตี้ยๆ ที่ขอบปาก ด้านในมีสันขอบปากม้วนกลมลักษณะเดียวกับถ้วยชามที่เรียกว่า “ชามมอญ” ที่พบในแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีสขนาลัย ชนิดเนื้อแกร่งเคลือบผิวสวยงาม ที่เคลือบส่วนมากเป็นสีเขียว โทนต่างๆ อ่อนบ้างแก่บ้าง และมีเคลือบสีเหลือง สีขาวนวล เมื่อดินปั้นส่วนมากเป็นดินสีดำ แต่ก็พบด้วยชามที่มีเนื้อดินสีขาว สีขาวนวล ปะปนอยู่มาก ชามและจานส่วนใหญ่เคลือบผิวเฉพาะด้านใน ในกลุ่มถ้วยชามเนื้อดินสีดำ หรือสีคล้ำมักทาน้ำดินสีขาว เพื่อรองพื้นชั้นหนึ่งก่อนแล้วจึงทำลวดลายแล้วเคลือบสีทับ มีหลักฐานยืนยันว่าการผลิตเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตาเวียงบัวคงมีการเผา 2 ครั้ง ครั้งแรกทำการเผาบิสกิตคือเอาถ้วยชามที่ปั้นตากแห้งมาทาน้ำดินสีขาว ทำลวดลายแล้วเอาเข้าเผาครั้งหนึ่งเมื่อสุกแล้ว จะได้ผลิตภัณฑ์เนื้อดินไม่แกร่งมาก มีสีแดง คัดใบที่สภาพดีไปชุบน้ำเคลือบสี เฉพาะด้านใน และเช็ดปากน้ำเคลือบที่ขอบปากออกแล้วเอาไปเข้าเผาเคลือบอีกรอบหนึ่งคราวนี้จะได้ผลิตภัณฑ์เคลือบเนื้อแกร่งมาก...จากการขุดค้นบริเวณเตาเก่ามะเฟืองในที่ดินของพ่อจันทร์ เฉพาะธรรม(เตา 2) พบเครื่องถ้วยชามที่เสียหายบิดเบี้ยวและแตกหักถูกทิ้งเป็นกองขนาดใหญ่กินบริเวณกว้าง ซึ่งได้คงสภาพเศษถ้วยชามไว้ในตำแหน่งที่พบ ให้เป็นพิพิธภัณฑ์หลุมขุดค้นทางโบราณคดี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดีและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

เอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความโดดเด่นของเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตาเวียงบัวคือ ลวดลายที่เกิดจากการใช้แม่พิมพ์กดประทับรูปแบบต่างๆเพื่อทำลวดลายลงตรงกลางชามด้านในก่อนเคลือบทับ ลายสำคัญที่พบได้แก่ปลาคู่ สิงห์ ช้าง ดวงอาทิตย์ ก้านขด ลายก้านขดผสมลายปลา ลายนกยูง ฯลฯ ซึ่งเป็นลวดลายพิเศษที่ไม่เคยพบในเครื่องถ้วยชามของแหล่งเตาอื่นๆ ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศมาก่อน ส่วนวิธีการบรรจุเรียงเครื่องถ้วยชามในเตาเผาพบว่าที่แหล่งเตาเวียงบัวใช้เทคนิคการวางถ้วยชามซ้อนกัน ลักษณะปากประกบปากกันซ้อนกัน มีแผ่นรอง รูปจานแบน รองรับอยู่ชั้นล่างสุด เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งเตาเวียงบัวกับแหล่ง

เตาอื่นๆ ในประเทศไทย ในขั้นต้นพบว่ามีความคล้ายคลึง และหลายอย่างเหมือนกันกับหลักฐานที่พบในแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีสัชชนาลัย (ที่เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 17-18) แหล่งเตาเมืองน่านบ้านบ่อสวก (เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 18-19) และแหล่งเตาสันกำแพง (เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-20) จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งเตาของกลุ่มคนที่เป็นเครือญาติโคตรสายวงศ์เดียวกัน ส่วนจะเป็นไท ลาว ขอม มอ ลัวะ คงบอกได้ยากเพราะผสมปนเปกันมาก แต่ก็คงไม่หนีไปจากคนในกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้

ข้อแตกต่างสำคัญที่แหล่งเตาเวียงบัวมี และไม่มีเช่นที่พบในแหล่งเตาอื่นๆทั้งสามแห่ง ก็คือแหล่งเตาเวียงบัวไม่พบผลิตภัณฑ์ที่มีการขีดเขียนตัวอักษร หรือตัวเลขภาษาไทย หรือภาษาใดๆ เหมือนเช่นที่พบในแหล่งเตาเมืองน่าน แหล่งเตาเซียงที่ศรีสัชชนาลัย และที่แหล่งเตาสันกำแพง ไม่พบเศษเครื่องถ้วยจีน หรือเศษเครื่องถ้วยของแหล่งเตาด้านนาอื่น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องถ้วยเวียงกาหลง วังเหนือ เครื่องถ้วยเตापาน ที่อยู่ไม่ไกลจากพะเยา รวมทั้งไม่พบเศษเครื่องถ้วยชามเซียงและสังคโลกที่ผลิตส่งออกขายทั่วไปตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 ดังนั้นแม้ว่าผลิตภัณฑ์ประเภทชาม จาน ในกลุ่ม “ตะไล” หรือ “ทะไล” ของแหล่งเตาเวียงบัวจะเหมือนกับผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม “ชามมอญ” ของแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีสัชชนาลัย และแหล่งเตาสันกำแพง และมีส่วนคล้ายคลึงกับชาม/จาน ของแหล่งเตาเมืองน่าน แต่ชาม/จาน ของ แหล่งเตาเวียงบัวมีลวดลายกดประทับจากตราที่มีแบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งไม่เคยพบในแหล่งเตาอื่นๆ มาก่อน...

ลวดลายดังกล่าวสื่อให้เห็นความรู้สึกลึกซึ้งในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับจักรวาล และธรรมชาติของช่วงป้ันในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดีที่สำคัญยังไม่เป็นร่องรอยที่ชัดเจนเกี่ยวกับพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของแหล่งเตาเวียงบัวชวนให้เชื่อได้ว่าแหล่งเตาเวียงบัวที่ขุดค้นพบมาก่อนที่บ้านเมืองรอบกว้านพะเยาจะรับนับถือพระพุทธศาสนา...เป็นแหล่งเตาที่มีอายุมากกว่า 800 ปีตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18...เชื่อมั่นว่าเตาเผาและเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตาเวียงบัวน่าจะมีอายุเก่าแก่พอๆ กับแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีสัชชนาลัย...อาจจะเก่าก่อนแหล่งเตาที่เมืองน่าน ก่อนแหล่งเตาเวียงกาหลง ก่อนแหล่งเตาสันกำแพง และแหล่งเตาอื่นๆ ในล้านนา

ในแหล่งเตาเวียงบัวไม่พบร่องรอยของ “ภาษาไทย” (อายุภาษาไทยเกิดขึ้นเมื่อพุทธศตวรรษที่ 19) หรืออักษรในตระกูลอื่นใดบนผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยชาม และไม่พบร่องรอยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่ชัดเจนดังเช่นที่พบจำนวนมากในแหล่งเตาอื่นๆ อีกประการหนึ่งในการขุดค้นแหล่งเตาอื่นๆ ทั้งในล้านนา ภาคอีสาน ศรีสัชชนาลัย-สุโขทัย เมืองสุพรรณบุรี มักพบเศษเครื่องถ้วยชามของจีน เวียดนาม หรือไม่กี่เศษเครื่องถ้วยชามเขมรที่มีการผลิตมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 โดยเฉพาะในแหล่งเตาศรีสัชชนาลัย แหล่งเตาสุพรรณบุรีพบเศษเครื่องถ้วย

จีนสมัยราชวงศ์ซ่ง และสมัยราชวงศ์หยวนปะปนอยู่ที่กองขยะเตา ที่แหล่งเตาเมืองน่านก็พบเศษเครื่องถ้วยสีเขียวสมัยราชวงศ์ซ่งอยู่ในแหล่งเตาดังกล่าว (จากการรวบรวมข้อมูลเครื่องถ้วยที่ชาวบ้านบัวพบ และนำมาอบไว้ที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนพบว่าชิ้นหนึ่งเขียนด้วยภาษาจีนโบราณแปลความได้ว่า “สร้างขึ้นในราชวงศ์หมิง”...ปีพ.ศ. ๒๕๓๖ สมิตะสิริ)...ซึ่งอาจารย์สาขันต์ได้เสนอแนวคิดที่ว่าที่ชวนให้คิด ให้เชื่อ ในสองแนวทางคือ

1.คือแหล่งเตาเวียงบัวเกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวไม่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองอื่นๆ จึงไม่ได้ติดต่อด้านขายหรือซื้อถ้วยชามจากบ้านเมืองอื่นมาใช้ซึ่งข้อคิดในแนวทางที่เป็นไป ได้ยาก

2.อีกแนวทางหนึ่งคือ...แหล่งเตาเวียงบัวเกิดขึ้นก่อนแหล่งเตาอื่นๆ ในล้านนาโดยอาจเกิดใน ระยะเวลาเดียวกันกับการเริ่มกิจการผลิตเครื่องถ้วยชามเคลือบที่เมืองเซียงเมื่อราวพุทธศตวรรษ ที่ 16-17 และเป็นเทคนิควิทยาการที่คิดขึ้นอย่างอิสระของคนกลุ่มที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากวิทยาการจีน เวียดนาม หรือขอมในกัมพูชาโดยตรง

โดยที่เดิมอาจารย์มีความคิดเห็น และมีความเชื่อเอนเอียงไปในทางที่สองมากกว่า...ที่ว่าแหล่งเตาเวียงบัวอาจจะมีมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ...ในสมัยพญาเจือง ขุนเจือง ท้าวสูง กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ต้นราชวงศ์มังรายแห่งล้านนาที่แผ่อิทธิพลในบริเวณอาณาจักรเงินยาง ในย่านพะเยา-เชียงราย และอนุภาคลุ่มน้ำโขงในราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ซึ่งควรที่จะได้มีการศึกษาค้นหาคำตอบในแง่ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น...ซึ่งภายหลังจากตรวจอายุถ่านที่พบในหลุมเตาที่ขุดด้วยวิธี คาร์บอน -14 พบว่าเตามีอายุ 600-700 ปี ซึ่งน่าจะตรงกับสมัยพระยาจำเมือง”

ซึ่งโดยสรุปในการศึกษา และสำรวจขุดค้นที่ได้ดำเนินการในครั้งนี้นอกจากจะได้ข้อมูลในเชิงโบราณคดีที่น่าสนใจในแง่ที่ว่าได้พบความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งแตกต่างในการผลิตเครื่องปั้นซึ่งไม่เหมือนแหล่งเตาใดๆ ในภาคอื่นของประเทศไทยแม้แต่ในแถบล้านนา หรือในแหล่งเตาของประเทศอื่นๆ ที่สำคัญสรุปได้คือ

- ลักษณะโครงสร้างและการใช้งานของเตา
- ลวดลาย และวิธีการสร้างลวดลายบนเครื่องปั้น
- วิธีการสร้างเครื่องปั้นไม่มีการรับอิทธิพลศิลปะ หรือวัฒนธรรมของสังคม หรือชุมชนอื่นๆ
- ความเก่าแก่อายุของเตา ซึ่งอาจเทียบได้กับเตาเซียงที่เมืองศรีสะเกษ

นอกจากนี้ในสำรวจขุดค้นยังพบร่องรอยของเตาอยู่ทั่วไปทั้งในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านบริเวณคู / คันเวียง ลำห้วย ม่อนคอย ซึ่งประมาณว่าน่าจะมีแหล่งเตาอีกเป็นจำนวนมากในบริเวณอันเป็นที่ตั้งเวียงบัวและบริเวณใกล้เคียงซึ่งอาจมีทั้งที่เสียหายและมีสภาพที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับการศึกษาแหล่งโบราณคดีที่มีคูคันดินล้อมรอบในบริเวณเมืองพะเยาของ วราวุธ ศรีโสภาค (2536) ที่ว่าพะเยามีลักษณะเช่นเดียวกับเมืองอื่นในล้านนา ที่มีการสร้างคู-คันดิน หรือกำแพง

ล้อมรอบชุมชน (พันนา) หรือสถานที่ ที่มีความสำคัญโดยการสำรวจของพระเทพวิสุทธิเวที (หลวงพ่อใหญ่)เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ พบว่าเขต พันนาคม คือที่ตั้งบริเวณตำบลแม่กา และจำปาหายในปัจจุบัน มีสถานะเป็นเวียงหรือกลุ่มพันนาที่ เป็นชุมชนบริวาร โดยคาดว่าเวียงบัวหรือเวียงกำ ตั้งอยู่ที่บ้านบัวในปัจจุบันเป็นศูนย์กลางของพันนาคม ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยของพะเยาที่เป็นอุตสาหกรรมใหญ่พอสมควร เป็นการผลิตเพื่อการค้า และอาจมีการจัดระบบการผลิต คัดเลือก และส่งออกจำหน่ายโดยผู้ปกครองพันนา

จากการสำรวจแหล่งเตาได้พบร่องรอยแหล่งเตาที่บ้านโทกหวาก บ้านหนองแก้ว และที่ม่อนอ่อม และในการสำรวจแหล่งเตาเมืองพะเยา ของฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร(2533) พบแหล่งเตาเผาที่ม่อนอ่อม และห้วยแม่คำที่เป็นภาชนะเนื้อแกร่งเป็นส่วนใหญ่ มีทั้งชนิดเคลือบและไม่เคลือบ สีเคลือบเป็นสีน้ำตาลแกมเขียว มีลายประทับรูปปลาชุกตามแนวตั้งคล้ายกับแหล่งห้วยบวกป็นเตาสันกำแพงสันนิษฐานว่ามีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ดังนั้นหากได้มีการดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันการทำลาย และได้สนับสนุนให้มีศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับพื้นที่ และข้อมูลอันเป็นแหล่งเตาและในด้านอายุ การกระจาย ความหนาแน่น ลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ด้านอื่นๆ ของแหล่งเตาน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของจังหวัดพะเยา ภูมิภาคล้านนา และประเทศชาติต่อไป

3. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการตั้งหมู่บ้าน และตำนานหมู่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

หมู่บ้านบัวเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 18 หมู่บ้าน ของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ห่างจากเมืองพะเยาทางทิศใต้ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร โดยเข้าทางหมู่บ้านแม่กาหลวงที่ถนนพหลโยธินสายพะเยา-ลำปาง ลึกเข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือน 124 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 505 คน ประกอบด้วยผู้คนที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานจากหลายจังหวัด ทั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แทบทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักในการทำการเกษตรด้วยการเพาะปลูกข้าว และพืชไร่ชนิดต่างๆ เกือบตลอดปี คนในวัยทำงาน (อายุระหว่าง 18-50 ปี) เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของชุมชน (ประมาณร้อยละ 58) มีการเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกหมู่บ้านทั้งในและต่างจังหวัด คนวัยทำงานที่มีการศึกษามากออกไปประกอบอาชีพและตั้งหลักแหล่งที่อื่นและกลับมาพร้อมประเพณีที่สำคัญของครอบครัว และหมู่บ้านเป็นครั้งคราว เช่น ปีใหม่เมือง-ประเพณีรดน้ำคำหัว จากการศึกษาศักยภาพชุมชน พบว่านอกจากชุมชนบ้านบัวจะมีศักยภาพที่สำคัญคือการมีแหล่งโบราณคดีชุมชน (โดยพบร่องรอยคู-คันเวียง และโบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยชามจำนวนมาก) ยังพบว่ามีภูมิปัญญาของชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสาน ภูมิปัญญาด้าน

ครุฑศิลป์ประเภทคนตรีพื้นบ้าน การทอผ้า วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่ยังคงวัฒนธรรมการช่วยแรงงาน(เอามือ)ความเชื่อและประเพณีการเลี้ยงสัตว์ต่างๆทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าชุมชนและสภาพพื้นที่ ซึ่งเป็นเนินเขา - ลำห้วย - ตาน้ำ(น้ำจืด) ตลอดจนถึงศักยภาพด้านการคมนาคมที่มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับภายนอก

ผู้ที่มาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านนี้เป็นครอบครัวบ้านแรก คือ พี่น้องสองคนที่เดินทางมาจากจังหวัดเชียงราย คนหนึ่งคือนายทิต เฉพาะธรรม เพื่อมาตามหาควายจนมาพบในที่ซึ่งปัจจุบันคือ หมู่บ้านบ้านบัว สองพี่น้องดังกล่าวเห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์จึงมาสร้างผาม (กระท่อม) เพื่อเป็นที่พักอาศัยสำหรับเลี้ยงควายอยู่ทิศเหนือร่องซันนา (ร่องระบายน้ำในที่นา) ดินแม่น้ำดำทิศตะวันออกมีหนองจำบัว ทิศเหนือมีหนองบัว แต่มีน้ำท่วมจึงย้ายมาอยู่ทิศใต้ร่องซันนาคือ ได้ตัดสินใจสร้างบ้าน โดยในตอนแรกตั้งบ้านเรือนแค่ 2 หลัง ซึ่งเป็นคนในตระกูลเฉพาะธรรม และเพิ่มขึ้นเป็น 13 หลัง จนกระทั่งถึง พ.ศ.2501 มีบ้านเพิ่มเป็น 40 หลังการเรือนต่อมาเมื่อผู้คนทยอยกันเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น ในระยะแรกจะรวมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านแม่กาหลวง เมื่อมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น จึงได้แยกออกจากหมู่บ้านแม่กาหลวงตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ชื่อว่า บ้านบัว ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านคือ นายแก้ว รนทะมาน คนที่ 2 คือนายแก้ว เฉพาะธรรม ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อ นายมานพ(แก้วมา) เฉพาะธรรม

เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านบัว” เนื่องจากแต่ก่อนในหมู่บ้านจะมีหนองน้ำขนาดใหญ่และมีบัว ออกดอกสวยงามเป็นจำนวนมากในหนองน้ำนี้ แต่ปัจจุบันเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ลดลง น้ำในหนองน้ำแห้งจึงไม่ปรากฏบัวให้เห็น หนองน้ำกลายเป็นที่ดินสำหรับทำการเกษตร สถานที่ตั้งของหมู่บ้านบัว มีร่องรอยเป็นเวียงเก่า โดยมีภูน้ำคันดินบริเวณหมู่บ้าน มีการขุดพบเตาเผา และพบเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่างๆ ทั่วบริเวณ

ตำนานหมู่บ้าน

นายแดง เครือวัลย์ ผู้สูงอายุของหมู่บ้าน วัย 80 ปี เล่าประวัติความเป็นมาของ เวียงบัว (เดิมชื่อเวียงกาหลง) ซึ่งได้ฟังมาจากคนเลี้ยงช้างที่เข้ามาทำงานในหมู่บ้านในขณะที่ท่านยังเป็นเด็ก และได้เคยสำรวจบริเวณสถานที่ซึ่งได้ฟังเรื่องมา ความว่า.....เวียงบัวมีเจ้าเมืองชื่อนายโมซึ่งเป็นผู้สร้างเวียงกาหลง(หรือเวียงบัว) และวัดขึ้น โดยวัดจะอยู่นอกเวียงเมื่อสร้างวัดเสร็จ นายโมได้ไปรบ เอาพระพุทธรูปที่เมือง สระหอย ได้พระพุทธรูปมา 1 องค์ เหตุที่ไปรบเอาพระพุทธรูปมาเพราะวัดยังไม่มีพระพุทธรูป โดยพระพุทธรูปที่นายโมรบเอามานั้น ชื่อว่า พระเจ้ากันจันทร (เป็นพระพุทธรูปทำจากไม้จันทร) ต่อมาเจ้าเมืองเชียงใหม่ได้มารบเอาพระพุทธรูปองค์นี้ไป นายโมได้สร้างสวน ไม้ชาวกา และ ไม้มะม่วง โดยมีการปลูกต้นมะม่วงขึ้น 7 ต้น เรียกว่า ดงมะม่วง 7 ต้น และมีต้นมะม่วง 1 ต้น ซึ่งมีชื่อว่า ต้นถั่วเน็ด มีอยู่ 3 กิ่ง

ใหญ่ๆ เชื่อว่าแต่ผล มะม่วงจากแต่ละกิ่งนั้นถ้ารับประทานแล้วจะเกิดสิ่งประหลาดขึ้น 3 อย่าง คือ

กิ่งที่หนึ่ง ถ้ารับประทานแล้ว จะทำให้กลับเป็นหนุ่มเป็นสาว

กิ่งที่สอง ถ้ารับประทานแล้ว จะทำให้สติปัญญาดี

กิ่งที่สาม ถ้ารับประทานแล้วจะให้มียศพรยศเงินทอง

ปรากฏว่ามีสามิ-ภรรยาคนหนึ่ง ที่ชรามากแล้ว อยู่มาวันหนึ่งเกิดมีปากเสียงกัน ผู้เป็นสามิเดินหนีออกจากบ้าน พอดีไปเจอต้นมะม่วง(ต้นถั่วเน่า) ซึ่งมีอยู่ 3 กิ่ง ได้เก็บกินผลมะม่วงกิ่งที่หนึ่งจึงกลายเป็นคนหนุ่ม เมื่อภรรยาตามมาหาสามิได้พบชายหนุ่ม จึงถามถึงสามิ ปรากฏว่าชายหนุ่มคนนั้นตอบว่าเขาคือสามิของหญิงชรา แต่หญิงชราไม่เชื่อ สามิจึงพาภรรยาไปกินผลมะม่วงกิ่งที่ 1 ทำให้ผู้เป็นภรรยากลับกลายเป็นสาว ซึ่งเรื่องนี้ล้าลือไปถึงหูของพญาเงี้ยว พญาเงี้ยวเกิดความอิจฉา จึงไปพันพิษใส่ต้นมะม่วงทำให้ต้นมะม่วงต้นนั้นไม่ออกผลอีกเลย

ต่อมาไม่นานมีช้างผู้กำงาเขียว เข้ามาทำร้ายผู้คน นายโมจึงได้เกณฑ์คนจำนวนมากมาขุดคือเวียง (คูน้ำรอบเมือง) สร้างเป็นกำแพงดินรอบเวียงเพื่อป้องกันช้างเข้ามาทำร้ายคน โดยมีประตูเข้าเมือง 10 ประตู และมีห้องอยู่ 5 ห้อง ซึ่งเป็นห้องขนาดใหญ่ ประตู 10 ประตู ได้แก่ประตูสักขัย ประตูคันท่า ประตูคันทะ ประตูประตู ประตูเกลือ ประตูคันท่า ประตูโก้ง ประตูคันทัน ประตูคันท่วง ประตูกาหลง ซึ่งแต่ละประตูจะมีคันทันไม้ตามชื่อประตูปลูกอยู่ (ซึ่งขณะเมื่อเป็นเด็กนายแต่งได้เคยสำรวจประตูเมือง และพบคันทันไม้ต่างๆ ตามข้อมูลที่ปรากฏ) สำหรับห้อง 5 ห้อง ได้แก่

1. ห้องกาหลง มีประตูเข้าถึง คือ ประตูกาหลงด้านหน้าของประตูเป็นลำน้ำแม่คำซึ่งอยู่นอกเวียง
2. ห้องคันท่วง มีประตูเข้าถึง คือ ประตูคันท่วง ประตูโก้ง ประตูคันทัน ประตูเกลือ
3. ห้องคันทะ มีประตูเข้าถึง คือ ประตูกาหลง ประตูสักขัย
4. ห้องคอกควาย มีประตูเข้า คือ ประตูคันท่า
5. ห้องสามเส้า มีประตูเข้า คือ ประตูคันทะ ประตูคันท่า ประตูประตู เหตุผลที่เรียกว่าสามเส้าเพราะห้องนี้มีหินอยู่สามก้อน และตรงกลางหรือช่องกลางของหินทั้งสามก้อนจะมีน้ำไหลออกมา

ภายหลังนายโมสั่งให้นายพรานคนหนึ่งฆ่าช้างผู้กำงาเขียวที่หนองหล่ม เลือดช้างไหลกลายเป็นลำธารเรียกว่าห้วยร่องช้าง ปอดของช้างไหลไปตามน้ำ และมีกามาใจ(มาตุ) จึง

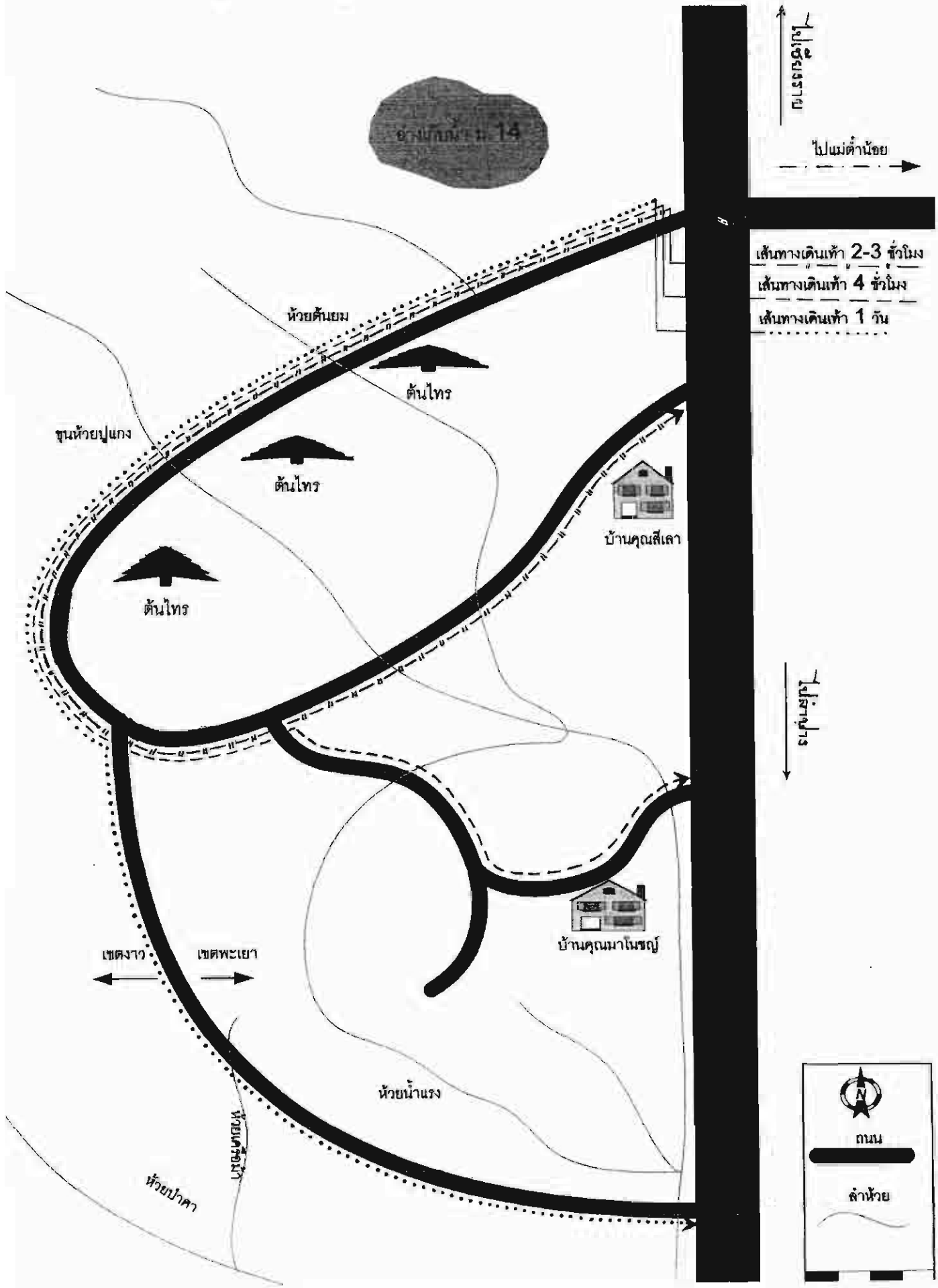
เรียกบริเวณแห่งนี้ว่าบ้านทุ่งกาใจ ส่วนเลือดช้างที่ไหลจั่ว(ไหลแล้วค่อยๆซึมหายลงไปในดิน)
เรียกบริเวณนี้ว่าบ้านร่องจั่ว

ข้อมูลค่านกในพื้นที่ป่า

จากการดำเนินการรวบรวมข้อมูลนกในพื้นที่ป่าตำบลแม่กาดำเนินการโดยนักวิจัยชุมชน ได้แก่ นายมน โนชญ์ เทศอินทร์ นายภราดร บุญสม นายสัมพันธ์ ชัยอุปละ นายสุรเดช แซ่จ้าว นายสมบูรณ์ ถูกจิตต์ และนายกิตติชัย ปิงเมือง ในเส้นทางที่กำหนด ในช่วงเวลาระหว่างเดือนพฤษภาคม 2547 ถึง เมษายน 2548 เป็นระยะเวลา 1 ปี

ซึ่งจากการศึกษารวบรวมข้อมูลได้ระยะหนึ่ง พบว่าเส้นทางที่มีความเหมาะสมจะพัฒนาเป็นเส้นทางคูนกในระยะแรก คือบริเวณหมู่ที่ 14 ที่สามารถกำหนดระยะทางเป็น 3 ระยะ และ มีชนิดรวมทั้งปริมาณนก ให้คูนมากกว่าบริเวณอื่นๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนกในพื้นที่ป่าแม่กา โดยให้ความสำคัญกับเส้นทางดังกล่าวพบว่ามีชนิดของนกที่เคยมีรายงานว่าพบถึง 144 ชนิด และที่พบในระยะเวลาการสำรวจถึง 117 ชนิด จึงคาดว่าน่าจะมีนกในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 210 ชนิด โดยประมาณ ซึ่งหากสามารถพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมน่าจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวคูนกที่ดีในชุมชนได้

แผนที่เส้นทางดูนกบริเวณป่าห่ม 14 บ้านนาไร่เดียว 3 เส้นทาง

สรุปข้อมูลจากการศึกษานกในพื้นที่ป่าในรอบปี ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2547- เมษายน 2548

นกที่ <u>เคยพบ</u> ในพื้นที่ ต.แม่กา	การสำรวจพบนกในระยะที่ศึกษา (รอบ 1 ปี พ.ค.47-เม.ย.48)											
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ธ.ค.	ก.ย.	ค.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
1. นกกระทาดงอกสีน้ำตาล												
2. ไก่ป่า			/			/						
3. ไก่ฟ้าหลังเทา												
4. เป็ดหัวเขียว												
5. นกหัวขวานค่างแคะ			/									
6. ไก่ฟ้าหลังขาว												
7. นกหัวขวานสีน้ำตาล			/									
8. นกหัวขวานสามนิ้วหลังทอง			/									
9. นกหัวขวานสีเขียวหัวดำ			/									
10. นกคั้งลือ			/									
11. นกโพระดกหูเขียว												
12. นกโพระดกสีฟ้าเคราคำ			/				/					
13. นกโพระดกคอสีฟ้า							/	/	/			
14. นกโพระดกหน้าผากดำ												
15. นกตีทอง												
16. นกแกง												
17. นกกระรางหัวขวาน												
18. นกตะขาบทุ่ง						/						
19. นกขุนแผนตะโพกแดง												
20. นกขุนแผนหัวแดง												
21. นกกระเด็นน้อยธรรมดา												
22. นกกระเด็นลาย												
23. นกกระเด็นอกขาว						/	/					
24. นกอีวาบตักแตน												
25. นกจาบค่าน้ำเงิน								/				
26. นกคัคคูสีม่วง												
27. นกจาบ (คอสีฟ้า/คอหัวเขียว)												
28. นกบั้งรอกใหญ่							/	/	/			

150. นกแว่นตาลหลังเขียว					/		/			
151. นกแขวหางบ่วงใหญ่					/		/			
152. นกปูดัน					/					
153. นกกาฝากกันเหลือง					/					
154. นกจาบคางหัวสีส้ม					/					
155. นกหัวขวานเล็กหงอนเหลือง					/					
156. นกกินปลือกเหลือง					/		/			
157. นกกระเต็นหัวดำ					/					
158. นกกางเขนบ้าน					/	/				
159. นกขอคชญาสีดำ					/					
160. นกกระจาบทู้ง					/					
161. นกกระจิบ					/					
162. นกเหยี่ยวทุ่งสีน้ำตาล							/			
163. นกขมิ้นท้ายทอยดำ					/					
164. นกปรอทหัวสีเขม่ากันส้มแดง					/					
165. นกพญาปากกว้างอกสีเงิน					/					
166. นกหัวขวาน เล็กหัวเหลือง					/					
167. นกกาฝากกันเหลือง					/					
168. นกจาบคางหัวสีส้ม					/					
169. นกขมิ้นท้ายทอยดำ					/					
170. นกแว่นตาขาวเหลืองเขียว					/	/				
171. นกคังลือ			/		/	/				
172. นกกางเขนดง					/	/				
173. นกคังลือ					/			/		
174. เหยี่ยวทุ่ง					/					
175. นกกระจิบ					/	/				
176. นกกินปลือกค้ำอกเหลือง					/					
177. เหยี่ยวทุ่งปีกสีน้ำตาล					/					
178. นกกระเต็นหัวดำ					/					
179. นกจับแมลงคอแดง					/			/		
180. นกกินปลือกกล้วยเล็ก							/			

181. นกนางเขนน้ำหลังเทา						/							
182. นกกระจิ๊ดปากหงา						/							
183. นกเค้าลมหลังเทา						/							
184. นกกระจิบหญ้าสีเขียว						/							
185. นกกระติบตะโพกขาว						/	/	/					
186. นกปรอทคอลาย						/	/						
187. นกเหยี่ยว						/		/					
188. นกอีแพรดคอขาว						/							
189. นกกระจิบอกดำ						/							
190. นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น						/							
191. นกพญาไฟสีเทา						/							
192. นกยอดหญ้าสีดำ						/							
193. นกจับแมลงเล็กขาวดำ						/							
194. นกหัวขวานค่างแกระ						/							
195. นกจับแมลงคอส้มท้องขาว						/							
196. นกหัวขวานจิวคิ้วขาว						/							
197. นกแอ่นฟ้าหงอน						/							
198. นกเขียวก้านคองหน้าผากสี ทอง		/	/			/	/						
199. นกกาฝากอกเพลิง							/						
200. นกเสีอกินแมลง							/						
201. นกจับแมลงอกส้มท้องขาว							/						
202. นกกินปลีดำม่วง						/							
203. นกนางแอ่นดำ (บ้าน)							/						
204. นกกระปูดใหญ่					/	/	/	/					
205. นกพญาไฟใหญ่สีแดง							/	/					
206. นกไต่ไม้ท้องสีเม้ดมะขาม							/						
207. นกโพระดกหูเขียว								/					
208. นกกระจิบธรรมดา								/					
209. นกกินปลีกล้วยลาย								/					
210. นกกระปูดเล็ก					/								

- หมายเหตุ :**
- 1.พื้นที่สำรวจ บริเวณป่าหมู่ 10 หมู่ 14 หมู่ 18 บริเวณอ่างแม่คำ และในมหาวิทยาลัย
นเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
 - 2.การสำรวจแต่ละครั้งไม่ได้สำรวจทุกพื้นที่พร้อมกัน
 - 3.นกที่สำรวจไม่พบ มีได้ หมายถึง การที่ไม่มีนก อยู่ในพื้นที่ เพียงแต่เป็นการรายงาน
ชนิดนกที่พบในการสำรวจเท่านั้น
 - 4.การสำรวจในระยะเดือนพฤษภาคม ถึง กันยายนมีความสภาพแวดล้อมที่ไม่
เหมาะสมเนื่องจากฝนตกเส้นทางสำรวจบริเวณป่าเข้าถึง ได้ยาก

ข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ และประเพณีของชุมชนในรอบปี

จากการรวบรวมข้อมูลด้านประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปีที่มีนักวิจัย
ชุมชนรับผิดชอบดำเนินการรวบรวมข้อมูลได้แก่นายบุญส่ง นายบุญสม เงินเย็น นายสุรพล นามหน่อ
นายนวล ตาเตียว นายบุญช่วย กิติวัชรพงศ์ นางกัญญา อุจจิตต์ และนางอลิษา รัตนชีวร สามารถ
รวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

การประกอบอาชีพ

1.การปลูกพืช

1.1การปลูกผัก

การปลูกผักต่าง ๆ สามารถทำได้ทุกช่วงฤดูกาลตามชนิดของพืชผักนั้นๆ หากพื้นที่ทำ
การปลูกมีน้ำเพียงพอ พื้นที่ปลูกผักของชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะปลูกในบริเวณบ้านของ
ตนเองบ้าง และปลูกไว้ในสวนหรือไร่บ้าง สำหรับผักที่นิยมปลูกมากในตำบลแม่กา คือ
พืชผักสวนครัว และพืชผักพื้นบ้านไว้สำหรับบริโภคที่ปลูกสำหรับการจำหน่ายมีอยู่บ้างที่
หมู่ 9 บ้านโทกหวาก

1.2การปลูกถั่ว

การปลูกถั่วในตำบลแม่กาจะปลูกหลังจากที่เก็บข้าวโพดแล้ว ประมาณเดือนตุลาคม-
พฤศจิกายน ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกถั่วดำเนื่องจากเป็นถั่วที่สามารถทนความแห้งแล้งได้ดี ไม่
ต้องการน้ำมากจึงนิยมปลูกเป็นพืชในฤดูแล้ง โดยเมื่อหักข้าวโพดแล้วจะไถดินปลูกถั่วดำได้
เลย การดูแลรักษาถั่วดำหลังการปลูก คือการกำจัดวัชพืช และป้องกันแมลงมารบกวน และ
อาจจะมีการใส่ปุ๋ยบ้างตามความสมควร ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ก็สามารถเก็บผลผลิตได้
นอกจากถั่วดำยังมีการปลูกถั่วชนิดอื่นๆ บ้างเช่นถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เป็นต้น

1.3การปลูกข้าว

ช่วงเวลาของการทำนาจะเริ่มต้นในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม โดยใช้เวลา
ประมาณ 8 เดือน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 25-30 วัน ก็จะถอนกล้าเพื่อทำการปักดำ ใช้ระยะเวลา

อีกประมาณ 25-30 วัน และทำการปลูกโดยการเตรียมดิน โดยไถ 3 รอบ มีการดูแลรักษาต้นข้าว ด้วยการใส่ปุ๋ย ใส่ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชต่างๆ ดูแลน้ำให้เหมาะสม ในระยะเวลาประมาณ 4 เดือน จะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ โดยที่แต่เดิมชาวบ้านจะเอามือกันในการทำนาโดยเฉพาะการเกี่ยวข้าว แต่ปัจจุบันจะจ้างแรงงานรายวันเป็นส่วนใหญ่ หรือจ้างรถเกี่ยวบ้าง แต่ยังคงมีการเอามือ เอาแรงในการทำการเกษตรในบางหมู่บ้านเช่นที่หมู่ 7 หมู่บ้านบัว หมู่ 3 บ้านแม่กาหลวง

1.4 การปลูกข้าวโพด

การปลูกข้าวโพดจะใช้ระยะเวลาประมาณ 5 เดือน โดยเริ่มในช่วงเดือนพฤษภาคม ไปจนถึงเดือนตุลาคมก็จะเก็บข้าวโพด โดยเริ่มจากการเตรียมดินโดยการไถ 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการไถดินให้หญ้าตาย โดยไถแล้วปล่อยตากหน้าดินให้หญ้าตาย จากนั้นจะทำการไถครั้งที่ 2 ในเดือนพฤษภาคม แล้วทำการปลูก หลังจากปลูกข้าวโพดเสร็จ 15-20 วันก็จะใส่ปุ๋ย และดูแลเรื่องวัชพืช ใช้ระยะเวลาประมาณ 4 เดือนก็จะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตนั้น ส่วนมากจะจ้างมากกว่าการเอามือกัน คงเหลือประเพณีการเอามือ เอาแรงเฉพาะบางหมู่บ้านเท่านั้น

1.5 การปลูกลำไย

การปลูกลำไยต้องอาศัยทั้งความอดทนและความขยันเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากลำไยเป็นพืชที่ต้องการน้ำมากชนิดหนึ่ง หากปลูกในที่น้ำน้อยไม่เพียงพออาจทำให้ต้นลำไยตาย โดยเฉพาะต้นที่เพิ่งปลูก ระยะที่สามารถให้ผลผลิตคืออายุ ประมาณ 3 ปี จะสามารถออกผลได้ หากมีน้ำเพียงพอ และมีการดูแลรักษาต้นลำไยอย่างต่อเนื่องการเก็บผลลำไยจะเก็บในเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม โดยที่ผลผลิตในบางสวนมีคุณภาพดี

1.6 การปลูกลิ้นจี่

ลิ้นจี่เป็นพืชที่ต้องการน้ำเช่นเดียวกับลำไย การดูแลรักษาหรือการเพาะปลูกก็ไม่ว่ากัน ก่อนการปลูกต้องมีการเตรียมดินอย่างดี ขุดหลุมให้มีความเหมาะสม ไม่ลึกและตื้นจนเกินไปอาจใช้มูลสัตว์ช่วยปรับปรุงสภาพดิน ลิ้นจี่ที่ได้รับการดูแลอย่างดีในเวลา 3 ปี ก็สามารถให้ผลผลิตได้ผลผลิตจะออกให้เก็บได้ในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ลิ้นจี่ของตำบลแม่กาในสวนที่มีการดูแลที่ดีเป็นลิ้นจี่ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด

1.7 การปลูกหอมแดง

การปลูกหอมแดงจะทำในช่วงเดือนมกราคมและเก็บเกี่ยวในเดือนเมษายน รวมระยะเวลาประมาณ 3-4 เดือน การปลูกเริ่มจากการเตรียมดินสำหรับการปลูกการปล่อยน้ำเข้าที่แปลงปลูก 1 คืบ วันถัดมาก็จะปลูกโดยเมื่อทำการปลูกเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะคลุมแปลงด้วยฟางข้าวทุก ๆ แปลง แล้วจึงปล่อยน้ำเข้าอีกครั้งหนึ่ง หลังจากการปลูกจะเป็นการดูแลรักษาต้นหอมด้วยการฉีดยาฆ่าแมลงและการปล่อยน้ำเข้าเป็นครั้งคราว สามารถปลูกได้มากกว่า 1 ครั้งในแต่ละปี

1.8 การปลูกกระเทียม

การปลูกกระเทียมจะทำในช่วงเดือนมกราคมเป็นต้นไปเช่นเดียวกับหอมแดงอันเป็นช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา การปลูกกระเทียมคล้ายกับการปลูกหอมแดง ต่างกันที่การปลูกสามารถแยกเป็นกลีบก่อนนำไปปลูก จะเก็บผลผลิตได้ในเดือนเมษายน เช่นกัน

1.9 การปลูกยาสูบ

เกษตรกรที่ปลูกยาสูบจะเริ่มการปลูกในเดือนตุลาคมของทุกปี โดยในการเตรียมดินด้วยการไถ และขึ้นแปลงยาสูบ โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ปลูกจะรับต้นกล้าจากโรงงานบ่มยาสูบพะเยาไปทองมาปลูก หลังจากการปลูกต้องดูแลรักษาต้นยาเป็นอย่างดี เนื่องจากยาสูบเป็นพืชที่ค่อนข้างจะดูแลรักษายาก ต้องมีการฉีดยาเพื่อป้องกันแมลงมารบกวน ต้องมีการกำจัดวัชพืช ประมาณเดือนธันวาคมก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ต่างจากพืชอื่นที่จะมีการเก็บใบยาในเดือนธันวาคมหลังจากการปลูกประมาณ 2 เดือนเศษ โดยมีระยะเวลาในการเก็บผลผลิตที่ยาวนานนับเดือนจนต้นยาแก่ที่จะทำให้ใบยามีคุณภาพด้อยลง

2. การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ

2.1 การเลี้ยงกบ

ปัจจุบันการเลี้ยงกบในตำบลแม่กามีการขยายตัวมากขึ้นจากการส่งเสริมของบริษัทผู้ผลิต และจำหน่ายอาหารกบ ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 4-5 เดือนจะได้น้ำหนัก 4-5 ตัว ต่อกิโลกรัมการเลี้ยงสามารถเลี้ยงได้ทั้งในบ่อดินและบ่อซีเมนต์ซึ่งส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ขนาด 3X4 หรือ 4X4 เมตร สูง 50 เซนติเมตร เนื่องจากสะดวกในการดูแลรักษา และกบสามารถเจริญเติบโตได้ดี 1 บ่อ สามารถเลี้ยงได้ 1,000 -1,500 ตัว โดยบางคนจะเลี้ยงปลาตุกร่วมด้วย ในอัตรา 200 ตัวต่อบ่อ เพื่อให้กินเศษอาหารที่เหลือจากกบและ ยังเป็นการสร้างรายได้ช่องทางหนึ่งด้วย

จะมีการนำวัสดุลอยน้ำได้ เช่น กระดองไม้ หรือแผ่นโฟม หรือคั้นมะพร้าวที่ตัดเป็นท่อน อย่างใดอย่างหนึ่งลอยในบ่อเลี้ยงเพื่อให้กบปีนขึ้นไปเกาะอาศัยเป็นครั้งคราว นุ่มบ่อด้านใดด้านหนึ่งทำหลังคาพรางแสงแดดโดยอาจใช้ตาข่ายสีดำ หรือทางมะพร้าวมุงหลังคาแล้วแต่ความสะดวก เกษตรกรบางรายทำชานบ่อให้กบภายใต้หลังคาพรางแสงดังกล่าว เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัย และที่ให้อาหารการเลี้ยงกบมีทั้งที่เลี้ยงแบบให้อาหารเลียนแบบธรรมชาติ และเลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป การเลี้ยงกบสามารถทำได้ตลอดปีแต่จะลดปริมาณการจับขายในฤดูฝนเนื่องจากกบมีราคาถูกลง

2.2 การเลี้ยงหมูป่า

การเลี้ยงหมูป่าสามารถทำได้ตลอดปี และไม่มีปัญหาในการจำหน่ายเนื่องจากตลาดมีความต้องการ การเลี้ยงจะใช้ ผักและเศษอาหารที่มีอยู่ทั่วไป เช่น ผักบุง ผักคบ หญ้าขน หรือ

อื่น ๆ ที่พอจะหาได้ เป็นอาหารหลัก โดยมีการผสมธัญอาหารอื่นบ้าง เช่น รำ หรือหัวอาหารเล็กน้อย ที่สำคัญคือ การสร้างโรงเรือนที่ต้องมีความแข็งแรง มีความมิดชิด และมีอากาศถ่ายเท เนื่องจากเป็นสัตว์ที่ตื่นตกใจได้ง่ายหากมีสิ่งรบกวน

2.3 การเลี้ยงวัว

การเลี้ยงวัวในตำบลแม่กามืออยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยเป็นหลัก และให้อาหารเสริมบ้าง ในฤดูกาลฝนที่มีการใช้พื้นที่เพาะปลูกกันมากเกษตรกรจะเลี้ยงโดยขัง และหาอาหารให้ หรือเป็นช่วงที่ผู้เลี้ยงจะจำหน่ายวัวออกไปในตำบลแม่กาเริ่มมีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงเพื่อผลิตเนื้อ โคออกจำหน่าย

3 อาชีพอื่นๆ

3.1 การทำปราสาท

การทำปราสาทสำหรับใช้ในพิธีศพจะทำตามความต้องการของผู้สั่ง โดยจะลงมือทำเมื่อมีผู้สั่ง ใช้เวลาทำประมาณ 2-4 วัน สำหรับแบบปกติทั่วไป ระยะเวลาที่ทำ และราคาขึ้นอยู่กับความยาก-ง่าย และขนาด โดยราคาจะอยู่ระหว่าง 3,000-10,000 บาท สำหรับแบบพิเศษ เช่น ปราสาทสำหรับพระสงฆ์ซึ่งต้องใช้ความซับซ้อน ลวดลายวิจิตร และขนาดที่ใหญ่กว่าแบบปกติทั่วไป จะมีราคาประมาณ 15,000-30,000 บาท หรืออาจถึง 100,000 บาท

3.2 การจักสาน

การจักสานเป็นงานที่สามารถทำได้ในทุกช่วงที่ว่างจากการทำงานหลัก ในภาคเกษตรของตนเองส่วนใหญ่คนที่ทำงานจักสานมักจะเป็นผู้สูงอายุเนื่องจากมีเวลาว่างอยู่กับบ้านมากกว่าบุคคลในวัยอื่น ลักษณะของผลิตภัณฑ์จักสานที่ทำมักเป็นสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ช้อน (ที่เก็บปลา) แซะ (เครื่องหาปลา) ตะกร้า สุ่มไก่ ฯลฯ สำหรับลวดลายของการจักสานนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นลายพื้นบ้านแบบง่ายๆ ที่มีการทำสืบทอดกันมา สำหรับบางคนใช้เวลาในการทำงานจักสานมาก และมีฝีมือค่อนข้างดีจะมีการทำต่อเนื่อง โดยทำเพื่อขายบ้างตามที่มีผู้สั่ง

3.3 การหาของป่า

การหาของป่าชาวบ้านแม่กาส่วนใหญ่ จะทำเมื่อมีเวลาว่างจากการทำไร่ทำนา ของป่าในพื้นที่ตำบลแม่กาจะมีทุกช่วง ต่างชนิดตามฤดูกาล มีทั้งประเภทที่เป็นสัตว์ป่า เช่น งู ตะกวด ตัวนัม ที่เป็นพืช เช่น เห็ดชนิดต่างๆ หน่อไม้ ผักหวาน ที่เป็นแมลงประเภทหนอน ไม้ไผ่ ไข่มด แมลงนาๆ ชนิด และผลิตภัณฑ์จากป่าอื่นๆ เช่น แนน (ลักษณะคล้ายวันอยู่ในดินไผ่) ไม้ไผ่ ฯลฯ สำหรับชาวบ้านหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ป่าบางครอบครัวการหาของป่าอาจเป็นอาชีพที่ทำรายได้หลัก การหาของป่ามีทั้งลักษณะที่หาและจำหน่ายเอง ฝากขายหรือรวมกลุ่มกันจำหน่าย หรือหาแล้วส่งแก่ผู้รับซื้อเพื่อนำไปขายต่อ หรือแปรรูปต่อไป

3.4 การเลี้ยงผึ้ง

การเลี้ยงผึ้งของตำบลแม่กาเป็นทั้งที่ชาวบ้านเลี้ยงเอง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเช่าที่เพื่อการเลี้ยงผึ้งจากผู้เลี้ยงจากท้องถิ่น เพื่อให้ผึ้งหาอาหารจากดอกไม้ในสวนไม้ผลที่ปลูกในตำบลแม่กาซึ่งมีอยู่มากทั้งลิ้นจี่ ลำไย มะขาม หรือแม้แต่พืชป่าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ผลผลิตจากผึ้งที่เลี้ยงในตำบลแม่กามีทั้งผลิตภัณฑ์ประเภท น้ำผึ้ง นมผึ้ง เกสรผึ้ง แม้แต่ตัวอ่อนของผึ้ง การเลี้ยงผึ้งเป็นงานที่ละเอียดอ่อนทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกพันธุ์ รังสำหรับเลี้ยง การเก็บผลผลิต อาหาร การเลือกสถานที่เลี้ยงที่เหมาะสม การเลี้ยงที่จะให้ได้ผลต้องทำอย่างจริงจัง ใส่ใจ มีความชำนาญ จึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้ พบมากในหมู่บ้านแม่กาหลวง(หมู่ 3) บ้านบัว(หมู่ 7) เกษตรสุข(หมู่ 15) บ้านนาไร่เดียว(หมู่ 14)

3.5 การเลี้ยงครั่ง

การเลี้ยงครั่งสามารถเลี้ยงได้ในทุกฤดูกาลของปี แต่ฤดูที่เลี้ยงได้ดีที่สุดก็คือช่วงฤดูหนาวไปถึงฤดูฝน สำหรับวิธีการเลี้ยงนั้นชาวบ้านจะนำตัวครั่งไปปล่อยบนต้นไม้ โดยนำรังครั่งที่ตัดเป็นท่อนมัดหุ้มด้วยฟางข้าวแล้วนำไปผูกไว้บนกิ่งต้นจามจุรี(จำฉา) เมื่อนำรังไปปล่อยไว้ประมาณ 1 เดือน หากพบว่าไม่มีการขยายพันธุ์ก็จะหาที่ปล่อยรังใหม่ แล้วปล่อยให้ขยายพันธุ์และเติบโตตามธรรมชาติ ต้นไม้ที่สามารถทำให้ตัวครั่งเจริญเติบโตได้ดีต้องเป็นต้นไม้ที่มีความสูงพอประมาณอีกทั้งใบและกิ่งของต้นไม้ นั้นต้องมีมากเพื่อให้ครั่งขยายพันธุ์ได้เร็วและเป็นตัวที่สมบูรณ์ที่สุด รายได้จากการเลี้ยงครั่งขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำยางครั้ง และราคาซื้อขาย ซึ่งจะมีผู้มารับซื้อถึงที่ หากชาวบ้านที่มีต้นจามจุรี อยู่ในพื้นที่และไม่ต้องการเลี้ยงเองก็อาจให้ผู้อื่นเช่าต้นไม้ หรือตกลงเลี้ยงแบ่งประโยชน์กันก็ได้

ประเพณี

1. ประเพณี “ตานก๋วยสลาก” (สลากภัตต์)

ประเพณีนี้มักจะนิยมทำกันตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เหนือ (เดือนกันยายน) เรื่อยมาจนถึงต้นเดือนยี่ (เดือนตุลาคม) ตำบลแม่กาจะจัดเรียงลำดับการจัดงานของแต่ละวัดโดยจับสลาก แต่จะเป็นภายหลังจากที่วัดพระเจ้าตนหลวงได้จัดงานแล้ว การทำบุญสลากนั้นนับเป็นประเพณีที่สำคัญที่กระทำกันสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดามารดา และญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้วอีกทั้งยังเป็นการสร้างกุศลแก่ตนเองในภายภาคหน้า สมัยก่อนเครื่องไทยทานที่ใช้ในการประกอบพิธีจะมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านทำหรือจัดหาด้วยความตั้งใจของตนเองเริ่มตั้งแต่ภาชนะที่ใส่ของที่จะถวายพระที่เรียกว่า “ก๋วย” มีลักษณะเป็นตระกร้าคล้ายกับชะลอม ที่คนเฒ่าคนแก่ในครอบครัวจะสานขึ้นเองเพื่อใส่ของที่ต้องการทำบุญข้างใน อาจเป็นสิ่งของประเภทเครื่องครัว ของใช้จำเป็น อาหารคาว-หวาน ฯลฯ เพื่อนำไปทำพิธี ทานก๋วยสลากที่วัด ปัจจุบันนี้ก๋วยสลากจะทำมาจากถังน้ำพลาสติกที่ซื้อจาก

ร้านค้าแล้วใส่ของที่ต้องการทำบุญข้างในได้แก่ สบู่ ยาสีฟัน แชมพู ผงซักฟอก แป้ง น้ำปลา ของแห้งต่าง ๆ เป็นต้น

โดยของที่ใส่นั้นจะ ไม่มีการกำหนดว่าจะเป็นอย่างใดจะใส่ตามจิตศรัทธาของผู้ทำที่ ต้องการทำบุญแผ่ส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีที่ทำกันในทุกวันนี้จะนิยมให้ พระสงฆ์จับสลากเองเป็นส่วนมาก โดยผู้เป็นเจ้าของก๋วยจะต้องเอาไปลานหรือกระดาดคัด เป็นแผ่นยาว ๆ เรียกว่า “เส้นสลาก” เขียนชื่อตนเอง และเขียนไว้ด้วยว่าจะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ ใครหรือเพื่อสร้างกุศลให้แก่ตนเองในภายภาคหน้า โดยเส้นสลากนี้จะต้องเขียนให้ครบเท่า จำนวนก๋วยสลาก เมื่อชาวบ้านนำเอาก๋วยสลากไปวัด ก็จะเอาสลากไปรวมกันไว้ที่หน้าพระ ประธานในวิหาร ซึ่งผู้รวบรวมมักจะเป็นมัคทายก หรือกรรมการวัด เมื่อรวบรวมได้เท่าใด ก็ จะเอาจำนวนพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์มาจากวัดต่างๆ หารเฉลี่ยตามจำนวนสลากที่มีอยู่ โดย หักส่วนหนึ่งไว้เป็นส่วนของพระเจ้า ซึ่งหมายถึง ส่วนของวัดที่จัดพิธีครั้งนี้ เมื่อพระภิกษุ สามเณรแต่ละองค์ได้รับส่วนแบ่งเป็นเส้นสลากแล้ว ก็จะอ่านชื่อในเส้นสลากด้วยเสียงดัง เพื่อให้เจ้าของเส้นสลากเอาก๋วยสลากไปถวายพระ เมื่อถวายก๋วยสลากแล้วพระสงฆ์จะกล่าว อนุโมทนาให้พร

2. ประเพณี “สงกรานต์”

ประเพณีสงกรานต์ถือเป็นประเพณีที่สำคัญของครอบครัว และชุมชนที่สมาชิกจะมา พบปะกันเพื่อร่วมทำพิธีกรรมต่างๆ และพบปะสังสรรค์กัน ในเวลาในการกระทำพิธีกรรมอย่าง น้อย 5 วัน และเป็นช่วงเวลาที่มียุทธกรรมต่างๆ ที่หลากหลายโดยเริ่มจาก

“วันสังขารล่อง” เป็นวันเริ่มต้นวันแรกของสงกรานต์ ตรงกับวันที่ 13 เมษายน โดย ตั้งแต่เช้านี้จะมีการปิดกวาดบ้านเรือนให้สะอาด ซักเสื้อผ้าที่สามารถซักได้ ส่วนที่นอนหรือ สิ่งที่ซักล้างไม่ได้ ก็จะนำออกไปตากหรือปัดฝุ่น ในบริเวณบ้านจะเก็บกวาดและเผาขยะมูล ฝอยต่าง ๆ จะมีการดำหัวหรือสระผมเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งเมื่อสระผมแล้วก็ต้องเงยหน้าไป ตามทิศที่กำหนดไว้ และทักดอกไม้ที่เป็นนามของปีแต่ละปี นุ่งห่มเสื้อผ้าที่เป็นเสื้อผ้าใหม่ มี การตัดผม ตัดเล็บ พ่อบ้านจะนำพระพุทธรูป พระเครื่อง หรือเครื่องรางของขลังต่าง ๆ มา ชำระหรือสงฆ์ด้วยน้ำอบน้ำหอมหรือน้ำมันส้มป่อย จะเปลี่ยนดอกไม้บูชาพระซึ่งมักจะเป็น ยอดของต้นหมากผู้-หมากเมียในหม้อไผ่ดอก (แจกัน) ใหม่ ในครอบครัวที่ยังนับถือประเพณี เครื่องครุฑผู้ใหญ่ในครอบครัวจะเรียกลูกหลานมาพร้อมกัน แล้วให้หันหน้าไปตามทิศที่กำหนด กล่าวด้วยคำอันเป็นมงคลต่างๆ แก่ครอบครัว และลูกหลาน แล้วใช้น้ำส้มป่อยลูบศีรษะตัวเอง และลูกหลานทุกคน บางท่านจะให้ลูกหลานเอาฟักเขียวหรือฟักทองไปปลูก โดยเชื่อว่าผู้ที่ ปลูกฟักจะมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด

“วันเนา” ตรงกับวันที่ 14 เมษายน กล่าวกันว่าถ้าผู้ใดที่คำทอผู้อื่นในวันนี้แล้วปากของ ผู้นั้นจะเน่า และหากวิวาทกันในวันนี้ บุคคลนั้นจะอัปมงคลไปตลอดทั้งปี ส่วนผู้ประสงฆ์จะ

ปลูกเรือนด้วยไม้ไผ่ให้รับค็ดในวันนี้ เชื่อกันว่าไม้จะไม่เน่า และไม่มีมอดหรือปลวกมากินไม้ดังกล่าว วันนี้จะเป็นวันเตรียมงาน ชาวบ้านจะไปซื้อของกินและของใช้เพื่อใช้ในวันพญาวันในตอนบ่ายจะมีการขนทรายเข้าวัด ปกติทรายที่นำเข้าวัดนั้นมักจะนำกองรวมกันเป็นเจดีย์ ซึ่งบางครั้งจะมีกระบะไม้ หรือไม้ไผ่สานสำหรับกั้นขอบทรายให้กองต่อเนื่องกันสูงขึ้นไปเป็นรูปเจดีย์ การขนทรายเข้าวัดถือเป็นการนำทรายมาทดแทนส่วนที่อาจคิดเท้าออกจากวัดในขณะที่เข้ามาในวัด แต่ละบ้านจะจัดเตรียมกระดาศีต่าง ๆ มาทำตุง เพื่อเตรียมไว้สำหรับไปปักที่เจดีย์ทรายในวันรุ่งขึ้น

“วันพญาวัน” ตรงกับวันที่ 15 เมษายน เป็นวันเฉลิมฉลองเริ่มต้นจุลศักราชใหม่ วันนี้มีการทำบุญโดยตั้งแต่เช้ารุ่งจะมีผู้คนนำเอาสำหรับอาหารคาวหวานต่าง ๆ ไปทำบุญถวายพระตามวัด การถวายภัตตาหารหรือที่เรียกกันอย่างเหมื่องเหื่องว่า“ตานขันข้าว” บางคนก็จะทำบุญกันหลายสำรับ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษหรือญาติที่ล่วงลับไปแล้วด้วย ส่วนพระสงฆ์จะรับทานขันข้าวและทำพิธีกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับตามความประสงค์ของชาวบ้าน นอกจากนี้จะมีการทานขันข้าวที่วัดแล้วบางครอบครัวอาจนำสำรับไปมอบให้แก่บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้ที่ตนเคารพนับถือและถวายให้แก่พระสงฆ์ด้วย ซึ่งการทำบุญเช่นนี้เรียกว่า “ทานขันข้าวคนเฒ่าคนแก่” ในตอนบ่ายของวันพญาวัน จะมีการไป “คำหัว” คือการไปคารวะคนเฒ่าคนแก่ บิดามารดา ญาติพี่น้องผู้อาวุโส หรือผู้มีบุญคุณที่เคารพนับถือ เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษจากการประพฤติกิเลสในสิ่งที่ไม่สมควรต่อท่านเหล่านั้นไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม และขอพรจากผู้เฒ่าผู้แก่ การคำหัวนี้อาจนับรวมถึงการ “คำหัวพระเจ้า” คือการไปแสดงความคารวะต่อพระพุทธรูปที่สำคัญประจำบ้าน ประจำเมือง หมู่บ้าน หรือตำบล เครื่องพิธีสำหรับการคำหัวนี้ ประกอบด้วย ข้าวดอก ดอกไม้ รูปเทียน น้ำขมิ้น ส้มป่อย และของบริวารอื่น ๆ เช่น มะม่วง มะปราง แดงควา มะพร้าวอ่อน กสัวย อ้อย เมี่ยง บุหรี่ เป็นต้น การคำหัวสามารถดำเนินไปจนครบตามบุคคลที่ต้องการ

วันที่สำคัญอีกวันหนึ่งของเทศกาลนี้คือ “วันปากเดือน” ตรงกับวันที่ 17 เมษายน ซึ่งถือเป็นวันเริ่มต้นของเดือนในปีใหม่ ในวันนี้นิยมมีการส่งเคราะห์ต่าง ๆ ตามแบบที่นับถือกันมาแต่โบราณ การส่งเคราะห์ที่ว่านี้มีหลายอย่างเช่น ส่งชน ส่งเถน ส่งเคราะห์นรา เป็นต้น ถือเป็นช่วงเวลาที่มีความหมายและสร้างความสุขแก่คนในครอบครัวจากการได้อยู่พร้อมหน้ากันเพื่อร่วมกิจกรรม และพิธีกรรมซึ่งนอกเหนือจากพิธีกรรมตามประเพณีสงกรานต์โดยตรงแล้วที่ตำบลแม่ก้ายพบว่าชาวบ้านในหลายครอบครัว มีการดำเนินพิธีกรรมอื่นๆ ร่วมด้วยเช่นการไหว้ผีปู่ย่า การทานหาผู้ล่วงลับ การสืบชะตา การกินอ้อผญา การทศผ้าป่า การสืบชะตา-สูตรขวัญ-ฮ้องขวัญ การเลี้ยงผีเสื้อบ้าน การสืบชะตาบ้าน(หมู่บ้าน) แก่นบ ฯลฯ

3. ประเพณี “สร้างน้ำพระ”

กำหนดการสร้างน้ำพระจะเริ่มทำพิธีในประมาณวันที่ 15-16 เมษายนของทุกปีซึ่งเป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์อันเป็นเทศกาลที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวแม่กา และชาวล้านนาทั่วไป ในช่วง “ปเวณีปีใหม่เมือง” พิธีสร้างน้ำพระเป็นหนึ่งในหลายพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของช่วงเทศกาลสงกรานต์หรือประเพณีปีใหม่เมืองที่ถือปฏิบัติกันมาช้านานตั้งแต่สมัยอดีตจนสืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้ เมื่อถึงวันกำหนดการสร้างน้ำพระชาวบ้านก็จะมีการเตรียมเครื่องต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างน้ำพระในตอนเช้าได้แก่ น้ำมัน น้ำส้มป่อย น้ำสรงเงิน สรงคำ ดอกไม้ธูปเทียน ในช่วงบ่ายประมาณ บ่าย 2-3 ชาวบ้านก็จะมารวมตัวกันที่ปากทางเข้าของหมู่บ้านเพื่อเคลื่อนขบวนพระ ในการสร้างน้ำพระนั้นก็จะมีการนำเอาพระสำคัญของหมู่บ้านออกมาตั้งวางหรือแห่ไปในบริเวณหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้สร้างน้ำพระเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

4. ประเพณี “สืบชะตา”

การสืบชะตาเป็นพิธีกรรมการต่ออายุหรือสืบชะตาคำเนิดให้ยืดยาวออกไปและทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน มีความสุขความเจริญรุ่งเรืองปราศจากทุกข์และโรคภัยต่างๆ ประเพณีสืบชะตาแบ่งออกได้หลายประเภท คือ การสืบชะตาคน การสืบชะตาบ้าน (หมู่บ้าน) การสืบชะตาเมือง การสืบชะตาป่า-น้ำ เป็นต้น การสืบชะตาคนเป็นประเพณีมงคลที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวล้านนาและที่ตำบลแม่กา นิยมทำกันหลายโอกาส เช่น ในวันเกิด การได้รับตำแหน่งใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน หรืออื่น ๆ ตามแต่จะกำหนด ทำขึ้นเพื่อสะเดาะเคราะห์ต่ออายุให้คลาดแคล้วจากโรคภัย สามารถทำที่บ้านหรือที่วัด เป็นบุคคล หรือเป็นกลุ่มเป็นพิธีสืบชะตาหลวง การทำพิธีจะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ตามบทสวดสืบชะตาของชาวล้านนา ผู้สืบชะตาจะนั่งอยู่ในซุ้มสืบชะตาที่จัดเตรียมไว้ จุดเทียนชัยและจุดเทียนสืบชะตาหลังจากพระสงฆ์สวดจบแล้ว จะมีการผูกข้อมือผู้สืบชะตาด้วยด้ายสายสิญจ์และพรมน้ำพุทธมนต์ จากนั้นถวายอาหารและเครื่องไทยทาน แต่พระสงฆ์ผู้ทำพิธี

การสืบชะตาบ้าน ในที่นี้หมายถึง การสืบชะตาชุมชนหรือหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความเป็นมงคลแก่ชุมชนและขจัดปัดเป่าสิ่งอัปมงคล หรือสิ่งไม่ดีที่มีอยู่ในชุมชนทั้งหมดให้หมดไป เป็นกิจกรรมของชุมชนที่ชาวบ้านดำเนินการร่วมกัน โดยมากจะทำเมื่อสงกรานต์ล่วงไปแล้ว ในระแวกวัน ปากปี ปากเดือน และปากวันคือวันที่ 16 ,17, 18 ของเดือนเมษายน โดยกำหนดเอาวันใดวันหนึ่งทำพิธีสืบชะตาบ้านเพื่อให้เกิดความสามัคคีแก่ประชาชน ซึ่งมักจะใช้บริเวณที่หอเสื่อบ้านหรือศาลากลางหมู่บ้านเป็นสถานที่ประกอบพิธี จะมีการเตรียมสถานที่พิธีด้วยฉัตรธง ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นข่า มาปักโดยรอบและโยงด้วยด้ายสายสิญจ์จากจุดพิธีไปยังบ้านเรือนต่าง ๆ จนครบทุกหลัง ในพิธีกรรมจะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดเจริญพระพุทธมนต์

การสืบทอดบ้านชาวนานจะนั่งจับด้ายสายสิญจน์หรือนั่งอยู่ในวงล้อมด้ายสายสิญจน์ เมื่อพระสงฆ์สวดเสร็จแล้วก็จะพรมน้ำพุทธมนต์ หวานโปรยข้าวสาร-ข้าวเปลือก ไปทั่วบริเวณ และชาวบ้านจะนำไปโปรยบริเวณบ้านของคนด้วยเป็นอันเสร็จพิธี

ปัจจุบันตำบลแม่กาใต้ริเริ่มมีการสืบทอดน้ำ ป่า ต้นไม้ เพื่อการเสริมสร้างความร่วมแรงร่วมใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาวตำบลแม่กาอ่างแหล่งน้ำ และป่าที่สำคัญของชาวแม่กา

5. ประเพณี “สู่วัด” (สู่วัด-ฮ้องวัด)

ประเพณีบายศรีสู่วัดหรือการฮ้องวัดนั้นเป็นประเพณีที่สืบทอดกันเป็นประเพณีที่สามารถทำได้ในหลายโอกาสตามแต่กรณี ถือเป็นประเพณีมงคลที่ต้องการให้ทำให้เกิดความสุข ประสบความสำเร็จ มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และเพื่อให้เกิดกำลังใจ โดยการเรียก และผูกขวัญไว้กับตัวมิให้หนีไปไหน ตามความเชื่อที่ว่าคนที่มิขวัญอยู่ในตัวย่อมจะเป็นคนที่มีสุขภาพที่ด้อย มีสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ พิธีกรรมจะดำเนินการโดยอาจารย์หรือหนานที่ทำ การสู่วัดหรือฮ้องวัด

การสู่วัดหรือการฮ้องวัดมักจะมีนิมิตทำให้แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น แขนกผู้มาเยี่ยมเยียน บุคคลที่จะเดินทางไกล ผู้เดินทางมาถึง ผู้เจ็บป่วย ผู้ได้เลื่อนยศตำแหน่ง ผู้อาวโส ผู้ที่จะบวชในพระพุทธศาสนา ขึ้นบ้านใหม่ คู่สมรส การรับน้องใหม่ของมหาวิทยาลัย รวมไปถึงการสู่วัดให้กับสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ที่มีคุณประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น พิธีกรรมการสู่วัดหรือฮ้องวัดนั้น อาจารย์ หรือหนานผู้เป็นเจ้าพิธีจะนำเอาบายศรีมาไว้ตรงหน้าผู้ถูกเรียกขวัญ(ส่วนใหญ่ผู้ถูกเรียกขวัญจะเป็นผู้เตรียมบายศรีด้วยตนเอง ในบายศรีประกอบด้วยดอกไม้มงคล เทียน ค่านุชาครุตามที่กำหนด อาหารคาวหวาน เสื้อผ้าใหม่) แล้วกล่าวประวัติผู้ถูกทำบายศรี เรียกขวัญ 32 ขวัญ กล่าวปิดเคราะห์ - เสนียด - จัญไร ออกไป ให้มีโชคลาภ จากนั้นอาจารย์ หรือหนานผู้เป็นเจ้าพิธีผูกข้อมือ ให้โอวาส ให้ศีลให้พร ผู้ถูกเรียกขวัญรับบายศรีอวยพร จากนั้นผู้รับบายศรีมอบของ ค่านุชาครุอีกส่วนหนึ่งแก่อาจารย์ หรือหนานผู้ทำพิธี

6. ประเพณี “ตานข้าวใหม่”

เป็นประเพณีที่กระทำเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต(ข้าว) แล้วเสร็จ ซึ่งเป็นระยะเวลาราวปลายเดือนธันวาคม ถึงต้นเดือนมกราคม โดยที่ก่อนวันทำพิธี ชาวนานแต่ละบ้านก็จะทำการเตรียมข้าวใหม่ที่เก็บเกี่ยวได้ในปีนั้นซึ่งอาจเป็นข้าวสาร หรือข้าวเปลือกที่ได้จากการเก็บเกี่ยวสำหรับใช้ประกอบพิธีในวันรุ่งขึ้น โดยในตอนเช้าของวันทำพิธีชาวนานจะนำข้าวใหม่ที่เตรียมไว้ มารวมกันในบริเวณวัด มักทยอยกันเป็นผู้ที่ตรวจสอบความเรียบร้อยรวมทั้งจำนวนชาวนานที่นำข้าวมาร่วมงาน เมื่อชาวนานในหมู่บ้านได้นำข้าวใหม่มาร่วมงานกันในบริเวณวัดจนครบแล้ว จะเริ่มประกอบพิธีกรรมตามพระพุทธศาสนาเริ่มจากการที่พระสงฆ์เทศน์ให้ศีลให้พรแก่

ชาวบ้านตามประเพณี และเมื่อพระสงฆ์ให้พรเสร็จแล้วชาวบ้านก็จะทำการถวายข้าวใหม่ให้กับทางวัดเมื่อทำการถวายข้าวใหม่เสร็จแล้วก็ป็นอันเสร็จสิ้นพิธีข้าวใหม่ที่มีผู้นำมาทำบุญทางวัดจะรวบรวมไว้ โดยอาจมีผู้นำบูชา(ซื้อจากทางวัด) ไป หรือเก็บไว้ใช้ในกิจกรรมของวัดต่อไป

7.ประเพณี “ตานหั่ว(พิน)พระเจ้า”

เป็นประเพณีที่กระทำในช่วงเวลาใกล้เคียงกับการทานข้าวใหม่ โดยชาวบ้านส่วนใหญ่พอถึงเวลาเดือน 4 เหนือขึ้น 15 ค่ำ จะตระเตรียมเครื่องไทยทาน สำหรับการตานหั่ว(พิน)พระเจ้า โดยชาวบ้านที่มีความเชื่อที่เคร่งครัดจะทำการหาหั่วพระเจ้า ด้วยไม้ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่า “ไม้จี้” ซึ่งเป็นไม้ชนิดหนึ่งที่มีหนามแหลม จะต้องเอาหนามที่แหลมคมและเปลือกของไม้ออกแล้วนำไม้ที่ได้มาตากให้แห้ง เมื่อไม้แห้งแล้วก็นำมาตัดเป็นท่อน ๆ ให้ครบตามความเชื่อที่ว่าถ้าอายุเท่าใดก็ต้องตัดไม้ให้ครบตามจำนวนอายุนั้น เช่น อายุ 10 ปี ก็จะต้องตัด 10 ท่อนหากอายุมากถึง 60 ปี ก็จะต้องตัดไม้ถึงจำนวน 60 ท่อนเช่นกัน และนำหั่วที่ตัดไว้ตามอายุแล้วนำมารวมกันไว้ที่วัด พอถึงเช้าของอีกวันในเวลาประมาณ 04.00 น. พระสงฆ์ก็จะทำการจุดหั่วที่ชาวบ้านที่นำมารวมกันไว้ที่วัดตามประเพณี

8.ประเพณี “เข้ากรรม”(เข้ากรรมรุกขมูล)

เป็นประเพณีที่มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในหลายด้าน ได้แก่การแสดงอาบัติ เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ในพระวินัย โดยการถือปฏิบัติเคร่งครัดในพระวินัย เพื่อรักษาศีลบำเพ็ญภาวนา อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้มีพระคุณ หรือเป็นการใช้พิธีกรรมนี้เพื่อจัดหาทุนแก่ทางวัด การเข้ากรรมจะใช้เวลาประมาณ 7 วัน มักใช้สถานที่ในป่าหรือทุ่งนาโดยสร้างที่พักชั่วคราวสำหรับพระสงฆ์แต่ละรูปเพื่อจำวัด ปฏิบัติธรรมเป็นส่วนตัว บางครั้งจะมีพิธีสืบทอดแก่ผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมหรือมาร่วมทำบุญ ดอนเช้ามีการตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งโปรดญาติโยม

9.พิธี “เลี้ยงผี”

ตามความเชื่อของชาวแม่กาที่ยังคงนับถือผี (ควบคู่กับการนับถือศาสนาพุทธ) ยังมีการนับถือผีหลายประเภท เช่นผีปู่ย่า(ผีเฮือน) ผีเจ้าบ้าน ผีเสื้อบ้าน ผีสวนไร่ ผีขุนน้ำ ผีฝาย ผีน้ำจี่ ฯลฯ การเลี้ยงผีเป็นการแสดงความยอมรับ และยกย่องซึ่งเชื่อว่าจะส่งผลในทางที่ดีต่อผู้ที่ร่วมพิธี สำหรับผีในครัวเรือนคนในครอบครัวจะช่วยกันเลี้ยง

ผีที่เป็นของชุมชนชุมชนจะร่วมกันเลี้ยง การกำหนดวันที่ทำพิธีจะกำหนดเฉพาะช่วงเดือนไว้ ส่วนการกำหนดวันจะระบุตามปฏิทินพื้นเมือง หรือมีการเป็นคราวๆ ตามความเหมาะสม กำหนดเวลาการเลี้ยงส่วนใหญ่จะกำหนดการเลี้ยงอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในสภาวะที่เหตุการณ์ปกติ โดยเมื่อถึงกำหนดเวลาที่เหมาะสม “ล่าม” หรือตัวแทนของชาวบ้านที่เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานทั้งหมดในพิธี จะเริ่มดำเนินการ โดยจะเรียกรับเงินจากชาวบ้านทุก ๆ หลังคาเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมื่อเก็บเงินได้จนครบกับจำนวนหลังคาเรือนแล้วล่ามก็จะนำ

เงินทั้งหมดที่ได้รับไปซื้อหัวหมู 1 หัว และไก่ 1 ตัว (บางกรณีอาจใช้เฉพาะไก่) พร้อมของเช่น ไหว้อื่นๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ในพิธี หัวหมูและไก่จะถูกนำมาต้มให้สุกโดยจะแยกต้ม จากนั้นจะเริ่มเตรียมเครื่องอื่นๆในสำรับ สำหรับการเซ่นไหว้ แล้วถ้ำก็จะนำเอาของเซ่นไหว้ วางไว้ในที่บริเวณที่ทำพิธี และบอกกล่าวกับผีเจ้าเทพารักษ์ก่อน แล้วจึงทำพิธีเชิญผีโดยการจุดธูปเทียนบูชาบอกกล่าวอัญเชิญผีมากินเครื่องเซ่นไหว้ ทั้งระยะเวลาสักพักหนึ่งก็เป็นอันเสร็จสิ้นพิธี

10. พิธีกรรม “แก้บน”

เมื่อเกิดเหตุขัดข้องในการดำเนินชีวิต หรือเกิดการเจ็บป่วย ผู้ป่วยหรือญาติจะบนบาน หรือไปหาผู้สูงอายุที่นับถือในหมู่บ้าน โดยนำสรวย (กรวย) ข้าวดอกคอกไม้ไปด้วยเพื่อให้ท่านเหล่านั้นบนบานขอให้สิ่งเหนือธรรมชาติที่มารบกวน หรือที่เป็นอุปสรรคให้คลี่คลายไป เช่น กรณีที่เชื่อว่าเจ็บป่วยจากการถูกผีกระทำ ญาติ หรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือจะถือสรวยดังกล่าว มาพูดที่เตียงผู้ป่วย ในลักษณะที่ว่าหากมีผีคนใดมาทำก็ขอให้ออกไปเสีย แล้วจะทำการเลี้ยงแก้บนตามที่ได้สัญญาไว้ เมื่อหายจากอาการเจ็บป่วย หรือประสบความสำเร็จตามที่ขอไว้

11. พิธีกรรม “เป่าแหก”

พิธีการเป่าแหกเป็นพิธีที่มีความเชื่อเกี่ยวข้องกับคาถาอาคมและต้องมีการเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ที่กำหนดไว้ซึ่งได้แก่ เขี้ยวหมูป่า และขันตั้ง (เงินที่ใช้ในการประกอบพิธี) จำนวน 32 บาท พิธีกรรมเริ่มจากการที่พ่อหมอบ ซึ่งอาจเป็นชายหรือหญิงแต่ส่วนใหญ่จะเป็นชาย ดูอาการที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยและจะท้องและเป่าคาถา (ซึ่งจะมีหลากหลายแล้วแต่ว่าเรียนมาจากครูคนใด) โดยเมื่อท้องคาถาเสร็จก็ทำการเป่าเมื่อเป่าเสร็จแล้วก็มีการเช็ดแผล 3 ครั้ง ก็เป็นอันเสร็จสิ้นพิธี

12. พิธีกรรม “สะเดาะเคราะห์”

ในการเตรียมพิธีการสำหรับการสะเดาะเคราะห์นั้นจะมีการเตรียมน้ำ 9 บ่อ (โดยการนำน้ำจากบ่อน้ำต่าง ๆ 9 บ่อมาผสมกัน) ส้มป่อย 9 เคราะห์ นำมาใส่ในถังน้ำและนำไปหนาดมาลอยไว้ เทียน 1 เล่ม เมื่อถึงเวลาในการทำพิธี อาจารย์ หรือหนาน ก็จะทำการท่องคาถาที่เกี่ยวข้องกับการสะเดาะเคราะห์ แล้วทำการรดน้ำมนต์ให้กับผู้ที่มีเคราะห์ตอนที่ทำการรดน้ำมนต์นั้นก็อาจารย์ หรือหนานผู้ทำพิธีจะท้อง นะโม 3 จบ หลังจากนั้นก็จะท่องคาถาที่ได้รับถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ พรหมน้ำมนต์ ให้ผู้ที่สะเดาะเคราะห์ดื่มน้ำมนต์ 3 อีก แล้วรดน้ำมนต์ใส่ตัวผู้ทำการสะเดาะเคราะห์ทั้งตัวจนเปียก เป็นอันเสร็จพิธี

13. ประเพณี “กินอ้อมผญา”

การกินอ้อมผญาคือพิธีกรรมที่นำเอาดินอ้อมมาใส่น้ำผึ้งลงไปแล้วปลุกเสกโดยมีความเชื่อว่าบุคคลที่กินอ้อมนี้จะฉลาดและมีความจำดี การกินอ้อมผญาสามารถกินได้ตามเวลาที่ต้องการ และเป็นวันที่สะดวกต่อทั้งผู้ประกอบพิธี และเข้าร่วมพิธี โดยส่วนใหญ่ผู้ที่เข้าร่วมพิธีที่จะกิน

อ้อผญาเนี้ยมักเป็นคนที่อยู่ในระหว่างการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งอาจเป็นการเล่าเรียนทางด้านวิชาการ หรือศิลปะแขนงต่างๆ จะทำพิธีโดยผู้เข้าร่วมพิธีใส่ขันตั้ง (นำเงินและเครื่องบูชาครู ซึ่งอาจมีการกำหนดแตกต่างกัน) มอบแก่ผู้ประกอบพิธี ซึ่งอาจเป็นพระ อาจารย์ หรือหนาน ซึ่งผู้ทำพิธี จะมีข้อกำหนด หรือวิธีการในการกินอ้อผญาแตกต่างกันไป มีการกล่าวคาถาอ้อผญา (มนต์) แยกต่างกันในตัวคาถา จำนวนรอบที่ท่องคาถา หรือสถานที่ประกอบพิธีกรรม (เช่นบางตำรากำหนดให้กินในสถานที่ซึ่งมีน้ำไหลผ่าน) เสร็จแล้วเป่าสก้อที่ใส่น้ำผึ้งเค็มปล้องไว้ให้ผู้เข้าร่วมพิธีเคี้ยว และกินน้ำหวาน โดยกักอ้อให้แตกหมดแล้วโยนทิ้งข้ามหัวตนเองไปทางด้านหลัง เป็นอันเสร็จสิ้นพิธี

14. ประเพณี “บวชป่า”

ในการบวชป่าจะมีการจัดเตรียมผ้าเหลืองเป็นจำนวนมากให้เพียงพอกับต้นไม้ในป่า และจัดเตรียมน้ำส้มป่อยเพื่อใช้ในการพรมป่า สำหรับขั้นตอนในการบวชป่าเริ่มจากการที่พระสงฆ์จำนวน 9 รูป เทศน์ธรรมให้กับชาวบ้านที่มาร่วมพิธีในการบวชป่า แล้วจะเป็นการบวชป่าโดยชาวบ้านจะช่วยกันนำผ้าเหลืองสีเหลืองผืนผ้าขนาดกว้างพอประมาณมามัดต้นไม้ทุกต้นที่ทำการบวชป่า เมื่อชาวบ้านช่วยกันมัดต้นไม้เสร็จก็จะเป็นพิธีการผูกข้อมือให้กับชาวบ้านที่มาทำพิธี และพระอาจารย์ หรือหนานจะถวายสังฆทานแก่พระสงฆ์เป็นอันเสร็จสิ้นพิธี

15. ประเพณีทำบุญ “ขึ้นบ้านใหม่”

เมื่อเจ้าของบ้านได้หาฤกษ์ดีในการทำพิธีขึ้นบ้านใหม่แล้วจะเชิญแขกมาร่วมงานของตนเอง โดยใช้สถานที่ในการทำพิธีก็คือที่บ้านใหม่ เมื่อถึงเวลาฤกษ์ ที่กำหนดเจ้าของบ้านพร้อมด้วยบุตรภรรยาแต่งการให้สะอาดเรียบร้อยจัดรูปเทียนบูชาพระและบูชาเทวดาที่บ้านเดิม แล้วอธิษฐานอัญเชิญพระพุทธรูปออกเดินนำหน้าพร้อมด้วยบุตร ภรรยา ที่ถือเครื่องต่างๆ ตามหลังไป เมื่อขึ้นไปบนบ้านใหม่ อัญเชิญพระพุทธรูปไว้ที่โต๊ะหมู่บูชา ให้หันหน้าไปทางทิศที่เป็นมงคลแล้วจัดรูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา บูชาพระรัตนตรัยไปрызข้าวดอกคอกไม้ที่โต๊ะหมู่บูชาพระจะทำการสวด ชยันโต ฯลฯ

เมื่อเสร็จพิธีการไหว้พระเสร็จแล้วจะเป็นขั้นตอนการไหว้อัฐิบรรพบุรุษ โคนเริ่มจากการจัดรูปเทียนบูชาไปрызข้าวดอกคอกไม้และพรมน้ำหอม แล้วขึ้นไปบนเตียงนอน นำน้ำมนต์ไปพรมขณะตื่นนอน ส่วนเครื่องของที่นำมาสำหรับจะทำพิธีขึ้นบ้านใหม่คือ ของมีค่า แก้วแหวน เงินทอง ให้เก็บไว้ในที่อันสมควร หินบดให้เอาไว้หวนอน พักแพงเอาไว้ได้เตียง ไม้เท้าเอาไว้ข้างฝา แมวปล่อยไว้บนเรือน ไข่ขาวปล่อยในพื้นที่บ้าน ข้าวเปลือก ถั่ว สาเหตุให้โรยไปตามพื้นดินบริเวณบ้าน ซึ่งการทำภารกิจเหล่านี้สามารถให้ผู้มาร่วมพิธีช่วยทำก็ได้ จากนั้นไปрызข้าวดอกคอกไม้และพรมน้ำหอมที่ศาลพระภูมิ แล้วอธิษฐานในสิ่งที่ค้ำ ให้

เกิดขึ้นจากการเข้าอยู่ในบ้านใหม่อันดับสุดท้ายพระสงฆ์ก็จะพรมน้ำมนต์ให้บุคคลในบ้าน
ผู้เข้าร่วมพิธี ตลอดจนบริเวณบ้านจนทั่วเป็นอันเสร็จพิธี

จากการรวบรวมจากข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมประเพณี ในรอบปีสรุปเป็นปฏิทิน
ท่องเที่ยวตำบลแม่กาได้ดังนี้

เดือน	กิจกรรม	ข้อมูลเพิ่มเติม
มกราคม	1.การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.ตาน(ทาน)ข้าวใหม่ 3.ทอดผ้าป่าข้าวใหม่ 4.กินข้าวใหม่/ข้าวหลาม/ข้าวจีเดือนสี่เป็ง 5.พิธีเข้ากรรมรุกขมูล 6.ตาน(ทาน)หลัวพระเจ้า 7.มหรรมศิลปวัฒนธรรม ม.นเรศวร	มีนกอพยพฤดูหนาวมาอาศัยตามแหล่งน้ำ เช่นอ่างเก็บน้ำ และเป็น ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว เป็นพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการเก็บเกี่ยวผลผลิต “ข้าว” มีการดำเนินการเป็นครั้งคราวภายในตำบลตามแต่จะกำหนดขึ้น เป็นพิธีกรรมที่ยังคงถือปฏิบัติเคร่งครัดในบางหมู่บ้านเป็นกิจกรรมด้าน ศิลปวัฒนธรรมที่เปิดสำหรับชุมชนและบุคคลภายนอกให้เข้าร่วมกิจกรรม จัด โดยมหาวิทยาลัยนเรศวรร่วมกับชุมชน
กุมภาพันธ์	1.การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.งานเปิดโลกอุตสาหกรรมอัญมณีและของ ดีเมืองพะเยา 3.พิธีขึ้นปีใหม่ชาวเขา และลือซอ หมู่ที่ 18 บ้านแม่คำน้อย	ยังมีนกอพยพฤดูหนาวมาอาศัยตามแหล่งน้ำ และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม ในการท่องเที่ยว งานแสดงและจำหน่ายสินค้าภูมิปัญญา ณ ศูนย์อุตสาหกรรมอัญมณี ตำบลแม่กา เป็นพิธีตรุษจีน หรือขึ้นปีใหม่ชนเผ่า ในบางปีเผ่าเข้ามีพิธีลุยไฟที่น่าสนใจ
มีนาคม	1.ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.พิธีเลี้ยงผีข้าวบ้านหมู่ 12 บ้านห้วยเคียน 3.พิธีบวงสรวงเตาเวียงบัว 4.พิธีเลี้ยงผีปู่ย่า/ผีบ้านผีเรือนในหลาย ครอบครัว	เป็นช่วงเวลาที่สามารถท่องเที่ยวได้ แต่ภูมิประเทศค่อนข้างแห้งแล้ง เป็น ช่วงเวลาที่พบฝูงนกยูงในบริเวณป่าพื้นที่ ม.14 ม.8 พิธีกรรม และผู้เข้าร่วมพิธีที่หลากหลายเนื่องจากเป็นหมู่บ้านเก่า วันที่ 21 มีนาคมซึ่งเป็นวันครบรอบปีการเริ่มจุดค้นเตาเผาเวียงบัว การกำหนดวันเลี้ยงแล้วแต่จะกำหนดขึ้น
เมษายน	1.ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.ปีใหม่เมือง 3.บวงสรวงเจ้าหลวงคำแดง/เจ้าพ่อประดู่ผา	เป็นช่วงเวลาที่สามารถท่องเที่ยวได้ แต่ภูมิประเทศค่อนข้างแห้งแล้ง ในช่วงปีใหม่เมืองจะมีพิธีกรรมหลายพิธี ได้แก่ ขนทรายเข้าวัด/รดน้ำคำหัว / ขบวนแห่ขันตบ / สรงน้ำพระ/สรงน้ำพระธาตุ ครอบครัวที่นับถือจะนำเครื่องบวงสรวงไปบวงสรวงยังสถานที่ทำพิธี
พฤษภาคม	1.ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.ประเพณีเดือนแปดเป็ง 3.พิธีบวชป่า	เป็นช่วงเวลาที่สามารถท่องเที่ยวได้ แต่อาจมีฝนตกบางพื้นที่เข้าถึงได้ยาก เป็นพิธีบุญที่สำคัญของชาวพะเยารวมทั้งคนแม่กาโดยจะ ไปนมัสการพระ เจ้าตนหลวง และทำบุญที่วัดในชุมชน มีการริเริ่มจัดทำขึ้นเพื่อหวังผลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

มิถุนายน	1.กิจกรรมพาน้องเข้ามา/บวงสรวงสมเด็จพระเจ้า 2.พิธีเลี้ยงผีขุนน้ำ/ผีฝาย 3.พิธีเลี้ยงผีบ้านผีเรือน	เป็นกิจกรรมรับน้องของมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา จัดทำขึ้นเพื่อแสดงความขอบคุณ และขอความเมตตาให้มีน้ำท่าอุดม สมบูรณ์เพียงพอแก่การเพาะปลูก เป็นพิธีที่เป็นไปตามความเชื่อของแต่ละครอบครัว
กรกฎาคม	1.วันอาสาฬหบูชา 2.วันเข้าพรรษา	เป็นพิธีบุญที่สำคัญของพุทธศาสนิกชน โดยทั่วไป
สิงหาคม	1.งานวันแม่แห่งชาติ	มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นการทำบุญตักบาตร ปลูกต้นไม้ แข่งขันกีฬา และพิธีถวายพระพร
กันยายน	1.ตาน(ทาน)ก๋วยสลาก	จัดที่วัดในชุมชนแม่กา โดยจัดไม่ให้ตรงกันเพื่อให้ชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น สามารถเข้าร่วมพิธีได้
ตุลาคม	1.ท้องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.ตาน(ทาน)ก๋วยสลาก 3.วันออกพรรษา 4.ทอดกฐิน	เป็นช่วงเวลาที่สามารถท่องเที่ยวได้แต่อาจมีฝนตกบ้าง เป็นพิธีที่ต่อเนื่องมาจากเดือนกันยายน เป็นพิธีบุญที่สำคัญอีกพิธีหนึ่งก่อนสิ้นปี มักเป็นการจองกฐินจากภายนอกชุมชน หรือ โดยคนในชุมชนที่ออกไป ทำงานภายนอกและมีความพร้อมนำกฐินมา
พฤศจิกายน	1.ท้องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.ประเพณีฮีตสิบสองคอง/ลอยกระทง/ลอยโคม	เหมาะสำหรับกิจกรรมสนุกเนื่องจากมีนกอพยพย้ายถิ่นเข้ามามากและเป็น ช่วงที่ลูกไทรซึ่งเป็นอาหารของนกสูง มีกิจกรรมหลากหลายหมุนเวียนกันจัดในแต่ละชุมชน/มีการร่วมกิจกรรม ที่กว๊านพะเยา
ธันวาคม	1.ท้องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย 2.ตาน(ทาน)ข้าวใหม่ 3.ทอดผ้าป่าข้าวใหม่ 4.พิธีเข้ากรรมรุกขมูล	เหมาะสำหรับกิจกรรมสนุกเนื่องจากมีนกอพยพย้ายถิ่นเข้ามามาก และนกประจำถิ่นที่สามารถพบเห็นได้มาก } เป็นพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการเก็บเกี่ยวผลผลิต “ข้าว” ที่ดำเนินการต่อเนื่องจนถึงเดือนมกราคม ในบางหมู่บ้าน มีการดำเนินการเป็นครั้งคราวภายในตำบลตามแต่จะกำหนดขึ้น

- หมายเหตุ :**
- 1.การท้องเที่ยวเชิงเกษตร การท้องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และ โบราณคดีชุมชน
เวียงบัว และงานศิลปพื้นบ้าน ภูมิปัญญา สามารถเที่ยวชมได้ตลอดปี
 - 2.การท้องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/ผจญภัย(จักรยาน/เรือ/เดินป่า/ดูนกฯลฯ)สามารถเที่ยวชม
และดำเนินกิจกรรม ได้ตลอดปี แต่ในบางพื้นที่การเข้าถึงพื้นที่อาจไม่ค่อยสะดวก
ในฤดูฝน
 - 3.พิธีกรรม /ประเพณีหลายลักษณะมีการดำเนินการ ได้ตลอดปีแล้วแต่จะกำหนดขึ้น
เช่น พิธีสืบชะตา ฮ้องขวัญ-สูตรขวัญ เลี้ยงผี(เช่นผีปู่-ย่า ผีบ้านผีเรือน ผีจาวบ้าน
ผีสวนไร่ ผีฝาย ผีขุนน้ำฯลฯ) พิธี แก้มัน สะเคาะเคราะห์ เป่า-แหก กินอ้อผญา
บวชป่า การทำบุญต่างๆ ฯลฯ

1.2 การเกิดกระแสการอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่

ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการศึกษา และพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในโครงการ“การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” นี้ได้ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่สรุปได้คือ

ด้านโบราณคดีชุมชน

การดำเนินงานด้าน โบราณคดีชุมชนมีการดำเนินการที่หมู่บ้านบัว (หมู่ที่ 7) เป็นหลัก เนื่องจากเป็นบริเวณพื้นที่ซึ่งพบว่ามีร่องรอยคูเมือง โบราณที่ชัดเจนและพบเศษเครื่องปั้นดินเผาหลากหลายชนิดอยู่ทั่วไปโดยที่มีการดำเนินงานนับจากเริ่มดำเนิน โครงการจนกระทั่งปัจจุบันสรุปได้เป็นลำดับดังนี้

เวทีนำเสนอข้อมูลศักยภาพชุมชนที่ศึกษาในโครงการวิจัยระยะที่ 1 แนวทาง และเป้าหมายของโครงการวิจัย

↓
จัดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยและการดำเนินงานด้านโบราณคดีในชุมชน แก่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบัว(โดยหัวหน้าโครงการและนักวิจัยชุมชน)

↓
สำรวจรวบรวมข้อมูลโบราณวัตถุที่อยูในการครอบครองของชาวบ้านบัว(โดยนักวิจัยชุมชนบ้านบัว)

↓
ระดมข้อมูลการพบโบราณวัตถุในพื้นที่ของชาวบ้านบัว ประกอบข้อมูลแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อนำไปขอรับคำปรึกษาและขอความช่วยเหลือในการสำรวจขุดค้นจากผู้เชี่ยวชาญ

↓
นำผู้นำชุมชน นักวิจัยชุมชน ชาวบ้านที่สนใจ รวมทั้งเยาวชนเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ชุมชน แหล่งเตาเผาโบราณ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา แหล่งจำหน่ายของที่ระลึก ในจังหวัดน่าน เชียงราย และเชียงใหม่ (หลายครั้ง)

เพื่อศึกษาดูงาน การเรียนรู้การอนุรักษ์ และการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

↓
การร่วมกันจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน-บริจาคลังของจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์โดยการร่วมกันของชุมชน

↓
การร่วมสำรวจแหล่งเตาเผา และแนวกำแพง-คูเมืองโบราณ

จัดเวทีเพื่อรับทราบข้อมูล-ขั้นตอน-การดำเนินงานสำรวจชุดคั่นจากผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี

ดำเนินการสำรวจแหล่งเตา และดำเนินการชุดคั่นในลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

จัดตั้งกลุ่มชาวบ้าน-เยาวชน และมีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์
อย่างยั่งยืนจากศักยภาพด้านโบราณคดีของชุมชน

นำข้อมูลที่ศึกษาได้สู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดีในชุมชน และทดลองจัดการ
ท่องเที่ยวในชุมชน

ซึ่งในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพด้าน โบราณคดีของ
ชุมชนดังนี้

1. การร่วมสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน

จากการนำผู้แทนชุมชนเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชุมชน แหล่งโบราณคดี และแหล่งเตาเผา
โบราณที่บ้านบ่อสวก บ้านก้อด บ้านนาขาว คอยภูซาง อ.เมือง จ.น่าน ในวันที่ 21 ตุลาคม 2548
โดยมี รศ.สาขันธ์ ไพเราะจูจิตร และจ่ามนัส ดิคำ พร้อมครอบครัว เป็นผู้บรรยายสรุป และ
นำชมซึ่งในระหว่างการเดินทางกลับคณะผู้ดูงาน ได้หารือกันถึงวัสดุ-อุปกรณ์ ที่จะต้องใช้ และ
ที่แต่ละบ้าน(ครอบครัว)มีอยู่หากจะดำเนินการจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชนในหมู่บ้านบัวบัว และ
แสดงความคิดเห็นว่าหากจะจัดทำพิพิธภัณฑ์ขนาด ไม่ใหญ่โตกว้างขวางมากนักก็ความเป็นไปได้
ที่จะทำขึ้นในชุมชนบ้านบัว

ต่อมาในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2548 นายสมศักดิ์ เฉพาะธรรมได้โทรศัพท์มาแจ้งว่า
กำลังดำเนินการร่วมกับชาวบ้านในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่วัดบ้านบัว โดยการใช้แรงงาน
และอุปกรณ์การก่อสร้าง(ไม้-เสา-ลูกกรงรอบอาคาร)จากบ้านเรือน และของที่ไม่ใช่ของวัดที่
เก็บกองไว้(หลังคากระเบื้อง-อิฐบล็อก) โดยในการก่อสร้างใช้ระยะเวลาประมาณ 2 สัปดาห์
โดยใช้เวลาทำจริง 3-4 วัน ใช้แรงงานในชุมชนเป็นงานพัฒนา (ปกติชุมชนหมู่บ้านบัวมีการ
ร่วมแรงกันทำงานที่เป็นส่วนรวมของชุมชนโดยทุกบ้านต้องส่งตัวแทนมาทำงานหากขาด
จะต้องขอใช้เงินแทนแรงงานที่ขาดไป) จะนัดหมายและเปลี่ยนเวรกันมาทำงานในวันที่ว่างจาก
งานประจำ สำหรับการเก็บรายละเอียดของงานก่อสร้างจะมีผู้อาสามาทำงานเสร็จเรียบร้อย
จำนวนหนึ่ง ซึ่งทางโครงการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่จำเป็น โดยใช้เงินค่าตอบแทนการ
ปฏิบัติงานจากการดำเนินโครงการ มาจัดซื้ออิฐ ปูน ทราย สี ตาปู และชาวบ้านส่วนหนึ่งได้

นำโบราณวัตถุที่เก็บไว้ ของใช้ในครัวเรือน หรือของใช้เพื่อการประกอบอาชีพเกษตรที่เก็บรักษาไว้ มาบริจาคแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑ์ ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการนำเศษเครื่องถ้วยจากการขุดค้นมาร่วมเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ด้วย พร้อมกับข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย และข้อมูลเกี่ยวกับบ้านบัว และแหล่งโบราณคดีเวียงบัวรวมซึ่งทำให้พิพิธภัณฑ์บ้านเวียงบัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ข้อมูลทางโบราณคดีเวียงบัว

2.การให้ความสำคัญ และมีการร่วมกันป้องกันการนำโบราณวัตถุออกจากพื้นที่

ในการดำเนินการขุดค้นแหล่งเตาเผาโบราณเวียงบัว ชาวบ้านและเยาวชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของ โบราณวัตถุ และการเป็นเมืองที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของจังหวัดพะเยาจากเดิมที่ไม่เห็นคุณค่า ไม่ให้ความสำคัญ ไม่มีการดูแลรักษา หลังจากการขุดค้นและมีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเตาโบราณเวียงบัวโดยการนำของ รศ.สาขันธ์ไพโรชาญจิตร ปรากฏว่ามีบุคคลภายนอกที่เข้าไปยังบ้านบัว หลายกลุ่ม ในหลายลักษณะด้วยกัน มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไปมีทั้งนักวิชาการที่ต้องการศึกษาข้อมูลและทำผลงานทางวิชาการ มีทั้งผู้แทนหน่วยงานที่ต้องการต่อยอดงานด้านการอนุรักษ์ในชุมชนที่ดูเหมือนจะเห็นผลค่อนข้างเป็นรูปธรรมแล้ว พระที่แสดงเจตนาว่าต้องการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และพัฒนา เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการบางคนที่ยุงให้ชาวบ้านเรียกร้องค่าชดเชยที่ดินหรือแม้แต่การยุ่งให้ขุดโบราณวัตถุออกขาย ข้าราชการการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ซึ่งให้ข้อมูลที่ทำให้ความสำคัญของสิ่งที่พบเป็นเรื่องค้อยหรือสำคัญเกินจริง รวมทั้งนักค้าของเก่าที่แวะเวียนมาขอซื้อ หรือขอเช่าพื้นที่เพื่อขุดหาของเก่า

สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างเป็นเหตุให้สามารถสร้างความสับสนและความแตกแยกแก่ชาวบ้านบัวแต่จากสถานการณ์ที่ปรากฏนับจนถึงเดือนมีนาคม 2549 คือชาวบ้านบัวยังให้ความสำคัญและร่วมกันดูแลรักษา โดยจะแจ้งข่าวสาร และขอคำปรึกษาจากคณะวิจัยในกรณีที่เกิดเหตุไม่ปกติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับ โบราณวัตถุในพื้นที่ รวมทั้งการนำคณะผู้เข้ามาเรียนรู้แหล่งโบราณคดีเวียงบัวเยี่ยมชม และให้การดูแล-ต้อนรับ โดยเฉพาะครอบครัวของนายจันทร์และนางแพร เฉพาะธรรม ครอบครัวซึ่งเป็นที่ตั้งของเตา 2 ใช้เวลาสำหรับการดูแลรักษาเตาและดูแลผู้มาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน...และไม่เฉพาะแต่ชาวบ้านบัวเท่านั้นชาวบ้านหมู่บ้านอื่นๆ พบแหล่งเตา หรือแหล่งโบราณสถานต่างๆ ก็มีการแจ้งข้อมูลให้ทราบเป็นระยะๆ

3.การพัฒนาอาชีพปั้นดินเผา(เลียนแบบของโบราณ)

จากการพบแหล่งเตา เครื่องถ้วยจำนวนมากในหลุมขุดค้นที่เป็นที่ทิ้งเศษเครื่องถ้วย ประกอบกับการศึกษาข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับแหล่งเตาเวียงบัวซึ่งพบว่ามีเอกลักษณ์และมีความสำคัญในอดีตในฐานะเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยที่สำคัญของพะเยา และล้านนา และโดยการสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา ที่ให้ชาวบ้านบัวมีโอกาสเข้ารับ

การฝึกอบรมการทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ-สร้างงานขึ้นในชุมชน โดยมีความพยายามที่จะขยายผลไปยังเยาวชนที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนั้น และมีความพยายามในการหาช่องทางตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ

และจนถึงวันที่ 1 เมษายน 2549 ได้มีภาคเอกชนที่แสดงเจตนาให้การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพดังกล่าวซึ่งขณะจัดทำรายงานยังอยู่ในระหว่างการประสานงานรายละเอียดการให้การสนับสนุน อันเป็นที่คาดหมายได้ว่าอาชีพการทำเครื่องปั้นเลียนแบบของเก่าจะสามารถสร้างทางเลือกในการพัฒนาอาชีพ-เสริมรายได้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่งซึ่งเท่ากับเป็นการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากมรดกภูมิปัญญาของเวียงบัวในอดีต ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ให้สืบต่อไปอย่างยั่งยืนในอนาคต

4.การพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สืบเนื่องจากการบ้านบัวเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งเรียนรู้ด้าน โบราณคดีและวัฒนธรรมชุมชนทำให้มีผู้คนแวะเวียนเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งเตาและชุมชนบ้านบัวอย่างต่อเนื่อง และจากการดำเนินบทบาทในการกระตุ้น สนับสนุน ประสานงาน และการอำนวยความสะดวกจากทางโครงการซึ่งได้ก่อให้เกิดความสนใจของสมาชิกชุมชนที่มีความสามารถในด้านต่างๆ จนกระทั่งริเริ่มพัฒนาจนคาดว่าน่าจะสามารถทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้หากได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องต่อไป ได้แก่การแปรรูปผ้าทอ การทำเครื่องจักสาน งานประดิษฐ์ จากวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน การปลูกผักพื้นบ้าน-ผักปลอดสารฯลฯ

5.การเกิดกลุ่มเยาวชนที่ดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ

ในระหว่าง และหลังจากที่ได้ดำเนินชุดค้นแหล่งเตาเวียงบัว ภายใต้การกระตุ้น และสนับสนุนของนักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เข้าร่วมฝึกงานในโครงการ โดยการควบคุมของ รศ.สาธิต ไพเราะญจิตร เกิดกลุ่มกิจกรรมของเยาวชนในหมู่บ้านบัวที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตามความถนัดของเยาวชนดังนี้

กลุ่มละอ่อนรักษ์ดิน	เป้าหมาย	เพื่อการทำของที่ระลึกของหมู่บ้านเพื่อจำหน่าย
กลุ่มเยาวชนประวัติ	เป้าหมาย	เพื่อนำเสนอสื่อข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำประวัติเวียงบัว และหมู่บ้านบัว
กลุ่มเยาวชนท่องเที่ยว	เป้าหมาย	เพื่อเป็นมัคคุเทศก์นำชมพิพิธภัณฑ์และสถานที่ท่องเที่ยว-เรียนรู้ในชุมชน เช่นแนวคู-คันดิน กำแพงเมืองเวียงบัว สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งเตาเผาที่ขุดค้น

กลุ่มเด็กตา เป้าหมาย เพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับตา และเครื่องปั้น
ที่ชูดค้นพบ

การรวมกลุ่มของเยาวชนเพื่อดำเนินกิจกรรมเหล่านี้มีการดำเนินการอย่างเข้มแข็งใน
ช่วงเวลาที่นักศึกษาฝึกงานปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เยาวชนปิดภาคการศึกษาจึงมีเวลาอยู่
ในหมู่บ้าน แต่เมื่อเวลาผ่านไปการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมก็ปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้อง
กับการรองรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง

อย่างไรก็ตามการริเริ่มรวมกลุ่มกันของเยาวชนได้ทำให้ตัวเยาวชนเอง และผู้ใหญ่ใน
ชุมชนได้ตระหนักถึงศักยภาพที่เยาวชนมีอยู่ ช่วยเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เยาวชนมีที่ยืนจากการ
ยอมรับในความสามารถในหลายๆ ด้านของเยาวชนซึ่งหากมีการดำเนินการต่อเนื่องน่าจะเกิด
ประโยชน์ได้มากทั้งต่อการพัฒนาของเยาวชนเอง และชุมชนที่จะมีกำลังคนรุ่นต่อไปที่จะ
ร่วมกันพัฒนาชุมชน

6. การเกิดโครงการเยาวชนโบราณคดีชุมชน

เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับตาเผาโบราณ และ
วิชาการด้าน โบราณคดี และการสำรวจชูดค้น เพื่อเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในกิจกรรมการสำรวจชูดค้นอย่างเต็มที่ให้เยาวชนได้มีโอกาสแสดงศักยภาพและความสามารถ
ที่มีอยู่ และที่สำคัญคือเป็นการปลูกฝังความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากร โบราณคดีที่มีอยู่ใน
ชุมชนเพื่ออนุรักษ์ การจัดการ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามความต้องการของชุมชน
ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงสอดคล้องกับเจตนาของโครงการวิจัยด้วย

ซึ่งในการดำเนินโครงการ รศ.สาขันธ์ ไพเราะญจิตร และนักศึกษาที่เข้าฝึกงานใน
โครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผู้ริเริ่ม และดำเนินการการอบรม โดยใช้เวลา
10 วันในการดำเนินกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยการรับฟังการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับ ตาเผา
โบราณ เครื่องถ้วยชนิดต่างๆ สำรวจ วางผังหลุมชูดค้น การดำเนินการชูดค้น การทำผัง
ตำแหน่งโบราณวัตถุที่ชูดพบ การศึกษาดูงานยังแหล่ง โบราณคดีที่บ้านบ่อสวก และบ้าน
นาขาว จังหวัดน่าน จากการอบรมทำให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า รักและ
หวงแหน แหล่งโบราณคดีของชุมชน

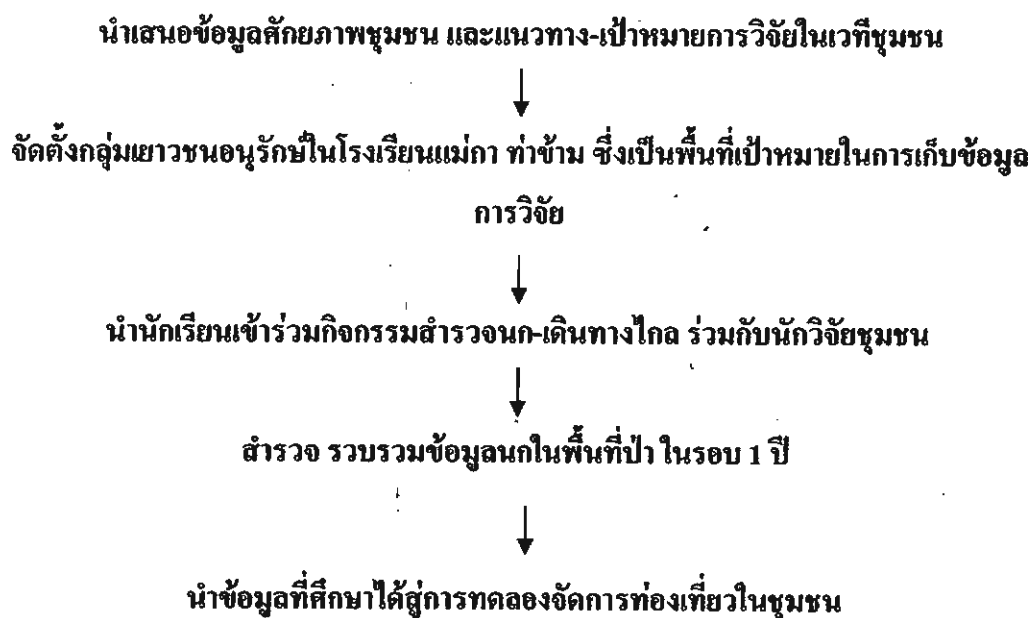
โดยในระยะแรกๆ ของการชูดค้นที่มักมีบุคคลภายนอกจำนวนมากแวะเวียนเข้าไปยัง
หลุมตาที่ชูดค้น โดยไม่เลือกเวลาเยาวชนถึงกับผลัดเปลี่ยนเวรยามนอนเฝ้าที่หลุมชูดค้นนาน
นับเดือนแม้จนกระทั่งเมื่อคณะฝึกงานกลับไปแล้วก็ตาม กระทั่ง ในปัจจุบันแม้จะไม่มี
การนอนเฝ้าแต่เยาวชนที่อยู่ในบริเวณหลุมเตาก็จะคอยดูแลทั้งในด้านการบริการ การให้ข้อมูล
และการรักษาความปลอดภัยของโบราณวัตถุ เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชม

ด้านนกในพื้นที่ป่า

ในการดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับนกในพื้นที่ป่าเป็นประเด็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการริเริ่มและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เลือกการศึกษานกในรอบปี เนื่องจากเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในจังหวัดใกล้เคียงอยู่แล้ว และเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างเป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงกว้างหากสามารถจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับนกที่มีอยู่ในชุมชน ได้น่าจะเป็นการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวอีกด้านหนึ่งขึ้นในชุมชน และหากมีการท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยวในลักษณะนี้น่าจะเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ด้วยเหตุผลได้แก่

- ผู้ที่ไป หรือเคยเป็นพรานป่าสามารถมีอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ อันน่าจะส่งผลเชื่อมโยงกับการเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- คนในชุมชนน่าจะเริ่มสนใจศึกษาเกี่ยวกับป่า และทรัพยากรจากป่า จากความสนใจ และการให้ความสำคัญของบุคคลนอกชุมชนกับทรัพยากรเหล่านั้น

ซึ่งในการดำเนินงานศึกษาเกี่ยวกับนกในพื้นที่ป่าได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

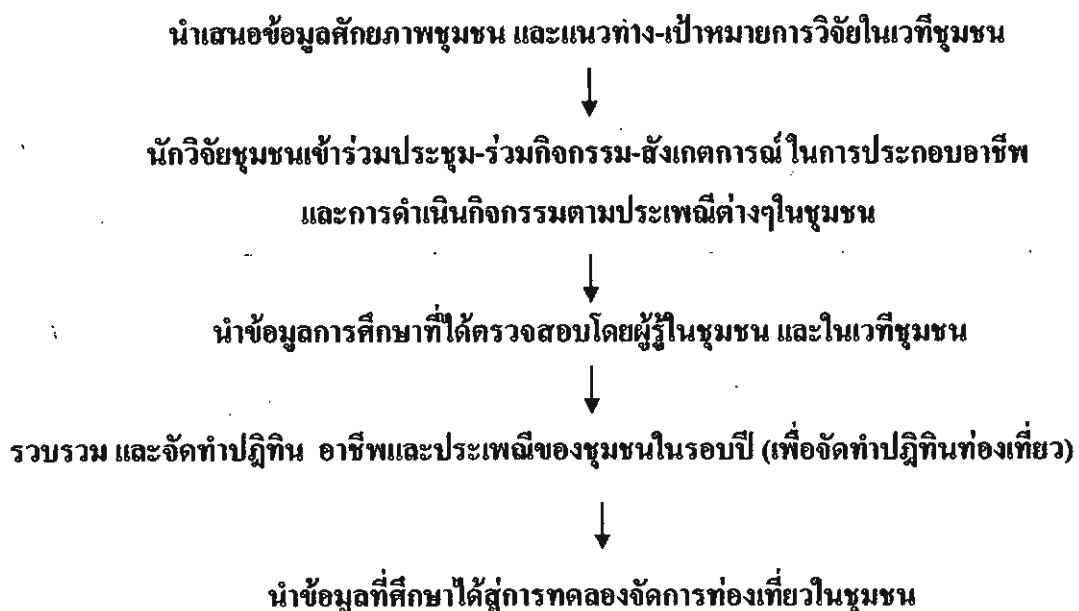
การดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับ “นกในพื้นที่ป่า” ก่อนข้างจะมีปัญหาเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล ซึ่งปรากฏว่าในระยะแรกของการเก็บข้อมูลเป็นช่วงเวลาที่มิฤดูฝนยาวนานและคดหนัก การเก็บข้อมูลในพื้นที่ซึ่งกำหนดไว้แต่เดิมทำได้ยาก เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเขาสูง จึงเก็บข้อมูลในบริเวณใกล้เคียงที่เข้าถึงได้ง่ายกว่า เช่นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำในมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา และอ่างเก็บน้ำแม่คำ รวมทั้งในการสำรวจยังมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ช่วงเวลาที่สำรวจ และ

ในกลุ่มเยาวชนที่สร้างไว้ก็ไม่สามารถให้การสนับสนุนในกิจกรรมได้เท่าที่ควรเนื่องจากความจำกัดในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนเพื่องานอนุรักษ์ของทีมวิจัย งบประมาณ และระยะเวลาที่จำกัด และเยาวชนมีกิจกรรม และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการเรียน

อย่างไรก็ตามจากการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 ปีสิ่งที่เกิดขึ้นคือเยาวชน และชาวบ้านในพื้นที่ศึกษารวบรวมข้อมูลคนที่ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรม เริ่มเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ที่สามารถนำมาซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการแจ้งแก่ทางโครงการเกี่ยวกับการพบคนที่น่าสนใจในพื้นที่ต่างๆ เช่นการพบนกชนิดแปลกๆ ที่สวยงาม หรือการพบฝูงนกยูงในหลายพื้นที่ และได้ชักชวนให้ทางโครงการไปดำเนินการสำรวจ

ด้านอาชีพและประเพณีของชุมชนในรอบปี

การศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและประเพณีของชุมชนในรอบปีจัดทำขึ้นเนื่องจากการที่ทราบว่าชุมชนตำบลแม่กามีศักยภาพสูงในด้านการอาชีพและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน โดยมีเอกลักษณ์ และความเข้มแข็งในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณี ในด้านการประกอบอาชีพนั้นมีความหลากหลายและน่าสนใจอย่างยิ่ง โดยมีอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมได้แก่การหาของป่า มีอาชีพที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวได้ การดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และประเพณีของชุมชนในรอบปีได้ดำเนินการดังนี้

จากการให้ความสำคัญกับเรื่องราวเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการดำเนินกิจกรรมตาม ประเพณีของชุมชนตลอดทั้งปี ตลอดจนกระทั่งการให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตซึ่งชุมชนเห็น ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาเช่นการกินอยู่ การลงแรงเพื่องานส่วนรวม ฯลฯ เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความ ภาคภูมิใจ หันมาให้ความสำคัญ และมีการดำเนินการบางประการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาดังปรากฏ ข้อมูลที่พบดังนี้

1. การแจ้งข้อมูลการประกอบอาชีพ และการดำเนินกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีแก่โครงการวิจัย

จากการที่มีการชี้แจงข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษา และวิธีการ เป้าหมาย ผลที่คาดหวังว่าจะ เกิดขึ้นจากการดำเนิน โครงการวิจัย-พัฒนา รวมทั้งการสร้างช่องทางการสื่อสารของชาวบ้านในตำบล แม่กา กับทางโครงการด้วยจดหมายข่าว ปรากฏว่าตลอดระยะเวลาของการดำเนิน โครงการจะมี ชาวบ้าน พระ หรือผู้สูงอายุในชุมชนที่แจ้งถึงข้อมูลการประกอบอาชีพ และการดำเนินกิจกรรมตาม ประเพณีของชุมชนเพื่อให้ทางโครงการไปดำเนินการบันทึกภาพ และรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการร่วมให้ข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวข้องจากผู้รู้ในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเริ่มให้ ความสำคัญกับสิ่งที่เคยมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่น่าสนใจ และคนอื่นน่าจะ ไม่ให้ความสำคัญ

2. พื้นที่กิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณี

ในระยะเวลาของการดำเนินโครงการวิจัยได้รับทราบข้อมูลการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณี หลายเรื่องที่สุดสูญหายไป ไม่มีการดำเนินการแพร่หลาย หรือที่ไม่ได้รับความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมจาก ชาวชนคนรุ่นใหม่ เหมือนสมัยก่อน ซึ่งหลังจากการสอบถามข้อมูล และแสดงความสนใจให้ ความสำคัญ จากคนเฒ่าคนแก่ หรือพระในชุมชน ก็ได้รับการตอบสนองต้องการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ประเพณี ให้ได้รับความสนใจและต้องการให้มีการดำเนินการให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยบาง เรื่องมีการดำเนินการกันแล้ว บางเรื่องอยู่ในระหว่างการริเริ่มที่จะดำเนินการได้แก่

- การเลี้ยงผีเสื้อบ้าน..สเป็นพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านผีเมือง ผีของหมู่บ้านที่ให้ความปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้านซึ่งแต่ละหมู่บ้านที่มีการเลี้ยงจะกำหนดวัน ไม่เหมือนกัน
- การส่งเคราะห์บ้าน(สะเดาะเคราะห์หมู่บ้าน)..เป็นพิธีกรรมที่ทำขึ้นในช่วงสงกรานต์ เพื่อความเป็นมงคลและขับไล่สิ่งไม่ดีออกไปจากหมู่บ้าน
- การแห่ 12 นักษัตร..เป็นการจัดทำรูป 12 ราศีแห่เฉลิมฉลองในงานสงกรานต์ หรือ ปีใหม่เมือง
- กินอ้อผญา..เป็นพิธีกรรมกินน้ำผึ้งจากท่อนอ้อที่ผ่านการบริการรมาดา (ซึ่งจะแตกต่างกัน ไปตามแต่ครูอาจารย์ที่ถ่ายทอดสืบต่อมา)โดยเชื่อว่า จะช่วยให้ผู้กินมีสติปัญญา และความจำที่ดี พ่อแม่ผู้ปกครองจึง

มักให้บุตรหลายที่อยู่ในวัยเรียน ได้กินซึ่งเค็มพิธินี่ค่อนข้างจะ
สูญหายไปมากในชุมชน

- ทานหัวพระเจ้า..เป็นการทำบุญ โดยการจุดเทียนถวายพระพุทธรูปซึ่งจะทำในฤดูหนาว
- การแสดงพื้นเมืองได้แก่การตีกลองสะบัดชัย กลองปฐา การรำดาบ กระบองไฟ
พ็อนเจิง(เซิง) รวมทั้งดนตรีพื้นเมือง ซึ่งมีการเล่นกันน้อยใน
ชุมชน แต่หลังจากการดำเนิน โครงการและมีการจัดงานลาน
วัฒนธรรมขึ้น 3 ครั้งเห็นได้ว่าเยาวชน โดยเฉพาะที่หมู่บ้านบัว
ให้ความสำคัญ มีการฝึกซ้อม และมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นจนกระทั่ง
ในงานลานวัฒนธรรมครั้งที่ 3 สามารถแสดงได้ และออกไป
แสดงนอกชุมชนด้วย
- งานฝีมือ ทอผ้า จักสาน สำหรับที่ชุมชนบ้านบัวมีการรื้อฟื้นกลับมาทำใหม่เนื่องจาก
มีโอกาสนในการทำเป็นอาชีพเสริมซึ่งอยู่ในระหว่างการพัฒนา

1.3 การร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน และผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการ ท่องเที่ยว ในชุมชน

แม้ว่าโดยสภาพพื้นที่ และศักยภาพชุมชนตำบลแม่กาในหลายด้าน จะเอื้ออำนวยต่อการดำเนิน
กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เนื่องจากตำบลแม่กาเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่เคยเปิดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมาก่อน
ความสามารถในการคาดหมายถึงทิศทางในการสร้างและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการ
มองเห็นช่องทางประ โยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวของชุมชนจึงค่อนข้างจำกัด เช่นแม้ว่าใน
ปัจจุบันวัดซึ่งอยู่ในเส้นทางผ่านของถนนสายหลักเช่นวัดห้วยเดียน จะมีรถนักท่องเที่ยวที่มีมัคทุเทศก์
นำมาจอดแวะดูการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ โดยที่ได้รับความสนใจอย่างมากจาก
นักท่องเที่ยวชาวบ้านก็ไม่มี ความสนใจหรือรับรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของบริษัททัวร์ จากการ
ดำเนินกิจกรรมตามประเพณีเหล่านั้นส่วน

การดำเนินงานในโครงการซึ่งมีเวลา งบประมาณ และความรู้ความสามารถของคณะนักวิจัย
ชุมชนที่ค่อนข้างจำกัดจึงให้ความสำคัญกับการศึกษา การจัดเตรียมข้อมูล องค์ความรู้ การฟื้นฟู
วัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรมที่ดั้งเดิม ที่เคยมีอยู่ในชุมชน ให้พร้อมรับการท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง
มากกว่าที่จะมุ่งไปที่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในระยะเวลา
การดำเนินการวิจัยจึงค่อนข้างจำกัดอยู่ในวงผู้ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้เรื่อง โบราณคดี และทดลอง
ท่องเที่ยว ซึ่งอย่างไรก็ตามนับว่าจนถึงปัจจุบันมีผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวแล้วเป็นจำนวนมากทั้งเป็นหมู่คณะ
ที่มาเองเป็นครอบครัว และมาจากหน่วยงานต่างๆ สำหรับการจัดกิจกรรมเป็นคณะที่มีการพักใน
หมู่บ้านแบบโฮมสเตย์ และมีการจัดแสดงด้านศิลปวัฒนธรรมด้วยได้ดำเนินการ 2 ครั้ง ที่หมู่บ้านบัว

โดยที่การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นคณะครั้งสุดท้ายในกิจกรรมทัวร์นำร่องซึ่งเป็นกิจกรรมที่กำหนดในโครงการซึ่งจัดเมื่อวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549 สามารถดึงความร่วมมือจากหมู่บ้านอื่นๆ อีก 3 บ้าน เข้าร่วมด้วย

โดยสรุปเห็นว่าคนในชุมชนมีศักยภาพ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน สามารถร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมใหญ่ๆ ได้แต่ยังขาดผู้นำที่จะมองภาพรวมของการท่องเที่ยว และมีความสามารถในการประสานงานซึ่งหากมีการดำเนินโครงการต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคณะทำงานในการจัดการการท่องเที่ยว (จากคณะกรรมการการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว) และพัฒนาศักยภาพแหล่ง-กิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยให้การท่องเที่ยวสามารถอำนวยประโยชน์แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวที่ผ่านมาที่จัดขึ้นในชุมชนได้ก่อให้เกิดผลแก่ชุมชน โดยสรุปคือ (เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจนที่บ้านบัว ซึ่งเป็นแหล่งที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นชัดเจนกว่าหมู่บ้านอื่นๆ)

1. ชุมชนเกิดความมั่นใจในศักยภาพการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่ จากการที่เดิมไม่ทราบ หรือไม่เชื่อว่าศักยภาพด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีอยู่จะเป็นที่สนใจของบุคคลภายนอก หรือดึงดูดให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แต่ภายหลังการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีการแสดงความชื่นชมในสิ่งที่ชุมชนมีอยู่
2. ชุมชนมีการอนุรักษ์ และพัฒนาศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การสำรวจและพัฒนาแนวคู-คันดินเวียงบัว ฯลฯ
3. มีการร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่นการสร้างสิ่งปลูกสร้างทั้งชั่วคราว และถาวร เช่นจัดเตรียมสถานที่ดำเนินกิจกรรม สร้างอาคารพิพิธภัณฑน์ สร้างอาคารชั่วคราวคลุมเตาเผาที่ขุดค้น การร่วมสำรวจ-ขุดค้นแหล่งเตาเผาโบราณ การดูแลต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมในชุมชน การร่วมกิจกรรมการแสดง การทำอาหารสำหรับผู้มาเยี่ยมชม
4. เกิดความตื่นตัว และเตรียมความพร้อมในการดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวซึ่งในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นของชาวบ้านที่ร่วมในกิจกรรม เช่น การจัดเตรียมสถานที่ การจัดกิจกรรมการแสดง การจัดที่พักนักท่องเที่ยว รถนำเที่ยวและผู้นำชมแหล่งโบราณคดี
5. ชาวบ้านได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และที่สำคัญคือความมั่นใจในการอธิบายให้ ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับเตาเผาและเครื่องถ้วยเวียงบัว อาณาเขต และ ประวัติเวียงบัว วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพ ฯลฯ ของชุมชน ซึ่งแต่เดิมอาจไม่ทราบ ไม่สนใจ ข้อมูล หรือไม่มั่นใจที่จะอธิบาย แต่ปัจจุบันชาวบ้านและเยาวชนหลายคนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นมาก โดยเฉพาะคนที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

6. มีการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับศักยภาพชุมชนที่สำคัญคือการทำเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของเก่าที่เกิดความพยายามในการพัฒนาและสร้างเป็นอาชีพใหม่ในชุมชน โดยที่มีแนวโน้มที่ดีทั้งในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์และการจำหน่าย
7. ชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นๆ ที่ยังไม่มีทางท่องเที่ยวในชุมชนมีการแสดงความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่นการเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยสนใจที่จะดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือการแจ้งข้อมูลข่าวสารกิจกรรมในชุมชนแก่ทางโครงการวิจัยสม่ำเสมอ

2. ส่วนที่เป็นผลกระทบจากการดำเนินการวิจัย-พัฒนา

การดำเนินโครงการวิจัยพัฒนานี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญสรุปได้เป็น 3 ส่วนที่สำคัญคือ

2.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน

- ชุมชนตระหนักถึงศักยภาพในด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีอยู่ที่ไม่เคยรู้หรือไม่เคยเห็นความสำคัญมาก่อน จากการนำเสนอข้อมูลวิจัยในเวทีชุมชนหลายครั้งในการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย และจากการดำเนินกิจกรรมในชุมชนที่เชิญบุคคลภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมและได้รับความชื่นชม ซึ่งชุมชนที่ร่วมกันจัดงานเองคาดไม่ถึงว่าจะเป็นที่สนใจ เช่นกิจกรรมการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมที่จัดในลานวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีในวันสำคัญทางศาสนา วิถีชีวิตอาชีพเกษตรกรรม ชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปในชุมชน เป็นต้น
- การดำเนินกิจกรรม-อาชีพที่เกิดจากการฟื้นฟูตามแนวทางการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในชุมชนหมู่บ้านบัว เช่นมีการทำเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของโบราณ โดยมีชาวบ้านที่ดำเนินการจัดสร้างเตาเผาแบบโบราณขึ้น การฝึกซ้อมและจัดแสดงดนตรี และการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองอย่างต่อเนื่องของกลุ่มเยาวชน และการดำเนินกิจกรรมโดยมีพัฒนาการของกลุ่มชาวบ้านคณะกรรมการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว - ผู้ศึกษาเรียนรู้แหล่งโบราณคดีเวียงบัว
- เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่แหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดีเวียงบัว และศักยภาพด้านอื่นๆ ที่มีผู้สนใจเยี่ยมชม และเรียนรู้ของตำบลแม่กา ซึ่งได้รับการรู้จักทั่วไปและมีโอกาสการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้เสริมแก่ชาวบ้านตำบลแม่กาได้ต่อไป
- เกิดการร่วมกันของแกนนำชุมชนที่ไม่เป็นทางการต้องการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องจากที่การดำเนินการในโครงการ เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา คุณค่าด้านต่างๆ ของชุมชน เช่นกลุ่มครู พระ หัวหน้าหน่วยงานในท้องถิ่น นักศึกษากลุ่มกิจกรรมเวียงของมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา กลุ่มผู้สูงอายุ

2.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย

ด้านบวก

- การได้รับการยอมรับในฐานะผู้ที่มีส่วนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในชุมชน โดยที่บางเรื่องเป็นสิ่งที่ทางชุมชนเห็นว่าเปลี่ยนได้ยาก หรือ ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงได้
- ความภาคภูมิใจของนักวิจัยชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและยอมรับจากบุคคลภายนอก
- เกิดการเรียนรู้กระบวนการ ในการดำเนินงานวิจัย-พัฒนา และเห็นความสำคัญของกระบวนการข้อมูล และการร่วมกันแก้ไขปัญหาในการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ
- นักวิจัยชุมชนที่เข้ารับการศึกษาคู่เนื่องได้นำเอาประสบการณ์ ในกิจกรรม การดำเนินงานที่ทำในโครงการ ไปเทียบโอนหน่วยกิตเป็นประโยชน์ทางด้านการศึกษา
- นักวิจัยชุมชนมีโอกาสรเรียนรู้ และเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ในลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการพัฒนาแบบพอเพียงและยั่งยืนจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการ ประมาณ 2 ปี อันเนื่องมาจากแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดไว้ชัดเจน และ ความจำกัดของงบประมาณดำเนินการ ซึ่งบางคนปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต และการดำเนินชีวิตจากเดิม

ด้านลบ

- ผลในด้านบวกที่เกิดขึ้นจะเกิดเฉพาะนักวิจัยชุมชนที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง สำหรับคนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการอย่างจริงจังจะให้เหตุผลทางลบต่อการดำเนินโครงการเพื่อป้องกันตนเอง เช่นเรื่องงบประมาณค่าตอบแทนในการดำเนินโครงการที่น้อยเกินไป หรือผลที่เกิดขึ้นช้าเกินไป หรือการเป็นโครงการที่ไม่น่าสนใจและไม่น่าจะมีความก้าวหน้าหน่วยงานบริหารระดับตำบลไม่สนับสนุน
- ผลทางการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีอิทธิพลต่อนักวิจัยชุมชน และต่อการดำเนินงานในโครงการเมื่อมีสนับสนุนการเมืองคนละฝ่ายเกิดความขัดแย้งจนไม่สามารถทำงานร่วมกันได้จนส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการ

2.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกับองค์กรท้องถิ่น

- จากการศึกษาที่หน่วยงานบริหารท้องถิ่นระดับตำบลนำเรื่องทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการจนมีความระแวงว่าการดำเนินงานในโครงการจะเป็นการสร้างการสนับสนุนจากประชาชนจึงมีการแสดงออกในลักษณะที่ไม่ให้สนับสนุน

ต่อต้านด้วยวิธีต่างๆ เช่นการปล่อยข่าวทางทางลบเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ เช่น การได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานของหัวหน้าโครงการในรูปแบบต่างๆ ของคณะผู้ดำเนินโครงการ จนถึงขั้นการห้ามผู้นำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของดำเนินการในลักษณะดังกล่าวในทัศนะของชาวบ้าน และผู้นำชุมชนส่วนหนึ่งที่รับทราบ และติดตามข้อมูลการดำเนินโครงการ มาอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานระดับจังหวัดพะเยา

ได้เกิดผลในด้านการเห็นความสำคัญ และมีการดำเนินการ หรือแสดงเจตนาให้การสนับสนุน การดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการดำเนินโครงการ

1.สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา

- การสำรวจพื้นที่และออกแบบอาคารคลุมแหล่งโบราณคดีเตาเผาโบราณ เวียงบัว และพิพิธภัณฑ์ พร้อมสาธารณูปโภคและพื้นที่จำหน่ายสินค้าของที่ระลึก
- การจัดทำผังเมืองรวมตำบลแม่กา(เป็นตำบลนำร่อง 1 ใน 2 ตำบลของจังหวัดพะเยาที่มีการจัดทำผังเมืองรวม) ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีเวียงบัว งบประมาณ 2548 (ดำเนินการแล้ว)
- การจัดทำเส้นทางคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ และเดินไฟฟ้าไปยังหลุมเตาเผาที่ขุดค้นเพื่อให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ในฤดูฝน งบประมาณ 2548 จำนวน 800,000 บาท (ดำเนินการแล้ว)

2.สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา

- สนับสนุนโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการฟื้นฟู พัฒนาสร้างเสริมอาชีพ ในชุมชนเวียงบัว งบประมาณ 2548 จำนวน 300,000 บาท (ดำเนินการแล้ว) เพื่อฝึกอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของเก่าเตาเวียงบัว
- จัดทำและเสนอโครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์ การศึกษาและพัฒนาแหล่งโบราณคดีเวียงบัวในการประชุม ครม. สัตยจร ที่มหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา งบประมาณ 10 ล้านบาท ในปลายปี พ.ศ.2548 (โครงการ 2550-2551)

3.หอจดหมายเหตุจังหวัดพะเยา

- จัดทำโครงการเพื่อการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาแหล่งโบราณคดีเวียงบัว งบประมาณ 2549 จำนวน 2,000,000 บาท (อยู่ในระยะดำเนินการขออนุมัติงบประมาณ เพื่อดำเนินโครงการ)

4.สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา

- แสดงเจตนามีส่วนร่วมสนับสนุน โดยขอให้ทางชุมชนนำเสนอโครงการที่ต้องการได้รับการสนับสนุน เพื่อให้ทาง สนง.พิจารณาสนับสนุนต่อไป
- แสดงความประสงค์ให้พระนิสิตจากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มาดำเนินกิจกรรมในชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนิน โครงการ

5.สำนักงานการศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดพะเยา

- สนับสนุนค่าสำหรับการมุ่งหลังคาชั่วคราวอาคารคลุมเตาโบราณที่จุดพบ ส่วนหนึ่งในระยะที่มีการขุดเตา (เมษายน 2548)

6.ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดพะเยา

- จัดทำโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนความยั่งยืน โครงการ (โดยจะดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนฯ ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการประสานงานเพื่อดำเนินโครงการ)
- แสดงเจตนาสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้แก่ชุมชน . และเพื่อเตรียมความพร้อมรับการท่องเที่ยวด้วยส่วนหนึ่ง

7.สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- สนับสนุนการสร้างวิสาหกิจชุมชนด้านท่องเที่ยวตำบลแม่กา ในโครงการโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนฯ (อยู่ในระหว่างการพัฒนา) โครงการดำเนินการกรกฎาคม 2548 ถึง มิถุนายน 2549

8.สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

*มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

- นำนิสิตกลุ่มกิจกรรมเวียง (เวียงบัว และเวียงกาหลง) เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- นำนิสิตสาขาพัฒนาสังคมที่ศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในลักษณะต่างๆ

*มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- นำนักศึกษาฝึกงานคณะสังคมศาสตร์ปีการศึกษา 2547 เข้าฝึกงานในโครงการ ณ บ้านบัวเพื่อดำเนินกิจกรรมด้าน โบราณคดีชุมชน ในการสำรวจ ขุดค้น การศึกษาชุมชน การดำเนินกิจกรรมต่างร่วมกับชุมชน

*มหาวิทยาลัยอื่นๆ

- นำนักศึกษา ศึกษาดูงานการดำเนิน โครงการ

9.สถาบันการศึกษาระดับพื้นฐานในชุมชน

-นำนักเรียนเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมร่วมกับโครงการ และชุมชน เช่น

*ด้านโบราณคดีที่หมู่บ้านบัว

*ด้านศิลปวัฒนธรรมที่หมู่บ้านบัว และบ้านห้วยเคียน

*ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่บ้านนาไร่เดียว(หมู่ 14)

บ้านห้วยเคียน(หมู่ 16) และบ้านแม่ดำน้อย(หมู่ 18)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับองค์กรเอกชน

มีการเห็นความสำคัญและแสดงเจตนาให้การสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน “มูลนิธิกรุงเทพฯ ประกันภัย” ในการสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ หลังคาคลุมเตา บูรณะหลุม ขุดค้น ทำห้องสุขา สร้างเครือข่ายอนุรักษ์โบราณคดี-วัฒนธรรมชุมชน ทำหนังสือ ส่งเสริม อาชีพชุมชน ฯลฯ ด้วยงบประมาณ 4,000,000 บาท(สี่ล้านบาทถ้วน) โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการ ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2549 ถึงเดือนเมษายน 2551

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ การวิจัย และตัวชี้วัดความสำเร็จ

ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้กำหนดแผนการดำเนินงานซึ่งได้มีการดำเนินการ และปรากฏผลสรุปได้ดังนี้

- 1.1 วัตถุประสงค์เพื่อ การศึกษาและรวบรวมข้อมูล ในพื้นที่ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านโบราณคดีชุมชน นอกในพื้นที่ป่า ประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชน

ผลที่ปรากฏ สามารถศึกษา รวบรวมข้อมูล และจัดทำสื่อในประเด็นการศึกษาที่กำหนด (รายละเอียดในบทที่ 4)

- 1.2 วัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนตำบลแม่กา ตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ และเกิดกระแสนิยมอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน มีการร่วมกันของประชาชนในการรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์จากศักยภาพเหล่านั้นอย่างยั่งยืน

ผลที่ปรากฏ -เกิดแนวคิดในการอนุรักษ์(รายละเอียดในบทที่ 4)ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนตามลำดับคือ ในด้าน

-มีการร่วมกันของชาวบ้านหมู่บ้านบัว และบ้านแม่กาหลวงตั้งเป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

-มีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเยาวชนดำเนินกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้านบัวได้แก่กิจกรรม

*ดนตรีพื้นเมือง

*การแสดงพื้นบ้าน เช่นกลองสะบัดชัย ฟ้อนเชิง

*การพัฒนาอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของโบราณ

-ผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านบัวพื้นฟูความรู้ความสามารถในด้าน จักสาน การจับรื่อง
แบบพื้นเมือง เช่น คำว จ้อย การทอผ้า ฯลฯ

1.3 วัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินการ และการ
ได้รับประโยชน์ร่วมกัน ของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

- ผลที่ปรากฏ** -มีการดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยการร่วมกันของชาวบ้านแม่กาหลายหมู่บ้าน
ในการจัดกิจกรรมทัวร์นำร่อง และมีการร่วมกันวางแผนการจัดการท่องเที่ยวใน
อนาคตโดยการร่วมกันของผู้สูงอายุ พระ-ครู ภูมิปัญญาในชุมชน ผู้นำชุมชน
กลุ่มหนึ่งที่เห็นความสำคัญและโอกาสในการพัฒนาของชุมชน
- มีการจัดกลุ่มชุมชนหมู่บ้านบัวเข้ารับการพัฒนาฝีมือแรงงานภาคเกษตรที่จัดโดยศูนย์
พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดพะเยาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์
- มีการรวมกลุ่มกันของชุมชนหมู่บ้านบัวเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการ
ท่องเที่ยว-เรียนรู้ในชุมชนยังแหล่ง โบราณคดีเวียงบัวเป็นกลุ่มรณรงค์เที่ยวชม กลุ่ม-
บ้านพัก กลุ่มทำอาหาร ฯลฯ
- หมายเหตุ** -ยังไม่มี การพูดคุยกันเรื่องผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวแต่จะให้ความสำคัญกับ
เรื่องการพัฒนาคุณค่าด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีอยู่แต่ถูกละเลยความสำคัญลง เช่น เรื่องการ
ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

1.4 วัตถุประสงค์เพื่อให้กระบวนการ ในการดำเนิน โครงการ เป็นบทเรียนในการศึกษา พัฒนา และใช้
ประโยชน์จากศักยภาพด้านอื่นๆ ที่ชุมชนมี

- ผลที่ปรากฏ** -มีการร่วมกันของชุมชนหมู่บ้านบัวเพื่อเตรียมดำเนินกิจกรรมพัฒนาอาชีพอื่นๆ เช่น
แปรรูปอาหารจากผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ การประดิษฐ์ของที่ระลึกจากวัสดุ
ธรรมชาติ การประดิษฐ์ดอกไม้ การแปรรูปผ้าทอ ฯลฯ (โดยจะขอความร่วมมือจาก
ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดพะเยา และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการจัดการ
ฝึกอบรม)

2.ผลที่เกิดขึ้นตามแผนงานที่กำหนด และตัวชี้วัดความสำเร็จ

แผนงานที่ 1 (2.1)การเตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการ

2.1.1 ประชุมคณะวิจัย ที่ปรึกษา และผู้นำชุมชน เพื่อวางแผน กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ
เป้าหมาย-วิธีดำเนินการวิจัย และกำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบคณะวิจัยในการ
ดำเนินโครงการวิจัย

ผลที่ปรากฏ

ได้ดำเนินการจัดการประชุม 3 ครั้ง ในวันที่ 4, 13 พฤษภาคม และ 2 มิถุนายน 2547
ก่อให้เกิดผลคือ

1. คณะวิจัยเกิดความเข้าใจในจุดมุ่งหมายการดำเนินงาน โครงการวิจัย
2. คณะวิจัยได้ร่วมกันวางแผนการดำเนิน โครงการ
3. คณะวิจัยได้ร่วมกันกำหนดรายละเอียดการดำเนิน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ที่
จัดทำขึ้นใน โครงการ
4. คณะวิจัยแบ่งแยกหน้าที่ ความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการ และ
กิจกรรมต่างๆ ของโครงการ โดยเก็บข้อมูลวิจัยในศักยภาพที่สำคัญ 3 เรื่อง
ของชุมชนแก่นักวิจัยชุมชน เป็น 3 กลุ่ม เก็บข้อมูลในเวลา 1 ปี
5. คณะวิจัยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณ และการดำเนินงานทางการเงินของ
โครงการ

2.1.2 จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัย ระยะที่ 1 (ผลการศึกษาศักยภาพชุมชน) ในชุมชนมีรูปแบบการ
ดำเนินการเป็นนิทรรศการแสดงผลภาพถ่ายและข้อมูล การบรรยายประกอบสไลด์ และเวทีแสดง
ความคิดเห็น-ให้ข้อมูล-ข้อเสนอแนะ การจัดเวทีนำเสนอผลการวิจัย ระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์
เพื่อ

1. รายงานผลการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ให้ชุมชนได้รับ
ทราบ โดย กำหนดการจัดเวทีชุมชนไว้ 4 ครั้ง โดยใช้สถานที่โรงเรียน ในพื้นที่ต่างๆ
ในตำบลแม่กา ให้มีความกระจายเพื่อความสะดวกต่อชาวบ้านที่เข้าร่วมเวที
2. เป็นการประชาสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการวิจัยและพัฒนากการท่องเที่ยวที่
จะดำเนินใน โครงการระยะที่ 2 (ศึกษาและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน)
3. เพื่อขอความร่วมมือ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการดำเนิน โครงการ ระยะที่ 2

ผลที่ปรากฏ มีการจัดเวที 5 ครั้ง ผู้เข้าร่วมเวที 518 คน

สถานที่/ เวลา/ วิธีการที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

สถานที่	วัน-เวลา	วิธีการ
ครั้งที่ 1 ณ วัดแม่กาห้วยเตียน	19 พ.ค.2547/17.00-20.30 น.	-นิทรรศการ -บรรยาย ประกอบ สไลด์/เอกสาร -เวทีแลกเปลี่ยน
ครั้งที่ 2 ณ โรงเรียนแม่กาท่าข้าม	20 พ.ค.2547/17.00-20.30 น.	
ครั้งที่ 3 ณ วัดบ้านบัว	21 พ.ค.2547/17.00-20.30 น.	
ครั้งที่ 4 ณ วัดแม่คำบุญโยง	22 พ.ค.2547/17.00-20.30 น.	

ครั้งที่ 5 ณ วัดแม่กาโทกหวาก 25 พ.ค.2547/13.30-15.30 น. และระดม
ความคิด

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (ผู้แทนชุมชนและเยาวชน ตำบลแม่กา 18 หมู่บ้าน)

ครั้งที่ 1 ผู้แทนชุมชนหมู่ 2,4,12,13,16 และ 17 จำนวน 86 คน

ครั้งที่ 2 ผู้แทนชุมชนหมู่ 1,10,14 และ 18 จำนวน 67 คน

ครั้งที่ 3 ผู้แทนชุมชนหมู่ 3,6 และ 7 จำนวน 126 คน

ครั้งที่ 4 ผู้แทนชุมชนหมู่ 5,8,11 และ 15 จำนวน 108 คน

ครั้งที่ 5 ผู้แทนเยาวชน และครู ตำบลแม่กา จากโรงเรียนบ้านบัว โรงเรียนแม่กา
ท่าข้าม และ โรงเรียนอนุบาลโทกหวาก จำนวน 131 คน

2.1.3 การศึกษาฐานของคณะวิจัยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ที่มีจุดเด่น ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ในลักษณะเดียวกับประเด็นการวิจัย เพื่อประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการวิจัยและการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม โดยการศึกษาฐานครั้งนี้ใช้เวลา 3 วัน ระหว่างวันที่ 26-28 พฤษภาคม 2547 ในจังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่ ยังแหล่งท่องเที่ยว-เรียนรู้ ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวใกล้เคียงกับที่มีในพื้นที่ตำบลแม่กา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อให้ นักวิจัยชุมชน ได้เห็นตัวอย่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/วัฒนธรรม ที่มีชื่อเสียงซึ่งมีจุดดึงดูดความสนใจในลักษณะเดียวกับที่ชุมชนแม่กามีอยู่
2. เพื่อให้ นักวิจัยชุมชน ได้เห็นความหลากหลาย และจุดดึงดูดความสนใจ ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบ และวิธีการจัดการท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ในจังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่ ซึ่งในบริบทของชุมชนตำบลแม่กาก็มีอยู่
3. เพื่อให้ นักวิจัยชุมชน เกิดความมั่นใจในศักยภาพการท่องเที่ยวที่ชุมชนแม่กามีอยู่ และเกิดแรงจูงใจในการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน
4. เพื่อให้ นักวิจัยชุมชน มีโอกาสเรียนรู้ถึง โอกาส ข้อจำกัด และปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความระมัดระวังในการพัฒนาต่อไป

ผลที่ปรากฏ มีการดำเนินการตามขั้นตอน และมีกำหนดการในการศึกษาฐานดังนี้

1. ประชุมชี้แจงจุดมุ่งหมาย ในการศึกษาฐานในสถานที่ดูงานแต่ละแห่ง
2. จัดแบ่งกลุ่มในการดูงานเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในสถานที่ดูงานแต่ละแห่งเพื่อให้มีการสรุปข้อมูลนำมาเป็นบทเรียนในการดำเนินงานวิจัย และพัฒนาต่อไป โดยการกำหนด นักวิจัยชุมชนศึกษาข้อมูลใน 3 ด้าน

-ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ลักษณะการท่องเที่ยว ข้อกำหนด-

ข้อห้าม จุดเด่น-จุดดึงดูดความสนใจ สิ่งที่ต้องปรับปรุง

-ลักษณะการบริหารจัดการ การวางแผน การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
ได้แก่การจัดสรรประโยชน์ ผู้รับผิดชอบ ผลการปฏิบัติงาน-ประสิทธิภาพใน
การดำเนินงาน

-ความเป็นมาและการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้แก่จุดเริ่มต้น-ความเป็นมา
ในการพัฒนา การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และภาพรวมของแหล่ง
ท่องเที่ยว

3. ร่วมสรุปความคิดเห็นจากการศึกษาฐานของนักวิจัยชุมชนในด้าน

- ความประทับใจจากการศึกษาฐาน
- ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาฐาน
- การนำประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาฐานมาพัฒนาการท่องเที่ยวใน
ตำบลแม่กา
- ความคิดเห็น และข้อเสนอเกี่ยวกับการศึกษาฐานและการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว

สถานที่/ เวลา/ วิธีการที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมศึกษาฐาน

วันที่	สถานที่	ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้
26/5/47	บ้านห้วยไคร้ อ.เทิง จ.เชียงราย	ธรรมชาติ/ สุขภาพ
	รพ.พญาเม็งราย อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย	เชิงสุขภาพ
	หอศิลป์นายพรมา อ.เวียงชัย จ.เชียงราย	ศิลปะ/ สินค้าโดยชุมชน
	วัดสันป่าก่อ อ.เมือง จ.เชียงราย	ประวัติศาสตร์/ วัฒนธรรม
27/5/47	เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	โบราณคดี/ สินค้า OTOP 5 ดาว
	วังมัจฉา อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	ธรรมชาติ/ อนุรักษ์
	เวียงกุมกาม อ.เมือง จ.เชียงใหม่	โบราณคดี/ วัฒนธรรม/ สินค้า โดยชุมชน
	บ้านแม่กำปอง กิ่ง อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่	ธรรมชาติ/ วัฒนธรรม/ สุขภาพ
28/5/47	บ้านไร่ไผ่งาม อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	ผลิตภัณฑ์จากฝ้ายข้อมสี่ ธรรมชาติ/ วัฒนธรรม
	บ้านแม่กลางหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	ธรรมชาติ/ วัฒนธรรม

2.1.4 ร่วมออกแบบการเก็บข้อมูลการวิจัย และทดลองเครื่องมือวิจัย

เนื่องจากนักวิจัยชุมชนใน โครงการแต่ละกลุ่มจะรับผิดชอบการรวบรวมข้อมูล ศักยภาพที่สำคัญ 3 ด้านในโครงการวิจัย(เป็นผู้ใช้เครื่องมือ) จึงร่วมกันพิจารณาออกแบบ และ ทดสอบเครื่องมือ (แบบบันทึกข้อมูล)

ผลที่ปรากฏ

ดำเนินการจัดทำแบบบันทึกข้อมูลใช้ใน โครงการวิจัย รวมทั้งแบบฟอร์มอื่นๆ ที่ จำเป็นต้องใช้ใน โครงการ ทดลองนำไปใช้- ปรับปรุงแก้ไข -และนำไปใช้ใน โครงการ

แผนงานที่ 2 (2.2) ดำเนินการศึกษารายละเอียดในศักยภาพชุมชนในด้านโบราณคดีชุมชน นอกในพื้นที่ป่า และ ประเพณีการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปี

ผลที่ปรากฏ

รวบรวมข้อมูลการวิจัยในด้านต่างๆ (รายละเอียดในบทที่ 4)

-โบราณคดีชุมชน

-นอกในพื้นที่ป่า(ที่พบในการสำรวจ) ในรอบปี ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2547- เมษายน 2548

-ประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชน ในรอบปี

แผนงานที่ 3 (2.3) การรวบรวมข้อมูลการวิจัย เพื่อจัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนตามประเด็นการวิจัย

2.3.1 รวบรวม และวิเคราะห์ผลการศึกษารายละเอียด จากข้อแผนงานที่ 2

ผลที่ปรากฏ

รวบรวม จัดทำสื่อ และจัดแสดงข้อมูลจากการศึกษาศักยภาพชุมชนในด้าน

1.โบราณคดีชุมชน 2.นอกในพื้นที่ป่า และ3.ประเพณี-การประกอบอาชีพของชุมชนดังนี้

เรื่อง	ชนิดสื่อ	การจัดแสดง
โบราณคดีชุมชน	บอร์ดสำเร็จรูป,เอกสาร,สื่ออิเล็กทรอนิกส์	ในพิพิธภัณฑ์บ้านเวียงบัว และเผยแพร่ทั่วไป
นอกในพื้นที่ป่า	เอกสาร,สื่ออิเล็กทรอนิกส์	เผยแพร่ทั่วไป
ประเพณี และการประกอบอาชีพของชุมชน	เอกสาร,สื่ออิเล็กทรอนิกส์	เผยแพร่ทั่วไป

2.3.2 จัดเวทีเสนอผลการวิจัย เป็นเวทีชุมชนที่จัดขึ้นเพื่อเสนอผลการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนตำบลแม่กา

ผลที่ปรากฏ

จัดเวทีเสนอผลการวิจัยเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2549 ในเวทีระดมความคิด “ศักยภาพ ทิศทางและอนาคตในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้” ในวันอังคารที่ 24 มกราคม 2549 มีผู้เข้าร่วมในเวที 81 ได้รับทราบข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์ต่อโครงการ โดยเฉพาะต่อการจัดทัวร์นำร่อง ที่จัดขึ้นในวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549 (รายละเอียดในภาคผนวก....)

แผนงานที่ 4 (2.4) วางแผน และทดลองปฏิบัติการท่องเที่ยวในชุมชน

2.4.1 นักวิจัยท้องถิ่นและผู้แทนชุมชนร่วมวางแผนการท่องเที่ยวในด้าน โปรแกรม-กิจกรรม ในการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว การจัดสรรรายได้ การประชาสัมพันธ์-การจัดทำสื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลที่ปรากฏ

1. สร้างรูปแบบการท่องเที่ยว-เรียนรู้ยังแหล่งท่องเที่ยว

-ด้าน โบราณคดี/ธรรมชาติที่ หมู่ 7 หมู่บ้านบัว

-ด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เส้นทางคุนง 3 เส้นทางที่หมู่ 14 บ้าน

นาไร่เดียว, อ่างเก็บน้ำแม่คำหมู่ 2 บ้านห้วยเคียน , หมู่ 18 บ้านแม่คำน้อย

-ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และอาชีพในชุมชน หมู่ 3 บ้านแม่กาหลวง , หมู่ 2

บ้านห้วยเคียน , หมู่ 18 บ้านแม่คำน้อย , หมู่ 7 หมู่บ้านบัว

-ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมู่ 15 บ้านเกษตรสุข , หมู่ 2 บ้านห้วยเคียน

2. มีการจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวหมู่บ้านบัวเพื่อประสานงานการดูแลต้อนรับ

นักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ

-กิจกรรมทางวัฒนธรรม

-อาหาร

-ที่พักแบบโฮมสเตย์

-รถ และผู้นำชมแหล่งเรียนรู้ข้อมูล โบราณคดีชุมชนเตาเผาโบราณ และแนวคู-

คันดินเวียงโบราณ

2.4.2 การทดลองจัดการท่องเที่ยวตาม โปรแกรม-กิจกรรมการท่องเที่ยวที่กำหนด

ผลที่ปรากฏ

ทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยว-เรียนรู้ เป็นหมู่คณะอย่างเป็นทางการ 2 ครั้ง และการมีบุคคลภายนอกเข้าไปเยี่ยมชม และเรียนรู้แหล่งโบราณคดีเวียงบัวต่อเนื่อง สม่่าเสมอซึ่งมีการต้อนรับ และนำชมอย่างเป็นทางการ โดยสมาชิกในชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยทางโครงการเป็นฝ่ายประสานการดำเนินงาน

ปรากฏผลที่สำคัญคือทำให้ชุมชนตระหนักถึงศักยภาพด้านต่างๆ อันมีคุณค่าซึ่งเกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่แต่เห็นเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เคยให้ความสำคัญ หรือไม่เห็นในคุณค่า ในอีกด้านหนึ่งการจัดการทดลองท่องเที่ยวทำให้ชุมชนแม่กา โดยเฉพาะหมู่บ้านบัวเป็นที่รู้จัก และเป็นชุมชนที่มีความหมายต่อการท่องเที่ยวและเรียนรู้ประวัติ-โบราณคดี ของผู้สนใจ การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว-เรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นทางการใน โครงการมีข้อมูลโดยสรุปดังนี้

ครั้งที่ 1 จัดแก่คณะนักวิจัยชุมชนเครือข่ายสกว. คณะผู้เข้ารับการอบรมมัลลฑลเทศก์ ฒ มหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา นักศึกษาฝึกงานจาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะอาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในวันที่ 24-24 มีนาคม 2548 จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 200 คน โดยมีกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้แก่

- การบรรยายให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานใน โครงการ ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเตา และเมืองโบราณเวียงบัว
- กิจกรรมทางวัฒนธรรม “ลานวัฒนธรรม”
 - *การแสดงพื้นเมือง คนตรี นาฏศิลป์ กลอง จ้อย
 - *พิธีสู่ขวัญ
 - *อาหารพื้นเมือง

ครั้งที่ 2 จัดแก่คณะสื่อมวลชน ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนชุมชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมและนักศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา จัดขึ้น ในวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 500 คน โดยมีกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้แก่

วันที่ 12 ก.พ.49

- เยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีเวียงบัว
 - *ต้อนรับ บรรยาย และนำชมสถานที่โดยชาวบ้านบัว
- กิจกรรมลานวัฒนธรรม

- *การออกกำลังกายผู้สูงอายุ
- *การแสดงพื้นเมือง คนตรี นาฏศิลป์ กลอง การต่อสู้
- *สื่อภาพประกอบคำบรรยาย
- *การแสดงวิถีชีวิต “เวียงบัวในอดีต”
- *พิธีสู่ขวัญ
- *อาหารพื้นเมือง

วันที่ 13 ก.พ.49

-กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี(วันมาฆบูชา) ณ วัดห้วยเกียน

- *สืบชะตา
- *ทำบุญตักบาตร
- *กินอ้อผญา

-ท่องเที่ยวในชุมชน

- *วนเกษตร
- *โรงงานผลิตไวน์ OTOP ตำบลแม่กา
- *วิถีประมงพื้นบ้าน
- *วิถีชนเผ่า
- *ท่องเที่ยวธรรมชาติ

ทั้งนี้โดยที่การจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งถือเป็นการบูรณาการกิจกรรมท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และบทบาทบุคลากรฝ่ายต่างๆ ในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรม และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งปรากฏการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนระดับตำบลโดยสรุปดังนี้

- การจัดที่พักนักท่องเที่ยว ในหมู่บ้านห้วยเกียน แม่กาหัวทุ่ง แม่กาหลวง และบ้านบัว
- การจัดบุคลากรฝ่ายจราจร รักษาความเป็นระเบียบ และความปลอดภัย โดยชุดอาสาสมัครรักษาหมู่บ้าน(ชรบ.) ระดับตำบล
- การดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรม การแสดง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกหมู่บ้าน รวมทั้งจากมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา และโรงเรียนที่อยู่ในตำบลแม่กา กลุ่มผู้สูงอายุ ในการฝึกซ้อม ร่วมแสดง ร่วมกิจกรรม
- การเตรียมการดูแล-ต้อนรับนักท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนำร่องในชุมชน ในหมู่บ้านเกษตรสุข แม่คำน้อย บ้านบัว แม่กาหลวง ห้วยเกียน บ้านนาไร่

เดี่ยว แม่กาหัวทุ่ง

แผนงานที่ 5 (2.5) เวทีสรุป / ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และประเมินผลโครงการวิจัย ระยะที่ 2 และติดตามการจัดทำแผนการท่องเที่ยวของตำบล และจังหวัด

2.5.1 จัดเวทีสรุปและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ผลที่ปรากฏ

จัดการสรุปและประเมินผลการท่องเที่ยวโดยคณะสื่อมวลชน ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเป็นทางการครั้งที่ 2 (รายละเอียด ในภาคผนวก.....)

2.5.2 ประเมินผลดำเนินโครงการในระยะที่ 2

ผลที่ปรากฏ

ไม่ได้ดำเนินการจัดการประเมินผลอย่างเป็นทางการมีเพียงการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ของบุคคลภายนอก และในชุมชนเกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนา และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนใน 2 เรื่องดังนี้

- สรุปความเห็นจากผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนตามข้อ 3.2 (รายละเอียดในภาคผนวกที่...)
- ข้อมูลจากสื่อต่างๆ ในการดำเนิน โครงการ(รายละเอียดในภาคผนวกที่...)

2.5.3 ติดตามและผลักดันการนำแผนการท่องเที่ยวตำบลแม่กาบรรจู่ในแผนตำบล และจังหวัด

ผลที่ปรากฏ

การดำเนินการในระดับจังหวัด

1. สนง. โยธาธิการสำรวจพื้นที่แหล่งเตา และออกแบบพิพิธภัณฑ์เวียงบัวเสนอโครงการศึกษาและพัฒนาแหล่งโบราณคดีชุมชนบ้านเวียงบัว โดยเสนองบประมาณ ในการประชุม ครม. สัญจร ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา โดย สนง. วัฒนธรรมจังหวัด (เสนองบประมาณ 10 ล้านบาท)
2. ได้รับการสนับสนุนให้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟู พัฒนาสร้างเสริมอาชีพในชุมชนเวียงบัว นำชาวบ้านบัวจำนวน 20 คนเข้ารับการอบรมการทำเครื่องปั้นดินเผา ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นเวลา 10 วัน โดยจัดสรรงบประมาณผู้ว่าราชการจังหวัดบูรณาการ

C.E.O.ประจำปี งบประมาณ 2548 (งบประมาณ 300,000 บาท)

- 3.ตำบลแม่กาได้รับเลือกเป็นพื้นที่ 1 ในจำนวน 2 ตำบลของจังหวัดพะเยา ที่เป็นพื้นที่นำร่องในการจัดทำผังเมืองรวม เพื่อดำเนินการวางและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนตำบล โดยมีเป้าหมายให้เป็นชุมชนแห่งสหวิทยาการ และ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และมีการกำหนดให้มีการพัฒนาชุมชนเมืองโบราณ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นและกำหนดให้การอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานเป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนา (งบประมาณ 200,000 บาท)
- 4.จังหวัดจัดสรรงบประมาณผู้ว่าราชการจังหวัดบูรณาการ C.E.O.ประจำปี งบประมาณ 2548เพื่อจัดทำถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ไปยังหลุมเตาที่ 2 ที่ขุดค้น (งบประมาณ 800,000 บาท)
- 5.จังหวัดได้รับการจัดสรรจัดสรรงบประมาณผู้ว่าราชการจังหวัดบูรณาการ C.E.O. ประจำปีงบประมาณ 2549 เพื่อจัดทำโครงการศึกษาและพัฒนาแหล่งโบราณคดีเวียงบัว (งบประมาณ 2,000,000 บาท) อยู่ระหว่างเสนอของบประมาณดำเนิน โครงการ โดยหอวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

การดำเนินการในระดับตำบล

- องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีการดำเนินการใดๆ
- บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่เจ้าคณะตำบล ผู้สูงอายุ วัดต่างๆ ดำเนินบทบาทในการให้ความร่วมมือ สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่องเช่นการฝึกซ้อมการแสดงดนตรีพื้นเมือง การให้ยืม วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมในพิธีกรรมต่างๆ

การดำเนินการของโครงการ

- เผยแพร่ผลที่ได้การวิจัยแก่ชุมชน ภาคธุรกิจ สื่อมวลชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศเพื่อพิจารณานำสู่เผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้สนใจ และเพื่อการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนตำบลแม่กา
- ประสานงานบุคคล หน่วยงาน องค์กร ต่างๆ เพื่อขอรับความร่วมมือสนับสนุนในด้านต่างๆเพื่อพัฒนาชุมชนตำบลแม่กาโดยใช้กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน และการสร้างเครือข่ายอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

แผนงานที่ 6 (2.6) การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการวิจัย-พัฒนา ในชุมชน

ผลที่ปรากฏ

ชุมชนเฉพาะที่หมู่บ้านบัวสามารถให้การดูแล ด้อนรับนักท่องเที่ยวในกิจกรรม เชื่อมชมต่างๆ ไปได้เป็นอย่างดี ชาวบ้าน และเยาวชนหลายคนสามารถนำชม อธิบาย ให้ข้อมูล ความรู้แก่ผู้มาเยี่ยมชม เรียนรู้แหล่งโบราณคดีในชุมชน วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ชุมชน

สำหรับการดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นหมู่คณะมีการจัดกิจกรรมการแสดง หรือ การพักค้างของนักท่องเที่ยวยังต้องให้การสนับสนุนในประสานงานจากทางโครงการ โดยที่ผู้ แสดงเป็นบุคคลในชุมชน

ชุมชนมีพัฒนาการที่ดีในการการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม-ภูมิปัญญา โดยเฉพาะการ ดำเนินกิจกรรมการแสดงพื้นเมือง และอาชีพเกี่ยวเนื่องเช่นจักสาน เครื่องปั้นดินเผา

สำหรับหมู่บ้านอื่นๆของตำบลแม่กาามีหลายหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ชิดหมู่บ้านบัว สนใจ ต้องการให้ความร่วมมือ-มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวพบว่าในการจัดทัวร์ นำร่องที่ทำโดยทดลองเชื่อมโยงกิจกรรมกับหมู่บ้าน ใกล้เคียงบ้านบัว ซึ่งเป็นหมู่บ้านหลักใน การดำเนินกิจกรรมมีความร่วมมือ และการสนับสนุนจากชุมชนอย่างเกินความคาดหมาย มีอยู่ บ้างที่ทราบว่าบางชุมชนสนใจการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่โครงการดำเนินการ และเห็นว่าทาง โครงการให้ความสำคัญเฉพาะกับหมู่บ้านบัวเท่านั้น

3. ผล-ปรากฏการณ์ ที่ปรากฏนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินโครงการ

3.1. การเกิดเวทีชุมชน และการประชุมในหมู่บ้านบัวหลายครั้งอย่างต่อเนื่องโดยมีกิจกรรมที่ เกิดขึ้นในเวทีหลากหลาย

- 1.การอบรมให้ความรู้ข้อมูลด้าน โบราณคดีชุมชน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ชาวบ้านบัว และชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นที่สนใจ
- 2.ระดมความคิดเห็นและสร้างแนวร่วมประชาชนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรม ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
- 3.เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมในชุมชนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับโบราณคดี ในชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
- 4.เวทีชี้แจงข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของชาวบ้านบัว และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลแม่กาแก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรเอกชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน
- 5.เวทีเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจข้อมูลการดำเนินกิจกรรมในโครงการ การสร้างความ

เข้าใจการแก้ปัญหาข้อข้องใจต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเหตุการณ์ในการดำเนินงาน

6.การจัดแบ่งหน้าที่-เตรียมงานตามกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

ผลที่ปรากฏ

- 1.สามารถดำเนินกิจกรรมในหลายด้าน ได้เกินกว่าที่คาดไว้
- 2.แก้ไขความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในการดำเนิน โครงการตามสถานการณ์
- 3.มีการบรรจุโครงการศึกษาและพัฒนาแหล่ง โบราณคดี และการท่องเที่ยวของชุมชน ในแผนจังหวัด
- 4.เกิดคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านบัว-แม่กาหลวงขึ้น
- 5.สามารถดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลา-สถานการณ์ต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3.2 การเกิดกิจกรรมสำรวจขุดค้นแหล่งโบราณคดี พัฒนาศักยภาพชุมชนของคณะนักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน และเยาวชนบ้านบัว

1.การดำเนินกิจกรรม โบราณคดีชุมชน ได้แก่

- การขุดค้นแหล่งเตา
- พิพิธภัณฑสถานแหล่งเตา
- การปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานชุมชน

2.กิจกรรมพัฒนาศักยภาพ

- การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน
- การพัฒนาศักยภาพสถานที่แหล่ง โบราณคดีเตาเผา แนวคู-คันเวียงบัว ทรัพยากรธรรมชาติ

ผลที่ปรากฏ

1.เกิดแหล่งเรียนรู้ทาง โบราณคดีที่สำคัญและเป็นจุดดึงดูดความสนใจของบุคคลภายนอก

- เตาเผาโบราณ 2 พื้นที่ จำนวน 3 หลุมขุดและหลังคาชั่วคราวคลุมเตาทั้ง 3 หลุมขุด

-พิพิธภัณฑสถานพัฒนาขึ้น มีการจัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน และแหล่งเรียนรู้ทาง โบราณคดีในชุมชน

2.เกิดผลการพัฒนาในช่วงเวลาที่คณะฝึกงานปฏิบัติงานอยู่และต่อมาภายหลังอีกระยะหนึ่ง

3.เกิดผลกระทบในด้านความรู้สึกร่วมเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกงานกับการดำเนินงานใน โครงการวิจัย ซึ่งมีลักษณะวิธีการทำงาน เป้าหมาย ที่แตกต่างกัน

ซึ่งส่งผลต่อความร่วมมือของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมในเวลาต่อมา

3.3 การพัฒนากิจกรรม-อาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

ซึ่งหลายเรื่องไม่ได้มีการคาดหมายล่วงหน้าแต่จากการรวบรวมข้อมูลวิจัยพบว่า มีบุคลากรในชุมชนที่มีศักยภาพจะพัฒนาได้ และบางส่วนได้เริ่มดำเนินการเองจึงใช้ความพยายามส่งเสริมสนับสนุนเพื่อคาดหวังให้เป็นส่วนเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว และสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชนที่มีการท่องเที่ยว เช่นการทำของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่ผู้มาท่องเที่ยว เรียนรู้เยี่ยมชมในชุมชน

ผลที่ปรากฏ

1. เกิดค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการศึกษาดูงาน การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การเดินทาง ฯลฯ ซึ่งไม่สามารถเบิกงบประมาณ โครงการ
2. สามารถเสริมความสามารถด้านศิลปวัฒนธรรม-การแสดง ได้แก่ การฟ้อนรำ ตีกลอง ฟ้อนเชิง ดนตรีพื้นเมือง รำดาบ กระทบไฟ จ๊อย ทำโคม ทำตุ๊ก จักสาน ทอผ้า และเริ่มมีการพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของเก่า
3. ชาวบ้านบัวร่วมกันสร้าง และจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านเวียงบัว พัฒนาคู่มือเมืองโบราณในหมู่บ้านบัวได้หลายจุด
5. ดำเนินการจัดงานลานวัฒนธรรมขึ้นที่หมู่บ้านบัว จำนวน 2 ครั้ง

3.4 การเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาให้คำแนะนำ หรือฝึกอบรมแก่ชาวบ้านบัว(หลายครั้ง)

เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และการดำเนินการในเรื่องนั้นๆ และในอีกด้านหนึ่งคือ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ได้รับทราบข้อมูลที่แท้จริงจากพื้นที่ โอกาสและความสามารถในการพัฒนาได้ เพื่อหาทางให้การสนับสนุนตามช่องทางความชำนาญในอนาคตโดยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เหล่านั้น ได้แก่ด้านศิลปการแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานปั้นดินเผา งานพัฒนาชุมชน งานจิตรกรรม โบราณคดี เทคโนโลยี อาหาร ฯลฯ

ผลที่ปรากฏ

1. งบประมาณในการที่จะดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้ได้เกิดผลตามที่คาดหวัง
2. ปัญหาความสนใจแท้จริง ที่ต่อเนื่อง อันเกิดจากปัญหาภาระ และความจำกัดด้านการประกอบอาชีพของชาวบ้าน(เกษตรกร) ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ เหล่านั้น
3. การใช้เวลาเพิ่มขึ้นสำหรับการประสานงาน-ขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ
4. ความสามารถในการให้การสนับสนุนที่จำกัดของ โครงการแม้จะเห็นถึงโอกาส

และประโยชน์จากการพัฒนาในเรื่องต่างๆ เหล่านั้น

5.อย่างไรก็ตามในการดำเนินการสามารถดำเนินการอบรม ให้ความรู้แก่ชาวบ้านบัว
ที่สนใจในหลายด้าน และยังสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชาวบ้านบัวกับ
ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ

3.5 การสนับสนุนจากภาคเอกชน

มีการเห็นความสำคัญและแสดงเจตนาให้การสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน
“มูลนิธิกรุงเทพฯ ประกันภัย” ในการสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ หลังคาคลุมเตา บูรณะหลุม
ขุดค้น ทำห้องสุขา สร้างเครือข่ายอนุรักษ์โบราณคดี-วัฒนธรรมชุมชน ทำหนังสือ ส่งเสริม
อาชีพชุมชน ฯลฯ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่การดำเนินงานตาม โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบล
แม่กาที่จัดทำขึ้นในระยะเวลา 2 ปี ระหว่าง เดือนเมษายน 2547 ถึง มีนาคม 2549 (ขยายเวลาจากเดิม
กำหนดเวลา 1 ปีครึ่งระหว่าง เดือนเมษายน 2547 ถึง กันยายน 2548) สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์
ประสงค์ และแผนงานที่กำหนดไว้ และสามารถตอบคำถามหรือ โจทย์การวิจัยที่ตั้งไว้ ตลอดจนได้มีการ
พัฒนาบางด้าน เช่นเรื่อง โบราณคดีชุมชน และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มากกว่าที่คาดไว้คาดว่า
เนื่องมาจากปัจจัยสำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งอย่างไรก็ตามในการดำเนินงานก็มีปัญหาอุปสรรคที่พบ
ด้วยเช่นกัน โดยสรุปได้แก่

1. หลักการสำคัญในการดำเนินงาน

1.1 การให้โอกาสมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ

ซึ่งการมีส่วนร่วมมิได้หมายถึงเฉพาะถึงคณะนักวิจัยชุมชนเท่านั้น แต่หมายถึงสมาชิก
ชุมชน ข้าราชการ ผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทุกคนในชุมชน ผู้แทนจาก
หน่วยงานระดับจังหวัด พระสงฆ์ ฯลฯ ที่มีศักยภาพ หรือมีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ
ในแต่ละด้าน ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนให้มีโอกาสเข้าร่วม หรือยกย่องให้มีความ
สำคัญในกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสมกับศักยภาพ ความสามารถ และความสนใจที่มีต่อการ
ดำเนินโครงการ

1.2 การให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการกับชุมชน

การจัดเวทีชุมชนเกิดขึ้นบ่อยครั้งตามสถานการณ์ ความจำเป็นในขณะนั้นๆ เพื่อสร้าง
ความเข้าใจ และเตรียมความพร้อม แก่ชาวชุมชนที่จะมีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่ง

ในกิจกรรมต่างๆ ในโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เวทีย่อยๆ ในระหว่างการดำเนินงานเป็นเวทีที่ไม่มี การกำหนดล่วงหน้าแต่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับเวลาที่เป็นไปได้ในการเข้าร่วมของ ชาวบ้าน และสอดคล้องกับกิจกรรมในช่วงเวลานั้นๆ ผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละครั้งก็อาจแตกต่างกัน ออกไปบางครั้งก็อาจเป็นการมีส่วนร่วมของทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน บางเวทีอาจเป็นเฉพาะผู้นำ ชุมชนระดับหมู่บ้าน-ตำบล หรืออาจเป็นเวทีระดับตำบล-หมู่บ้าน ซึ่งจะให้ความสำคัญกับ ข้อคิด ความเห็น ข้อเสนอแนะที่มาจากผู้เข้าร่วมเวที

นอกจากนี้แล้วเพื่อให้มีการสื่อสารและรายงานการดำเนินงานตามโครงการแก่ชุมชน ทั้งตำบล ทางโครงการได้จัดทำจดหมายข่าวเพื่อเสนอข่าวสาร ความเคลื่อนไหว ความต้องการ ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน เผยแพร่ในทั้ง 18 หมู่บ้านของตำบลแม่กา โดยนำจดหมายข่าว มอบแก่ผู้นำชุมชน ร้านค้าในชุมชนที่มักมีสมาชิกชุมชนมาชุมนุมพบปะพูดคุยกัน หรือนำไว้ ที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

1.3 การให้ความรู้ และข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อสร้างทัศนคติที่เหมาะสมแก่ชุมชน

ในการดำเนินการศึกษาและพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้าน โบราณคดีชุมชน นอกใน พื้นที่ป่า วัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพในรอบปี ซึ่งมีนักวิจัยชุมชน ชาวชน และชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรม จะมีการให้ข้อมูลสอดแทรกในการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอน ต่างๆ เกี่ยวกับคุณค่า การอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพ เหล่านั้น โดยนักวิชาการ ผู้มีความรู้-ประสบการณ์ ในเรื่องนั้นๆ เพื่อสร้างความคิดที่ถูกต้อง เหมาะสมในการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์

1.4 ดำเนินกิจกรรมพัฒนาโดยใช้ฐานศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่

ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในโครงการดำเนินการให้สอดคล้องกับ ศักยภาพ สถานการณ์ที่เหมาะสม และข้อจำกัดที่ชุมชนมีอยู่ โดยที่กำหนดเป้าหมาย และ แผนงานหลักที่สำคัญๆ ไว้ส่วนการดำเนินการจะปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์แวดล้อมใน ขณะนั้นๆ เช่นในการเตรียมความพร้อมชุมชนหมู่บ้านบัวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเรื่องการ แสดง ได้มีการพิจารณาว่าควรมีการส่งเสริมให้เกิดการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่ง เดิมคาดหวังว่ากลุ่มผู้สูงอายุจะเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมเนื่องจากพบว่าเคยมีการ รวมกลุ่มกันเล่นดนตรีพื้นเมือง แต่จากการดำเนินการพัฒนากิจกรรมดังกล่าวพบว่ามีความ จำกัคเนื่องจากธรรมชาติในการร่วมมือของกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านซึ่งมีน้อย จึงเปลี่ยน ไป ดำเนินงานพัฒนากลุ่มเยาวชนซึ่งสามารถรวมกลุ่มกันง่ายกว่าโดยขอความร่วมมือจากครูจาก หมู่บ้านอื่นที่มีความสนใจสนับสนุนกิจกรรมในลักษณะนี้ของเยาวชน

1.5 การขอความร่วมมือสนับสนุนจากบุคคล หน่วยงาน องค์กร ต่างๆ

ในการดำเนินงานตามโครงการได้มีการขอรับและเปิดรับ ความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ อย่างกว้างขวางเท่าที่ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ให้การสนับสนุน เหล่านั้น ไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา และพัฒนาชุมชนในระยะยาว โดยหัวหน้าโครงการ ได้นำเสนอข้อมูลการดำเนินงาน และขอความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนกับ บุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งประเด็นการศึกษา และพัฒนาอย่างต่อเนื่องและ กว้างขวางในระดับชุมชน จังหวัด และระดับอื่นๆ ตามสถานการณ์โดยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือที่มีเหล่านั้นเป็นผลงานของผู้ให้การสนับสนุนในทุกทางที่สามารถทำได้ ส่งผลให้ การดำเนินโครงการได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนจนเกิดผลที่เกินกว่าวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้

1.6ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโครงการคิดถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นสำคัญ

ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางโครงการได้มีการสื่อสาร และแสดงออกให้เห็นใน หลายสถานการณ์ว่าการดำเนิน โครงการมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการสร้างประโยชน์แก่ชุมชน โดยมีได้มีผลประโยชน์ส่วนตัว หรือผลประโยชน์แอบแฝงจากหัวหน้าโครงการหรือนักวิจัย ชุมชน เช่น มีการชี้แจงการดำเนินการทางการเงินในโครงการ หรือในกิจกรรมต่างๆ ในการ ดำเนินงานตามโครงการเป็นระยะๆ มีการเปิดบัญชีเงินฝากที่มาจากเงินสมทบจากค่าตอบแทน การปฏิบัติงานหัวหน้าโครงการ ที่ปรึกษา เงินที่มีผู้บริจาคสนับสนุน โดยมีผู้แทนชุมชนร่วม รับรู้รายรับ-รายจ่าย

1.7การใช้เงินเพื่อเป็นปัจจัยให้สามารถดำเนินงาน และเพื่อการพัฒนาตามความจำเป็น

ในการดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับเงิน หรืองบประมาณ เป็นปัจจัยเพื่อการ ดำเนินงาน ในการทำกิจกรรม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ และเนื่องจากการดำเนิน กิจกรรมในโครงการเพิ่มขึ้นในหลายด้าน การใช้จ่ายงบประมาณโครงการจึงเป็น ไปอย่าง ประหยัด เท่าที่จำเป็น เมื่อไม่สามารถหาสิ่งทดแทนได้จึงจะใช้จ่ายงบประมาณ และหากการ ดำเนินกิจกรรมใดที่พิจารณาเห็นว่าจะเกิดประโยชน์คุ้มค่า แม้มิได้กำหนดไว้ในโครงการก็จะ พยายามจัดสรรงบประมาณดำเนินการ เช่นการจัดอาหารต้อนรับผู้มาร่วมกิจกรรมในงานลาน วัฒนธรรม จะใช้งบประมาณเป็นค่าอาหารส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นการที่ชาวบ้านแต่ละบ้าน นำอาหารมาร่วมสมทบ เพื่อประโยชน์ในการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างความภาคภูมิใจแก่ ทางชุมชน

1.8 บูรณาการกิจกรรม และงานพัฒนาต่างๆ เข้าด้วยกัน

การดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และแผนงานที่กำหนดไว้ในโครงการจะมีการบูรณาการกิจกรรมเข้าด้วยกัน เช่นการจัดงานลานวัฒนธรรมที่เชิญบุคคลภายนอกเข้าร่วมงานสามารถสร้างการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน ได้แก่

- การอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จากการเตรียม/การแสดง (การแสดง-การจัดสภาพแวดล้อมในงาน)
- การสร้างความร่วมมือของชุมชน การแบ่งงาน (เพื่อจัดงานให้สำเร็จ/ไม่อายุผู้มาร่วมงาน)
- การสร้างความมั่นใจ และความภาคภูมิใจของชุมชนจากการได้รับความชื่นชม ความสนใจจากผู้ร่วมงาน (สนใจทั้งเกี่ยวกับการจัดงาน และข้อมูลอื่นๆ เกี่ยวกับชุมชน) ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวชุมชนมองว่า อยู่ในสถานะที่เหนือกว่า และไม่เคย หรือไม่น่าจะสนใจ หรือให้ความสำคัญกับชุมชน
- การเห็นความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่นการนำสินค้าที่ผลิตในชุมชนมาจำหน่าย

1.9 ยอมรับในความแตกต่าง การมีความเห็นแย้ง การไม่ยอมรับ เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

ในการดำเนินงานแม้จะมีการสื่อสาร ทำความเข้าใจกับชุมชนด้วยวิธีการต่างๆ ก็ยังปรากฏว่ามีบุคคลที่ไม่ไว้วางใจ หวาดระแวง ไม่เห็นสอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมบางด้าน ซึ่งมีการแสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการพูดคุยกับคนอื่น ๆ การไม่เข้าร่วมกิจกรรม การแสดงท่าที หรือคำพูดต่อต้านการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในการดำเนินโครงการมีการแสดงออกในทางที่ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง พยายามเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจ ชี้แจงถึงเป้าหมาย และวิธีการที่ใช้ในการดำเนินโครงการ และสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้มีความเห็นขัดแย้ง ตลอดจนบางกรณีจะใช้ความเห็น และกระบวนการทางสังคมจากชุมชนมาเสริมแรง และสำหรับบางคนที่ไม่สามารถเปลี่ยนความคิด สร้างความเข้าใจได้ จะให้เป็นสิทธิส่วนตัวโดยไม่มี การแสดงท่าทีต่อต้าน หรือจัดกลุ่มเป็นกลุ่มตรงข้าม แต่มีการรักษาความสัมพันธ์เป็นปกติ และเปิดโอกาสการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ต่อไปเสมอ

สำหรับคนในชุมชนเองที่ความเห็นในทางลบต่อบุคคล หรือกลุ่มคนอื่นที่มีความเห็นที่แตกต่าง หรือขัดแย้ง ได้เสนอให้มีการพิจารณาในแง่มุมอื่น ซึ่งต่างไปจากที่เคยคิดมาก่อน หรือให้เปิดใจให้โอกาสการร่วมกิจกรรมในภายหลัง

1.10 วางแผนดำเนินการเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างชัดเจน

มีการวางกรอบการดำเนินโครงการในหลักใหญ่ๆ และกำหนดขั้นตอน วิธีการ จุดมุ่งหมาย หรือผลลัพธ์ที่ต้องการในทุกกิจกรรม เช่นการสร้างนักวิจัยชุมชนที่จะร่วมวิจัย-

พัฒนาในโครงการฯ เริ่มจากการพูดคุยสร้างแนวความคิดที่ตรงกันในการดำเนินโครงการและการศึกษาคุณภาพของนักวิจัยชุมชนยังแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้การเรียนรู้ในประเด็นที่สอดคล้องกับเรื่องที่จะวิจัย-พัฒนา โดยการการศึกษาคุณภาพจะเตรียมประเด็นการศึกษาที่ครอบคลุมทั้ง เนื้อหา กระบวนการ ข้อดี ข้อเสีย ของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ และแบ่งหัวข้อการศึกษาชัดเจน และในระหว่าง-เมื่อศึกษาคุณภาพเสร็จจะมีการนำเสนอข้อมูลในควมรับผิดชอบในการดูงานของแต่ละคน มีการสรุปการเรียนรู้ในการศึกษาคุณภาพร่วมกัน

หรือการสร้างอาชีพเสริมเรื่องการทำเครื่องปั้นดินเผาเลียนแบบของ โบราณของหมู่บ้านบัว จะเริ่มจากการการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาค้นที่สามารถทำเครื่องปั้นดินเผา ในบริเวณชุมชน การศึกษาคุณภาพอุตสาหกรรมผลิตเครื่องปั้นดินเผา การศึกษารูปแบบ-ลวดลาย ภาชนะเตาเวียงบัว การอบรมการทำเครื่องปั้นดินเผา การศึกษาคุณภาพขั้นตอนการผลิตในระบบอุตสาหกรรม โอกาสในทางธุรกิจ เป็นต้น

2. ปัญหาที่พบในการดำเนินงานตามโครงการ

2.1 ปัญหาจากคณะนักวิจัย

2.1.1 ความไม่ถนัดในดำเนินงานด้านเอกสารของนักวิจัยชุมชน

ในกลุ่มนักวิจัยชุมชนซึ่งเป็นชาวบ้านที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นอาชีพหลักเป็นเวลานาน โดยไม่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเอกสาร มีความจำกัดในการทำงานด้านวิจัย-การรวบรวมข้อมูลที่ต้องมีการเขียนบรรยาย อธิบาย รวมทั้งการจัดทำเอกสารทางการเงิน ได้แก่ปัญหาโดยการให้นักศึกษาช่วยงานร่วมในการเก็บข้อมูลวิจัย

2.1.2 ความเคยชินในวิธีการทำงาน

จากการที่เคยชินกับการทำงานเป็นระยะเวลาสั้นๆ ตามคำสั่ง และ ได้รับผลตอบแทนในทันที นักวิจัยชุมชนส่วนหนึ่งจะมีลักษณะที่ไม่รับผิดชอบในงานศึกษา ข้อมูลที่รับผิดชอบ เนื่องจากการดำเนินโครงการใช้เวลานาน ต้องเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลาเวลานานต่อเนื่องจึงดูเหมือนเป็นงานที่เห็นผลช้า ได้แก่ปัญหาโดยการแจ้งการเก็บข้อมูลตามระยะเวลาที่กำหนด (ถ้าไม่แจ้งก็จะไม่เก็บข้อมูล) และจัดการประชุมคณะวิจัยบ่อยขึ้น ซึ่งได้ผลในระยะแรกๆ ต่อมานักวิจัยชุมชนกลุ่มนี้จะหลีกเลี่ยงโดยการไม่เข้าร่วมประชุม และการดำเนินงาน โครงการวิจัย

2.1.3 ปัญหาการเมืองท้องถิ่นส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ และการปฏิบัติงานของคณะนักวิจัยชุมชน และชาวบ้านบางคน

สืบเนื่องจากการที่ระยะเวลาดำเนิน โครงการเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี ซึ่ง

ในห้วงเวลาดังกล่าวมีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ใหญ่บ้านในหลายหมู่บ้าน ซึ่งมีคณะกรรมการผู้ช่วยชุมชนร่วมสมัครรับการเลือกตั้ง ผลจากการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันรุนแรงทำให้เกิดความขัดแย้ง แดกแยะระหว่างผู้สมัคร และผู้ให้การสนับสนุนต่างกลุ่มกัน ซึ่งได้สร้างความหวาดระแวง ความเป็นคนละพวก ส่งผลถึงการดำเนินงานตามโครงการที่บางกรณีถูกมองว่าเป็นการหาเสียง และยังมีผลต่อการดำเนินงานร่วมกันของคณะกรรมการผู้ช่วยชุมชน ที่สำคัญคือการไม่สนับสนุนจากหน่วยงานบริหารระดับท้องถิ่นที่ได้รับเลือก ซึ่งเป็นคู่แข่งทางการเมืองของคณะกรรมการผู้ช่วยชุมชน

2.1.4 การรายงานส่งผลต่อการดำเนินโครงการ

การดำเนินกิจกรรมตามโครงการมีความจำเป็นต้องใช้เวลาของชุมชนเป็นหลัก ในหลายครั้งที่จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลาที่นักวิจัยที่เลี้ยงคิดภาระงานประจำจึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และในกรณีที่หัวหน้าโครงการศึกษาต่อที่จังหวัดเชียงใหม่จึงมีความจำเป็นในการใช้เวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อปฏิบัติงานตามโครงการในการเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่มาที่จังหวัดพะเยาเพิ่มขึ้น

2.1.5 ปัญหาส่วนตัวของนักวิจัยชุมชนทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการ

สาเหตุจากความจำเป็นเกี่ยวกับ ปัญหาเศรษฐกิจ เวลาในการประกอบอาชีพ ปัญหาครอบครัว ฯลฯ ทำให้นักวิจัยชุมชนบางคนไม่สามารถปฏิบัติงานวิจัย และดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาในส่วนที่รับผิดชอบได้ จึงแก้ปัญหาโดยการเพิ่มคณะกรรมการผู้ช่วยชุมชนจากชาวบ้านที่แสดงความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม และแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบใหม่ตามสถานการณ์

2.2 ปัญหาจากชุมชน

2.2.1 ความร่วมมือสนับสนุนของหน่วยงานบริหารระดับท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในท้องถิ่นที่สมควร มีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม ไม่มีบทบาทในการดังกล่าว เนื่องจากเหตุผลเบื้องต้นจากความขัดแย้งทางการเมืองกับนักวิจัยชุมชนบางท่าน และยังขยายความขัดแย้งมาสู่การดำเนินโครงการทุกด้าน ทั้งที่ในระยะแรกๆ แสดงท่าทีให้การสนับสนุน และมีโครงการ ในแผนงานระดับตำบลที่เชื่อมโยงกับแนวทางการดำเนินโครงการ แต่ภายหลังนอกจากไม่สนับสนุน และยังห้ามผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการ

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในการไม่สนับสนุนการดำเนินโครงการคือ ทัศนคติที่จำกัดในการดำเนินแผนงาน และกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน โดยใช้ความคิดผู้บริหารระดับสูงในท้องถิ่นระดับตำบลเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาที่

ให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐาน และการฝึกอบรมตามประเพณี

2.2.2 การร่วมกันของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา

จากการที่ชุมชนตำบลแม่กาเป็นชุมชนที่อยู่ระหว่างการปรับตัวอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากการกลายเป็นเมืองในสภาพพื้นฐานที่เป็นชนบท อันเนื่องมาจากการมีมหาวิทยาลัยมาตั้งอยู่ในชุมชน ความร่วมมือร่วมใจกันของคนในท้องถิ่นปรากฏให้เห็นในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีเป็นสำคัญ

การร่วมมือร่วมใจกันทางสังคมเพื่อการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาในทางใดทางหนึ่งในทางสังคมมีการเป็นไปน้อยยกเว้นกรณีที่เพื่อผลประโยชน์ที่ตนเองมีส่วนได้เสียเช่นการเรียกร้องการเรียกคืนที่ สปก. ที่นำที่ดินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ การร่วมกันเรียกร้อง ไม่ให้มหาวิทยาลัยสร้างหอพักในมหาวิทยาลัยเพิ่มเติม หรือการกำหนดค่าหอพัก ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมพัฒนาใน โครงการจึงสามารถทำได้ผล เฉพาะชุมชนระดับหมู่บ้านบางหมู่บ้านที่มีกิจกรรมต่อเนื่อง หรือเฉพาะกับกลุ่มคนที่มีความสนใจได้รับรู้ข้อมูล ติดตามข่าวสาร และเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมกับโครงการอย่างต่อเนื่อง

2.2.3 การคาดหวังผลอย่างรวดเร็ว และเกินความเป็นจริงที่โครงการดำเนินการ

จากการจัดเวทีเพื่อนำเสนอข้อมูล และขอรับความคิดเห็นจากชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการหลายครั้ง ตลอดจนการประชุมสัมพันธ์โครงการมีสมาชิกชุมชนบางคนที่คาดหวังผลซึ่งรวดเร็ว และเกินกว่าที่มีการดำเนินการตาม โครงการ เช่นการเข้าร่วมประชุมชมรมผู้เลี้ยงกบ และเสนอแนวความคิดในการขายในชุมชน หรือการแปรรูปเป็นเนื้อกบถึงสำเร็จรูปแช่แข็ง หรือสำเร็จรูปขายในชุมชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแทนที่การเลี้ยงเพื่อขายให้พ่อค้าคนกลางรับซื้อตามราคาที่พ่อค้ากำหนดซึ่งมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ขณะที่ต้นทุนอาหาร และยาขมมีราคาเพิ่มสูงขึ้นทุกที

กลับได้รับการคาดหวังที่จะให้ทางโครงการรับซื้อกบให้มีราคาสูงกว่าพ่อค้าคนกลางเพื่อให้โครงการนำไปแปรรูปเอง หรือการคาดหวังให้มีนักท่องเที่ยวปริมาณมากๆ เข้ามาเที่ยวในชุมชนเพื่อจะได้ขายสินค้า หรือบริการต่างๆ ในขณะที่ไม่ให้ความสำคัญกับการเตรียมชุมชนให้มีความพร้อมที่จะรองรับการท่องเที่ยวเสียก่อน

2.2.4 การมีความเห็น และกล่าวถึงการดำเนินโครงการในทางลบ

จากการดำเนิน โครงการที่ใช้เวลานานประมาณ 2 ปี และเกิดผลที่เป็นรูปธรรมในหลายด้าน อันเป็นลักษณะที่ไม่เคยมีการดำเนินการมาก่อนในชุมชนตำบลแม่กา ทำให้บุคคลบางคน – บางกลุ่มที่อาจมีทัศนคติในทางลบกับการดำเนิน โครงการพัฒนาอื่นๆ หรือกับคณะนักวิจัยใน โครงการบางคนมีความเห็น คาคเคว และกล่าวถึงการดำเนินโครงการว่าน่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากจึงสามารถดำเนิน

กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ไม่แจ้งแก่ชุมชน หรือแจ้งไม่หมด หรืออาจได้ประโยชน์จากการ ชูคั่นเตาเผาโบราณ ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในการดำเนิน โครงการว่าอาจ ได้สิ่งของ โบราณต่างๆ ที่มีค่าจึงยังดำเนิน โครงการอยู่ได้ทั้งที่มีงบประมาณจำนวนไม่มาก

อย่างไรก็ตามจากปัญหาดังกล่าวชุมชนหมู่บ้านบัวซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ศึกษา ในประเด็นโบราณคดีชุมชน และเป็นชุมชนหลักที่ร่วมในการดำเนิน โครงการ ที่รับรู้ และติดตามข้อมูลใกล้ชิด ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นอันเป็นที่สงสัย และคลี่คลาย ข้อข้องใจเหล่านี้

2.2.5 การเปลี่ยนแปลงท่าทีในการให้ความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในการแสดงท่าทีสนับสนุน ร่วมมือ หรือไม่ร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีการเปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลาซึ่งส่งผลต่อการประสานงาน และกำหนดแผน ดำเนินงานในทางปฏิบัติ ที่ต้องเปลี่ยนแปลง ปรับตัวตามตลอดเวลา เนื่องจากบางครั้ง ได้รับความร่วมมืออย่างมากจนเกินความต้องการ จะเกิดปัญหาที่ต้องไปปรับความ เข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้รับความช่วยเหลือ บางกรณีการประสานงานเพื่อจัดเตรียม กิจกรรมดำเนินการเรียบร้อยแล้วแต่เกิดเปลี่ยนใจไม่ให้ความร่วมมือจึงต้องไป กลับไปประสานงานเพื่อทำความเข้าใจใหม่ หรือต้องเร่งขอความร่วมมือจากบุคคล อื่นทดแทน

2.3 ปัญหาจากบุคคล/หน่วยงานภายนอก

2.3.1 ความร่วมมือ ช่วยเหลือที่ไม่เหมาะสม และการคาดหวังผลตอบแทนในความ ช่วยเหลือจากการเมืองท้องถิ่น

หน่วยงานบริหารระดับท้องถิ่นทั้งระดับตำบล และระดับจังหวัดมีบทบาทใน การให้ความช่วยเหลือที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการตามสถานการณ์ตามบริบทของ การดำเนินกิจกรรมตาม โครงการ เช่นในขณะที่ต้องการความช่วยเหลือที่จำเป็น แรงด่วนก็ไม่ให้ความช่วยเหลือด้วยเหตุผลต่างๆ แต่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องที่ ดำเนินการแล้ว ในบางช่วงเวลาให้เร่งจัดทำโครงการเร่งด่วนเพื่อเสนอของบประมาณ จำนวนมาก หรือมีการคาดหวังผลตอบแทนเฉพาะตัวทางใดทางหนึ่งซึ่งอาจส่งผลเสียต่อ การดำเนินงานต่อเนื่อง ในระยะยาว

2.3.2 เป้าหมายการดำเนินงานของส่วนราชการที่แตกต่างกัน และมุ่งที่ผลงาน/การ ประชาสัมพันธ์ มากกว่าผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชน

การสนับสนุนดำเนินงานจากบางหน่วยงานมุ่งที่ประโยชน์เฉพาะหน้าระยะ สั้น มุ่งผลงานตามเป้าหมายของหน่วยงานมากกว่าประโยชน์อันยั่งยืนที่จะเกิดกับ ชุมชน เช่น

-มุ่งหวังการศึกษาในด้าน โบราณคดีด้วยจำนวนเตาเผาโบราณที่จะขุดค้นมากกว่าการวางแผนที่รอบคอบเพื่อให้การศึกษาขุดค้นสามารถรักษาคูณค่าโบราณสถาน - โบราณวัตถุ หรือการสร้างพลังอนุรักษ์ในชุมชนให้เข้มแข็งเสียก่อน

-การให้ความสำคัญกับจำนวนผู้มาท่องเที่ยวมากกว่าจุดมุ่งหมาย ลักษณะ ของการมาท่องเที่ยว และประเภทของผู้มาท่องเที่ยว

-วัตถุประสงค์ในการทำให้พื้นที่ซึ่งขุดพบ โบราณวัตถุเป็นพื้นที่สาธารณะ แทนที่จะสร้างความเข้มแข็ง เสริมพลัง แก่ชาวบ้านที่ครอบครองที่ดินซึ่งมีบทบาทในการดูแลรักษาโบราณวัตถุในพื้นที่ขุดค้นในห้วงเวลาที่ผ่านมา

ทำให้การดำเนินงานจำเป็นต้องคอยประสานความเข้าใจกับชุมชนให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ไม่สับสน ไขว้เขว หรือเบี่ยงเบนจากการเข้าถึงชุมชนด้วยรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกัน

2.3.3 ความยุ่งยากของการดำเนินการทางการเงินจากงบประมาณทางราชการ

ในการดำเนินงานที่ใช้งบประมาณของทางราชการ มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีขั้นตอนมากมายสร้างภาระแก่หัวหน้าโครงการ ที่ต้องรับผิดชอบประสานงาน หักล้างเงินยืมที่นำมาใช้ดำเนิน โครงการในนามของส่วนราชการที่รับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ

2.3.4 การมุ่งประโยชน์ส่วนตัวของผู้เกี่ยวข้องที่สร้างความเสียหายแก่เป้าหมายการวิจัย และอาจส่งผลเสียหายต่อชุมชน

การดำเนินงานศึกษาและพัฒนาในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มเช่นเรื่องนกในพื้นที่ป่า และ โบราณคดีชุมชน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอาชีพการลักลอบตัดไม้ การหาของป่า หรือธุรกิจการค้าโบราณวัตถุที่มีผลประโยชน์ และการกระทำผิดกฎหมาย ได้ปรากฏว่ามีความระแวงว่าการดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบ มีการแสดงออกโดยการกีดกันการเข้าถึงชุมชน อยู่บ้าง ในกรณี โบราณคดีชุมชนหลังจากการสำรวจขุดค้นมีผู้ค้าโบราณวัตถุเข้ามาขอซื้อด้วยวิธีการต่างๆ และภายหลังจากยังมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการมาให้ข้อมูลที่สร้างความสับสนแก่ชุมชน ในการที่จะรักษา โบราณวัตถุ ไว้ในชุมชน

3.บทเรียนสำคัญ และข้อเสนอแนะจากการดำเนินโครงการ

การดำเนิน โครงการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเอาศักยภาพที่เด่นๆ ของชุมชนตำบลแม่กาที่ได้ศึกษาวิจัยไว้ในการศึกษาระยะที่ 1 มาศึกษาและพัฒนาเพิ่มขึ้นให้เกิดคุณค่าที่จะนำมาสร้างประโยชน์แก่

ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยทำให้ชุมชนเห็นคุณค่า ร่วมกันอนุรักษ์ และพัฒนา โดยนำเป้าหมายสร้างกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเป็นเครื่องมือไปสู่การพัฒนาศักยภาพเหล่านั้น โดยให้ความสำคัญกับ พื้นฐานชุมชนที่มีอยู่ ใช้บทเรียนจากการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยว และจากการรวบรวมข้อมูล หรือการศึกษาวิจัยของผู้รู้ เป็นแนวทางในการดำเนิน โครงการ (เนื่องจากชุมชนตำบลแม่กาไม่เคยเปิด เป็นแหล่งท่องเที่ยวมาก่อน) โดยหวังว่าบทเรียน หรือการเรียนรู้จากการพัฒนาศักยภาพที่สำคัญ 3 ด้าน นั้นจะเชื่อมโยง ไปสู่การพัฒนาศักยภาพอื่นๆ เพิ่มขึ้นและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนจากการดำเนิน กิจกรรมร่วมกันของชุมชน

กระบวนการสำคัญที่นำมาใช้คือการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนา โดย เริ่มจากผู้แทนของชุมชนที่มีความสนใจ เคยเข้าร่วมในการศึกษาวิจัยศักยภาพชุมชน ในงานวิจัยระยะ ที่ 1 หรือบุคคลในชุมชนที่แสดงความสนใจจะเข้าร่วมในการศึกษาพัฒนา โดยในที่สุดมีผู้แทนชุมชนที่ เข้าร่วมงานวิจัย ในฐานะนักวิจัยชุมชน 15 คน แบ่งกันดำเนินการศึกษาข้อมูลในประเด็นการศึกษาที่ กำหนด 3 ด้าน และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่จัดขึ้นในระหว่างดำเนิน โครงการในระยะเวลา 2 ปี เช่นกิจกรรมเวทีชุมชนระดับตำบล การศึกษาดูงานของชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย การจัดงานลาน วัฒนธรรม การจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยว การประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องฯ และ ขยายความร่วมมือไปยังคนกลุ่มอื่นๆ ที่สนใจเข้าร่วมตามกิจกรรมต่างๆ ที่จัดทำขึ้นในโครงการทั้งที่ กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงาน และที่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า

และแม้ว่าผลการดำเนิน โครงการจะเป็นไปตามเป้าหมายและแผนงานที่กำหนดไว้ และสามารถ ตอบโจทย์หรือคำถามการวิจัยได้ในระดับหนึ่ง ตลอดจนงานบังเกิดผลในหลายด้านที่เกินความคาดหมาย เป็นที่ชื่นชมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ โดยเฉพาะในการจัดทัวร์นำร่องที่เสมือนเป็นการสรุป ภาพรวมของการดำเนินงานในโครงการ ก่อนเป็นภาพของ โครงการที่บรรลุวัตถุประสงค์เกินกว่า งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินโครงการ อย่างไรก็ตามในระยะเวลาประมาณ 2 ปีของการ ดำเนินงานก็พบปัญหาอุปสรรคที่ต้องแก้ไข คลื่นกลาย พบบทเรียนที่สำคัญหลายเรื่อง ซึ่งสามารถสรุป เป็นประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1. ความตั้งใจในการดำเนินงานให้บรรลุผลโดยไม่หวังประโยชน์ส่วนตน ช่วยให้ได้รับความ ร่วมมือและความเห็นใจจากคนทั่วไปทั้งในชุมชน และคนอื่นๆ ที่จะไปขอความช่วยเหลือ
2. การอดทนต่อทัศนคติ และคำวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบ ซึ่งสามารถเกิดได้ตลอดเวลาจาก หลายสาเหตุ ความอดทน เข้าใจ และให้อภัย จะช่วยให้มีกำลังใจที่จะดำเนินงานต่อไป และสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งส่งผลให้ได้รับความร่วมมือในเวลาต่อมา
3. การประสานเชื่อมโยงความร่วมมือ สนับสนุน จากบุคคล หน่วยงาน องค์กร โดยไม่จำกัด หากไม่ทำให้เป้าหมายการดำเนินงานเสียหาย และไม่เกิดผลทางเสียหายต่อชุมชน
4. การอดทนต่อความไม่รู้ ไม่เข้าใจ การเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น เพราะการ ดำเนินงานกับชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมการทำงาน ในลักษณะที่เคยชิน

ตลอดจนความจำเป็นในทางเศรษฐกิจการคาดหวังความเข้าใจ และร่วมมือที่สูงเกิน ไปอาจ เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

5. การไปสู่จุดมุ่งหมายโดยไม่ยึดติดกับรูปแบบที่กำหนดไว้อย่าง ที่คิดว่าดีแล้ว เพื่อไปสู่ จุดมุ่งหมายอันเป็นประ โยชน์ต่อชุมชนและไม่ส่งผลเสียหาย หรือก่อความเดือดร้อนต่อ ผู้อื่นความขัดแย้ง ความสามารถในการปรับเปลี่ยนมุมมอง – วิธีการดำเนินงาน ช่วยเพิ่ม โอกาสความสำเร็จในงาน
6. การมีผู้ช่วย หรือฝ่ายสนับสนุนที่ศรัทธาในเป้าหมายที่กำหนด ในหลายครั้งการมีผู้ช่วย หรือผู้สนับสนุน ที่มี ความศรัทธาและเข้าใจในจุดหมายของงานช่วยให้เกิดความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

- 1.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาศักยภาพด้านอื่นๆ ที่มีอยู่หลากหลายในชุมชนตำบล แม่กา เพื่อการพัฒนาและสร้างประ โยชน์ที่หลากหลายให้แก่ชุมชน
- 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาให้การสนับสนุน ต่อยอดในการศึกษาพัฒนา ที่โครงการวิจัย ร่วมกับชุมชน ได้ดำเนินการศึกษา และพัฒนามาแล้วในระดับหนึ่ง ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นการสนับสนุนหรือ เตรียมความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว-เรียนรู้ ทางนิเวศ วัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับจังหวัด และระดับชาติในแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการนำทุนทางสังคมมาสร้างคุณค่า และมูลค่า หรือการ สร้างแหล่งเรียนรู้ทาง โบราณคดีชุมชนในหมู่บ้านบัว ตลอดจนการพัฒนาอาชีพ เสริมรายได้ แก่ชุมชนที่มีแนว โน้มการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 1.3 ควรมีการเสริมแรง หรือกระบวนการกระตุ้น ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาโดยร่วมกันพิจารณาอย่างถ่องแท้ถึงพื้นฐานที่ชุมชนมี และ โอกาสในการพัฒนาที่จะเกิดประ โยชน์ที่แท้จริงกับชุมชน
- 1.4 หน่วยงาน องค์กร บุคคล ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนแม่กาควรมี การบูรณาการความร่วมมือ ช่วยเหลือให้เป็นเอกภาพเพื่อให้เกิดประ โยชน์แก่ ชุมชนเป็นสำคัญ อันจะเป็นประ โยชน์ที่คุ้มค้ำกับการให้การสนับสนุน และ ป้องกันไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน สูญเปล่า และสร้างความสับสนแก่ประชาชน
- 1.5 ชุมชนควรมีการจัดตั้งคณะทำงานที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจาก ผู้แทนทุกหมู่บ้านเพื่อพัฒนา และบูรณาการกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนร่วม กับการพัฒนาอาชีพอื่นๆ ที่ชุมชนมีการดำเนินการอยู่ หรือมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้
- 1.6 หน่วยงานหลักในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่องค์กรบริหารส่วนตำบลที่โดย

โครงสร้างแล้วจะมีทั้งบุคลากร หน้าที่-ความรับผิดชอบ และงบประมาณ ควรมีการพัฒนาวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาชุมชน ในอีกด้านหนึ่ง ประชาชนซึ่งเป็นผู้เลือกฝ่ายผู้แทนบริหารระดับท้องถิ่นเข้ามาปฏิบัติงาน ควรได้รับความรู้ และการปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมในการเลือกผู้แทนทำหน้าที่ กำหนดนโยบายเพื่อบริหารจัดการท้องถิ่น

2. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาเชิงลึกในศักยภาพด้านอื่นๆ ที่ชุมชนมีเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ และพัฒนาให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน
- 2.2 ควรมีการศึกษาประวัติศาสตร์ และวิวัฒนาการของชุมชนตำบลแม่กาให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจถึงชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกัน เป็นพวกเดียวกันของคนในชุมชน ซึ่งอยู่ในระยะของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนให้เป็นที่ไปอย่างเหมาะสมต่อไป
- 2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อหาคำตอบสู่การแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ที่ชุมชนตำบลแม่กาประสบอยู่ เช่น เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ราคาผลผลิตที่ต่ำ

บรรณานุกรม

- กชกร ชินะวงศ์ . 2545 . โครงการรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่กำปอง
กิ่ง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ . ประชาคมวิจัย . ฉบับที่ 42 มีนาคม .
- กนกวรรณ มะโนรัมย์ . 2547 . วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาชุมชน
ลุ่มน้ำได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนปากมูล . เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทาง
มานุษยวิทยาครั้งที่ 3 วันที่ 24-26 มีนาคม 2547 ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .
- กาญจนา แก้วเทพ . 2538 . เครื่องมือทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน . กรุงเทพฯ : สภาคทอเล็กแห่ง
ประเทศไทยเพื่อการพัฒนา (สคทพ.)
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร . 2541 . การศึกษาเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเมือง
แม่ฮ่องสอน และบริเวณเกี่ยวเนื่อง . รายงานวิจัยเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย .
- จิรพร ศรีวัฒนานุกุลกิจ . 2544 . การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวเขา . เชียงใหม่ :
สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา . 2540 . เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ .
- ศิเรก ปัทมสิริวัฒน์ . 2547 . ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางวัฒนธรรมกับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
กรอบความคิดและประเด็นการวิจัย : บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยนเรศวร.
วันที่ 23- 24 กรกฎาคม 2547 จังหวัดพิษณุโลก .
- ศิเรก ปัทมสิริวัฒน์ . 2549 . การสำรวจสถานะองค์ความรู้และแนวทางพัฒนาทุนวัฒนธรรม และภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ . กุมภาพันธ์ 2549 จังหวัดพิษณุโลก : พี.เอ.ลิฟวิ่งจำกัด .
- เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ . 2544 . ภูมิปัญญาบูรณาการ . กรุงเทพฯ : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด
- นิคม จารุมณี . 2544 . การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :
โอเคอินเตอร์ .
- ปัทมา สมิตะสิริ . 2546 . การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน
ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา . พะเยา : รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศ
พะเยา .
- ประเวศ วะสี . (2546) . วัฒนธรรมกับการพัฒนา . สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ , มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย . <http://www.mcu.ac.th/research>

ปาริชาติ วลัยเสถียร . 2543 . กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนาฯ . กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย .

ยศ สันตสมบัติ . 2544 . การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการ
ทรัพยากร . เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์ .

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2539) ทิวทัศน์วัฒนธรรม . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : พิเพดส .

วราวุธ ศรีโสภาค . 2538 . การศึกษาแหล่งโบราณคดีที่มีคูคันดินล้อมรอบในบริเวณเมืองพะเยา .
บทความในหนังสือประวัติศาสตร์และสังคมเมืองพะเยา . กรุงเทพฯ : พิษณุการพิมพ์ .

วิจิต นันทสุวรรณ . 2547 . ขบวนการชุมชนใหม่ การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจ และสังคมของ
ชุมชน . กรุงเทพฯ ฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์ .

ศรีศักดิ์ วลัยโกคม 2546 มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การประชุม RC/NODE ภาคอีสาน วันที่ 26
มิถุนายน 2546 ณ หน่วยจัดการต้นน้ำทุ่งลุยลาย อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . 2538 . โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อ
รักษาระบบนิเวศน์ กรณีภาคใต้ . รายงานวิจัย เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย .

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย . 2540 . โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวของประเทศไทย . เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย .

สรวิศ อ่องสกุล . 2544 . ประวัติศาสตร์ล้านนา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์ .

สาขันธ์ ไพเราะเจริญศรี . ไปชูดเตาเวียงบัวที่พะเยา เห็นเงาขุนเจือง . หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ :
จุดประกาย . ฉบับวันที่ 9 มิถุนายน 2548 .

สุรีย์ บุญญาอนุพงศ์ . 2539 . ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน .
เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .

สมบัติ กาญจนกิจ . 2544 . นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

สัมพันธ์ เศษะอริก และคณะ : 2540 . การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน . ขอนแก่น : เจริญวิทย์
การพิมพ์ .

อานันท์ กาญจนพันธุ์ . 2544 . วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .

อานันท์ กาญจนพันธุ์ . 2544 . มิติชุมชน วิธีคิดว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร . กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .

Bjorkegren, D" 1966 **The Culture Business-Management Strategies for the Arts-Related Business**,
London : Routledge.

Bourdieu,P. 1973 "Cultural reproduction and social reproduction," in R. Brown ed. **Knowledge,
Education and Social Change**, London: Tavistock

Bourdieu, p. 1993 **The fail of Cultural Production**, Cambridge: Polity.

Throsby, David 1997 "Sustainability and culture: some theoretical issues," *International Journal of
Cultural Policy*, 4: 7-20.

ภาคผนวกที่ 1

การสื่อสารสู่ชุมชน และบุคคลภายนอกในการดำเนินโครงการ “ศึกษาและ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา”

-จดหมายข่าว โครงการฯ

-เอกสารการประชุม/การจัดเวที/เอกสารเผยแพร่

กรุณาแจ้งข่าวกิจกรรมในชุมชน และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยมีทิศทาง ประโยชน์สูงสุดแก่ ตำบลแม่กา

หรือสนใจสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

ได้ที่คณะวิจัย

อ.ปัทมา (อ.นท) 06-9144584...หัวหน้าโครงการ

อ.จรรยาพรณ (อ.กึ่ง) 01-7165557...นักวิจัยพี่เลี้ยง

นายม โนชญ์ 01-7963650...นักวิจัยชุมชน

อ.บุญช่วย 01-6818264...นักวิจัยชุมชน

จสต.บุญส่ง 01-5304229...นักวิจัยชุมชน

นายแก้วมา 06-9163510...นักวิจัยชุมชน

นายกรราตร 09-5625621...นักวิจัยชุมชน

นายเด่น 09-5582081...นักวิจัยชุมชน

นายสัมพันธ์ 06-7321267...นักวิจัยชุมชน

นายบุญสม 07-1780899...นักวิจัยชุมชน

นางกัญญา ถูกจิตต์ นางอติฉินา รัตนธีร ว.9...นักวิจัยชุมชน

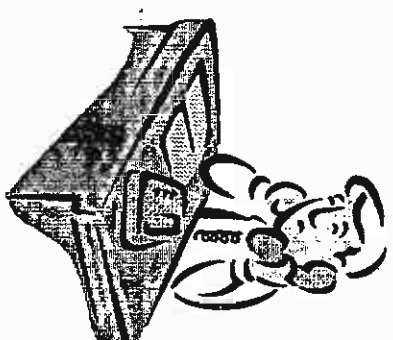
นายสุรเดช แซ่จ้าว ม.18...นักวิจัยชุมชน

น.ส.รัตติกาล (นท) 07-1744846...นักวิจัยงาน

ฉบับที่ 1 ประจำปี ๒๕๔๗

จดหมายข่าว

โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

ใบความรู้ของ.....องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และ

มหาวิทยาลัยแม่ริมวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

โดยการสนับสนุนของ.....สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เอกสารนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลาง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวของ ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

เกริ่น

จดหมายข่าวโครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”ฉบับนี้เริ่มจัดทำขึ้นหลังจากการดำเนินโครงการฯ มาเป็นระยะเวลา 1 เดือนเศษ สืบเนื่องจากการได้ข้อคิดจากผู้ที่มาร่วมรับฟังการบรรยายข้อมูลการดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 1 เกี่ยวกับศักยภาพในด้านต่างๆ ที่ชุมชนแม่กามีอยู่ (โครงการศึกษาศักยภาพชุมชนที่ทำการวิจัยในปี 2546) ในระหว่างวันที่ 19-25 พฤษภาคม ศกนี้ โดยหลายท่านแสดงความประหลาดใจ และยินดีในข้อมูลศักยภาพชุมชนที่ได้รับทราบ หลายท่านปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานในระยะที่ 2 แต่ไม่แน่ใจว่าจะสามารถมีส่วนร่วมได้หรือไม่ อย่างไร

จดหมายข่าวนี้จึงเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารข้อมูลข่าวคราวความเคลื่อนไหวของการดำเนินโครงการ กับทุกท่านที่สนใจ และปรารถนาจะให้ข้อมูลข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือมีส่วนร่วมในทางใดทางหนึ่งเพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสูงสุดอยู่ที่การเกิดประโยชน์แก่ชุมชนแม่กาในวงกว้าง และอย่างยั่งยืน โดยคณะวิจัยตั้งใจจะจัดทำจดหมายข่าวเป็นประจำทุกเดือน ข้อมูลในจดหมายข่าวฉบับแรกนี้เป็นการสร้างความเข้าใจถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินโครงการ ซึ่งหวังว่าจะมีเสียงตอบรับจากชุมชนในฉบับต่อไป

อ.บก ... บรรณาธิการ

2. การดำเนินงานในโครงการ

เพื่อให้การดำเนินโครงการปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมในเวลา 18

เดือน คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันกำหนดการดำเนินงานในโครงการตามลำดับคือ

1. ขั้นตอนเตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการวิจัย
 - 1.1 ประชุมคณะวิจัยเพื่อเตรียมงาน และสรุปผลงาน 1.2,1.3 พ.ค.47
 - 1.2 เวทียสนอผลการวิจัย ระยะที่ 1 พ.ค.47
 - 1.3 ศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน พ.ค.47
 - 1.4 ร่วมออกแบบ และทดสอบเครื่องมือวิจัย มิ.ย.47
 2. ขึ้นเก็บข้อมูลวิจัย และเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
 - 2.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยด้านโบราณคดีชุมชน มิ.ย.47-พ.ค.48
 - นอกในพื้นที่ป่า.วัฒนธรรมประเพณี และการประกอบอาชีพในรอบปี
 - 2.2 อบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว มิ.ย.47-พ.ค.48 ของชุมชน
 3. ขึ้นการจัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชน (ที่ได้จากการเก็บข้อมูล 2.1) มิ.ย.48
 4. ร่วมวางแผน และทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชน โดยชุมชน ก.ค.48
 5. สรุปและประเมินผล การจัดการท่องเที่ยว และติดตามการจัดทำแผนท่องเที่ยวของชุมชนในระดับต่างๆ ก.ย.48
- ซึ่งหวังว่าทุกท่านจะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการวิจัย เพื่อให้งานชิ้นนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวแม่กาอย่างแท้จริง

4. การศึกษาคุณธรรมวิจัย

ในระหว่างวันที่ 26-28 พฤษภาคม 2547 ได้มีกิจกรรมการศึกษาคุณธรรมของคณะวิจัยที่จังหวัดเชียงใหม่ในแหล่งเรียนรู้ 10 แห่ง ที่มีความหลากหลาย แต่ครอบคลุมประเด็นการวิจัย-พัฒนาของโครงการฯ ในด้าน

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุโมงค์ ชมธรรมชาติ
2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สวนป่าสมุนไพร โรงพยาบาลที่นำการรักษาแบบพื้นบ้านเป็นทางเลือกในการรักษาพยาบาล
3. แหล่งจำหน่ายของที่ระลึกจากงานฝีมือของชุมชน
4. แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน
5. แหล่งท่องเที่ยวโบราณคดี - ประวัติศาสตร์ในชุมชน
6. แหล่งท่องเที่ยว ที่แปรรูปผลิตภัณฑ์ฝ้าย - สร้างอาชีพให้ชุมชน
7. การแปรรูปอาหารจากธรรมชาติ
8. แหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีการจัดบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว (home stay)

ในการศึกษาคุณธรรมมีการแบ่งประเด็นเพื่อเจาะลึกข้อมูลในแต่ละด้าน ในสถานที่ดูงานแต่ละแห่ง และหลังจากการดูงานมีการร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้รับตลอดจนได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัจจัยความสำเร็จ หรือปัญหาการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่นำจะนำไปประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของแม่กาในอนาคตอันใกล้

1. กิจกรรมในระยะ 1 เดือนกว่าที่ผ่านมา มีการดำเนินงานที่น่าสนใจดังนี้

1. การอนุมัติโครงการวิจัย โดย สกว.

หลังจากใช้เวลาในการพัฒนาโครงการประมาณ 6 เดือน (ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2546-เมษายน 2547) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ก็ได้ให้ความเห็นชอบ และอนุมัติการดำเนินงานโครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา" โดยได้อนุมัติงบประมาณสำหรับดำเนินโครงการจำนวน 300,000 บาท ในระยะเวลา 18 เดือน นับแต่เดือนพฤษภาคม 2547 ถึง กันยายน 2548 ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมโครงการ จนกระทั่งถึงขั้นตอนที่เริ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาทดลองเที่ยวในชุมชน

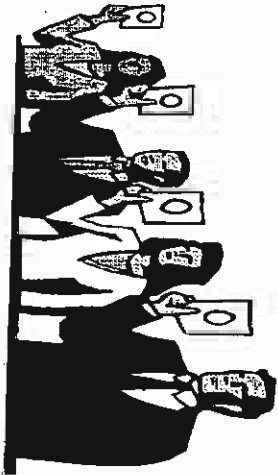
คำถาม : สาเหตุที่ทำให้ใช้เวลาถึง 6 เดือน ในการพิจารณาอนุมัติโครงการ

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ใช้เวลาค่อนข้างมากในการพิจารณาอนุมัติการดำเนินงานนั้นก็เพื่อให้แน่ใจว่าโครงการนี้มีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน และที่สำคัญที่สุดคือเป็นโครงการที่สร้างความต้องการของคนแม่กา

อย่างไรก็ตามสิ่งทีลักษณะวิจัยคาดหวังจาก สกว. มากไปกว่าการสนับสนุนด้านงบประมาณ คือ การสนับสนุนทางวิชาการโดยการเชื่อมโยงกับผู้มีความรู้ ความสามารถระดับสูงในด้านต่างๆที่สามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน หรือเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นต่างๆเพื่อโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายเหล่านั้น

2. การประชุมคณะนักวิจัยในโครงการ

เพื่อให้การเตรียมการในด้านต่างๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประโยชน์สูงสุดทางคณะวิจัยได้มีการประชุมไปแล้วประมาณ 6 ครั้ง โดยการประชุมในระยะเตรียมการ 3 ครั้ง และเมื่อได้รับอนุมัติโครงการแล้วอีก 3 ครั้ง ในวันที่ 4 พ.ค. วันที่ 13 พ.ค. และวันที่ 2 มิ.ย.2547 เนื้อหาโดยสรุปในการประชุมคือ

- การร่วมกันวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงานโครงการ
- เช่น การเก็บข้อมูลวิจัย การศึกษาดูงาน การเตรียมงานในการจัดเวทีเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1
- การร่วมสรุปข้อมูลและผลการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว
- การกำหนดผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ
- การทำความเข้าใจ และดำเนินการด้านเอกสารและการเงินในโครงการ

ฯลฯ

3. การจัดเวทีเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1

เพื่อตอบสนององค์ความรู้ในการทำให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นการดำเนินการโดยชุมชนอย่างแท้จริง (อาจารยักภมาวิทาลัยฯ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง และช่วยในการจัดการ-ประสานงาน) การนำเสนอข้อมูลที่ศึกษาในระยะที่ 1 จึงจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลการวิจัยให้ชุมชนแม่กา ตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ และเกิดความรู้สึกต้องการรักษา ทำนุบำรุง และใช้ประโยชน์จากศักยภาพนั้น ให้มีความยั่งยืนไปชั่วลูกชั่วหลาน ในการดำเนินงานได้มีการจัดเวทีทั้งสิ้น 5 ครั้ง ในวันที่ 19 20 21 22 และ25 พฤษภาคม 2547 ในจุดต่างๆ ที่โรงเรียน หรือวัด ครอบคลุมพื้นที่ 18 หมู่บ้าน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้นกว่า 500 คน กิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการคือ

- การจัดแสดงนิทรรศการข้อมูล และภาพถ่าย ศักยภาพชุมชน ในด้านต่างๆ
 - การจัดทำเอกสารประกอบการประชุมเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อ
 - การบรรยายประกอบสไลด์
- ซึ่งในการจัดกิจกรรมวันแรกๆ มีปัญหาอยู่บ้างจากความเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ แต่เมื่อได้รับทราบข้อมูลและเกิดความเข้าใจแล้ว ปัญหาที่พบได้คลี่คลายไป และจากการประชุมมีหลายท่านที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติม และแสดงเจตนาที่จะสนับสนุนการดำเนินโครงการต่อไป

แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นวิจัย

1. นักในพื้นที่ป่า

2. วัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพในชุมชน

3. โบราณคดีชุมชน (โบราณวัตถุ-โบราณสถาน)

หรือแจ้งข้อมูลกิจกรรมที่น่าสนใจ สำหรับการรวบรวม จัดทำศูนย์ข้อมูล

ชุมชน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลแม่กา หรือสนใจสอบถาม

ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการฯ ได้ที่คณะวิจัย

1. นางปัทมา สมิตะศิริ	หัวหน้าโครงการ	โทร. 06-9144584
2. นางจางวรรณ ไปรยานนท์	นักวิจัยเลี้ยง	โทร. 01-7165557
3. นายมน โนนชัย เทศอินทร์	นักวิจัยชุมชน	โทร. 01-7963650
4. นายบุญช่วย กิตติวิชรพงศ์	นักวิจัยชุมชน	โทร. 01-6818264
5. นายบุญส่ง ปิงเมือง	นักวิจัยชุมชน	โทร. 01-5304229
6. นายแก้วมา เฉพะชะธรรม	นักวิจัยชุมชน	โทร. 06-9163510
7. นายภราดร บุญสม	นักวิจัยชุมชน	โทร. 09-5625621
8. นายเด่น จันตะนาเขต	นักวิจัยชุมชน	โทร. 09-5582081
9. นายสัมพันธ์ ชัยอุบลละ	นักวิจัยชุมชน	โทร. 06-7321267
10. นายสุรพล นามหน่อ	นักวิจัยชุมชน	-
11. นายบุญสม เจริญเนน	นักวิจัยชุมชน	โทร. 07-1780899
12. นายวอล คาเตียว	นักวิจัยชุมชน	โทร. 01-6201362
13. นางกัญญา ถูกจิตต์	นักวิจัยชุมชน	โทร. 06-92231031
14. นางอติณา รัตนชีวร	นักวิจัยชุมชน	โทร. 09-2630826
15. นายสุรเดช แซ่จ้าว	นักวิจัยชุมชน	โทร.
16. นางสาวรัตนศีกาล ศิริ	นิติคชหน่วยงานวิจัย	โทร. 07-1744846

ฉบับที่ 2 ประจำปี ๒๕๕๗

จดหมายข่าว

โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

ในความร่วมมือของ...องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และ

มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสตาสานเทศพะเยา

โดยสนับสนุนของ...สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เอกสารเพื่อการสื่อสาร- รายงานการดำเนินงานโครงการฯ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของ ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

อ.บก...บรรณาธิการ

จดหมายข่าว โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม 2547 นี้ เนื้อหาที่จะบอกเล่า ยังคงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมความร่วมมือของโครงการเพื่อการศึกษา รวบรวมข้อมูล ในศักยภาพของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

กิจกรรมในช่วงที่ผ่านมาจึงเกี่ยวข้องกับ *บทเรียนที่ได้จากการร่วมกันสรุปบทเรียนของนักวิจัยชุมชน จากการศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียง ในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ *บทเรียนที่ได้รับจากการสำรวจเส้นทางอุโมงค์ที่ ม.18 บ้านแม่ตำน้อย **ความหันเหเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นที่ปรึกษา โครงการฯ รศ. ดร. นริศ สิตะสุวรรณ (เรื่องการอุโมงค์) ผศ.สาเย็นต์ ไพเราะชญจักร์ (เรื่องโบราณคดีชุมชน) จากการศึกษา 2 ท่านได้กรุณามาชูข้อมูลยังพื้นที่จริง และได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนคำชี้แจงให้การสนับสนุนชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ***และแผนการเก็บข้อมูลการวิจัยของโครงการ

หวังว่าท่านที่ได้รับทราบข่าวสารข้อมูล โครงการฯ จากจดหมายข่าวนี้ จะเกิดความเข้าใจการดำเนินโครงการเพิ่มขึ้น และหวังว่าท่านจะมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของแม่กา ในทางใดทางหนึ่ง

4. การเก็บข้อมูลการวิจัย

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลวิจัยของโครงการเริ่มดำเนินการในเดือนกรกฎาคมซึ่งต่ำกว่ากำหนดการเดิม 1 เดือน เนื่องจากเหตุผลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมความพร้อมการดำเนินงาน โครงการ การที่อยู่ในระยะซึ่งนักวิจัยชุมชนทำการเกษตร หรือแม้แต่การดำเนินงานกิจกรรมทางการเมืองของนักวิจัยชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการร่วมกันกำหนดแนวทางการศึกษา และรวบรวมข้อมูลวิจัยดังนี้

1. การศึกษาข้อมูล “นอกในพื้นที่ป่า”

-ดำเนินการโดยนายสัมพันธ์ นายภราตกร และนายสุรเดช
-กำหนดเส้นทางศึกษา 3 เส้นทาง ในพื้นที่บริเวณ ม.1, ม.10, ม.14 และม.18
-ทำการสำรวจนอกในแต่ละเส้นทาง 2 สัปดาห์/ครั้ง

2. การศึกษาข้อมูลด้าน “วัฒนธรรมประเพณี และการประกอบอาชีพ”

-ดำเนินการโดยนายมโนชญ์ นางกัญญา นางอลิษา นายสุรพล นายนวล
-ดำเนินการสำรวจ/บันทึกข้อมูล และบันทึกภาพทุกสัปดาห์ ตลอดทั้งปี

3. การศึกษาข้อมูลด้านโบราณคดีชุมชน

-ดำเนินการโดยนายนายแก้วมา นายเด่น นายบุญสูง นายบุญช่วย นายบุญสม
-จะสำรวจ และบันทึกข้อมูลโบราณวัตถุ/โบราณสถาน เริ่มจากบ้านบัว และใน
ทุกหมู่บ้านที่มีข้อมูล เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ของตำบลแม่กา
**ทั้งนี้โดยการสนับสนุน ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลวิจัย จากหัวหน้า
โครงการ นักวิจัยที่เลี้ยง และนิสิตช่วยงานวิจัย**

3. การเดินทางมาให้คำปรึกษาแนะนำการศึกษา และพัฒนาโบราณคดีชุมชน โดย ผศ.สาธิต ไพฑราญจิตร

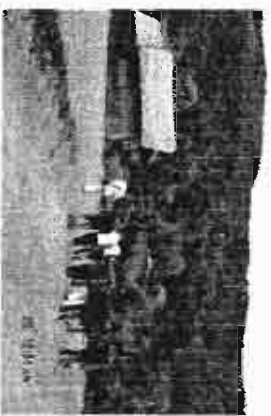
สำหรับประเด็นการศึกษาและพัฒนากิจกรรม โบราณคดีชุมชน ซึ่งนับเป็นหัวข้อหนึ่งที่ทำให้เกิดกังวลกับผู้เป็นเจ้าของ โบราณวัตถุ เกรงจะมีการเรียกเก็บ หรือทำให้การครอบครองผิดกฎหมายหรือไม่ ซึ่ง ผศ.สาธิต ไพฑราญจิตร ได้มาให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ โบราณคดีชุมชน เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2547 ที่หมู่บ้านบัว สุรบุรีใต้ดังนี้

1. เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โบราณคดีชุมชน โดยเฉพาะที่หมู่บ้านบัวซึ่งมีหลักฐาน โบราณวัตถุที่ยังมีอยู่มากในชุมชน
2. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น โดยชุมชนเอง ซึ่งอาจจัดทำในแต่ละหมู่บ้าน โดยความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน เริ่มจากการบริการของใช้ประจำวันที่เก่าแก่กับ เช่นเครื่องมือประกอบอาชีพ และเมื่อคนเห็นประโยชน์ก็มีส่วนร่วมมากขึ้น (จากตัวอย่างในหลายหมู่บ้านซึ่งหาว่าคนซึ่งอาจารย์ได้สนับสนุน จนเป็นที่รู้จัก และเกิดประโยชน์แก่ชุมชนในหลายด้าน)
2. การดำเนินงานในการในลักษณะของการจุดแต่ง โดยกรมศิลปากรเป็นงานที่ใช้เวลาและมีขั้นตอนมากกว่า

4. บทเรียนจากการศึกษาของนักวิจัยชุมชนในโครงการ

หลังจากการศึกษาของนักวิจัยชุมชน ในช่วงวันที่ 26-28 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ได้มีการสรุปบทเรียนถึงความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในสถานที่ศึกษาของงาน พบคำตอบของความสำเร็จว่ามาจาก

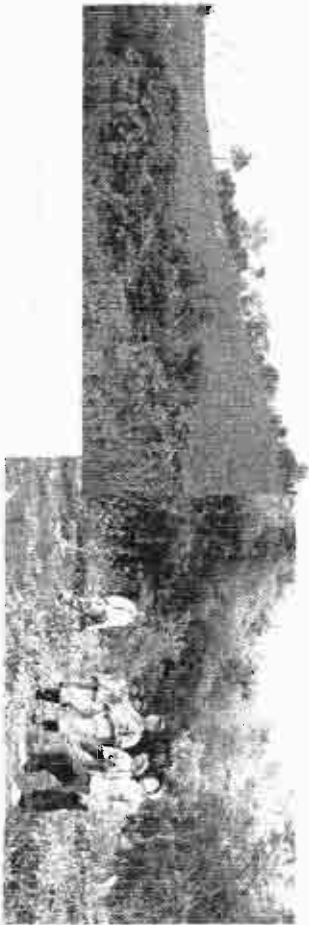

1. ความพร้อมของชุมชนในปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่นทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน ความเข้าใจของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยว
2. การนำ หรือผู้นำในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้นำที่มีคุณลักษณะเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานจะมีลักษณะที่คล้ายกันคือ *เป็นคนเอาใจจริง เอาใจ มุ่งมั่น เคตเคียว *มีเป้าหมายในการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมชัดเจน *มีคุณลักษณะ เสียสละ ใจกว้าง ยอมเสียประโยชน์ส่วนตัวเพื่อบรรลุเป้าหมาย *มีวิสัยทัศน์ในกิจกรรมที่ทำ
3. มีการจัดกิจกรรม หรือสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีเมื่อเทียบกับที่อื่นๆ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมหรือทำผลิตภัณฑ์ในลักษณะเดียวกัน
4. การดำเนินงานมีจุดเด่น และมีลักษณะสร้างสรรค์
5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน/กิจกรรม ท่องเที่ยว เอาจริง ตั้งมั่น

บทกั้นในการดำเนินงาน แม้จะประสบปัญหา ในระยะแรกเริ่มดำเนินงาน ****คำถามก็คือ ชุมชนแก่ถามลักษณะเหล่านี้มาก-น้อย เพียงใดในปัจจุบัน****

2. บทเรียนจากการสำรวจเส้นทางถนนที่ ม.18 บ้านแม่ตำน้อย

จากการสำรวจเส้นทางถนนของคณะนักวิจัย จำนวน 9 คน เพื่อร่วมกันกำหนดเส้นทางที่เหมาะสมซึ่งจะพัฒนาเป็นเส้นทางถนนที่หมู่ 18 บ้านแม่ตำน้อย เมื่อวันที่ 9 มิ.ย.2547 ซึ่งคาดว่าจะพบมกหลายชนิด

แต่ในสภาพจริงการสำรวจครั้งนี้ ได้ค้นพบเพียงเสียนกแต่ไม่สามารถมองเห็นตัว อย่งไรก็ตามก็ยังได้พบว่ายังความหลากหลายของพืชป่าทั้งที่เป็นอาหาร และเป็นรายได้ของชาวบ้านเช่นเห็ด หนอนไม้ พบพรรณไม้ดอกที่สวยงามแปลกตา แต่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจะพบทุกครั้งที่เดินป่า คือสภาพการสูญเสียความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าในอัตราที่น่ากังวลอย่างยิ่ง ... ซึ่งเรื่องนี้คงไม่ใช่ว่าความผิดของใครเพียงฝ่ายเดียว...แต่คงเป็นเรื่องที่เราต้องช่วยกันหาสาเหตุ และร่วมกันแก้ไขเพื่ออนาคตของลูกหลานแม่กาที่ยังคงได้รับประโยชน์จากป่าแม่กาต่อไป

3. การเดินทางมาให้คำปรึกษา แนะนำการศึกษา และพัฒนากิจกรรมถนนโดย

รศ. ดร.นริศ สิตะสุวรรณ

เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2547 รศ.ดร. นริศ สิตะสุวรรณ จากภาควิชา

ชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องระบบนิเวศ และเป็นที่ปรึกษาโครงการฯ ได้เดินทางมาเพื่อคุยข้อมูลยังพื้นที่จริง โดยในวันดังกล่าวมีผู้แทนของชาวบ้าน ม. 14 ร่วมกิจกรรม และให้ข้อมูลที่เกี่ยวของซึ่งภายหลังจากการศึกษาข้อมูลมีความเกี่ยวพันเกี่ยวกับโครงการฯ สรุปได้คือ

1. ได้ทราบว่าคุณภาพพื้นที่ มีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากมีความหลากหลายของชนิดนก อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคม ไม่ไกลจากแหล่งชุมชน และสภาพป่ายังมีความสมบูรณ์ จึงอาจพัฒนากิจกรรม ได้มากกว่า เฉพาะการดูนก
2. เนื่องจากเหตุผลทางสุขภาพอาจารย์อาจไม่สามารถมาช่วยพัฒนา ร่วมกิจกรรมได้บ่อยนักจึงจะส่งผู้ช่วยมาสนับสนุนในการศึกษา หรือพัฒนา กิจกรรม
3. มีโครงการที่จะนำกิจกรรมบริการชุมชนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในด้านสิ่งแวดล้อมมาจัดทำที่แม่กา ในลักษณะของค่ายธรรมชาติศึกษา ซึ่งอาจจัดให้กับเยาวชนซึ่งคาดว่าจะสามารถดำเนินการได้ในราวเดือนตุลาคม 2547 นี้

3. การเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนกับคณะนักวิจัย

ในการดำเนินโครงการวิจัยนี้ คณะวิจัยได้มีการดำเนินกิจกรรมในหลายด้าน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลการวิจัยในประเด็นต่างๆ และการทดลองดำเนิน กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งท่านที่สนใจสามารถอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมได้ โดยกำหนดภารกิจกรมจะทราบล่วงหน้าในระยะเวลา 1 เดือน ผู้ที่สนใจจะร่วม กิจกรรมขอแนะนำให้โทรฯ ติดต่อกับทางโครงการเป็นระยะๆ และขอเชิญชวน เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ

ส่งท้าย

แจ้งข้อมูล กิจกรรมที่น่าสนใจในชุมชนหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักในพื้นที่ป่าโบราณคดีชุมชน และข้อมูลการประกอบอาชีพ-วัฒนธรรมประเพณีในชุมชน หรือสนใจเข้าร่วมโครงการ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการฯ ได้ที่

1. นางปัทมา สมิตะศิริ หัวหน้าโครงการ โทร.06-9144584
 2. นางจรรุภรณ์ โปษยานนท์ นักวิจัยเลี้ยง โทร.01-7165557
 3. นายบ โนชญ์ เทศอินทร์ หัวหน้านักวิจัยชุมชน โทร.01-7963650
 4. นางสาวรัตนติกา สิริ นิสิตช่วยงานวิจัย โทร. 07-1744846
- หรือที่ นักวิจัยชุมชน ที่แจ้งรายชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ให้ทราบในฉบับก่อนหน้า

ฉบับที่ 3 ประจำเดือน สิงหาคม พ.ศ.2547

จดหมายข่าว

โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

เอกสารเพื่อการสื่อสาร- รายงานการดำเนินโครงการฯ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลแม่กา

ในความร่วมมือของ...องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และมหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา
โดยการสนับสนุนของ...สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

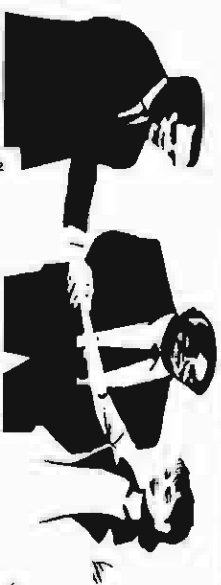
อ.บก...บรรณาธิการ

จดหมายข่าวฉบับที่ 3 นี้เป็นฉบับที่บอกเล่าเรื่องราวการดำเนินงานตามโครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา ที่ได้ดำเนินงานมาเกือบครบ 4 เดือน (ระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 1 ปีครึ่ง) และเป็นฉบับที่ออกช้ากว่ากำหนดที่คณะวิจัยตั้งใจไว้คือในช่วงกลางเดือน เนื่องจากตัวบรรณาธิการเองติดภารกิจเกี่ยวกับการสอบ และตรวจข้อสอบกลางภาคนิติศของมหาวิทยาลัย

เนื้อหาในจดหมายข่าวฉบับนี้มี 3 เรื่องในฉบับคือ 1. เพื่อความเข้าใจใน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคืออะไร? และชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร? 2. การสร้างแนวร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อหาอาสาสมัครที่มีความสนใจและต้องการเป็นแนวร่วมในการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนที่จะร่วมปรึกษาหารือเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น 3. การเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนกับคณะนักวิจัย สำหรับชาวแม่กาที่สนใจ และต้องการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนกับคณะวิจัยว่าจะเข้าร่วมได้อย่างไร ซึ่งหวังว่าจะเป็นที่สนใจของชาวแม่กาโดยเฉพาะชาวชน และนิติศของมหาวิทยาลัยด้วย

วางขึ้น และต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น ขอส่งจดจากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในท้องถิ่นๆ พบว่าการสนับสนุน หรือการเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาก็จากภายนอก มักจะเข้ามาเมื่อชุมชนได้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวขึ้นแล้ว

ในการประสานความร่วมมือดังกล่าวจึงคงต้องมีการประชุมปรึกษาหารือระดมความคิดเห็นกันในกลุ่มผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน ซึ่งอาจมีความพร้อม หรือคิดว่าตนเองมีความพร้อมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องในประเด็นต่างๆ เพื่อมีการเตรียมการล่วงหน้า คั้งนั้นท่านที่คิดว่าสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในด้าน

1. ที่พัก (เองสร้างขึ้นมาใหม่ มีห้องว่างในบ้าน มีบ้านว่าง ฯลฯ)
2. อาหาร (มีความสามารถในการทำอาหารประเภทต่างๆ พื้นเมือง ไทย ตาก ฯลฯ)
3. การนำเที่ยว (เที่ยวป่าชมธรรมชาติ โบราณสถาน ฯลฯ)
4. อาชีพ (อาชีพที่น่าสนใจและต้องการเผยแพร่กับคนทั่วไป เช่น อาชีพค้าขายเกษตร เกษตรอินทรีย์ เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงหมู ปลูกผัก ปลูกข้าว การรักษาแบบพื้นบ้าน ฯลฯ)
5. อื่นๆ

ขอให้ติดต่อคณะวิจัยเพื่อที่จะดำเนินงานร่วมกันตามหมายเลย โทรศัพทที่แจ้งให้ทราบที่ส่วน “ส่งท้าย” ของจดหมายข่าวฉบับนี้

2. การสร้างแนวร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

หลังจากการดำเนินงานตามโครงการวิจัยมาเป็นเวลาเกือบ 4 เดือนปัญหาใหญ่ที่คณะกรรมการดำเนินงานใหญ่พบ ก็คือการสร้างความเข้าใจกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชน ต่อการดำเนินงานโครงการวิจัย และผลที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ที่แม้ว่านักวิจัยชุมชนจะเข้าใจเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดีก็ไม่สามารถอธิบายถึงผลที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ยาก เช่นการที่จะให้ผู้ที่เคยขายแต่อกฝ้าย(ที่ผู้ซื้อกำหนดราคา) สามารถนึกถึงมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากอกฝ้ายเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน หรือการที่จะอธิบายให้คนที่ตัดไม้ เผาถ่าน หรือล่าสัตว์เพื่อการล่า เห็นว่าการรักษาป่าให้สมบูรณ์จะสร้างประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง จากการศึกษาเป็นมัลติเทสท์ที่พนักงานท่องเที่ยวอุบล เก็บรวบรวมชาติ ถ้าหากไม่เข้าไปฟังจากปากชาวอุบลก็จะยากที่จะเข้าใจ

และคงเป็นยากที่จะให้ทุกคนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ เช่นที่นักวิจัยชุมชนได้รับจากการศึกษาสูงงาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่าน สกว. ดังนั้นจากความต้องการแต่เดิมของคณะวิจัยที่จะดำเนินการเป็นขั้นตอน คือเริ่มจากการศึกษาข้อมูลวิจัยให้เสร็จสมบูรณ์ และเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรับการท่องเที่ยวก่อนแล้วจึงค่อยเปิดรับนักท่องเที่ยว จึงอาจต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานกิจกรรมท่องเที่ยวบนานาเด็กลูกวายุไปกับการค้าและการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ชุมชนได้เห็นผลที่เป็นรูปธรรม โดยที่ได้หารือกันในขณะนี้อาจเป็นการประสานความร่วมมือและดำเนินการในลักษณะโครงการนำร่อง โดยกลุ่มคนในชุมชนที่มองเห็นประโยชน์จากการท่องเที่ยวก่อน (ซึ่ง ไม่ได้หมายถึงผลตอบแทนเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น) ในลักษณะที่เป็นอาสาสมัครใจ โดยเริ่มจุดเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ แล้วค่อยขยายขึ้น

1. เพื่อความเข้าใจใน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

หลายคนในชุมชนที่ได้รับทราบว่าขณะนี้มีการวิจัยเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ขึ้นในชุมชน อาจมีคำถามเกิดขึ้นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” คืออะไร จะเกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไรบ้าง จะกระทบวิถีการดำเนินชีวิต หรือการประกอบอาชีพ การหารายได้ของตนเองอย่างไร จึงจะขอถือโอกาสให้ข้อมูลในเรื่องนี้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันคือ

“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

อาจารย์ยศ สันตสมบัติ, 2544 ได้ให้ความหมายว่าเป็น “การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” โดยได้มีการเสนอหลักการที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. หลักเกี่ยงผลกระทบทางลบ ที่อาจเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว
2. ต้องให้การศึกษานให้นักท่องเที่ยวตระหนัก ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม
3. รายได้จากการท่องเที่ยวต้องนำไปสู่การอนุรักษ์ ธรรมชาติและวัฒนธรรม

4. ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนใกล้เคียงต้อง เป็นผู้ได้รับประโยชน์ โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. ให้ความสำคัญกับการกำหนดแผน และความเติบโตของการท่องเที่ยว ให้อยู่ในศักยภาพที่จะสามารถรองรับได้ โดยไม่กระทบต่อระบบนิเวศ

6. รายได้ส่วนใหญ่ จากการท่องเที่ยว เช่นจากการซื้อสินค้า หรือบริการ ต้องตกอยู่กับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

7. ต้องใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่พัฒนาโดยยึดแนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (ไม่อำนวยความสะดวกในการเดินทาง)

8. จนเกินความจำเป็น หรือจนส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ)

จากข้อมูลทางวิชาการที่นำเสนอจึงขอสรุปความหมาย ลักษณะ และแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

1. เป็นการทำหน้าที่ท่องเที่ยวไปเที่ยวชม ศึกษา เรียนรู้ในสิ่งดึงดูดที่ชุมชนมีอยู่ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ(พรรณไม้ สัตว์ป่า) วัฒนธรรมประเพณี การประกอบอาชีพ ประวัติศาสตร์ฯลฯ ที่มีอยู่ในชุมชน ตามสภาพที่มีอยู่ – เป็นอยู่จริง

2. เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากสภาพตามธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ตามปกติโดยไม่เน้นการปรับเปลี่ยนเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวเกินกว่าสภาพปกติที่เป็นอยู่

3. มีการวางแผน จัดการ และกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนเอง และคนในชุมชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้น

4. การท่องเที่ยวที่จัดให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างหลักเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่นสาธารณูปโภคต่างๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อในทางลบ คือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนในทางหนึ่งทางใดไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี การประกอบอาชีพ ประวัติศาสตร์ฯลฯ

เท่าที่ได้ศึกษาศึกษาชุมชนชนบทและการได้มีโอกาสเรียนรู้จากชุมชนที่จัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในหลายๆ ทำให้เชื่อได้ว่าศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีอยู่ค่อนข้างพร้อมสรรพสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่สิ่งสำคัญที่ชุมชนยังขาดคือความมั่นใจ ประสบการณ์ และการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนในการนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือทำให้เกิดผลพลอยได้จากศักยภาพที่มีอยู่

แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นวิจัย

1. นักในพื้นที่ป่า
2. วัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพในชุมชน
3. โบราณคดีชุมชน (โบราณวัตถุ-โบราณสถาน)

หรือข้อมูลกิจกรรม ประเพณีที่น่าสนใจ เพื่อจัดทำศูนย์ข้อมูล

ชุมชน และสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน หรือสนใจสอบถาม

ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการได้ที่คณะวิจัย

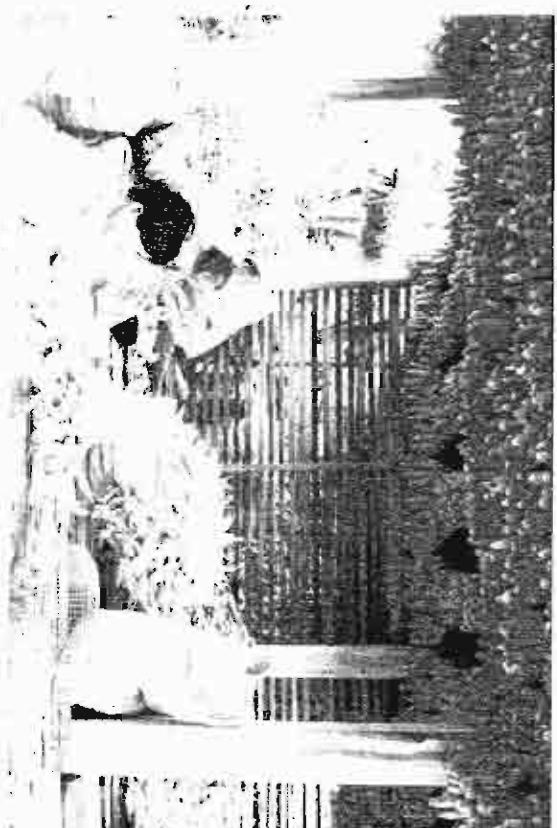
1. นางปัทมา สมิตะศิริ	หัวหน้าโครงการ	โทร.06-9144584
2. นางจรรยาธรณ โปษยานนท์	นักวิจัยพี่เลี้ยง	โทร.01-7165557
3. นายมโนชญ์ เทศอินทร์	หัวหน้านักวิจัยชุมชน	โทร.01-7963650
4. นายบุญช่วย กิตติวัชรพงศ์	นักวิจัยชุมชน	โทร.01-6818264
5. นายบุญส่ง ปิงเมือง	นักวิจัยชุมชน	โทร.01-5304229
6. นายแก้วมา เฉพาะธรรม	นักวิจัยชุมชน	โทร.06-9163510
7. นายภราดร บุญสม	นักวิจัยชุมชน	โทร.09-5625621
8. นายเด่น จันทะนาเขต	นักวิจัยชุมชน	โทร.09-5582081
9. นายสัมพันธ์ ชัยอุปทะ	นักวิจัยชุมชน	โทร.06-7321267
10. นายสุรพล นามหน่อ	นักวิจัยชุมชน	-
11. นายบุญสม เจริญถิ่น	นักวิจัยชุมชน	โทร.07-1780899
12. นายนวล ดาเตียว	นักวิจัยชุมชน	โทร.01-6201362
13. นางกัญญา ถูกจิตต์	นักวิจัยชุมชน	โทร.06-9231031
14. นางอติมา รัตนศรีวาร	นักวิจัยชุมชน	โทร.09-2630826
15. นายสุรเดช แซ่จ้าว	นักวิจัยชุมชน	-
16. นางสาวรัตนติกา สิริ	นิสิตช่วยงานวิจัย	โทร. 07-1744846

ฉบับที่ 4 ประจำเดือน กันยายน พ.ศ.2547

จดหมายข่าว

โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

เอกสารเพื่อการสื่อสาร- รายงานการดำเนินงานโครงการฯ และการมีส่วนร่วมของ
ชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลแม่กา

ในความร่วมมือของ...องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และมหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา
โดยศาสตราจารย์สมพงษ์...สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

อ.น.ก. บรรณาธิการ

เมื่ออย่างเข้าสู่เดือนที่ ตุลาคม 2547 เป็นสัญญาฉบับงานตามโครงการ “ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ” ดำเนินมาเกือบ 6 เดือน หรือเป็นเวลา 1 ใน 3 ของเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการ และเป็นเวลาที่คณะนักวิจัยจะทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานแก่เจ้าของทุนคือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ครั้งที่ 1 ซึ่งภาพรวมในการดำเนินงานท่านสามารถติดตามได้ในจดหมายข่าวฉบับนี้

เนื้อหาจดหมายข่าวฉบับที่ 4 ประกอบด้วย เรื่องที่ 1. “รื้อฟื้นกัมภีการวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่ภา” เรื่องที่ 2 เป็นเรื่องที่ได้สืบเนื่องจากการจัดกิจกรรมทรัพย์สินทางปัญญาสู่ชุมชนครั้งที่ 1 ซึ่งมีทิศทางพัฒนาสังคม ที่ศึกษาในรายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาว่าร่วมกันจัดนิทรรศการเพื่อชุมชนขึ้นที่ ที่ทำการ อบต.แม่ภา เมื่อวันที่ 6 กันยายน ซึ่งได้ก่อให้เกิดความคลิดหลายประการซึ่งจะขอนำมาเล่าสู่กันใน 2. “บทเรียนจากการจัดกิจกรรมทรัพย์สินทางปัญญาสู่ชุมชนครั้งที่ 1”

1. กิจกรรมการศึกษาเพื่อชีวิตชาวแม่ภาเคยได้เรียนรู้ การฝึก และกระทำมีมากมายแต่ส่วนใหญ่เลิกไป โดยเฉพาะหะภาคเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจำหน่ายได้
2. มักไม่ค่อยมีการวางแผนร่วมกันในการผลิตหรือจำหน่าย โดยเฉพาะไม่มีการตั้งเป้าหมายการขายในชุมชน ซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาการผลิต และการสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่าย
3. ยังมีคนจำนวนน้อยที่มีความสนใจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และเห็นประโยชน์ในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายกำหนด
4. มีชาวแม่ภาหลายคนที่ทำการผลิตผลงานที่มีคุณภาพ แต่ยังไม่ได้พัฒนารูปแบบและการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมจึงยังไม่สามารถแข่งขันในทางการค้า ตลอดจนยังไม่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสิ่งที่ทำอยู่
5. มีผู้ที่ได้ขอรับความช่วยเหลือของทรัพย์สินทางปัญญา 4 รายโดยที่นิติศกกลุ่มดังกล่าวเป็นผู้ช่วยดำเนินการ ได้แก่การแจ้งข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย นายอ้าย พรหมสุริยา นายพรมมิน ไชยวงศ์ นายเป็ง ไชยบุตร และแจ้งข้อมูลสิทธิบัตร อ.บุญช่วย สกกุลสืบ
6. มีหลายท่านที่ให้ความเห็นที่สนใจอย่างยิ่งว่าน่าจะมีการจัดกิจกรรมออกร้านเดือนละครั้ง เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนภายในชุมชน ของคนแม่ภา ซึ่งเชื่อว่าหากมีการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องโดยนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ น่าจะช่วยพัฒนาอาชีพ รายได้ และความเข้มแข็งของชาวแม่ภาได้ในอนาคต

2. “บทเรียนจากการจัดกิจกรรมสหสัมพันธ์ทางปัญญาสู่ชุมชนครั้งที่ 1”

จากการที่บรรณาธิการได้เป็นผู้เสนอในวิชาความรู้เบื้องต้นด้านทรัพย์สินทางปัญญาในภาคเรียนนี้ได้กำหนดงานชิ้นหนึ่งในนิติตั้งปีที่ 3 สาขาพัฒนาสังคมร่วมกันทำเพื่อชุมชนแม่กา คือการจัด “กิจกรรมทรัพย์สินทางปัญญาสู่ชุมชนครั้งที่ 1” ขึ้นเมื่อวันที่ 6 กันยายน ที่ผ่านมา ณ อบต.แม่กา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นิสิตนำความรู้ที่ได้รับมาเผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน และฝึกการทำงานร่วมกับชุมชน ลักษณะงานเป็นนิทรรศการและการออกร้านตามความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตเองซึ่งมีอยู่ 9 กลุ่ม ตามประเภทความคิดของทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ 1. สิทธิบัตร 2. ลิขสิทธิ์ 3. เครื่องหมายการค้า 4. ความลับทางการค้า 5. แบบผังภูมิวงจรรวม 6. การคุ้มครองพันธุ์พืช 7. สิ่งปฏิกูลทางภูมิศาสตร์ 8. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น 9. ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย จากการประชุมปรึกษาหารือจะสรุปพบประเด็นได้ว่า

ตัวอย่างเตาเผาอบสวก จ. น่าน
บ้านบัวจะยังคงมีเตาเผาเหลืออยู่หรือไม่ ?

1. “5 เทคนิคการวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา”

การดำเนินงานตามโครงการที่เริ่มทำมาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2547 ได้ก่อให้เกิดบทเรียนแก่คณะวิจัยทั้งในแง่เนื้อหาที่วิจัย และกระบวนการทำงาน วิจัยในโครงการซึ่งเป็นแนวทางที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยให้การสนับสนุน ชาวแม่กาทานใจที่สนใจทำงานวิจัย สามารถเขียนโครงการเพื่อขอรับทุน

ทุนสนับสนุนการวิจัยได้โดยไม่ต้องระดมเงิน ซึ่งอันที่จริงแล้วได้พบว่า พวกเราหลายคนมีความสนใจศึกษารู้นในหลายเรื่อง และบางท่านได้ทำวิจัยด้วยตัวเองอยู่แล้วโดยไม่รู้ตัว เช่นในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านต่างๆ ที่เรียกว่า ล่องเรือ หรือล่องถูก-ล่องมด จนเกิดเป็นความรู้ เช่นพอหลงลงมดบ้านห้วยเคียนรวบประวัติเกี่ยวกับบ้านแม่กา กลุ่มผู้เลี้ยงกบทดลองหาวิธีการลดการตายของกบ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการเพื่อศึกษาข้อมูลหรือแก้ปัญหาที่ชุมชนดำเนินการด้วยตนเองไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ การจัดกาทรัพยากรในชุมชน การบริหารท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน การศึกษากับชุมชน เกษตรกรรมยั่งยืน รวมทั้งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่างก็เป็นแนวทางที่ สกว. ให้การสนับสนุน

สำหรับงานวิจัยที่ได้ในการดำเนินการศึกษาวิจัย 3 ด้านดังที่ทราบกันอยู่แล้วคือ 1. นกในพื้นที่ป่า 2. วัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพ และ

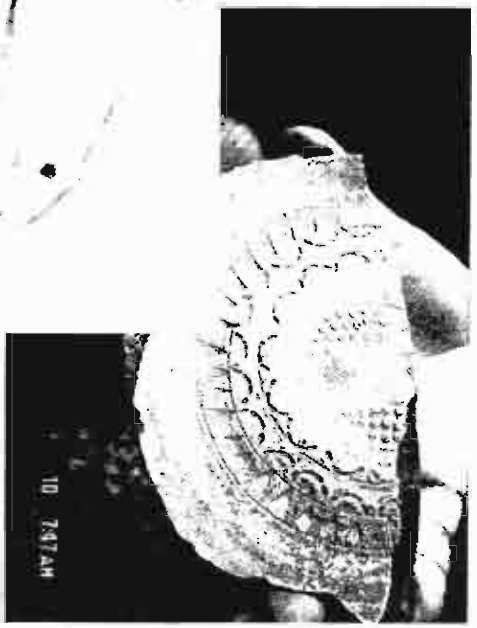

3. โบราณคดีชุมชน ถือว่าเรื่องการศึกษาภาคในพื้นที่ป่าไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร ทั้งที่เป็นทีมวิจัยเป็นคนในพื้นที่ และเป็นทีมที่เข้มแข็ง ตลอดจนรู้ข้อมูลเป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศที่ฝนตกต่อเนื่องและป่างอกขึ้นๆ ที่ประกอบเข้ามา ซึ่งเมื่อฝนเบาบางลงแล้ว การดำเนินงานคงต้องเร่งดำเนินการ เพื่อให้เข้าไปตามแผนงานวิจัยที่กำหนดไว้ ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพนั้นแม้ว่าในระยะนี้จะไม่มีการประเมินมากนักแต่ก็มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย โดยเฉพาะอาชีพในด้านเกษตรที่หลากหลายท่าน

อาจเป็นคาราหนักถ้อง และยังพบว่าหลาย ๆ หากมีการร่วมมือกันของคนในชุมชนทั้งในด้านการผลิต การจำหน่าย รวมทั้งการซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้น น่าจะช่วยให้อาชีพเหล่านั้นสามารถดำรงอยู่ได้และเป็นประโยชน์สูงสุดกับชุมชน สำหรับเรื่องโบราณคดีชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่เหนือความคาดหมายเนื่องจากเป็นเรื่องที่ศึกษาได้ยากแต่เมื่อค่าเงินโครงการ ไประยะหนึ่งพบว่าเป็นเรื่องที่ท้าทาย และมีคุณค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งของชาวบ้านว่า ทั้งในการให้ข้อมูล การเข้าร่วมประชุม และการมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัย จนกระทั่งในขณะนี้ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานท้องถิ่นจำนวน 11 คนเพื่อเป็นแกนหลักของชุมชนในการศึกษาวิจัย การดำเนินงานกิจกรรมท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแกนนำในการจัดทำพิธีกรรมของชุมชนบ้านบัวด้วย

ลายตาแบบต่างๆที่พบในแม่ภา

3. วัฒนธรรมประเพณีในแม่กาจะส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างไร

วิถีชีวิตของชาวแม่กาที่ยังอุดมไปด้วยวัฒนธรรมประเพณีของคนเมือง ซึ่งหลายเรื่องเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับคนต่างถิ่น โดยเฉพาะคนต่างชาติ ดังตัวอย่างวันตานก้วยตลากที่วัดห้วยเคียนหมื่นที่วัดคนต่างชาติน่าดูเป็นเวลานานด้วยความสนใจ ทำให้ได้เคยพบในแม่กาหลายเรื่องสามารถพัฒนา และส่งเสริมให้เป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้หากได้ปรับปรุงอีกเพียงเล็กน้อย

แต่ข้อสังเกตประการหนึ่งที่สุดคือในขณะนี้ต้องถามประเพณีที่มามีพหุสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับปริมาณที่มากเกินจะครองสติของคนจำนวนมากหนึ่งที่เราพบเห็นต่างๆ ไป ได้เคยมีการแสดงความคิดเห็น หรือพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้หรือไม่เพราะแม้จะไม่มีเรื่องของการท่องเที่ยว ก็น่าเป็นห่วงเสียและเยาวชนที่อาจจะซึมซับ และรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติซึ่งในอนาคตส่งผลให้เขาสามารถสร้างปัญหาอื่นๆ ตามมาได้ท้ายโดยเฉพาะเมื่อเป็นวัยรุ่นและอยู่ห่างไกลผู้ปกครอง เช่นกรณีที่ไม่ศึกษาต่อที่อื่น

หนึ่งในงานตานก้วยตลาก

ส่งท้าย

ผู้อ่านท่านใดที่มีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำถาม หรือต้องการลงชื่อเขียน บทความ ในจดหมายข่าวนี้สามารถแจ้งข้อมูล และความประสงค์ได้ที่นักวิจัยชุมชนทุกคนที่นิติศช่วยงานวิจัย หรือ อ.บีทมา สมิทธิ์สิริ หัวหน้าโครงการฯ โทร. 06-9144584

จดหมายข่าว

โครงการ "การศึกษาและพัฒนากาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอบึงอ จังหวัดพะเยา"

ฉบับรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 1

(รอบ 6 เดือน พฤษภาคม-ตุลาคม 2547)

21 11:58 PM

คณะทำงานท่องเที่ยวบ้านบัว ศึกษาฐานพิพิธภัณฑสถานชุมชน ที่ จ.น่าน

เอกสารเพื่อการสื่อสาร- รายงานการดำเนินงาน โครงการฯ และการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในการพัฒนากาการท่องเที่ยวของตำบลแม่กา

ในความร่วมมือของ...องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และมหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา
โครงการสนับสนุนของ...สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

อ.นภ... บรรณาธิการ

เนื่องจากในรอบเดือนที่ผ่านมาเป็นระยะที่ทั้งหัวหน้าโครงการ นักวิจัยชุมชน และชาวแม่กาส่วนใหญ่ต่างก็มีเวลาว่างเว้นจากการกิจ หน้าที่การทำงานประจำทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมากมาย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี การอาชีพ การพัฒนาแนวคิด โบราณคดีชุมชน รวมถึงการที่ทางคณะฯ ได้รับเชิญให้ไปร่วมประชุมเครือข่ายวิจัยห้องเรียนนิเวศแบบยั่งยืนกับชุมชนอื่นๆ ที่ได้รับทุนจาก สกว. ณ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งบทเรียนที่ได้รับก็จะนำมาบอกเล่าให้ได้รับรู้ในจดหมายข่าวฉบับนี้ด้วย ..เมื่อผ่านการดำเนินงาน 1 ใน 3 ของระยะการทำงานคณะวิจัยก็ได้ทั้งข้อมูลและ

บทเรียนจากการทำงานพอสมควร จึงเกิดความคิดว่าควรจะได้ยกถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย-พัฒนาชิ้นนี้ว่า แม้จะเป็นงานวิจัยที่ได้รับงบการจัดงบประมาณไม่มากนักเมื่อเทียบกับระยะเวลาและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ แต่วิธีการหรือแนวทางการกำกับ และสนับสนุนการดำเนินงานของ สกว. ก็มีลักษณะเด่นที่น่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากกับชุมชน

1. เป็นการสนับสนุนการสร้างนักวิจัยชุมชน หรือเรียกให้ง่ายๆ คือสนับสนุนคนที่มีใจจะศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนของตนเองเพื่อนำมาเป็นที่ประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป โดยเห็นว่าคนในชุมชนรู้ข้อมูลของตนเองดีที่สุด
2. มีกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาและสนับสนุนการปฏิบัติงานเป็นขั้นตอน และมีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่งานวิจัยได้
3. มีกระบวนการสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูล และการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น กับบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้

4. ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชน เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม อนุรักษ์ และสร้างความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน

2. การเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง 'ริมนะเปียงงานวิจัย : ความรู้สู่ความเข้าใจ' จากการจัดผู้แทนคณะวิจัย 4 คน คือ อ.ปัทมา สนิทศิริ นายมน โนนชฎู เทชอินทร์ นางกัญญา ภูจิตต์ และนางสาววิศัลย์ศศิภัทล ศิริ ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานที่ให้ทุนวิจัยคือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค) ณ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อรายงานความก้าวหน้าการวิจัย และรับทราบรายละเอียดของการเงินของโครงการ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 โดยได้มีโอกาสเยี่ยมชมสินค้าราคาโดยคำ ซึ่งจำหน่ายสินค้า โครงการหลวง และตลาดสุขภาพที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปเกษตรเป็นของฝาก ในช่วงเวลาสั้นๆ สามารถสรุปประสบการณ์ที่ได้รับที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนได้คือ ไปด้วยดังนี้

1. ตำบลแม่กาเป็นพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมประเด็นท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - วัฒนธรรม - ประวัติศาสตร์ ซึ่งยากที่จะมีพื้นที่ของตำบลใดเทียบได้
2. ตำบลแม่กาเป็นพื้นที่เดียว ที่ได้รับการสนับสนุนการวิจัยในลักษณะของการเตรียมความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวในขณะนี้ โครงการวิจัยอื่นๆ จะเป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วจากกิจกรรมท่องเที่ยว(ซึ่งยังมีปัญหาที่แก้ได้ยาก) เพราะเคยจัดการท่องเที่ยวที่มุ่งแต่ปริมาณนักท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงผลได้-ผลเสีย ระยะยาวที่จะเกิดขึ้นชุมชน
3. การดำเนินงานวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลแม่กาที่ดำเนินการอยู่นี้เกิดขึ้นจากพื้นฐานในการศึกษาสภาพการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่จริง
4. การดำเนินงานวิจัยจำเป็นต้องมีการปรับแผนงานให้สอดคล้องกับสภาพการณ์เนื่องจากฝ่ายบริหาร และบางชุมชนให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเร็ว และมากกว่าที่ได้คาดการณ์ไว้
5. เกิดเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ในอนาคตสามารถเชื่อมโยงกันได้

1.3 ผลที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมา

ผลในเชิงบวก

- เกิดความศรัทธาและเริ่มศรัทธาในศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่
- เกิดการอนุรักษ์และหวงแหนโดยเฉพาะในประเด็นโบราณคดีชุมชนที่ชาวบ้านว่าเห็นคุณค่าโบราณวัตถุที่ชุมชนมีอยู่ ต้องการจัดทำพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรักษาและจัดแสดงข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชน

- ผู้บริหารท้องถิ่นสนใจในการส่งเสริมและเชื่อมโยงการพัฒนาชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน (โดยจะสามารถใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยไปเป็นประโยชน์)

อุปสรรค/ปัญหาในการวิจัย

- การเข้าถึงระดับท้องถิ่นซึ่งส่งผลกระทบต่อกรดำเนินการวิจัยทั้งในระยะเวลาที่มีการเลือกตั้ง และสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน
- ข้อมูลบางชิ้นเช่นเรื่องนกในพื้นที่ป่า หรือวัฒนธรรมประเพณี ไม่มีข้อมูลเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นฤดูฝน และเป็นระยะเวลาที่มีงานประเพณีน้อย
- สถานการณ์และความสนใจ-ความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะสถานที่เกี่ยวข้องกับมูลวิจัยมีความหลากหลาย ซึ่งบางกรณีเป็นอุปสรรค หรือก่อความกังวลต่อการดำเนินงานของคณะวิจัย เช่น

- * ต้องการให้มีการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม โดยเร็ว
- * เกรงว่าการดำเนินงานจะเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ
- * ไม่เชื่อว่าเป็นงานที่มีการดำเนินการจริง คิดเอาว่าเป็นเรื่องการหาเสียง
- * ไม่อยากร่วมมือเนื่องจากเห็นว่านักวิจัยชุมชนอยู่คนละฝ่าย คนละพวก
- * มีความคาดหวังต่อการสูงเกินจริง ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- * ไม่สามารถแยกแยะบทบาทของนักวิจัยชุมชนกับบทบาทในงานด้านอื่นๆ

1. สรุปการดำเนินงานตามโครงการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของกรดำเนินการวิจัย

- เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงลึกของชุมชนในด้านโบราณคดีชุมชน นักในพื้นที่ป่า ประเพณีและการประกอบอาชีพของชุมชนในระอบปี
- เพื่อนำข้อมูลที่ได้จัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนเพื่อประโยชน์ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสร้างความตระหนักในศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์และลดอัตราการทำลายศักยภาพด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ในระยะที่ยาวนาน

- เพื่อให้ชุมชนสามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน
- เพื่อให้ชุมชนได้รับการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อเตรียมรับการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาข้อมูล การวางแผน การดำเนินงาน จนถึงการรับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

1.2 กรอบการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา (กำหนดไว้เดิมซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้)

12 เดือนแรก (พฤษภาคม 2547-เมษายน 2548)

- เตรียมความพร้อมนักวิจัยและชุมชน โดยการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่างๆ

- ศึกษา และรวบรวมข้อมูลตามประเด็นวิจัยที่กำหนด

6 เดือนหลัง (พฤษภาคม-ตุลาคม 2548)

- จัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนในประเด็นที่นำศึกษา
- เตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
- ชุมชนร่วมวางแผนและทดลองจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ช่วยข่ม
- สรุปและประเมินผล ตลอดจนปรับปรุงการให้บริการท่องเที่ยว
- ผลักดันแผนการท่องเที่ยวบรรจุในแผนของตำบลและจังหวัด

1.3 การดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา (พฤษภาคม-ตุลาคม 2547)

การเตรียมความพร้อมในงานวิจัยและพัฒนา

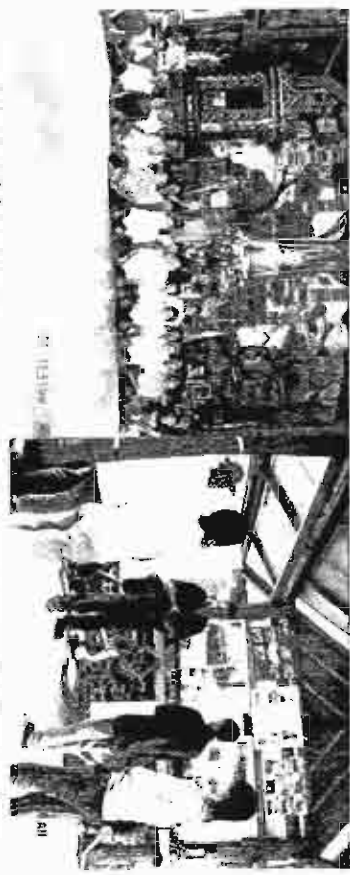
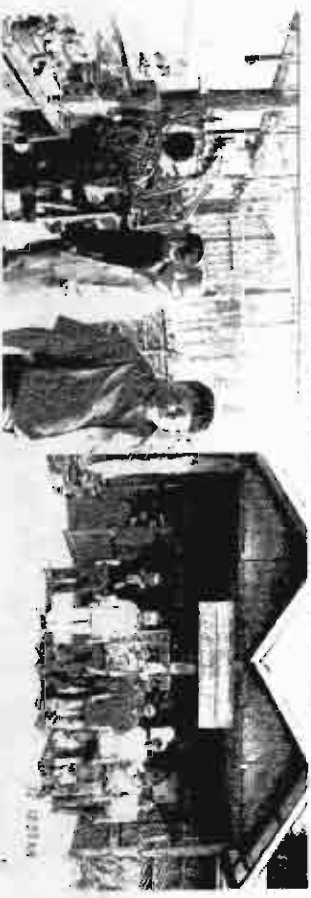
- การศึกษาฐานนักวิจัยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชน
- การจัดเวทีสนทนากลุ่มการวิจัย "ศักยภาพชุมชน" ในโครงการวิจัยระยะที่ 1 แก่ชุมชน 5 ครั้ง
- จัดการประชุมคณะวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินโครงการ แบ่งความรับผิดชอบ และร่วมสร้างเครื่องมือวิจัย
- เชิญผู้เชี่ยวชาญในประเด็นวิจัยซึ่งเป็นที่ปรึกษา โครงการ และผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ให้ข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยชุมชน และชาวบ้านในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย

กิจกรรมการวิจัยและพัฒนาที่ได้ดำเนินการ (การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงลึกของชุมชนในด้านโบราณคดีชุมชน นอกในพื้นที่ป่า ประเพณีและการประกอบอาชีพของชุมชน)

โบราณคดีชุมชน

- สำรวจและจัดทำประวัติข้อมูลโบราณวัตถุในความครอบครองของชาวบ้าน
- สำรวจพื้นที่แหล่งที่พบโบราณวัตถุจำนวนมาก ที่เชื่อว่าเป็นแหล่งเตา และบริเวณที่ตั้งเมืองโบราณใน 3 หมู่บ้าน

ศศ.สายยนต์ พิธีราชพิธีชดช้อย และขามนัต ศีลคำ การขานรำชมพิธีรภัยชุมชน

พิธีรภัยช้วนนาชาว

คอบุชชาแห่งผลิตขามนัต

- จัดทำเวทีระดมความคิด ให้การเรียนรู้ และสร้างเจตคติที่เหมาะสมเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณวัตถุ และแหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านบัว
- จัดทำข้อมูลแหล่งที่พบโบราณวัตถุในชุมชน และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเมืองโบราณบ้านบัว โดยนำข้อมูลจากการค้นคว้าและแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศประกอบการวิเคราะห์
- นำคณะกรรมการท่องเที่ยวบ้านบัวเยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีชุมชนที่จังหวัดน่าน

นกในพื้นที่ป่า

- ดำเนินการสำรวจนกในพื้นที่ป่าพบว่าจากจำนวนที่ลดยพบ 140 กว่าชนิด ปัจจุบันพบประมาณ 40 ชนิด
- ประเพณีและการประกอบอาชีพของชุมชนในรอบปี

ประเพณี

- รวบรวมข้อมูลประเพณี/พิธีกรรม ที่เกิดขึ้นในรอบ 6 เดือน 4 ประเพณี คือ การสืบชะตา การเลี้ยงผีเสื้อบ้าน ประเพณีกำยตลาก และทอดผ้าป่า

การประกอบอาชีพ

- รวบรวมข้อมูลการประกอบอาชีพชุมชน ในเรื่องสำคัญ 3 เรื่องคือ การหาของป่า การเพาะปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ

สงฆ์

ฉบับที่ 6 ประจำเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

แจ้งข้อมูล - กิจกรรมที่ฟาสใจในชุมชน

- ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนกในพื้นที่ป่า ไร่ภาคใต้ชุมชน และข้อมูล การประกอบอาชีพ-วัฒนธรรมประเพณีในชุมชน
- สนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการ
- ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม หรือมีข้อเสนอแนะ

กรุณาติดต่อได้ที่

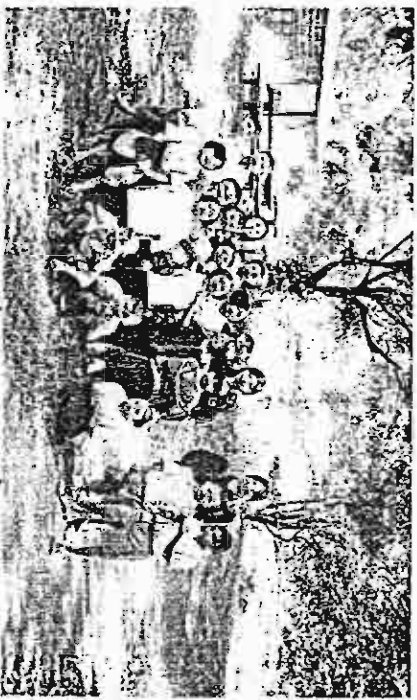
1. นางปัทมา สมิตะสิริ	หัวหน้าโครงการ	โทร. 06-9144584
2. นางจางอรณ ไปษยานนท์	นักวิจัยพี่เลี้ยง	โทร. 01-7165557
3. นายมโนชญ์ เทชอินทร์	หัวหน้านักวิจัยชุมชน	โทร. 01-7963650
4. นางกัญญา ถูกจิตต์	นักวิจัยชุมชน	โทร. 06-9231031
5. นางศวรัตน์ทิศาสุ สิริ	นิสิตช่วยงานวิจัย	โทร. 07-1744846
- และนักวิจัยชุมชนทุกคนตามที่ได้เคยแจ้งชื่อ และหมายเลขโทรศัพท์ให้ทราบแล้ว

จดหมายข่าว

โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

ฉบับที่ ๒ ของโครงการ

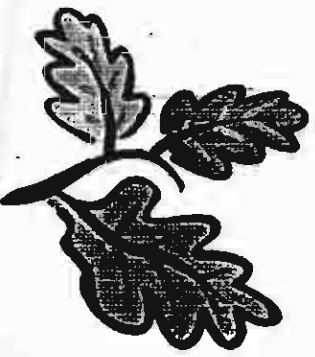
(เดือน พฤศจิกายน 2547 - เมษายน 2548)

นิสิตกับเด็กๆ ที่โรงเรียนบ้านแม่ตาน้อย

เอกสารเพื่อการสื่อสาร- รายงานการดำเนินงานโครงการฯ และการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลแม่กา

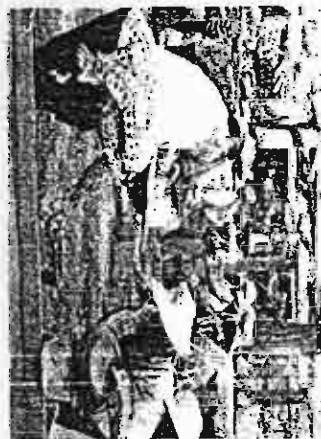
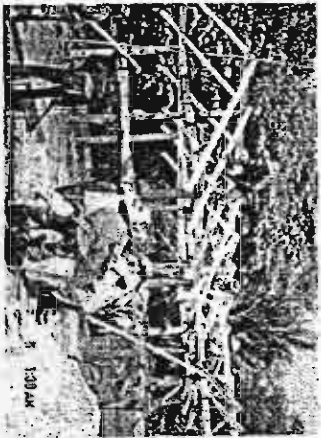
ในความร่วมมือของ...องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และมหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา โดยการสนับสนุนของ...สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

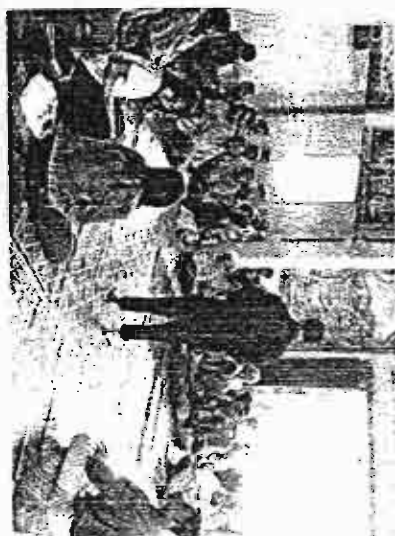
และสืบเนื่องจากเรื่องดังกล่าวในฐานะหัวหน้าโครงการได้ดำเนินการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือ ช่างเหล็กจากบุคคลและหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญที่สามารถให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านโบราณคดีชุมชนของหมู่บ้านบัวให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์แก่ชุมชน และปัจจุบันความช่วยเหลือที่ได้รับ อาทิเช่น

1. การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับโบราณวัตถุ (เครื่องถ้วยเตาบ้านเวียงบัว)
2. การศึกษาแหล่งดินในการทำเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนบ้านบัว
3. การจัดทำแบบจำลอง (โมเดล) พื้นที่แหล่งโบราณคดีบ้านเวียงบัว

ในการดำเนินงานได้ประสานงานและรายงานข้อมูลให้ทางอบต.แม่กาทราบเป็นระยะๆ โดยตลอดซึ่งได้รับความสนใจและให้การสนับสนุนในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี และมีสมาชิก อบต. บางท่านสนใจจะมีการจัดการศึกษาสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว โดยคณะกรรมการระดับตำบล ซึ่งเป็นเรื่องที่ น่าสนใจ มีความเป็นไปได้ และจะเกิดประโยชน์ ซึ่งคงจะได้มีการร่วมกันวางแผนเพื่อดำเนินการให้เป็นรูปธรรมต่อไป

ความร่วมมือแรงจูงใจของชาวบ้านบัวเพื่อสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน

การมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด จนถึงการร่วมลงมือปฏิบัติ

2. การเรียนรู้ของนิสิตที่อาจช่วยส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาในชุมชน

ในการจัดการเรียนการสอนของสาขาพัฒนาสังคมชั้นปีที่ 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในกลุ่มที่เลือกเรียนวิชา

การบริหารการพัฒนาสังคม นิสิตจะได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนา

ตามเนื้อหาวิชา โดยมีลักษณะการปฏิบัติที่นิสิตจะเลือกประเด็นงาน และ

พื้นที่ที่จะพัฒนา และมีกลุ่มดำเนินงานจริงโดยที่นิสิตกลุ่มนี้ (ซึ่งมี

กลุ่มย่อย 4 กลุ่ม)เลือกที่จะดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนใน 3 พื้นที่ คือ

กลุ่มที่ 1 และ 2 เลือกพื้นที่บ้านบัวดำเนินกิจกรรมพัฒนาในด้าน

ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา และอื่นๆ ในลักษณะ

บูรณาการ โดยเริ่มจากเยาวชนที่โรงเรียนบ้านบัว

กลุ่มที่ 3 เลือกพื้นที่หมู่บ้านที่มีป่าไม้ได้แก่ หมู่ 1, 10 และ 14 โดย

ดำเนินกิจกรรมกับเยาวชนที่โรงเรียนแม่กาท่าข้ามเป็นหลัก

เน้นกิจกรรมด้านการศึกษาให้ความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกใน

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่ 4 เลือกพื้นที่ หมู่ 18 บ้านแม่ต๋ำน้อย โดยจะดำเนินกิจกรรม

กับเยาวชนที่โรงเรียนแม่กา (สาขาแม่ต๋ำน้อย) ในกิจกรรม

หลายด้านเพื่อการพัฒนาเยาวชน

ซึ่งเมื่อได้ประสานงานจัดเตรียมโครงการในเบื้องต้นแล้วจะดำเนิน

การประสานงานอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่งกับผู้เกี่ยวข้อง จึงถือโอกาส

แจ้งให้ทราบและขอความร่วมมือในเบื้องต้นกับชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การ

ดำเนินกิจกรรมของนิสิตกลุ่มดังกล่าวเกิดประโยชน์กับชุมชนในที่สุด

1. ไปดูชาวบ้านร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน

ในจดหมายข่าวฉบับที่แล้วได้เล่าถึงการที่ทางโครงการนำคณะ

กรรมการท่องเที่ยวบ้านบัวไปศึกษาดูงานการจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่บ้าน

ปอดสง จังหวัดน่านเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2547 โดยมี ผศ.สายันต์ ไพรัชชาญ

จิตร และ จสต.มนัส ตีคำ บรรยายให้ความรู้ ให้ข้อเสนอแนะ และนำชม

ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นคือมีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องโบราณคดีชุมชนที่

บ้านบัวหลายครั้ง และวิทยากรในการดูงานทั้ง 2 ท่าน คือ ผศ.สายันต์ ไพรัช

ชาญจิตร และ จสต.มนัส ตีคำ ได้เดินทางมาสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้าน

บัวให้ข้อมูลความรู้ที่มีประโยชน์มากมาย ทำให้แก่นนำกลุ่มที่ไปศึกษาดูงาน

ผู้นำชุมชน นักวิจัยชุมชน และชาวบ้าน เกิดความมั่นใจในศักยภาพของ

ชุมชนจนกระทั่งก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น

ที่บ้านบัวโดยได้เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน บัจุบันตัวอาคาร

แล้วเสร็จและอยู่ระหว่างเก็บรายละเอียด และจัดหาตู้สำหรับใส่ของเก่า

และการนำของมาจัดแสดงซึ่งคาดว่าจะใช้เวลาไม่นานนัก แต่ขณะนี้ได้ขอลอ

ไว้ก่อนเนื่องจากความจำเป็นในการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งแสดงให้เห็นความร่วมแรงร่วมใจของ

คนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมที่เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมร่วมกัน จากการ

ตระหนักถึงคุณค่า และต้องการรักษาบรรดากิจกรรมชุมชนให้คงอยู่สืบหน้าจะ

เป็นความภาคภูมิใจของชาวแม่กา ที่ได้เริ่มมีชุมชนซึ่งตระหนักถึงคุณค่าใน

สิ่งที่ชุมชนมีอยู่และได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรักษาคุณค่าเหล่านั้น

3. การดำเนินงานกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สุขภาพ และทรัพยากร

ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ของนิสิตสาขาพัฒนาสังคมในตำบลแม่กา

สมาชิกหมู่บ้านที่ 1, 7, 10, 14 และ 18 หลากๆ ท่านอาจได้ทราบหรือ

มีโอกาสร่วมกิจกรรมที่นิสิตสาขาพัฒนาสังคมชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภากรบริหาร

การพัฒนาเข้าไปศึกษา หรือสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม

สุขภาพ และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในชุมชน นิสิตแต่ละกลุ่มได้จัดทำโครงการ

เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้แก่

-ร่วมจัดกิจกรรมเดินทางไกลของลูกเสือของโรงเรียนแม่กาฯร่วมเพื่อการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2547

-ร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และสุขภาพที่หมู่บ้านบัวในวสัน

ศุกรีที่ 4 กุมภาพันธ์

-ร่วมกับชุมชนบ้านแม่คำน้อยจัดกิจกรรมวันชุมชนในในวันที่ 7-9 กุมภาพันธ์ โดย

มีกิจกรรมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชนเผ่า การละเล่น และการแสดง

ทั้งนี้ก่อนถึงวันที่จัดกิจกรรมนิสิตเหล่านี้ได้เข้าไปประสานงานกับชุมชนล่วงหน้า

ประมาณ 2 เดือนซึ่งอาจสร้างความพึงพอใจกับคนในชุมชนแตกต่างกับชุมชนล่วงหน้า

ชอบ เห็นว่าเป็นประโยชน์ หรืออาจรู้สึกประทับใจกับกิจกรรมเช่นเลี้ยงชื้ออมคนตรี แต่

อย่างไรเราเสียหากคิดว่าเป็นอันอาจรู้สึกประทับใจกับการเรียนรู้แก่นิสิตที่จะทำงานกับ

ชุมชนในอนาคต ก็อาจช่วยลดความรุนแรงของได้บ้าง ในฐานะผู้สอนก็ต้องขอขอบคุณ

ชุมชน และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สงขทัย สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม หรือมีคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ

ติดต่อที่

อ.ปัทมา สมิตะสิริ โทร. 06-9144584 หรือนักวิจัยชุมชนทุกคน

ฉบับที่ 7 รายงานการดำเนินงานประจำเดือนธันวาคม 2547-มกราคม 2548

จดหมายข่าว

โครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา"

ท่านข่าวในมวัดห้วยเคียน

เอกสารเพื่อการสื่อสาร การรายงานการดำเนินงานโครงการ และการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา

ในความร่วมมือของ...องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และมหาวิทยาลัยนเรศวร

พะเยาโดยศาสตราจารย์...สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

จดหมายข่าวฉบับที่ 7 นี้ได้รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะวิจัยในระยะ 2 เดือน(ธันวาคม 2547 และมกราคม 2548) โดยได้รวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าในด้านต่างๆ ทั้งที่เป็นการดำเนินงานในโครงการวิจัยเอง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเห็นว่าน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับแนวทางมาให้ทราบดังนี้ค่ะ เรื่องแรกเป็นชื่อเขียนของคุณกันยา ถูกจัดศัณภักดิ์ชุนชน ที่ถ่ายทอดประสบการณ์การเข้าร่วมเวทีเสวนาสีปสานประวัติศาสตร์ส้มแม่เมืองซึ่งจัดโดยหอจดหมายเหตุแห่งชาติจังหวัดพะเยา ร่วมกับกรมศิลปากร เรื่องที่สองเป็นการรายงานสรุปการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการฯในรอบ 2 เดือน เรื่องที่สามเป็นการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของนิสิตสาขาพัฒนาสังคมในตำบลแม่กา โดยเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแม่กา

ซึ่งเนื้อหาในฉบับนี้จะทำให้ทราบว่าแม่กาได้รับทราบความเคลื่อนไหวของโครงการและหวังว่าหากท่านใดมีข้อสงสัยหรือข้อสงสัยต้องการให้ทางโครงการรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ทางชุมชนในทางหนึ่งทางใดขอให้แจ้งได้ที่คณะนักวิจัยชุนชนทุกภาคเหมือนเดิมค่ะ

อ.นภ พรธนาธิการ

การสำรวจเส้นทางเที่ยวเพื่อถวายเป็นกุศล

ซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทำให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายและคาดว่าจะสรุปข้อมูลทั้ง 3 ด้านเพื่อจัดทำศูนย์ข้อมูลทั้งในชุมชน และข้อมูลเพื่อการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตได้ ในเดือนเมษายน 2548 ในขณะที่สามารถเตรียมความพร้อมของชุมชนบ้านป้อเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน

เดือนละ 2 ครั้ง โดยในบางครั้งมีเยาวชนจากโรงเรียนแม่กาท่าซำมา และนิสิตจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

2.2 การศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมประเพณี และการประกอบอาชีพ นั้น ในด้านวัฒนธรรมประเพณีมีการบันทึกภาพ และข้อมูลเกี่ยวกับ ประเพณีก่อยลลาก ทานหิ้วพระเจ้า-ทานข้าวใหม่ ทอดผ้าป่า ช้างเป็ลือก สุขวิทยุ เลี้ยงผี ด้านอาชีพเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล อาชีพทางการเกษตรที่การทำในตำบลแม่กา

2.3 ข้อมูลด้านโบราณคดีชุมชนมีการประชุมคณะวิจัยร่วมกับตัวแทน ชุมชน และกับชาวบ้านบัวหลายครั้งเพื่อร่วมรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นศิลปะ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านธรรมชาติ ด้าน โบราณคดี ด้านการสนับสนุนเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนศก การส่งเสริมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และที่สำคัญที่สุดคือการ เตรียมความพร้อมของชาวบ้านบัวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยหาผู้ สัมผัสใจจะคำาเป็นกิจกรรม และเข้ารับการฝึกอบรมในด้านต่างๆ และยังมีกิจกรรมสำรวจพื้นที่ และเส้นทางเพื่อเตรียมกิจกรรม ของเที่ยว และแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวหมู่บ้านต่างๆ ใน ตำบลแม่กาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับแม่กา โดยความสมัครใจ

1. ประสบการณ์การเข้าร่วมเวทีเสวนาสืบสานประวัติศาสตร์สู่แม่กา อิง

โดยนางกัญญา ฤกษ์จิตต์ นักวิจัยชุมชน

ในระยะที่สองของการดำเนินโครงการวิจัย (พฤศจิกายน 2547-เมษายน 2548) เป็นระยะที่นักวิจัยต่างก็ขอยกกันรวบรวมข้อมูลให้มากขึ้น และผมบรรณที่สุด เนื่องจากต้องนำข้อมูลที่ได้มาใช้เพื่อรายงานแก่เจ้าของทุน และนำมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดชุมชนในชุมชน แม้ว่าการทำงานจะมี อุปสรรคอยู่บ้างแต่ก็ไม่เคยทอดทิ้งเลย บางพื้นที่คนในชุมชนอาจมีความหวง มีการ สนับสนุน ให้กำลังใจ และต้องการเห็นผลสำเร็จของโครงการ บางคนมีคำถามถึง ความเป็นไปได้ของผลสำเร็จของโครงการ (การพัฒนาชุมชนแม่กาให้เป็นแหล่ง ของเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน) นักวิจัยชุมชนก็ยังมุ่งมั่นกับการดำเนินงานตาม วิธีการ ขั้นตอน ระยะเวลาดำเนินการไว้และเป้าหมายที่ไม่ไกลเกิน โดยเฉพาะเมื่อ ได้มีโอกาสเข้าร่วมเวทีเสวนาสืบสานประวัติศาสตร์สู่แม่กาเมื่อวันที่ 12-13 มกราคม ที่ผ่านมา พร้อมด้วยนักวิจัยชุมชนอีก 2 คนคือนายเด่นจินตะนาเขต และ นายแก้วมา เภพาะธรรม กิจกรรมในวันแรกเป็นการรับฟังประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง กับบ้านร่องไฮ และบ้านล่อ ณ โรงแรมเกรทเวย์ และวันต่อมาเป็นการศึกษาดูงานยัง สถานที่ยี่จริง ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวทีเสวนาดังกล่าวก็เพื่อให้รับข้อมูล เพิ่มเติม และนำข้อคิด ตลอดจนแนวทางการเปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยว ของบ้านล่อ หรือเวียงล่อ มาเป็นบทเรียนในการดำเนินการของตำบลแม่กาที่กำลัง จะเปิดตัวอีกในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า

บ้านล่อหรือถ้อยล่อในอดีตเป็นชุมชนเล็ก ๆ ชุมชนหนึ่ง ที่มีอาชีพทำนา ทำสวนผักทำสวนผลไม้ทำผักกระป๋อง ในราคา กก.ละ 4 บาท ชุมชนได้รับผลกระทบทางสภาพแวดล้อมจากน้ำเน่าเสีย เคยมีการดำเนินการขุดต้นของโบราณโดยขุดศอกภายนอกที่เข้ามาขุดการและหาผลประโยชน์ คนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมมากนัก เพราะไม่เห็นคุณค่า แต่จากยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้เกิดการตื่นตัวเห็นความสำคัญในคุณค่าของของโบราณจึงมีการร่วมกันดำเนินการพัฒนาและบริหารจัดการ โดย อบต. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรมศิลปากร ในการสำรวจขุดค้นและบูรณะปฏิสังขรณ์ให้เห็นซากคูเมือง วัดเก่า กำแพงเมือง โครงกระดูก อารามโบราณ และจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าตำบลแม่การาก็มีทรัพยากรโบราณวัตถุที่ไม่น่าจะปล่อยให้ร้าง และยังมีวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งควรที่ชาวแม่การจะช่วยกันดูแลรักษา และพัฒนาคุณค่าเหล่านี้ให้เกิดผลเพื่อการสร้างความสามัคคี ความเอื้ออาทร ความเสียสละ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เกิดธรรมะแห่งการรักขอ เพื่อความเข้มแข็งชุมชนที่สมบูรณ์ ส่งเสริม เกื้อกูลและสร้างให้เกิดความก้าวหน้าไปด้วยกันอย่างยั่งยืน และยังมีผลพลอยได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

ผลผลิตพืชไร่

ผู้ชายช่วยในหมู่บ้านบัว

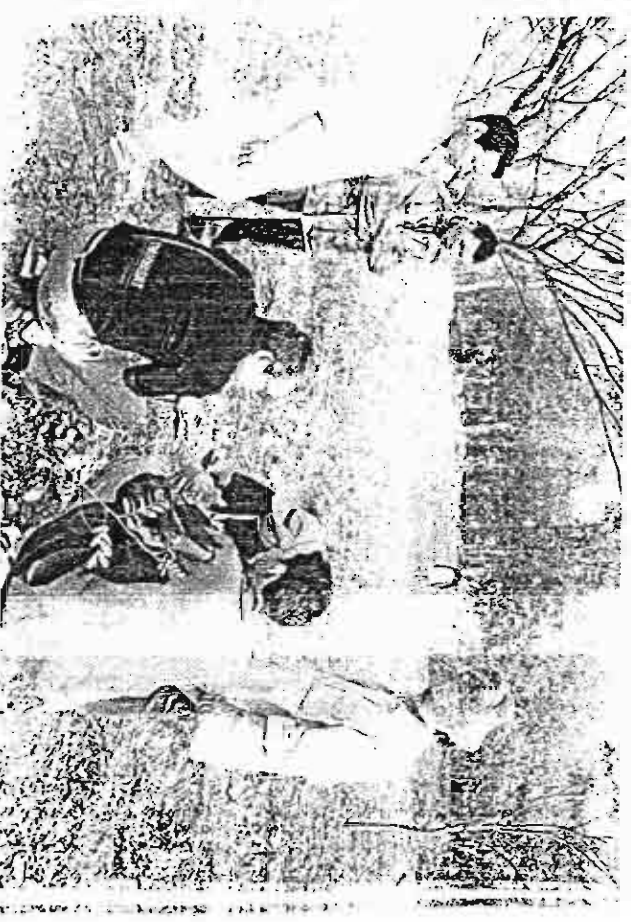
2. รายงานสรุปการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการฯ ในรอบ 2 เดือน
 - ในการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการซึ่งมีทั้งการวิจัยเก็บข้อมูลตามประเด็นการศึกษาที่กำหนด และการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนที่จะเริ่มเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะแรก สรุปการดำเนินงานได้ดังนี้
 - 2.1 การศึกษาข้อมูลคนในพื้นที่บ้านบัวดำเนินการสำรวจและบันทึกข้อมูล

ฉบับที่ 8 รายงานการดำเนินงานประจำเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2548

จดหมายข่าว

โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

การสำรวจและวางแผนการขุดค้นตาเวียงบัว และการสร้างอาชีพชุมชน

เอกสารเพื่อการสื่อสารและรายงาน การดำเนินโครงการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา

ในความร่วมมือของ... -องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา

-มหาวิทยาลัยแม่สรวย วิทยาลัยเกษตรศาสตร์พะเยา

โดยการสนับสนุนของ... สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

แจ้งข้อมูล -กิจกรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพ

การพบโบราณวัตถุ นักชนิดต่างๆ ในชุมชน เพื่อรวบรวม

เป็นข้อมูลของชุมชน

-กิจกรรมที่น่าสนใจในชุมชน

-ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม หรือมีคำแนะนำเกี่ยวกับการ

ดำเนินโครงการ

กรุณาติดต่อที่

1. อ.ปัทมา สมิตะศิริ	หัวหน้าโครงการ	โทร. 06-9144584
2. อ.จารุวรรณ ไปษานนท์	นักวิจัยที่เลี้ยง	โทร. 01-7165557
3. นายมโนชญ์ เทศอินทร์	นักวิจัยชุมชน	โทร. 01-7963650
4. นางกัญญา ถูกจิตต์	นักวิจัยชุมชน	โทร. 06-9231031
5. นายเด่น จันทะนาเขต	นักวิจัยชุมชน	โทร. 09-5582081
6. นายกิตติชัย ปิงเมือง	นักวิจัยชุมชน	โทร. 01-0209398
7. นางสาวรัตนศิริ ศิริ	นักวิจัยชุมชน	โทร. 07-1744846

และนักวิจัยชุมชนท่านอื่นๆ ที่ได้เคยแจ้งชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ไว้แล้ว

เกริ่น

หลังจากเริ่มเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ เป็นต้นมาเริ่มรู้สึกว่า บางครั้งตัวเองไม่สามารถทำงานได้ในกำหนดเวลาที่ตั้งใจไว้ แม้แต่เรื่องจดหมายข่าวนี้ก็เช่นกันที่ปกติจะนำเสนอเป็นรายเดือนแต่ฉบับที่ผ่านมา(ฉบับที่ 7) ก็รวมเป็น 2 เดือน คิดว่าฉบับนี้ก็คิดเป็นเช่นกันอีก

เมื่อได้พบหลาย ๆ ท่านที่ติดตามข่าวคราวของโครงการฯ และถูกทวงถามก็รู้สึกผิด...ทางออกที่คิดได้ในตอนนี้และเป็นเรื่องที่ต้องการสนับสนุนให้เกิดขึ้นมาตลอดคือการจัดทำจดหมายข่าวของชุมชนโดยคนตำบลแม่กาเอง เพื่อสื่อสารกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาให้แก่นักทั่วๆ ไปที่อยากรู้เรื่องราวในบ้านของตัวเองได้รับทราบ เพราะบางครั้งเมื่อไม่ได้มีสถานะเป็นผู้นำ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมก็จะไม่ทราบข้อมูลต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสร้างความเข้าใจ และการร่วมมือของชุมชน ที่สำคัญยิ่งคือความผูกพันของคนในชุมชน บางครั้งการพูดต่อๆ กันไปโดยมีการเสริมแต่งด้วยความคิดของผู้พูดเพิ่มเติมลงไปทีละนิดละหน่อย มักจะก่อให้เกิดการบิดเบือนของข่าวสารเมื่อไปถึงผู้รับปลายทางเรื่องดีๆ บางครั้งกลายเป็นคนละเรื่อง...จึงอยากให้ชาวแม่กาคิดเริ่มคิดถึงเรื่องนี้ไว้บ้างเนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์เพราะลงทุนน้อยกว่าการสื่อสารด้วยวิธีอื่น เช่นวิทยุ หรือโทรทัศนชุมชน แต่สามารถสร้างการสื่อสารในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเอง...เพราะโครงการวิจัยนี้ในเวลาประมาณ 6 เดือนเมื่อสิ้นสุดลงจดหมายข่าวนี้ก็ต้องหยุดลงโดยปริยายดังนั้นในช่วงเวลานี้หากชุมชนมีตัวแทนเริ่มดำเนินไปด้วยกันเมื่อโครงการนี้หยุดลงจะได้มีการดำเนินการสืบเนื่องต่อไป.....

ส่งท้าย

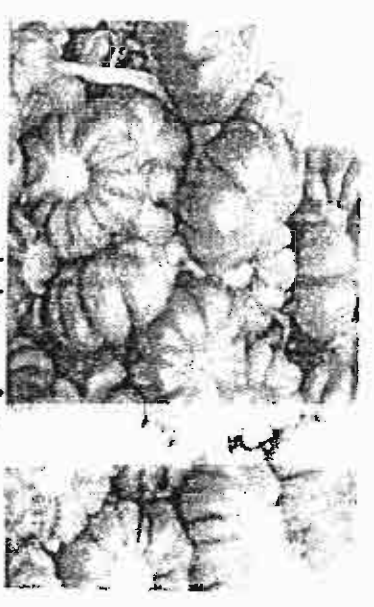
อยากขอแสดงความคิดเห็นส่งท้ายเกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการทำงาน ...จากการที่เคยได้ยื่นคำพูดที่แสดงถึงความเชื่อของบางคนในลักษณะที่ว่าหากไม่มีความสนุกสนาน(บ่ม่วน) หรือถ้าไม่ได้ดื่มเหล้าด้วยกันความสัมพันธ์จะไม่แนบแน่น และทำให้งานไม่เดิน หรือไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานเท่าที่ควร(เป็นความเชื่อในลักษณะที่ว่าเพื่อนแท้จะเกิดในวงเหล้า) โดยส่วนตัวที่เป็นคนไม่ดื่ม และสมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูงที่สนิทซิดชอบไม่นิยมการดื่มจึงอยากเสนอข้อมูลจากประสบการณ์การทำงานในอีกแง่มุมหนึ่งว่า

การทำงานที่เอาประโยชน์ของงาน และส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยการทำงานอย่างอุทิศทุ่มเท นอกจากความก้าวหน้าของงานที่ได้แล้ว ยังได้เพื่อนที่มีลักษณะเดียวกันซึ่งศรัทธาในงาน และนับถือในซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจ สนับสนุนช่วยเหลือกัน ซึ่งหลายๆ ครั้งได้พบว่าเมื่อมีความจำเป็นต้องทำงานในเรื่องเราไม่ถนัด หรือไม่มีความสามารถที่จะทำได้ ขาดแคลนงบประมาณ หรือถูกจำกัดด้วยปัจจัยแวดล้อมต่างๆ จะมีผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งมีที่มาจากความสัมพันธ์ และการเชื่อมโยงกันมาจากงานที่ทำ...การเสนอความคิดนี้มาจากประสบการณ์การทำงานที่ได้อุปโดยที่มีได้มีเจตนาที่จะแสดงความเห็นทางลบกับการดื่มเพียงแต่อยากเสนอความเห็นแย้งกับความเชื่อที่ว่าหากไม่มีการตั้งสรรค์หรือการดื่มสุราร่วมกันจะไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์หรือการร่วมมือร่วมใจในการทำงานได้เท่านั้น...

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายนต์ ไพรรษาญจิศร์ จากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องโบราณคดีชุมชน จะเป็นผู้ดูแลเรื่องการสำรวจขุดค้นเตาเผาเวียงบัวซึ่งคาดว่าจะดำเนินการสำรวจขุดค้น 2 ที่ในเบื้องต้น และอาจมีการสำรวจข้อมูลโบราณคดีของตำบลแม่กาซึ่งคงขึ้นอยู่กับความสนใจและสมัครใจของชุมชนด้วย

2. อาจารย์ ดร.สุธี วัฒนศิริวณิช และกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาโท จากสาขาวิชาเทคโนโลยีเซรามิก สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผู้เชี่ยวชาญด้านเซรามิก จะมาช่วยศึกษาและพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาซึ่งคิดไว้ว่าคงจะนำไปในลักษณะเลียนแบบของเก่าเตาเวียงบัว ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาเป็นสินค้าของชุมชนในอนาคต

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลักขณา รุจิณะโกกรกานต์ คณะศิลปศึกษา อุทสาหกรรมเกษตร และคณะอาจารย์ในสำนักวิชา จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผู้เชี่ยวชาญด้านแปรรูปอาหาร จะมาช่วยศึกษาและให้คำแนะนำเรื่องการแปรรูปอาหารเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีอยู่ในเบื้องต้นจะเข้ามาศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในราววันที่ 22 มี.ค. นี้จึงขอเชิญชวนผู้แทนกลุ่มเกษตร แม่บ้าน และผู้สนใจร่วมพบเพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่แนวทางการจัดการอบรมให้ความรู้เพื่อการแปรรูป และพัฒนาต่อไป

มะเขือชนิดหนึ่งที่บ้านแม่ตำน้อย

4. อาจารย์ธงชัย บุญเจริญ (ครูอืด/สออืด) จากจังหวัดเชียงราย ผู้เชี่ยวชาญด้านงานศิลปะ และการแสดงพื้นเมืองหลากหลายสาขา จะช่วยอบรมให้ความรู้ด้านดังกล่าวเช่นการทำ โคม ตุง เครื่องไหว้-สา การตีกลองสะบัดชัย ฯลฯ เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

5. คุณจักร กิณีสี จากอำเภอแม่ใจ พะเยา ผู้เชี่ยวชาญการตุ๋นซึ่งเป็นทั้งนักวิจัย นักพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ และการเป็นนักทูตศกุนก ที่กรุณามาช่วยในการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งของโครงการ

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายฯ ท่านที่พร้อมจะให้การช่วยเหลือสนับสนุนตามที่จะขอจากท่านเหล่านั้นทั้งที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดพะเยาเอง และจากที่อื่นฯ

เชิญกิจกรรมกินหอมตอมม่วงที่บ้านบัว

สืบเนื่องในวันที่ 24-25 มีนาคม นี้ จะมีการประชุมเครือข่ายท้องที่เวียงนิเวศในพื้นที่ภาคเหนือของ สกว.ที่บ้านบัว โดยจะมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดท่าบ่อเรื่องวรรณ บัวบุษ เป็นประธาน และในเย็นวันที่ 24 จะจัดให้มีกิจกรรมกินหอมตอมม่วงขึ้นที่บ้านบัว โดยมีกิจกรรมสู่ขวัญ ชนโลก การแสดง และงานวัฒนธรรม ฯลฯ ขึ้นเพื่อถือโอกาสต้อนรับแขกสำคัญ 2 คณะคือเครือข่ายของเทีว และคณะนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีฝึกงานอยู่ที่บ้านบัว และเป็นโอกาสให้ชุมชนได้แสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่และได้รับการส่งเสริมมาแล้วระดับหนึ่งเพื่อให้เกิดการพัฒนาซึ่งขึ้นเนื่องจากต่อไปจะมีการพัฒนาให้บ้านบัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยหวังให้เป็นจุดเริ่มต้นและเชื่อมโยงกับหมู่บ้านอื่นๆ ของแม่กาในโอกาสต่อไป...ขอเชิญชวนท่านที่สนใจร่วมกิจกรรมลานวัฒนธรรม โดยจะมีการจำหน่ายอาหารเพื่อนำรายได้สนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน หรือท่านจะนำอาหารมารับประทานร่วมกับชาวบ้านบัวในงานก็ได้ตามอัธยาศัย (เพราะงานนี้จัดขึ้นจากใจของชาวบ้านบัว โดยไม่มีงบประมาณสนับสนุน)ในเวลา 18.00 น.-21.00น.และเมื่อวันที่ 16 มีนาคม ได้เห็นการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านบัวในการพัฒนาคือเวียง การพัฒนาภายในหมู่บ้าน และร่วมสร้างสถานที่ประชุมเพื่อเตรียมงานเสร็จภายในวันเดียวทำให้ต้องยอมรับในศักยภาพของชุมชนว่าหากมีการร่วมแรงร่วมใจสามารถสร้างความสำเร็จได้อย่างเหลือเชื่อ

กิจกรรมร่วมพัฒนาภาพที่เห็นเป็นปกติที่บ้านบัว

การมีผู้เชี่ยวชาญมาสนับสนุนงานพัฒนาของตำบลแม่กา

สืบเนื่องจากการดำเนิน โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ ที่ดำเนินการอยู่ทำให้เกิดกิจกรรมหลายๆ ด้านที่มีความจำเป็นต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ มาดำเนินการ ให้คำปรึกษา แนะนำ และเป็นสื่อให้บรรรผู้ช่วยประชาชนโครงการซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมามีได้รับความกรุณาจากท่านเหล่านั้นให้การช่วยเหลืออย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทนซึ่งตัวดิฉันเองในฐานะที่มีประสบการณ์การทำงานมานานพอสมควรในงานหลากหลายลักษณะ และหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน หน่วยงานในกำกับรัฐบาล ...ยังคิดว่าคงไม่มีชุมชนใดจะโชคดีเท่ากับชาวแม่กาที่จะได้ผู้เชี่ยวชาญในระดับสุดยอดที่มาช่วยในลักษณะเช่นนี้และในระยะปลายเดือนมีนาคม เป็นต้นไปท่านเหล่านี้จะมามีกิจกรรมในพื้นที่ตำบลแม่กา โดยเริ่มจากพื้นที่รูปธรรมที่บ้านบัวและอยากเชิญชวนให้ชาวแม่กาที่สนใจในกิจกรรมเหล่านี้เข้าร่วมด้วย... ในฉบับนี้จึงจะขอแนะนำวิทยากรผู้เชี่ยวชาญได้แก่

กำหนดการศึกษาดูงานคณะวิจัย

โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

วันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2547

ณ จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่

26 พ.ค. 47 (พะเยา - เชียงราย)

06.00 น.	พร้อมกันหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา เพื่อเดินทางสู่จังหวัดเชียงราย
09.00 น.-10.00 น.	ศึกษาดูงานหมู่บ้านห้วยไคร้ หมู่ 6 ต.เวียง อ.เทิง จ.เชียงราย เพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
11.00 น.- 12.00 น.	ศึกษาดูงานโรงพยาบาลพญาเม็งราย ต.พญาเม็งราย อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย เพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
12.00 น.-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
14.00 น.- 15.00 น.	ศึกษาดูงานบ้านสล่าพรมมา-อินยาศรี อ.เวียงชัย จ.เชียงราย เพื่อชมตัวอย่างสินค้าจากชุมชน
15.30 น. – 16.30 น.	ศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่บ้านสันป่าก่อ อ.เมือง จ.เชียงราย
17.30 น.	รับประทานอาหารเย็น และพักผ่อนตามอัธยาศัย

27 พ.ค. 47 (เชียงราย - เชียงใหม่)

06.30 น.	ออกเดินทาง
08.00 น. - 09.00 น.	เดินทางถึงแหล่งโบราณคดีเวียงกาหลง ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
09.00 น. - 09.30 น.	ศึกษาดูงานวังมัจฉา (ศูนย์สาธิตพุทธศาสนาป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ป่า 7,200 ไร่)
09.45 น.	เดินทางสู่จังหวัดเชียงใหม่
11.00 น.-12.00 น.	ศึกษาดูงานเมืองโบราณใต้พิภพ “เวียงกุมกาม” อ.เมือง จ.เชียงใหม่
12.00 น. – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
14.00 น.- 16.00 น.	ศึกษาดูงานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่บ้านแม่กำปอง ห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ฮอน จ.เชียงใหม่
17.00 น.	รับประทานอาหารเย็นและพักผ่อนตามอัธยาศัย

28 พ.ค.47 (เชียงใหม่ – พะเยา)

06.30 น.	ออกเดินทางสู่อำเภอจอมทอง
08.30 น. - 09.30 น.	ศึกษาคูงานกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย ผ้าฝ้ายทอมือโบราณ และข้อมสิริธรรมชาติ ที่บ้านไร่ไผ่งาม อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
11.00 น. - 14.00 น.	ศึกษาคูงานวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีชนเผ่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และนกประจำถิ่น ที่โครงการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง บ้านแม่กลางหลวง อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ พร้อมทั้งรับประทานอาหารกลางวัน
14.00 น.	เดินทางกลับสู่จังหวัดพะเยา

หมายเหตุ

กำหนดการดังกล่าวนี้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ผู้ประสานงาน 1. อาจารย์ปัทมา อมิตะสิริ หัวหน้าโครงการวิจัย (06-9144584)
2. อาจารย์จรรุวรรณ โป้นยานนท์ คณะผู้วิจัย (01-7165557)

กำหนดการกิจกรรม

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
17.00-17.30 น.	ลงทะเบียน	คณะวิจัย/นิสิตช่วยงาน
17.30-18.00 น.	รับประทานอาหาร	ผู้เข้าร่วมประชุม
18.00-19.00 น.	นำเสนอข้อมูลการวิจัย “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” (ระยะที่ 1)	หัวหน้าคณะวิจัย
19.00-19.30 น.	นำเสนอข้อมูลแนวทางการดำเนิน โครงการวิจัย “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”	คณะวิจัย
19.30-20.30 น.	เวทีระดมความคิดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา	ผู้เข้าร่วมประชุม

กำหนดเวลา และกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มที่	วันที่	สถานที่ประชุม	ผู้เข้าร่วมประชุม
1	18 พ.ค.2547 (อังคาร)	วัด แม่คำบุญ โยง	ผู้แทนหมู่ 5, 8, 9, 11, 15
2	19 พ.ค.2547 (พุธ)	วัด แม่กาห้วยเคียน	ผู้แทนหมู่ 2, 4, 12, 13, 16, 17
3	20 พ.ค.2547 (พฤหัสบดี)	โรงเรียน แม่กาท่าข้าม	ผู้แทนหมู่ 1, 10, 14, 18
4	21 พ.ค.2547 (ศุกร์)	โรงเรียน บ้านบัว	ผู้แทนหมู่ 3, 6, 7

เอกสารประกอบการประชุม

โครงการ

“การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เอกสารนำเสนอข้อมูลโครงการวิจัย (ระยะที่ 1 และระยะที่ 2)	1-4
สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะโครงการวิจัย “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” (ระยะที่ 1)	5-14
1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของตำบลแม่กา	5
1.1 ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	
1.2 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	
1.3 ด้านสังคมวัฒนธรรม	
1.4 ด้านศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญา	
1.5 สถานที่น่าสนใจในชุมชน	
1.6 ด้านการคมนาคม	
2. ทิศทาง และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว	10
2.1 ความต้องการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	
2.2 ทิศทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	14-16
1. ข้อเสนอสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	14
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวของชุมชน	15
วิธีการและแนวทางดำเนินการวิจัย	17-18

โครงการวิจัยและพัฒนา

การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

ขอบเขตในการศึกษา

- ด้านโบราณคดีชุมชน
- นักในพื้นที่ป่า
- ประเพณีและการประกอบอาชีพชุมชน
ในรอบปี

สนับสนุนการวิจัยโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ระยะเวลาการดำเนินงาน

เมษายน 2547 – กันยายน 2548 (18 เดือน)

ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

หัวหน้าโครงการ

ประธานงานและรวบรวมข้อมูลการวิจัย

นักวิจัยที่เชียงใหม่

ให้คำปรึกษาและนำการดำเนินการวิจัย

นักวิจัยชุมชน

ดำเนินการวิจัยและประสานงานชุมชน

ประชาชนตำบลแม่กา

ให้ความร่วมมือและให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการวิจัย

วัตถุประสงค์โครงการ

- ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในตำบลด้านโบราณคดีชุมชน (บ.7) ในพื้นที่ป่า (ม.1,14,18)และประเพณีและการประกอบอาชีพของชุมชน ต.แม่กา
- ให้ชาวบ้านตำบลแม่กาตระหนักถึงคุณค่าสิ่งที่มีชุมชนเป็นเจ้าของและเกิดกระแสการอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน
- ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนในชุมชนโดยการวางแผนการพัฒนา และร่วมประโยชน์ร่วมกัน
- เกิดบทเรียนในการศึกษา พัฒนา และใช้ประโยชน์จากศักยภาพ

ศึกษา วิจัยชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

1. เตรียมความพร้อม

- ประชุมคณะวิจัย
- จัดเวทีเสวนาผลการวิจัยระยะที่ 1
- ศึกษาฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของคณะวิจัย
- ทดสอบเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

- ศึกษารวบรวมข้อมูลวิจัยตามหัวข้อที่กำหนดและดำเนินกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน (มิถุนายน 2547 - พฤษภาคม 2548)
- จัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนในหัวข้อวิจัยที่กำหนด (มิถุนายน 2548)

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

- วางแผนและทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกับชุมชน (กรกฎาคม 2548)
- จัดเวทีสรุป-ประเมินผลการทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชน (สิงหาคม 2548)
- ติดตามผลการดำเนินโครงการ (กันยายน 2548)
- สรุปและจัดทำรายงานการวิจัย (กันยายน 2548)

ผลการดำเนินโครงการวิจัย ระยะที่ 1

เรื่อง การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ค.แม่ถา อ.เมือง จ.พะเยา

- สนับสนุนโครงการวิจัยโดย มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
- ระยะเวลาการดำเนินการ พฤศจิกายน 2545 - สิงหาคม 2546

ผู้รับผิดชอบโครงการฯระยะที่ 1

มหาวิทยาลัยนเรศวร

อ.ปัทมา สมิตะศิริ อ.ภัทรา บูรารักษ์ อ.นิภาพรพรหม โพนิตสกุลชัย และน.ศ.สาริณีย์ ภาชนะวรรณ

นิสิตสาขาพัฒนาสังคม 5 คน

นิสิตสาขาภาษาอังกฤษ 1 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ถา

เจ้าหน้าที่ประสานงานตำบลแม่ถา นายก อบค. ปัด อบค. และหัวหน้าส่วนโยธา อบค.

ผู้ประสานงานภาค 18 หมู่บ้าน ๑ ละ 2 คน รวม 36 คน

วัตถุประสงค์โครงการวิจัย ระยะที่ 1

- ศึกษาศักยภาพของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ศึกษาทิศทางและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน
- นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ศักยภาพชุมชนตำบลแม่ถาที่พบในโครงการวิจัย ระยะที่ 1

- ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน
 - 1.1 ความสัมพันธ์กับพะเยาสุโขโบราณ (อาณาจักรสุโขทัย)
 - 1.2 ความสัมพันธ์กับสมัยรัตนโกสินทร์
- ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.1 แหล่งน้ำตามธรรมชาติ
 - 2.2 เทือกเขา-อ่า
 - 2.3 ทรัพยากรจากป่าไม้

ศักยภาพชุมชนตำบลแม่กาที่พบในโครงการวิจัย ระยะที่ 1

- 3. วัฒนธรรมประเพณี
 - 3.1 ที่เที่ยวชองกับอาชีพเกษตรกรรม
 - 3.2 วัฒนธรรมประเพณี โดยทั่วไป
- 4. ภูมิปัญญา
 - 4.1 การดูแลรักษาสุขภาพ
 - 4.2 การประกอบอาชีพ

4.3 งานฝีมือ

ศักยภาพชุมชนตำบลแม่กาที่พบในโครงการวิจัย ระยะที่ 1

- 5. สถานที่น่าสนใจในชุมชน
 - 5.1 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
 - 5.2 สถานที่ราชการและสิ่งก่อสร้าง
 - 5.3 แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- 6. ด้านการคมนาคม
 - 6.1 เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกับภายนอก
 - 6.2 เส้นทางคมนาคมภายในตำบล

ทิศทางและความต้องการในการพัฒนา ให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- ทิศทางที่จะพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ความต้องการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน
 - ปัญหาจลนการนักท่องเที่ยว
 - ปัญหาที่เกิดจากชุมชนต่อการท่องเที่ยว
- ความภาคภูมิใจของชุมชน
- สิ่งที่ไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกรบกวนต่อชุมชน
- บุคคลที่เหมาะสมจะเป็นผู้วางแผนและจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ข้อเสนอแนะในโครงการวิจัย ระยะที่ 1

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.1 ควรมีการตั้งคณะทำงานชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ
กำหนดแนวทางการศึกษาชุมชน
- 1.2 ควรศึกษาศักยภาพชุมชนอย่างลึกซึ้ง และครอบคลุมเพิ่มขึ้น
- 1.3 ควรจัดทำข้อมูลศักยภาพชุมชนเป็น ศูนย์ข้อมูลและแหล่งเรียนรู้
ของชุมชนโดยชุมชนเพื่อผลในการอนุรักษ์ การสร้างความ
ภาคภูมิใจ และการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะในโครงการวิจัย ระยะที่ 1

- 1.4 ควรมีการร่วมกันวางแผนอย่างรอบคอบเกี่ยวกับการ
พัฒนาทางกายภาพของชุมชนเพื่อป้องกันผลกระทบต่อ
ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชุมชน
- 1.5 ควรมีการศึกษาและยอมรับปัญหาที่แท้จริงของชุมชนเพื่อ
นำไปสู่การป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือเตรียมมาตรการ
รองรับปัญหาเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะในโครงการวิจัย ระยะที่ 1

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- 2.1 ควรจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อการ
ดำเนินการศึกษาและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ
ชุมชน
- 2.2 ควรมีการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน
ในรูปแบบต่างๆ
- 2.3 ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน
- 2.4 ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ
กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน

ข้อเสนอแนะในโครงการวิจัย ระยะที่ 1

- 2.5 ควรมีการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนและเยาวชนในคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่
- 2.6 ควรมีการร่วมกันจัดทำแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน
- 2.7 ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเพื่อประสานงานการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว การควบคุมดูแลกิจกรรม การดำเนินการด้านความปลอดภัย การจัดการผลประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน

กำหนดการท่องเที่ยวในชุมชน(ทัวร์นาร่อง)

โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
(เพื่อการท่องเที่ยวและเรียนรู้ ด้านนิเวศ - วัฒนธรรม - โบราณคดี - วิถีเกษตร)

วันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549

กิจกรรม ที่	วันที่/เวลา	กิจกรรม	สถานที่	หมายเหตุ
1	12 ก.พ.2549 13.00 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม -ชี้แจงการดำเนินกิจกรรม -นำเข้าบ้านพักในชุมชน	วัดห้วยเคียน บ้านพักบ้านหัวทุ่ง/บ้าน ห้วยเคียน/บ้านแม่กาหลวง/ บ้านบัว	-หัวหน้าโครงการ และ ผู้แทนชุมชน ต.แม่กา -เจ้าของบ้านพักและผู้พำนัก ที่วัดแม่กาห้วยเคียน
2	15.00 น.	เยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีเวียงบัว -บรรยายสรุป -เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ -เยี่ยมชมหลุมเตา/แหล่งเตา/คิ่วเวียง	บ้านบัว บริเวณวัดบ้านบัว ณ สถานที่แหล่งโบราณคดี	ชาวบ้านบัว และคณะนักวิจัยชุมชน
3	18.00 น.	กิจกรรมลานวัฒนธรรม หมู่บ้านบัว(ครั้งที่ 3) -พิธีสูตรขวัญ -กินหอมตอมม่วง(ขัน โศก) -การแสดงวิถีชีวิต-วัฒนธรรม -แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ใน ชุมชนตำบลแม่กา	บ้านบัว	-ชาวบ้านบัวจัดกิจกรรม ร่วมกับชุมชนต่างๆ ใน ตำบลแม่กา -คณะท่องเที่ยวพักยัง บ้านพักที่จัดไว้
4	13 ก.พ.2549 7.00 น.	กิจกรรมวัฒนธรรม-ประเพณี -งานบุญมาฆบูชา -พิธีสืบชะตา -พิธีกินอ้อผญา	วัดห้วยเคียน	-อาหารเช้าที่บ้านที่พัก -คณะนักท่องเที่ยวนำรถ จอดไว้ที่วัดฯ -จัดเตรียมของทำบุญไว้ให้ สำหรับนักท่องเที่ยว
5	10.00 น.	กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน 5.1 แม่คำน้อย 5.2 บ้านนาไร่เดียว 5.3 อ่างเก็บน้ำแม่คำ 5.4 บ้านเกษตรสุข	สถานที่ท่องเที่ยวนาร่อง 4 แห่ง	เจ้าของพื้นที่นำเที่ยวชม -วิถีชีวิตชนเผ่า/ธรรมชาติ -ธรรมชาติ/ตุนก/ของป่า -ประมง/กิจกรรมทางน้ำตุนก -วิถีเกษตร/การผลิตไวน์

การศึกษาและพัฒนากองทัพอากาศเชิงนิเวศโดยชุมชน
ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

คณะวิจัย>>

หัวหน้าโครงการ	นางเป็กมา สัมตะศิริ
นักวิจัยพี่เลี้ยง	นางจางวรงค์น ไปยยาบมภ์
นักวิจัยชุมชน	1.นายปโยชญ์ ภาคอินทร
2.นายบุญช่วย กิตติวีระพงศ์	3.นายบุญส่ง เป็งเมือง
4.นายมาบพ เฉพาะธรรม	5.นายนวล ฮาติยว
6.นายกวราทร บุญสม	7.นายสันติพันธ์ ชี้อุปละ
8.นายถนอม ชินดีภักต	9.นายบุญสม เวียงเงิน
10.นายสมบุญ ฤกษ์จิตต์	11.นางกมลมาญจันต์
12.นายสุรพล นามหล่อ	13.นางอติมา วัฒนวิง
14.นายสุรเดช นนจำว	15.นายภักดีชัย ชิงเมือง

ขอขอบคุณผู้สนับสนุน

หน่วยงาน

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)
- มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ(พะเยา) /มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- จังหวัดพะเยา
- สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดพะเยา
- ชาวบ้านตำบลแม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
- คณะกรรมการท้องถิ่นหมู่บ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา

ชื่อของบุคคลผู้เกี่ยวข้อง

บุคคล

- พระธรรมวิมลโมลี (หลวงพ่อใหญ่)
- พระอาจารย์กันทิ ฐาบุตฺตโร
- บ.ส.เรืองวรรณ บัวบุษ
- รศ.ดร.มณฑล สงวนเสริมศรี
- ดร.สำราญ ทองแดง
- นายปริญญา จันทร์ดี
- นายมโอบัญญู เกศอินทร์
- อ.บุญช่วย สกลสืบ
- พต.สาขันธ์ ไพรชาญจิตร
- อ.ดร.นคร พงษ์น้อย
- อ.วิมล ปิงเมืองเหล็ก
- อ.ธงชัย บุญเจริญ
- อ.ดร.สุธี วัลลภศิริเวช
- อ.นิคม บุญเสริม
- นายจักร กนิษฐ์

ฯลฯ

ความเป็นมาในการดำเนินการวิจัย

- * ผลการวิจัยระยะที่ 1 ที่พบศักยภาพชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน และจากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่ต้องการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- * นโยบายด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติ / มหาวิทยาลัยเกษตร / สกว. / และตัวผู้ศึกษา
- * เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่มีในชุมชนอย่างยั่งยืน
- * ก่อให้เกิดประโยชน์และการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในชุมชน

คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. สร้างรายได้ (เสริม) แก่ชุมชน
2. ตระหนักในคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนมีอยู่
3. เกิดการรักษา และทำนุบำรุงสิ่งอันมีคุณค่าเหล่านั้น
4. เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาของคนในชุมชนในด้านต่าง ๆ
5. ช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา

ป้องกันปัญหาจากการท่องเที่ยว

1. การเอาเปรียบของตัวแทนท่องเที่ยว
2. การทำลายคุณค่าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนที่มีอยู่
3. การทำลายทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม
4. ปัญหาจากนักท่องเที่ยว
5. เกิดวัฒนธรรมทุนนิยมในชุมชน (การเลียนแบบ/ให้ความสำคัญกับเงินจากการท่องเที่ยวเวลา)

การวิจัยระยะที่ 1 (ท.ร.2545-2546)

1. ขั้นตอนเตรียมการ

- ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
- ประชุมผู้นำชุมชนเพื่อชี้แจงและขอความร่วมมือ
- ประสานงานราชการแต่งตั้งผู้ประสานงานโครงการวิจัยท่องเที่ยว ต. สมภารกัน ออบต.
- แนะนำโครงการ/แนะนำผู้ช่วยวิจัยกับชุมชน
- ออกแบบการเก็บข้อมูล และจัดเตรียมเครื่องมือวิจัย
- เตรียมความพร้อมผู้ช่วยวิจัย

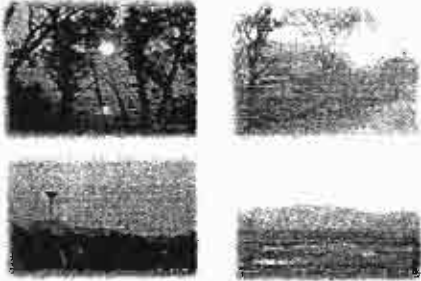
การวิจัยระยะที่ 1 (ต่อ)

2. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

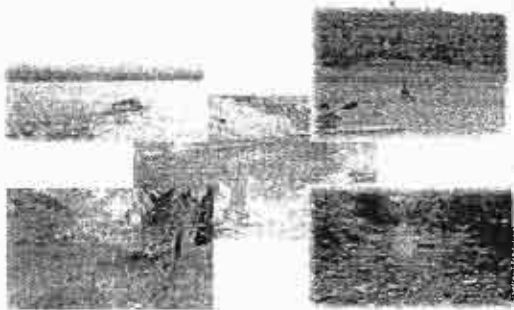
- 2.1 ข้อมูลสภาพชุมชน
 - ทรัพยากรธรรมชาติ
 - โบราณสถาน-โบราณวัตถุ
 - สิ่งคน-วัฒนธรรม
 - อาชีพ-ศิลปกรรมกรรม
 - ภูมิศาสตร์-การคมนาคม
- 2.2 ข้อมูล
 - ทัศนภาพและความต้องการให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 - ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน และผู้ให้ข้อมูล

ตึกยภาพชุมชน

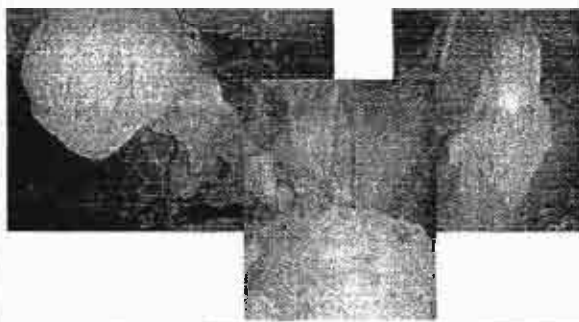
1. ทรัพยากรธรรมชาติ

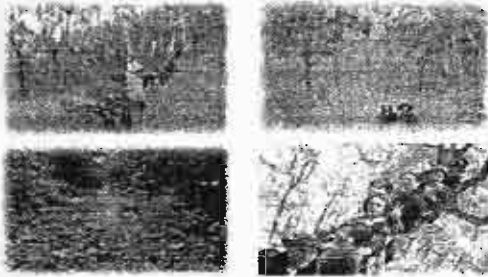
1. ทรัพยากรธรรมชาติ (ต่อ)

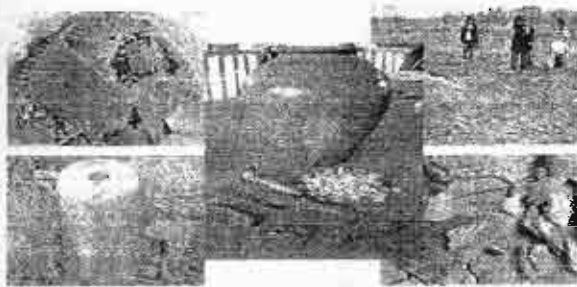
1. ทรัพยากรธรรมชาติ(ต่อ)

1. ทรัพยากรธรรมชาติ(ต่อ)

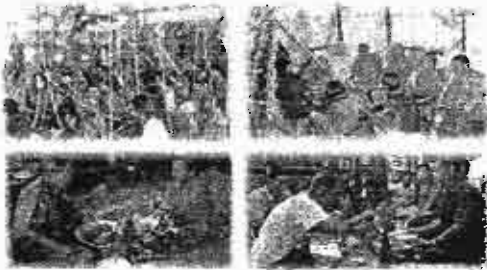
2. โบราณสถาน-โบราณวัตถุ

2. โบราณสถาน-โบราณวัตถุ(ต่อ)

3. สังคม-วัฒนธรรม

3. สังคม-วัฒนธรรม(ต่อ)

3. สังคม-วัฒนธรรม(ต่อ)

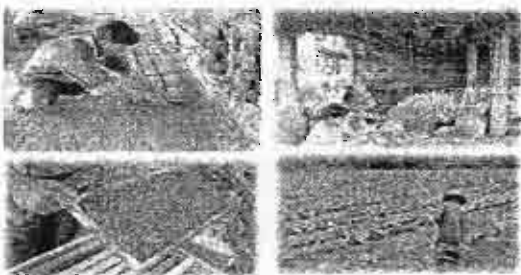
4. อาชีพ-ศิลปหัตถกรรม

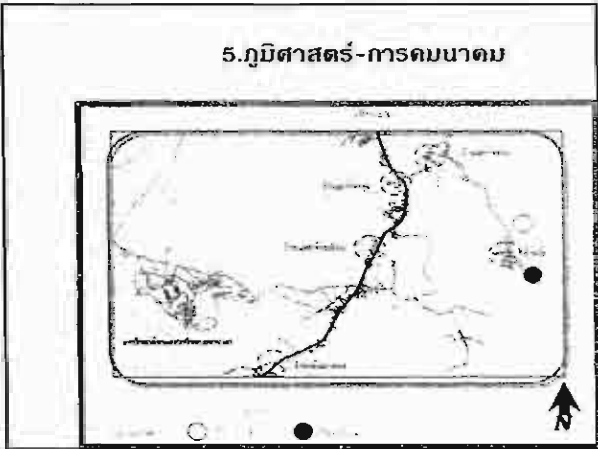
4. อาชีพ-ศิลปหัตถกรรม(ต่อ)

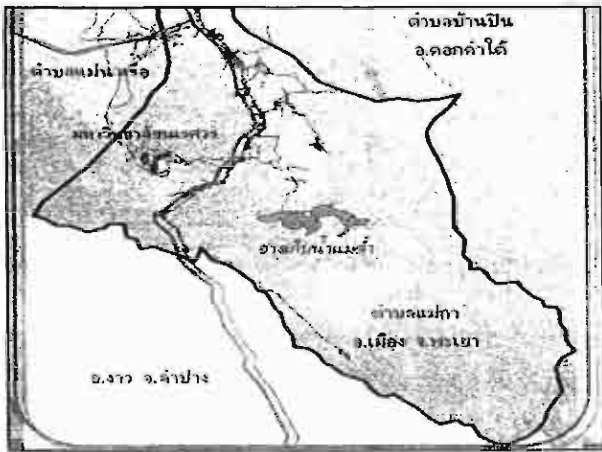

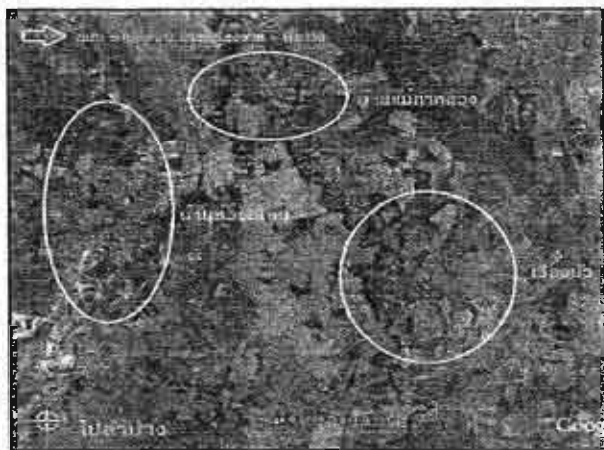
4. อาชีพ-ศิลปหัตถกรรม(ต่อ)

5.ภูมิศาสตร์-การคมนาคม

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 (ต่อ)

3.ระยะสิ้นสุด(จบ)โครงการ

- เวทีชุมชน
- สรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย
- ทำรายงานการวิจัย
- เสนอขอรับทุนสนับสนุนดำเนินโครงการวิจัย ระยะที่ 2

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 2

1.ขั้นเตรียมการ

- สร้างความเข้าใจคณะนักวิจัยชุมชน
- การสืบข้อมูลสู่ชุมชน เวทีชุมชน-นิทรรศการ-ร่วมให้ความเห็น
- สร้างองค์ความรู้ และแบ่งความรับผิดชอบแก่นักวิจัยชุมชน
- เตรียมเครื่องมือวิจัย

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 2(ต่อ)

2.ขั้นดำเนินการวิจัย-พัฒนา

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลในรอบปี

- บทสัมภาษณ์
- ใบראณคดีชุมชน
- อาชีพและวัฒนธรรมประเพณี

2.2 เตรียมชุมชนเพื่อพร้อมรับการท่องเที่ยว

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 2(ต่อ)

2.2 เตรียมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

- สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- พัฒนาทักษะที่จำเป็น
- สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่สอดคล้อง เช่นอาชีพท่องเที่ยว
- สร้างเสริมจิตสำนึกชุมชน
- กิจกรรมด้านการศึกษา และอนุรักษ์
- เตรียมความพร้อมทางกายภาพ

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 2(ต่อ)

2.3 ประสานงานหน่วยงาน /บุคคลสนับสนุน

- การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในชุมชน
- อบรมอาชีพเครื่องปั้นดินเผา และอื่น ๆ
- กิจกรรมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม
- การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการอนุรักษ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยว
- *เวทีชุมชนระดับจังหวัดเพื่อเสนอข้อมูลวิจัย และการวางแผนดำเนินการท่องเที่ยวตามแม่กา(24 ม.ค. 49)
- **ทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชน(13 ก.พ.49)

3. ระยะสิ้นสุด(จบ)โครงการ

- จัดทำสื่อเสนอข้อมูลศักยภาพชุมชนไประดับที่ศึกษา และอื่น ๆ
- จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน
- สรุป-ประเมินผล การวิจัย/พัฒนา
- เสนอรายงานการวิจัย/ข้อมูลจากเวทีชุมชน ต่อหน่วยงาน/ผู้เกี่ยวข้อง
- ทบทวนเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นนโยบายของชุมชน และท้องถิ่น
- เชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ และเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยว

วิธีการที่ใช้ในการดำเนินกรวิจัย

1. เวทีชุมชน/การร่วมประชุมกับผู้แทนชุมชนในระดับต่าง ๆ
2. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของชุมชนในหลายด้านด้วยวิธีการต่าง ๆ
 - เชิญวิทยากรให้ความรู้ที่เกี่ยวข้อง
 - นำผู้แทนชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการ เรียนรู้(เข้าร่วมประชุม-อบรม-ศึกษาดูงาน)
 - นำเสนอข้อมูลชุมชนในเครือข่ายวัฒนธรรม ท้องถิ่นเวลา ระดับ จังหวัด ภาค และประเทศ
 - ร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อการศึกษา และพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ

วิธีการที่ใช้ในการดำเนินกรวิจัย(ต่อ)

3. สัมภาษณ์/ตอบแบบสอบถาม
4. สำรอง
5. ศึกษาจากเอกสาร
6. เข้าร่วมประชุม/ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด

วิธีการที่ใช้ในการดำเนินกรวิจัย(ต่อ)

7. ขอรับความร่วมมือ สนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน
8. ศึกษาแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
9. นำนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ระดับปริญญาตรี โท ดำเนินกิจกรรมกับชุมชน

ผลการดำเนินโครงการ

- * การรวบรวมข้อมูลศักยภาพชุมชน 3 ประเด็นที่เป็นเป้าหมายการศึกษาวิจัย
- * การจัดทำสื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน
- * การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน และชาวบ้านเพื่อการอนุรักษ์ และสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน ม.บ้านบัว
- * การร่วมกับของชาวบ้านในการสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน และกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ ในชุมชน ม.บ้านบัว

ผลการดำเนินโครงการ (ต่อ)

- * การพัฒนาคู่มือ คัดค้น ของเมือง(เวียง)โบราณ ม.บ้านบัว
- * การสำรวจ ชุดค้น ชุดแต่ง เตาเผาเครื่องถ้วยโบราณ และการร่วมกับทำหลังคาคลุมเตาถึง 3 จุด
- * การมีความสนใจและพยายามฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมชั้นในชุมชน
- * นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สนใจศึกษาและแสดงเจตนาสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน

ผลการดำเนินโครงการ (ต่อ)

- * หน่วยงานระดับจังหวัดสนใจ ให้ความสำคัญ และสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด
- * มีพัฒนาการด้านความรู้ ความเข้าใจ และการดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาขึ้นในชุมชน
- * จัดทำผังเมืองรวมตำบลแม่ภา โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรโบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน

ข้อมูลที่พบจากการวิจัย

1. นกในพื้นที่ย่าน (เอกสาร 1)

* นกที่เลี้ยงมีกรง 144 ชนิด

** นกที่พบในการสำรวจ 116 ชนิด

2. วัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพ (เอกสาร 2)

* มีความหลากหลาย และต่อเนื่องตลอดปี

** จัดทำแบบจำลองปฏิทินท้องถิ่นเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ข้อมูลที่พบจากการวิจัย(ต่อ)

3. โบราณคดีชุมชน (เอกสาร 3)

* ประวัติเวียงบัว

** สี่วางร่องรอยเมืองโบราณ

*** ขอบเขตจุดค้น และพบเตาเผาโบราณ/งานเครื่องปั้น

**** เริ่มงานอนุรักษ์และพัฒนาโบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน

ขอขอบคุณ

- ทุกท่านที่สนใจและเข้าร่วมในเวที
- ความร่วมมือของชาวแม่กาในการดำเนินการวิจัย (2545-2548)
- ทุกท่านที่ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ
- บรรพบุรุษและชาวแม่กาที่ สวีวัง และ รัชชา มรดกอันมีคุณค่ายิ่ง

กำหนดการท่องเที่ยวในชุมชน(ทัวร์นาร์รอง)

โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
(เพื่อการท่องเที่ยวและเรียนรู้ ด้านนิเวศ - วัฒนธรรม - โบราณคดี - วิถีเกษตร)

วันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549

กิจกรรม ที่	วันที่/เวลา	กิจกรรม	สถานที่	หมายเหตุ
1	12 ก.พ.2549 13.00 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม -ชี้แจงการดำเนินกิจกรรม -นำเข้าบ้านพักในชุมชน	วัดห้วยเคียน บ้านพักบ้านหัวทุ่ง/บ้าน ห้วยเคียน/บ้านแม่กาหลวง/ บ้านบัว	-หัวหน้าโครงการ และ ผู้แทนชุมชน ค.แม่กา -เจ้าของบ้านพักและผู้ดูแล ที่วัดแม่กาห้วยเคียน ชาวบ้านบัว และคณะนักวิจัยชุมชน
2	15.00 น.	เยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีเวียงบัว -บรรยายสรุป -เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ -เยี่ยมชมหลุมเตา/แหล่งเตา/คือเวียง	บ้านบัว บริเวณวัดบ้านบัว ณ สถานที่แหล่งโบราณคดี	
3	18.00 น.	กิจกรรมลานวัฒนธรรม หมู่บ้านบัว(ครั้งที่ 3) -พิธีสูตรขวัญ -กินหอมตอมม่วน(ขัน โดก) -การแสดงวิถีชีวิต-วัฒนธรรม -แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ใน ชุมชนตำบลแม่กา	บ้านบัว	
4	13 ก.พ.2549 7.00 น.	กิจกรรมวัฒนธรรม-ประเพณี -งานบุญมาฆบูชา -พิธีสืบชะตา -พิธีกินอ้อผญา	วัดห้วยเคียน	-อาหารเช้าที่บ้านที่พัก -คณะนักท่องเที่ยวนำรถ จอดไว้ที่วัดฯ -จัดเตรียมของทำบุญไว้ให้ สำหรับนักท่องเที่ยว เจ้าของพื้นที่นำเที่ยวชม -วิถีชีวิตชนเผ่า/ธรรมชาติ -ธรรมชาติ/คูนก/ของป่า -ประมง/กิจกรรมทางน้ำคูนก -วิถีเกษตร/การผลิตไวน์
5	10.00 น.	กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน 5.1 แม่ตำน้อย 5.2 บ้านนาไร่เดียว 5.3 อ่างเก็บน้ำแม่ตำ 5.4 บ้านเกษตรสุข	สถานที่ท่องเที่ยวนาร์รอง 4 แห่ง	

ที่ ศธ 0527.15 / จ 3 ค 2

มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

ต.แม่กว อ.เมือง จ. พะเยา 56000

๒ กุมภาพันธ์ 2549

เรื่อง ขอบเชิญร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการท่องเที่ยวชุมชน

ตามที่ โครงการศึกษาและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งมี อ.ปัทมา สมิตะสิริ อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา เป็นหัวหน้าโครงการ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยเริ่มดำเนินโครงการมาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2547 จนกระทั่งปัจจุบันอยู่ในระยะสุดท้ายของโครงการ ที่จะจัดให้มีการทดลองท่องเที่ยวในชุมชนโดยผู้แทนสื่อมวลชน ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม-โบราณคดี และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินศักยภาพและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยจะจัดกิจกรรมในวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549

ในการนี้เพื่อให้การดำเนินโครงการดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นทางเลือกของชุมชนในการสร้างอาชีพ เสริมรายได้ และสร้างความเข้มแข็งในด้านต่างๆ แก่ชุมชน จึงใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลแม่กา ตามรายละเอียดโครงการที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้โดยขอความกรุณาท่าน ได้โปรดแจ้งยืนยันการเข้าร่วมกิจกรรมที่ อ.ปัทมา สมิตะสิริ โทร. 06-9144584 หรือ 05-8696935 ก่อนวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2549 เพื่อให้การเตรียมการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายสรวิทย์ พงษ์พิพัฒน์)

รักษาการในตำแหน่งผู้ช่วยอธิการบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

สำนักวิชาศิลปศาสตร์

โทรศัพท์ 0 5446 6666 ต่อ 1316

โทรสาร 0 5446 6660

ขอเชิญท่านที่สนใจเข้าร่วมเวทีชุมชน

“การพัฒนาชุมชนแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีชุมชน”

(เพื่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในตำบลแม่กา)

วิทยากร...ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายันต์ ไพเราะญจิตร

โครงการโบราณคดีชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันเสาร์ที่ 26 มิถุนายน 2547 เวลา 18.30 น.เป็นต้นไป

ณ วัดบ้านบัว ตำบลแม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

จัดโดย.....โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กาฯ”

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่อ.ปัทมา สมิตะสิริ โทร.06-9144584

ขอเชิญเข้าร่วมเวทีชุมชน

“ศักยภาพ ทิศทาง และอนาคต ในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้”

วันอังคารที่ 24 มกราคม 2549 เวลา 9.00 - 12.00 น.

ณ ห้องภูกามยาว 2 อาคารเรียนรวม

มหาวิทยาลัยเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

จัดโดย

สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา

มหาวิทยาลัยเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

เชิญเข้าร่วมเวที

ระดมความคิด

กำหนดกิจกรรม

ช่วงเช้า (เวลา 9.00 – 12.00 น.)

ห้องฎกามยาว 2 อาคารเรียนรวม

1. การนำเสนอข้อมูลการศึกษาร่วมกันจากโครงการ

“ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
เป้าหมาย”

2. ข้อมูลและข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

3. เวทีความตติเห็นจากประชาชน ผู้นำชุมชน และ
ผู้แทนองค์กรชุมชนเพื่อการพัฒนาเป้าหมายเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวและเรียนรู้

4. ประมวลข้อสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา
ตำบลเป้าหมายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้เสนอแก่
บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(พัก-อาหารกลางวัน)

ช่วงบ่าย (เวลา 13.00 – 16.00 น.)

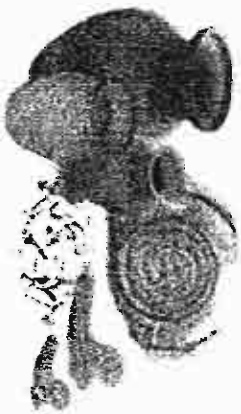
ห้อง A 301 อาคารเรียนรวม

การประชุมเพื่อระดมความคิดเพื่อกำหนดแนว
ทางการจัดกิจกรรมทดลองจัดการท่องเที่ยวไปชุมชน
ตำบลเป้าหมาย โดยกรณีส่วร่วมของชุมชน(สำหรับ
สื่อมวลชน หน่วยงาบส่งเสริมการท่องเที่ยว และ
ตัวแทนท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดจัดขึ้นวันที่ 13
กุมภาพันธ์ 2549)

“ศักยภาพ ทิศทางและอนาคต

ในการพัฒนาเป้าหมาย

เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้”

แหล่งเรียนรู้และพัฒนาโบราณคดีชุมชน

ในวันอังคารที่ 24 มกราคม 2549

ณ ห้องฎกามยาว 2 อาคารเรียนรวม

ม.เกษตรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

คุณเป็นคณหนึ่งที่มีความสำคัญ

และเป็นผู้มีส่วนกำหนด

อนาคตของเป้าหมาย

จัดโดย

*สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภา

*สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา

*ม.เกษตรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

ขอทราบข้อมูลหรือสอบถามเพิ่มเติมไปที่
อ.ปัทมา สปิตะสิริ ม.เกษตร วิทยาเขตสารสนเทศ
พะเยา

โทร : 06-9144584 , 053-810626 , 09-5582081

mail: samnitsiri@sumph.com

การพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

ข้อมูลที่สำคัญจากอดีต

จากการที่ประวัติศาสตร์เมือง “พยาว” หรือ อาณาจักร “ภูเกายยาว” ได้ถูกกล่าวถึงในฐานะเมืองโบราณในแคว้นล้านนาไทยที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1639 โดยขุนจอมธรรม เป็นเมืองที่มีอายุเก่าแก่กว่า 900 ปี จากการศึกษาของปรารชญ์ทองถิ่น นักประวัติศาสตร์ และนัก โบราณคดี มีตำนานกล่าวถึงความเจริญสูงสุดในสมัยพญาองค์เมือง ที่ได้สร้างสัมพันธไมตรีอันแน่นแฟ้น กับพญามังรายแห่งอาณาจักร โยนก และพระราชวงศ์แห่งสุโขทัย

ในสมัยที่มีความรุ่งเรืองนั้นมีหัวเมืองใหญ่อยู่รอบๆ อยู่กับ พยาว ถึงกว่า 20 เมือง มีอาณาเขตไปในดินแดนของเชียงราย ลำปาง น่าน สำหรับปกครองภายในแบ่ง

การปกครองออกเป็นพัฒนา 36 พัฒนา และเวียง 11 เวียง

จากการศึกษาของวารุฑ ศรีโสภาค เกี่ยวกับเวียงโบราณทั้ง 11 เวียง ที่มีคู่กันดินล้อมรอบของเมืองพะเยา พบข้อมูลว่าการสร้างเวียงแต่ละเวียงจะมีหน้าที่และจุดประสงค์ในการสร้างที่แตกต่างกัน แบ่งเป็นเวียงในชุมชนหลักซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครอง 5 เวียง และ เป็นเวียงตามพัฒนา ซึ่งถือเป็นเวียงบริวาร จำนวน 6 เวียง ซึ่งในจำนวนนี้ปรากฏ เวียงบัว หรือ เวียงก่า อันเป็นเวียงในเขตพัฒนาอม ซึ่งเป็นที่ตั้งของตำบลแม่ก่า-จำป่าหวายใน

ปัจจุบัน เป็นเวียงที่มีบทบาทสำคัญของพยาวอยู่ด้วย

การศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้โบราณคดี

การดำเนินงานการศึกษาศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ณ ตำบลอันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ในปี 2546 (ปีพมา สมิตะศิริ และคณะ) ได้พบว่าชุมชนแม่ก่า ศึกษาภาพที่หลากหลาย เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ความหลากหลายในอาชีพ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์และ โบราณคดีชุมชน จึง ได้ศึกษา และพัฒนาต่อเนื่องในแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญหลายท่านร่วมให้คำปรึกษาแนะนำ และพัฒนา อาทิ ดร.สุธีวัฒน์ศิริเวช รอง ผวจ.พะเยา เรืองวรรณ บัวนุช อ.นิคม บุญเสริม อ.ธงชัย บุญเจริญ โดยเฉพาะ ศศ.สายันต์ ไพรัชชาญจิตร ที่อำนวยความสะดวกด้านโบราณคดี (ตามเวียงบัว) จน

พบ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามเวียงบัว จำนวน 2 แหล่ง

ร่วมกับสำรวจแหล่งท่องเที่ยวชุมชน : แหล่งหินรูปรางแปลน

เตรียมบ้านพักแรมผู้มาเยือน

ประเพณีไหว้ชักหลวง

ฟื้นฟูศิลปะพื้นบ้านในการแสดง ณ สถานวัฒนธรรม

ก่อให้เกิดผลขึ้นที่สำคัญในชุมชนคือ

1. การดำเนินงานด้าน โบราณคดีชุมชนขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่นการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน การสำรวจ และขุดค้นแหล่งตามเวียงโบราณ
2. การดำเนินงานกิจกรรมอนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในชุมชน
3. การริเริ่มพัฒนาอาชีพขึ้นในชุมชน เช่นจักสาน ทอผ้า และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ เครื่องปั้นดินเผา
4. การสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และเริ่มการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน การสำรวจ และกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมและการเตรียมการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

จากและเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวและเรียนรู้

สะดวก

- เชียงปวยอยู่ห่างจากตัวเมืองพะเยาไปทางทิศใต้ระยะทางเพียง 14 กม. โดยเข้าทางบ้านแม่กาหลวง ต.แม่กา
- ตลอดเส้นทางเป็นถนนลาดยางเข้าถึงหมู่บ้าน
- สามารถติดต่อประสานงานล่วงหน้าเพื่อให้บริการชุมชน ดูแลอำนวยความสะดวก

เหมาะกับการท่องเที่ยวและเรียนรู้

- มีแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดีที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเกิดจากการร่วมกับสถาบันการศึกษา และพัฒนาโดยชุมชน (เตาเผา คือเวียงโบราณ ประวัติเวียงฯฯ)
- ตั้งอยู่ในแหล่งที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น หอพักยวธรรมชาติ ผงกัญญา ศึกษาภูมิปัญญา วิธีการเกษตร ประเพณี-วัฒนธรรมพื้นเมือง และชนเผ่าฯฯฯ ที่จะสามารถศึกษา เรียนรู้ได้หลากหลายได้อย่างสะดวก
- เป็นการเสริมแรงแก่ชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญา หรือขยายโบราณคดี หรือขยายธรรมชาติ และการเกษตรแบบพอเพียง และปลอดภัย
- ส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนที่ริเริ่มพัฒนาตนเอง ในการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสร้างงาน และอาชีพเสริมให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาการตำบลอื่น ๆ ให้เกิดขึ้นต่อไป
- เป้าหมายการเรียนรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการใช้ศักยภาพที่ชุมชนมี

ข้อมูลด้านการบริการ

- * รถ เกษตรบ่าเที่ยว พร้อม บัณฑิตุกต์ ห้องกับ (อัตราอย่างน้อย 5 คน)
- * ที่พักโฮมสเตย์พร้อมอาหาร 3 มื้อ 300 บาท / คน / วัน
- * อาหาร 50 บาท / คน / มื้อ
- * ของที่ระลึก ตามชนิด และจำนวน
- * การแสดง และกิจกรรม - เป็นกลุ่มใหญ่จัดให้ ฟรี
- * ด้านวัฒนธรรม - รายบุคคลตามรายการ

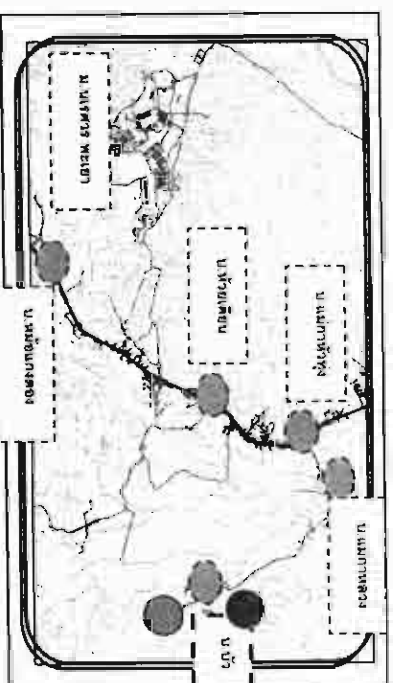
หมายเหตุ : * รายการอื่น ๆ ติดต่อสอบถามที่ผู้ประสานงาน

ห้องที่อยุชุมชนบ้านบัว

** รายได้ทุกส่วนหักเข้ากองทุนหมู่บ้าน 20 %

แผนที่เส้นทางไปเวียงบัว

หมู่บ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

หมายเหตุ

- เืองบัว 1
- เืองบัว 2

: ปรับปรุงจากภาพสำนักงานประชาสัมพันธ์และผังเมืองพะเยา

“เวียงบัว”

แหล่งเรียนรู้ และพัฒนาโบราณคดีชุมชน

จังหวัดพะเยา

ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

การร่วมสำรวจ ศึกษา

จุดค้น แหล่งเตาเผาโบราณ

ของชุมชนภายใต้การดูแลของผู้เชี่ยวชาญ

ติดต่อศึกษาหรือท่องเที่ยวโดยการจัดการของชุมชน
ผู้ประสานงานท่องเที่ยวชุมชนบ้านบัว

โทร. 06-5978612 วันดี ชยธิ (ส.อบต.)

09-5582081 เตบ จันตะปาเขต (ส.อบต.)

09-5228640 สมศักดิ์ เฉพาะธรรม (ประธาน

กรรมการท่องเที่ยวบ้านบัว)

ข้อมูลแหล่งเตาเวียงบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

รวบรวมโดย อ.ปัทมา สมิตะสิริ

มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

หมู่บ้านบัวเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 18 หมู่บ้านของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ห่างจากเมืองพะเยาทางทิศใต้ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร โดยเข้าทางหมู่บ้านแม่กาหลวงที่ถนนพหลโยธินสายพะเยา-ลำปาง ลึกเข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือน 124 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 505 คน ประกอบด้วยผู้คนที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานจากหลายจังหวัด ทั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือแทบทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักในการทำเกษตรด้วยการเพาะปลูกข้าว และพืชไร่ชนิดต่างๆ เกือบตลอดปี การขายผลผลิตเป็นไปในลักษณะที่ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคา ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 17,224 บาท คนในวัยทำงาน(อายุระหว่าง 18-50 ปี) เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของชุมชน (ประมาณร้อยละ 58) มีการเดินทาง ไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกหมู่บ้านทั้งในและ ต่างจังหวัด คนวัยทำงานที่มีการศึกษามักออกไปประกอบอาชีพและตั้งหลักแหล่งที่อื่นและกลับมาร่วมประเพณีที่สำคัญของครอบครัวและหมู่บ้านเป็นครั้งคราวเช่นประเพณีรดน้ำดำหัว ประเพณีเลี้ยงผีซึ่งยังมีการยึดถือเป็นความเชื่อในชุมชน ฯลฯ

ที่ผ่านมาชุมชนมีปัญหาในการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมในด้านหนึ่งด้านใดร่วมกันทั้งในลักษณะของการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาของชุมชน เนื่องจากความจำเป็นเรื่องการทำมาหากินและภูมิหลังที่แตกต่างกัน จากการศึกษาศักยภาพชุมชนในงานวิจัยของ ปัทมา สมิตะสิริ, 2546 พบว่าชุมชนบ้านบัวมีศักยภาพในหลายด้านที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างจิตสำนึกชุมชน ซึ่งอาจส่งผลถึงการสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆต่อไป ศักยภาพเหล่านั้นได้แก่การมีแหล่งโบราณคดีชุมชน (โดยพบร่องรอยคู-คันเวียง โบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยชามจำนวนมาก) ปรากฏภูมิปัญญาของชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสาน ภูมิปัญญาด้านครุศิลป์ประเภทดนตรี พื้นบ้าน การทอผ้า วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ด้านการเกษตรที่ยังคงวัฒนธรรมการช่วยแรงงาน ความเชื่อและประเพณีการเลี้ยงผีต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าชุมชนและสภาพพื้นที่ซึ่งเป็นเนินเขา - ลำห้วย - ดาน้ำ(น้ำจืด) ตลอดจนจนถึงศักยภาพด้านการคมนาคมที่มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับภายนอก

ซึ่งในบรรดาศักยภาพหลากหลายที่ได้พบนั้นคัน โบราณคดีเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากได้พบทั้งสภาพพื้นที่ซึ่งยังคงสภาพเวียงแฝด 2 เวียง มีรูปร่างคล้ายใบโพธิ์หรือดอกบัว และรูปร่างสี่เหลี่ยม ขนาด 400 x 800 เมตร และ 400 x 600 เมตรเชื่อมต่อกัน โดยมีร่องรอยคูน้ำคันดิน 2 ชั้น ที่มีเส้นทางเชื่อมต่อกัน (หมู่บ้านบัวปัจจุบันตั้งอยู่ระหว่างเวียงทั้ง 2) ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมากประเภทเศษเครื่องถ้วยชาม ไห เครื่องใช้ประเภทโลหะ ฯลฯ และจากการสำรวจพื้นที่ซึ่งพบร่องรอยที่เชื่อได้ว่าเป็นเตาเผาโบราณหลายแห่ง ...ในการดำเนินโครงการวิจัยดังกล่าวซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมาได้ดำเนิน

กิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร โบราณคดีของชุมชน ในวิธีการหลายหลายรูปแบบเช่น 1.มีการจัดทำประวัติ โบราณวัตถุและพุดคุดยให้ผู้ที่ครอบครองในชุมชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการรักษา โบราณวัตถุไว้ในชุมชน 2.การนำผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะนักวิจัยชุมชนในงานวิจัยระยะที่ 2 เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ” ที่ได้รับผิดชอบการศึกษาข้อมูลด้าน โบราณคดีชุมชน 3.การจัดเวทีให้ความรู้ ระดมความคิด และเสวนาเกี่ยวกับ โบราณวัตถุในชุมชนหลายครั้ง 4.การประชุมระดมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่พบ โบราณวัตถุในชุมชน 5.การจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบัว 6.การนำผู้แทนชุมชนไปเรียนรู้ และศึกษาดูงานการจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน โดยคนในชุมชน ที่บ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน 7.การร่วมศึกษา ตำรวจ ชุคคั้นแหล่ง โบราณคดีในชุมชนของชาวบ้านและนักวิชาการ 8.การนำข้อมูลด้าน โบราณคดีไปใช้ประกอบในการจัดผังเมืองชุมชนแม่กา ฯลฯ

ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนในหลายเรื่องจากเดิมที่ชาวบ้านไม่สนใจ ไม่ความสำคัญกับ โบราณวัตถุจนทำให้มีการนำ โบราณวัตถุออกนอกพื้นที่ป็นจำนวนมากเป็นเวลากว่า 30 ปีมาแล้ว ทั้งในลักษณะของการขอ(พระ/ข้าราชการ/นักการเมือง) การให้เพื่อเป็นการตอบแทน(ทำคีดัว/เอาของมาให้/ช่วยเหลือเรื่องการเงิน/อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ) การซื้อ การจ้างชุด(ให้ค่าแรงเป็นรายวัน) การนำออกไปโดยอ้างว่าเป็นการนำไปเพื่อศึกษา-วิจัยต่างๆ มาเป็นการที่ชาวบ้านให้ความสำคัญเห็นคุณค่า หวงแหนและร่วมกันรักษา โดยเฉพาะ ได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันดูแลพื้นที่ซึ่งคาดว่าเป็นแหล่งเตาไม่ให้มีการทำลายเพิ่มเติม (เป็นพื้นเกษตร) และมีการดำเนินการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น โดยใช้แรงงานและวัสดุก่อสร้าง จากการร่วมบริจาคของคนในชุมชน และชาวบ้านมีความต้องการ และได้ดำเนินการชุดคั้นแหล่งเตาเพื่อการอนุรักษ์ และจัดทำให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ เพื่อสร้างความสำคัญของพื้นที่ในเชิงประวัติศาสตร์ และก่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนและผู้สนใจ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมขึ้นในชุมชน และเป็นจุดเริ่มในการสืบสานด้านภูมิปัญญาด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีและถูกเลาะเลยมานาน ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรด้านอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่อาจส่งผลต่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดจิตสำนึกชุมชน และมีส่วนร่วมกันในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนต่อไป และน่าจะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนในที่สุด

จากการดำเนินการดำเนินการขออนุญาตสำรวจชุดคั้นจากกรมศิลปากรของประชาคมบ้านบัว และได้ทำการสำรวจชุดคั้นโดยไม่ใช้งบประมาณของทางการ เป็นการดำเนินการ ในลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบัว(ตั้งแต่ผู้เฒ่าอายุ 80 กว่าปี จนถึงเด็กอายุ 3 ขวบเศษ)ในระยะเดือนมีนาคม ถึงเมษายน 2548 ร่วมกับคณะนักศึกษาฝึกงาน โครงการ โบราณคดีชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะนักวิจัยชุมชนใน โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค.) โดยมี ผศ.สาธิตต์ ไพธราญจิตรเป็นนัก โบราณคดีผู้อำนวยการชุดคั้น ในการดำเนินการชุดคั้นเปิดชุดหลุมเตา 2 แห่ง ซึ่งเป็นบริเวณที่เคยพบเศษเครื่องถ้วยชามและร่องรอยโครงสร้างเตามาก่อน ผศ.สาธิตต์ ได้สรุปข้อมูลทาง โบราณคดีที่พบจากการศึกษาเตาเวียงบัวไว้ดังนี้ (2548)

“ในแง่วิทยาการเตาเผา พบเตาแบบถ้ำนาชนิดเตาห้องเดี่ยวระบายความร้อนผ่าน โครงสร้างดินก่อ ฝังอยู่ในเนินดินถม สภาพค่อนข้างดี จำนวน 1 เตาในบริเวณแรกพบ 1 เตามีขนาดยาวประมาณ 5 เมตร กว้าง 2 เมตร และในบริเวณที่ 2 ชุกพบเตาเผาตั้งอยู่ในเนินดินเดียวกันจำนวน 2 เตา (เตาคู่) เตาถูกที่เปิดให้เห็น โครงสร้างทั้งหมดมีความยาว 5.15 เมตร กว้าง 1.90-2.00 เมตร ปล่องสูง 1.65 เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ปล่อง 40-45 เซนติเมตร พื้นเตาเป็นดินอัดเรียบ ยาทับด้วยดินเหนียว มีกำแพงกันไฟสูง 35 เซนติเมตร ห้องไฟ ค่อนข้างยาว 2.10 เมตร กินพื้นที่ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของความยาวเตาเผาทั้งหมด...ช่องใส่ไฟค่อนข้าง แคบและเตี้ยจนตัวคนไม่สามารถลอดเข้าไปได้ การถ้ำเลียเครื่องถ้วยชามเข้าไปตั้งเผาในเตาและการนำออก จึงต้องใช้วิธีเจาะเปิดหลังคาเตา และใช้ดิน โบกยาทับเมื่อจะเผาแต่ละครั้ง...ยังพบว่าดินที่ก่อต้องมี ฉนวนดินถมทับเพื่อช่วยเก็บความร้อนและเป็นฐานเสริมความแข็งแรงของตัวเตา มีการนำดินลักษณะคล้าย ปูนสีขาวเนื้อละเอียดมีส่วนประกอบหลักเป็นเม็ดดินแข็งๆ คล้ายแอมกานีส มาถมทับบริเวณหลังคาเตา คอ เตา และรอบปล่องเตาทั้งหมด ซึ่งเป็นหลักฐานโครงสร้างเตาที่ไม่เคยพบมาก่อน

ส่วนผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยชาม มีทั้งชาม จาน และถ้วยในกลุ่มที่เรียกว่า “ชามคะไล” และ “ถ้วย คะไล” รูปทรงจานและชามปากกว้าง มีขอบฐานเดี่ยว ที่ขอบปาก ด้านในมีสันขอบปากม้วนกลมลักษณะ เดียวกับถ้วยชามที่เรียกว่า “ชามมอญ” ที่พบในแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีสะเกษ ชนิดเนื้อแกร่งเคลือบผิว สวยงาม ที่เคลือบส่วนมากเป็นสีเขียว โทนต่างๆ อ่อนบ้างแก่บ้าง และมีเคลือบสีเหลือง สีขาวนวล เนื้อดินปั้น ส่วนมากเป็นดินสีดำ แต่ก็พบถ้วยชามที่มีเนื้อดินสีขาว สีขาวนวล ปะปนอยู่มาก ชามและจานส่วนใหญ่ เคลือบผิวเฉพาะด้านใน ในกลุ่มถ้วยชามเนื้อดินสีดำ หรือสีคล้ำมักทาน้ำดินสีขาว เพื่อรองพื้นชั้นหนึ่งก่อน แล้วจึงทำลวดลายแล้วเคลือบสีทับ มีหลักฐานยืนยันว่าการผลิตเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตาเวียงบัวคงมีการ เผา 2 ครั้ง ครั้งแรกทำการเผาบิสกิตคือเอาถ้วยชามที่ปั้นตากแห้งมาทาน้ำดินสีขาว ทำลวดลายแล้วเอาเข้าเผา ครั้งหนึ่งเมื่อสุกแล้ว จะได้ผลิตภัณฑ์เนื้อดินไม่แกร่งมาก มีสีแดง คัดใบที่สภาพดีไปชุบน้ำเคลือบสี เฉพาะ ด้านใน และเช็ดปากน้ำเคลือบที่ขอบปากออกแล้วเอาไปเข้าเผาเคลือบอีกรอบหนึ่งคราวนี้จะ ได้ผลิตภัณฑ์ เคลือบเนื้อแกร่งมาก...มีข้อน่าสังเกตว่าการเผาแต่ละครั้งมีของเสียมากจากการชุกค้นบริเวณเตาเกาะเพื่อง ในที่ดินของพ่อจันทร์ เฉพาะกรรม ได้พบเครื่องถ้วยชามที่เสียหายบิดเบี้ยวและแตกหักถูกทิ้งเป็นกองขนาดใหญ่กินบริเวณกว้างขณะชุกค้น ได้คงสภาพเศษถ้วยชามไว้ในตำแหน่งที่พบ...เป็นพิพิธภัณฑ์หลุมชุกค้นทาง โบราณคดี ไว้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทาง โบราณคดีและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ในแง่ความโดดเด่นของแหล่งเตาเวียงบัว พบว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเครื่องถ้วยชามในแหล่ง เตานี้ คือ ลวดลายที่เกิดจากการใช้แม่พิมพ์กดประทับรูปแบบต่างๆ ทำลวดลายลงตรงกลางชามด้านในก่อน เคลือบทับ ลายสำคัญที่พบได้แก่ปลาทู สิงห์ ช้าง ดวงอาทิตย์ ก้านขด ลายก้านขดผสมลายปลา ลายนกยูง ฯลฯ ซึ่งเป็นลวดลายพิเศษที่ไม่เคยพบในเครื่องถ้วยชามของแหล่งเตาอื่นๆ ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศมา ก่อน ส่วนวิธีการบรรจุเรียงเครื่องถ้วยชามในเตาเผาพบว่าที่แหล่งเตาเวียงบัวใช้เทคนิคการวางถ้วยชามซ้อน กันในลักษณะปากประกบปาก-กันซ้อนกัน มีแผ่นรอง รูปจานแบน รองรับอยู่ชั้นล่างสุด

เมื่อเปรียบเทียบแหล่งเตาเวียงบัวกับแหล่งเตาอื่นๆ ในประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากรูปแบบถ้วยชาม ลักษณะการเคลือบและเทคนิคการตั้งเรียงในเตาเผา อุณหภูมิที่ใช้ในกระบวนการผลิต และรูปแบบเตาเผาใน แหล่งเตาเวียงบัว ในขั้นต้นพบว่ามีความคล้ายคลึงและหลายอย่างเหมือนกันกับหลักฐานที่พบในแหล่งเตา เซลียงที่เมืองศรีสัตนาลัย(เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 17-18) แหล่งเตาเมืองน่านบ้านบ่อสวก(เริ่ม กิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 18-19) แหล่งเตาสันกำแพง(เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-20) อาจ กล่าวได้ว่าแหล่งเตาทั้งหมดนี้เป็นของกลุ่มคนที่เป็นครีอยุธยาโคตรสาขวงศ์เดียวกันส่วนจะเป็นไท ลาว ขอม มอ ลัวะ คงบอกได้ยากเพราะผสมปนเปกันมาก แต่ก็คงไม่หนีไปจากคนในกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ข้อแตกต่างสำคัญที่แหล่งเตาเวียงบัวมี และ ไม่มีเช่นที่พบในแหล่งเตาอื่นๆ ทั้งสามแห่งก็คือ แหล่งเตาเวียงบัว ไม่พบผลิตภัณฑ์ที่มีการขีดเขียนตัวอักษร หรือตัวเลขภาษาไทย หรือภาษาใดๆ เหมือนเช่นที่พบในแหล่งเตา เมืองน่าน แหล่งเตาเซลียงที่ศรีสัตนาลัย และที่แหล่งเตาสันกำแพง ไม่พบเศษเครื่องถ้วยจีน หรือเศษเครื่อง ถ้วยของแหล่งเตาล้านนาอื่น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องถ้วยเวียงกาหลง วังเหนือ เครื่องถ้วยเตापานที่อยู่ไม่ไกลจาก ทะเยา รวมทั้งไม่พบเศษเครื่องถ้วยชามเซลียงและสังคโลกที่ผลิตส่งออกขายทั่วไปตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17

แม้ว่าผลิตภัณฑ์ประเภทชาม จาน ในกลุ่ม “ตะไล” หรือ “ทะไล” ของแหล่งเตาเวียงบัวจะเหมือนกับ ผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม “ชามมอญ” ของแหล่งเตาเซลียงที่เมืองศรีสัตนาลัย และแหล่งเตาสันกำแพง และมีส่วน คล้ายคลึงกับชาม/จาน ของแหล่งเตาเมืองน่าน แต่ชาม/จาน ของ แหล่งเตาเวียงบัวมีลวดลายกบประทับจาก ตราที่มีแบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งไม่เคยพบในแหล่งเตาอื่นๆ มาก่อน...ลวดลายดังกล่าวสื่อให้เห็น ความรู้สึกถึงซึ่งในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับจักรวาลและธรรมชาติของช่วงป็นในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญยัง ไม่เป็นร่องรอยที่ชัดเจนเกี่ยวกับพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของแหล่งเตาเวียงบัว ชวนให้เชื่อได้ว่าแหล่งเตาเวียงบัวที่ขุดค้นพบมีมาก่อนที่บ้านเมืองรอบกว้านพะเยาจะรับนับถือ พระพุทธศาสนา...เป็นแหล่งเตาที่มีอายุมากกว่า 800 ปีตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ...เชื่อมั่นว่าเตาเผา และเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตาเวียงบัวน่าจะมีอายุเก่าแก่พอๆ กับแหล่งเตาเซลียงที่เมืองศรีสัตนาลัย ...อาจจะ เก่าก่อนแหล่งเตาที่เมืองน่าน ก่อนแหล่งเตาเวียงกาหลง ก่อนแหล่งเตาสันกำแพง และแหล่งเตาอื่นๆ ใน ล้านนา

ในแหล่งเตาเวียงบัวไม่พบร่องรอยของ “ภาษาไทย”(อายุภาษาไทยเกิดขึ้นเมื่อพุทธศตวรรษที่ 19) หรืออักษรในตระกูลอื่นใดบนผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยชาม และ ไม่พบร่องรอยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่ชัดเจน ดังเช่นที่พบจำนวนมากในแหล่งเตาอื่นๆ อีกประการหนึ่งในการขุดค้นแหล่งเตาอื่นๆ ทั้งในด้านนา ภาค อีสาน ศรีสัตนาลัย-สุโขทัย เมืองสุพรรณบุรี มักพบเศษเครื่องถ้วยชามของจีน เวียดนาม หรือไม่กี่เศษเครื่อง ถ้วยชามเขมรที่มีการผลิตมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 โดยเฉพาะในแหล่งเตาศรีสัตนาลัย แหล่งเตาสุพรรณบุรี พบเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง และสมัยราชวงศ์หยวนปะปนอยู่ที่กองขยะเตา ที่แหล่งเตาเมืองน่านก็ พบเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่งอยู่ในแหล่งเตาด้วย...ปรากฏการณ์เช่นนี้ชวนให้คิด ให้เชื่อ ไปได้สอง ทาง ทางแรกคือแหล่งเตาเวียงบัวเกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวไม่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองอื่นๆ จึงไม่ได้ติดต่อกับชาย

หรือซื้อถ้วยชามจากบ้านเมืองอื่นมาใช้ซึ่งข้อคิดในแนวทางนี้เป็นไปได้ยาก...ทางที่สองคือแหล่งเตาเวียงบัว เกิดขึ้นก่อนแหล่งเตาอื่นๆ ในล้านนา อาจเกิดในระยะเวลาเดียวกันกับการเริ่มกิจการผลิตเครื่องถ้วยชามเคลือบที่เมือง เชียงเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 และเป็นเทคนิควิทยาการที่คิดขึ้นอย่างอิสระของคนกลุ่มที่ไม่ได้รับ อิทธิพลจากวิทยาการจีน เวียดนาม หรือขอมในกัมพูชาโดยตรงซึ่ง อ.สาขันธ์มีความคิดเห็น และมีความเชื่อ เอนเอียง ไปในทางที่สองมากกว่า...ที่ว่าแหล่งเตาเวียงบัวอาจจะมีมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ...ซึ่งเมื่อ เทียบยุคสมัยอาจเป็นยุคสมัยพญาเจือง ขุนเจือง ท้าวสูง กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ค้ำราชวงศ์มังรายแห่งล้านนา ที่แผ่ อิทธิพลในบริเวณอาณาจักรเงินยางในย่านพะเยา-เชียงราย และอนุภาคลุ่มน้ำโขงในราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ซึ่งเป็นเรื่องที่ อ.สาขันธ์เห็นว่าน่าจะจะได้มีการศึกษาค้นหาคำตอบในแง่ประวัติศาสตร์และโบราณคดีให้ลึกซึ้ง มากขึ้น”

อย่างไรก็ตามในการศึกษา และสำรวจขุดค้นนอกจากจะได้ข้อมูลในเชิง โบราณคดีที่น่าสนใจในแง่ ที่ว่าได้พบความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งแตกต่างในการผลิตเครื่องปั้นซึ่งไม่เหมือนแหล่งเตาใดๆ ในภาคอื่นๆ ของ ประเทศไทยแม้แต่ในแถบล้านนา หรือ ในแหล่งเตาของประเทศอื่นๆ ที่สำคัญสามารถสรุปได้คือ

- ลักษณะ โครงสร้างและการใช้งานของเตา
- ลวดลายและวิธีการสร้างลวดลายบนเครื่องปั้น
- วิธีการสร้างเครื่องปั้นที่ไม่มีการรับอิทธิพลศิลปะ หรือวัฒนธรรมของสังคม หรือชุมชนอื่นๆ
- ความเก่าแก่อายุของเตาซึ่งคาดว่าอาจเก่าแก่กว่า 800 ปี ซึ่งหมายถึงการเป็นเตาที่เก่าแก่ที่สุดใน ล้านนาเทียบ ได้กับเตาเซียงที่เมืองศรีสะเกษ(เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 17-18) หรือ ในยุคสมัยพญาเจือง ขุนเจือง หรือท้าวสูง กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ค้ำราชวงศ์มังรายแห่งล้านนา

นอกจากการสำรวจขุดพบแหล่งเตาใน 2 บริเวณแล้วยังพบร่องรอยของเตาอยู่ทั่วไปทั้งในบริเวณที่ตั้ง หมู่บ้าน บริเวณคู-คันเวียง ลำห้วย ม่อนคอย ซึ่งประมาณว่าน่าจะมีแหล่งเตาอีกเป็นจำนวนมากในบริเวณอัน เป็นที่ตั้งเวียงบัวและบริเวณใกล้เคียงซึ่งอาจมีทั้งที่เสียหายและมีสภาพที่สมบูรณ์ โดยคาดว่าน่าจะมีไม่น้อย กว่า 50 เตา

สอดคล้องกับการศึกษาแหล่ง โบราณคดีที่มีคูคันดินล้อมรอบในบริเวณเมืองพะเยาของ วราวุธ ศรี โสภาค (2536) ที่ว่าพะเยามีลักษณะเช่นเดียวกับเมืองอื่นในล้านนา ที่มีการสร้างคู-คันดิน หรือกำแพง ล้อมรอบชุมชน (พันนา) หรือสถานที่ ที่มีความสำคัญ โดยการสำรวจของพระเทพวิสุทธิเวที(หลวงพ่อใหญ่) เจ้าอาวาสวัดศรี โคมคำ พบว่าเขตพันนาคมคือที่ตั้งบริเวณตำบลแม่กา และจำป่าหวายในปัจจุบัน มีสถานะ เป็นเวียงหรือกลุ่มพันนาที่เป็นชุมชนบริวาร โดยคาดว่ามิเวียงบัว หรือเวียงกำ ตั้งอยู่ที่บ้านบัวในปัจจุบันเป็น ศูนย์กลางของพันนาคม ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยชามของพะเยาที่เป็นอุตสาหกรรมใหญ่ พอสมควร เป็นการผลิตเพื่อการค้า และอาจมีการจัดระบบการผลิต คัดเลือก และส่งออกจำหน่ายโดย ผู้ปกครองพันนา จากการสำรวจแหล่งเตาได้พบร่องรอยแหล่งเตาที่บ้านโทกหวาก บ้านหนองแก้ว และที่ ม่อนอ่อม และในการสำรวจแหล่งเตาเมืองพะเยา ของฝ่ายวิชาการ กอง โบราณคดี กรมศิลปากร(2533) พบ แหล่งเตาเผาที่

ม่อนออม และห้วยแม่คำที่เป็นภาชนะเนื้อแกร่งเป็นส่วนใหญ่ มีทั้งชนิดเคลือบและไม่เคลือบ สีเคลือบเป็นสีน้ำตาลแกมเขียว มีลายประทับรูปปลา ลายชุดตามแนวตั้งคล้ายกับแหล่งห้วยบวกปิ่น เค้าค้นกำแพงสันนิษฐานว่ามีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาอายุที่แท้จริงของเตาเวียงบัว

อย่างไรก็ตามในการสำรวจจุดค้นครั้งนี้ อ.สาอัยต์ ได้นำตัวอย่างเครื่องปั้นบางส่วน เศษถ่านและเศษกระดูกที่พบในเตาเผา นำกลับไปศึกษาและส่งมอบแก่กรมศิลปากร โดยที่หากได้มีการดำเนินการเพื่อป้องกันการทำลาย และได้สนับสนุนให้มีศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับพื้นที่ และข้อมูลอันเป็นแหล่งเตาและในด้านอายุ การกระจาย-ความหนาแน่น ลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ด้านอื่นๆ ของแหล่งเตาน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของจังหวัดพะเยา ภูมิภาคล้านนา และประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปีทมา สมิตะสิริ. (2546). การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ด.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา. พะเยา: มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา.
- ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (2533). เมืองและแหล่งชุมชนโบราณ ในล้านนา. โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดี.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ(บรรณาธิการ). (2538). ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา : การศึกษาแหล่งโบราณคดีที่มีคูคันดินล้อมรอบ เมืองพะเยา: วราวุธ ศรีโสภาค. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศรีพริ้นติ้ง เว็นเตอร์.
- สาอัยต์ ไพธราญจิตร . (2548, มิถุนายน, 9) ไปขุดเตาเวียงบัวที่พะเยา เห็นเงาขุนเจือง. กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย วัฒนธรรม, 12.

หัวข้อการประชุมเพื่อร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี
และกิจการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน หมู่บ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

วันที่ 27 เมษายน 2548 เวลา 19.00-21.30 น.

เรื่อง	ประเด็นพิจารณา	ผู้นำเสนอ	หมายเหตุ
1. การดำเนินงานที่ผ่านมา	1.1 การดำเนินงานภาพรวมของโครงการศึกษาและพัฒนาฯ	อ.ปัทมา	ใช้เวลารวม 30 นาที
	1.2 การดำเนินงานสำรวจ จุดค้น และการพัฒนาเตาเผา	อ.สายันต์	
	1.3 การดำเนินงานพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่อง	ผู้แทนนศ.-เยาวชน/นค	
	1.4 การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการแล้ว	อ.ปัทมา	
	2. การดำเนินการในระยะต่อไป	2.1 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะทำต่อไป 2.5 การจัดกิจกรรมของโครงการศึกษาและพัฒนาฯ ที่จะทำต่อไป	
3. กิจกรรม บุคคลที่รับผิดชอบ และแนวทางการดำเนินงานในประเด็นต่างๆ	3.1 การพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่อง(อาหาร/ของที่ระลึก/นวด/ที่พัก/รถ-มoped ฯลฯ)	อ.ปัทมา นำเสนอชาวบ้านร่วมกันพิจารณา -บุคคลรับผิดชอบ	ใช้เวลารวม 1.30 ชม.
	3.2 คณะกรรมการประสานงานการท่องเที่ยวในชุมชน	-ระเบียบ/กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง-กำหนดหน้าที่	
	3.3 ความรับผิดชอบ และการจัดสรรประโยชน์ จาก 3.1,3.2	-การบริการเกี่ยวเนื่อง เช่น ขณะ/ความปลอดภัย	
	3.4 การดูแลเตาที่จุดค้นแล้ว และพิพิธภัณฑ์	-การจัดทำแผนที่ และกำหนดรูปแบบท่องเที่ยว	
	3.5 เส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยว		
4. ข้อมูล/ข้อคิดเห็นอื่นๆ			ใช้เวลารวม 30 นาที
5. สรุปผลการประชุม			

26 เมษายน 2548

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ แหล่งโบราณคดี และกิจกรรม
ด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

เรียน ผู้แทนชุมชนบ้านแม่กาหลวง

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สรุปรายการใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมเดือนมีนาคม 2548
2. สรุปรายข้อการประชุม

ตามที่โครงการศึกษาและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนิน
โครงการจาก สกว. ได้ดำเนินโครงการมานับแต่เดือนพฤษภาคม 2547 (จะครบระยะเวลา 1 ปี ซึ่งเป็นกำหนดการ
เสร็จสิ้นโครงการระยะ 2 ในเดือน เมษายน 2548) โดยการดำเนินกิจกรรมที่หมู่บ้านบัว ได้ให้ความสำคัญกับการ
ศึกษา และพัฒนาด้าน โบราณคดีชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น

- การประชุม และศึกษาดูงานด้าน โบราณคดีชุมชน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชน และการจัดทำทะเบียนข้อมูล โบราณวัตถุ
- การสำรวจ จุดค้น การพัฒนาเตาเผาโบราณเวียงบัว และจัดทำหลังคาคลุมเตาชั่วคราว
- การดำเนินกิจกรรมในชุมชนของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- การทดลองจัดกิจกรรมจัดการประชุม จัดเลี้ยง กิจกรรมด้านวัฒนธรรม และที่พักผู้มาเยี่ยมชม
- การส่งเสริมกิจกรรมอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ฯลฯ

ในการนี้เพื่อให้หมู่บ้านบัวสามารถพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องของตำบลแม่กาที่เป็นรูปธรรม
และเป็นต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยว และการจัดสรรประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงได้เชิญชาวบ้านบัวเข้าร่วม
การประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์แหล่ง โบราณคดี และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในชุม
ชน โดยคนในชุมชนอย่างแท้จริง ในวันที่ 27 เมษายน 2548 เวลา 19.00 น. ณ วัดบ้านบัว โดยข้อสรุปในการประชุม
ครั้งนี้จะถือเป็นข้อตกลงในการดำเนินการกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านบัว

ในฐานะที่บ้านแม่กาหลวงมีพื้นที่ติดต่อก และเป็นหนทางสู่บ้านบัวซึ่งสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวถึงกัน
ได้ ดังนั้นขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมปรึกษาหารือ และเสนอความเห็นในเรื่องดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบ ขอเชิญเข้าร่วมประชุมตามวัน-เวลา-สถานที่ ดังกล่าว จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

A ๕๕

(นางปัทมา สมิตะศิริ)

หัวหน้า/ผู้ประสานงานโครงการฯ

26 เมษายน 2548

เรื่อง ขออนุญาตจัดการประชุมและเชิญร่วมประชุมเพื่อร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์
แหล่งโบราณคดี และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านบัว

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สรุปรายการใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมเดือนมีนาคม 2548
2. สรุปหัวข้อการประชุม

ตามที่โครงการศึกษาและพัฒนากองท้องถิ่นเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนิน
โครงการจาก สกว. ได้ดำเนินโครงการมานับแต่เดือนพฤษภาคม 2547 (จะครบระยะเวลา 1 ปี ซึ่งเป็นกำหนดการ
เสร็จสิ้นโครงการระยะ 2 ในเดือน เมษายน 2548) โดยการดำเนินกิจกรรมที่หมู่บ้านบัวได้ให้ความสำคัญกับการ
ศึกษาและพัฒนาด้าน โบราณคดีชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น

- การประชุม และศึกษาดูงานด้าน โบราณคดีชุมชน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชน และการจัดทำทะเบียนข้อมูล โบราณวัตถุ
- การสำรวจ ขุดค้น การพัฒนาเตาเผาโบราณเวียงบัว และจัดทำหลังคาคลุมเตาชั่วคราว
- การดำเนินกิจกรรมในชุมชนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- การทดลองจัดกิจกรรมจัดการประชุม จัดเลี้ยง กิจกรรมด้านวัฒนธรรม และที่พักผู้มาเยี่ยมชม
- การส่งเสริมกิจกรรมอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว
- ฯลฯ

ในการนี้เพื่อให้หมู่บ้านบัวสามารถพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวনার่องของตำบลแม่กาที่เป็นรูปธรรม
และเป็นต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยว และการจัดสรรประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงได้เชิญชาวบ้านบัวเข้าร่วม
การประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์แหล่ง โบราณคดี และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวใน
ชุมชน โดยคนในชุมชนอย่างแท้จริง ในวันที่ 27 เมษายน 2548 เวลา 19.00 น. ณ วัดบ้านบัว

ทั้งนี้โดยข้อสรุปในการประชุมครั้งนี้จะถือเป็นข้อตกลงในการดำเนินการกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของ
หมู่บ้านบัว ในฐานะผู้นำชุมชนจึงขอให้ท่านพิจารณาหัวข้อการประชุมและเตรียมความคิดเห็น-ข้อเสนอที่เกี่ยวข้อง
และขอความกรุณานำเอกสารที่ได้รับนี้มาในการประชุม ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ขอเชิญเข้าร่วมประชุมตามวัน-เวลา-สถานที่ ดังกล่าว และขออนุญาตจัดการ
ประชุมดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการในขั้นต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางปัทมา สมิตะสิริ)

หัวหน้า/ผู้ประสานงานโครงการฯ

26 เมษายน 2548

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี
และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

เรียน ชาวบ้านบัวทุกท่าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สรุปรายการใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมเดือนมีนาคม 2548
2. สรุปหัวข้อการประชุม

ตามที่โครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนิน
โครงการจาก สกว. ได้ดำเนินโครงการมานับแต่เดือนพฤษภาคม 2547 (จะครบระยะเวลา 1 ปี ซึ่งเป็นกำหนดการ
เสร็จสิ้น โครงการระยะ 2 ในเดือน เมษายน 2548) โดยการดำเนินกิจกรรมที่หมู่บ้านบัว ได้ให้ความสำคัญกับการ
ศึกษา และพัฒนาด้าน โบราณคดีชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น

- การประชุม และศึกษาดูงานด้าน โบราณคดีชุมชน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชน และการจัดทำทะเบียนข้อมูล โบราณวัตถุ
- การสำรวจ ขุดค้น การพัฒนาเส้นทางโบราณเวียงบัว และจัดทำหลังคาคลุมเตาชั่วคราว
- การดำเนินกิจกรรมในชุมชนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- การทดลองจัดกิจกรรมจัดการประชุม จัดเลี้ยง กิจกรรมด้านวัฒนธรรม และที่พักผู้มาเยี่ยมชม
- การส่งเสริมกิจกรรมอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว
- ฯลฯ

ในการนี้เพื่อให้หมู่บ้านบัวสามารถพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวนาร่องของตำบลแม่กาที่เป็นรูปธรรม
และเป็นต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยว และการจัดสรรประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงใคร่ขอเรียนเชิญชาวบ้านบัว
เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว
ในชุมชน โดยคนในชุมชนอย่างแท้จริง ในวันที่ 27 เมษายน 2548 เวลา 19.00 น. ณ วัดบ้านบัว

ทั้งนี้โดยข้อสรุปในการประชุมครั้งนี้จะถือเป็นข้อตกลงในการดำเนินการกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของ
หมู่บ้านบัว ดังนั้นจึงขอให้ท่านพิจารณาหัวข้อการประชุมและเตรียมความคิดเห็น-ข้อเสนอที่เกี่ยวข้องเพื่อความ
สะดวก-รวดเร็ว และขอความกรุณานำเอกสารที่ได้รับนี้มาในการประชุม และเข้าร่วมประชุมให้ตรงเวลาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบ และเข้าร่วมประชุมตามวัน-เวลา-สถานที่ ดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการดำเนิน
การในขั้นต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

๑๕๕

(นางปีพมา สมิตะสิริ)

หัวหน้า/ผู้ประสานงานโครงการฯ

ภาคผนวกที่ 2

โครงการต่างๆ ที่นำเสนอเพื่อการดำเนินงาน/การดำเนินการตามแผนงานในโครงการฯ

โครงการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรโบราณคดีชุมชน
หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ความเป็นมาและความสำคัญ

หมู่บ้านบัวเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 18 หมู่บ้านของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ห่างจากเมืองพะเยาทางทิศใต้ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร โดยเข้าทางหมู่บ้านแม่กาหลวงที่ถนนพหลโยธินสายพะเยา-ลำปาง ลึกเข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือน 124 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 505 คน ประกอบด้วยผู้คนที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานจากหลายจังหวัด ทั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แทบทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักในการทำการเกษตรด้วยการเพาะปลูกข้าว และพืชไร่ชนิดต่างๆ เกือบตลอดปี การขายผลผลิตเป็นไปในลักษณะที่ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคา ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 17,224 บาท คนในวัยทำงาน (อายุระหว่าง 18-50 ปี) เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของชุมชน (ประมาณร้อยละ 58) มีการเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกหมู่บ้านทั้งในและต่างจังหวัด คนวัยทำงานที่มีการศึกษามักออกไปประกอบอาชีพและตั้งหลักแหล่งที่อื่นและกลับมาร่วมประเพณีที่สำคัญของครอบครัวและหมู่บ้านเป็นครั้งคราวเช่นประเพณีรดน้ำคำหัว ประเพณีเลี้ยงผีซึ่งยังมีการยึดถือเป็นความเชื่อในชุมชน ฯลฯ

ที่ผ่านมาชุมชนมีปัญหาในการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมในด้านหนึ่งด้านใดร่วมกันทั้งในลักษณะของการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาของชุมชน เนื่องจากความจำเป็นเรื่องการทำมาหากินและภูมิหลังที่แตกต่างกัน จากการศึกษาศักยภาพชุมชนในงานวิจัยของ ปีพ.ศ. 2546 พบว่าชุมชนบ้านบัวมีศักยภาพในหลายด้านที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างจิตสำนึกชุมชน ซึ่งอาจส่งผลถึงการสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ ต่อไป ศักยภาพเหล่านั้นได้แก่การมีแหล่งโบราณคดีชุมชน (โดยพบร่องรอยคูเวียง โบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยชามจำนวนมาก และแหล่งที่คาดว่าจะเป็นที่ตั้งเตาเผาเครื่องถ้วยพะเยา) ภูมิปัญญาของชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสาน ภูมิปัญญาด้านดุริยศิลป์ประเภทดนตรีพื้นบ้าน การทอผ้า วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่ยังคงวัฒนธรรมการช่วยแรงงาน ความเชื่อและประเพณีการเลี้ยงผีต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าชุมชนและสภาพพื้นที่ซึ่งเป็นเนินเขา - ลำห้วย - ดาน้ำ (น้ำจืด) ตลอดจนถึงศักยภาพด้านการคมนาคมที่มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับภายนอก

ซึ่งในบรรดาศักยภาพหลากหลายที่ได้พบนั้นด้านโบราณคดีเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากได้พบทั้งสภาพพื้นที่ซึ่งยังคงสภาพเวียงแฝด 2 เวียง มีรูปร่างคล้ายใบโพธิ์หรือดอกบัว และรูปร่างสี่เหลี่ยม ขนาด 400 x 800 เมตร และ 400 x 600 เมตรเชื่อมต่อกัน โดยมีร่องรอยคูน้ำคันดิน 2 ชั้น ที่มีเส้นทางเชื่อมต่อกัน (หมู่บ้านบัวปัจจุบันตั้งอยู่ระหว่างเวียงทั้ง 2) ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมากประเภทเศษเครื่องถ้วยชาม ไห เครื่องใช้ประเภทโลหะ ฯลฯ และจากการสำรวจพื้นที่ซึ่งพบร่องรอยที่เชื่อได้ว่าเป็นเตาเผาโบราณหลายแห่ง ... ในการดำเนินโครงการวิจัยดังกล่าวซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาโดยการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรโบราณคดีของชุมชน ในวิธีการหลายหลายรูปแบบเช่น

1.การจัดทำประวัติโบราณวัตถุและชุดคู่มือให้ผู้ที่ครอบครองในชุมชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการรักษาโบราณวัตถุไว้ในชุมชน 2.การนำผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการวิจัยชุมชนในงานวิจัยระยะที่ 2 เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ” ที่ได้รับผิดชอบการศึกษาข้อมูลด้านโบราณคดีชุมชน 3.การจัดเวทีให้ความรู้ ระดมความคิด และเสวนาเกี่ยวกับโบราณวัตถุในชุมชนหลายครั้ง 4.การประชุมระดมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่พบโบราณวัตถุในชุมชน 5.การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบัว 6.การนำผู้แทนชุมชนไปเรียนรู้ และศึกษาดูงานการจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน โดยคนในชุมชน ที่บ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน 7.การร่วมสำรวจแหล่ง โบราณคดีในชุมชนของชาวบ้านและนักวิชาการ ซึ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนในหลายเรื่องจากเดิมที่ชาวบ้านไม่สนใจ ไม่ให้ความสำคัญกับโบราณวัตถุจนทำให้มีการนำโบราณวัตถุออกนอกพื้นที่เป็นจำนวนมากเป็นเวลากว่า 30 ปีมาแล้ว ทั้งในลักษณะของการขุด(พระ/ข้าราชการ/นักการเมือง) การให้เพื่อเป็นการตอบแทน(ทำดีด้วย/เอาของมาให้/ช่วยเหลือเรื่องการเงิน/อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ) การซื้อ การจ้างขุด(ให้ค่าแรงเป็นรายวัน) การนำออกไปโดยอ้างว่าเป็นการนำไปเพื่อศึกษา-วิจัยต่างๆ มาเป็นการที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ เห็นคุณค่า ห่วงแหนและร่วมกันรักษา โดยเฉพาะ ได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันดูแลพื้นที่ซึ่งคาดว่าเป็นแหล่งเตาไม่ให้มีการทำลายเพิ่มเติม (เป็นพื้นเกษตร) และมีการดำเนินจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานชุมชนขึ้น โดยใช้แรงงานและวัสดุก่อสร้าง จากการร่วมบริจาคของคนในชุมชน และชาวบ้านยังต้องการที่จะดำเนินขุดค้นแหล่งเตาเพื่อการอนุรักษ์ และจัดทำให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ซึ่งหากสามารถดำเนินการ ได้จะส่งผลกระทบต่อสร้างความสำคัญของพื้นที่ในเชิงประวัติศาสตร์ อาจช่วยให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนและผู้สนใจ นอกจากนี้ผลอาจเกิดผลกระทบต่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมขึ้นในชุมชน ช่วยให้มีการสืบสานด้านภูมิปัญญาด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีและถูกละเลยมานาน ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรด้านอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชนเกิดจิตสำนึกชุมชน และมีส่วนร่วมกันในการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนต่อไป ซึ่งน่าจะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อขุดค้นสำรวจและอนุรักษ์แหล่งเตาเผาบ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อจัดทำแหล่งเตาเผาที่ขุดค้นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและผู้สนใจ
3. เพื่อรวบรวม และนำเสนอข้อมูลเตาเผาบ้านบัว ในศูนย์ข้อมูลโบราณคดี ชุมชนบ้านบัว พิพิธภัณฑสถานชุมชนบ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
4. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม-โบราณคดีของชุมชนบ้านบัว ตำบลแม่กา ตลอดจนจังหวัดพะเยา ต่อไป
5. เพื่อทำให้ขุดค้นสำรวจและอนุรักษ์แหล่งเตาเผาบ้านบัวเป็นเครื่องมือในการเพิ่มจิตสำนึกชุมชน และการสร้างความร่วมมือร่วมใจของชุมชนไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถขุดค้น ดำรง อนุรักษ์ และนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแหล่งเตาเผาบ้านบัว
2. ชุมชนมีส่วนร่วมที่สำคัญในการศึกษา และมีการจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนอย่างยั่งยืน
3. สามารถสร้างจิตสำนึกชุมชน และการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในด้านอื่นๆ ต่อไป
4. มีข้อมูลสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม-โบราณคดี ของชุมชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญควบคุมการขุดค้น

ผศ.สาธิต ไพเราะจิดร์ อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่ปรึกษา

อ.ปัทมา สมิตะสิริ อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

เจ้าของโครงการ

องค์กรชุมชนหมู่บ้านบัว และชาวบ้านบัวทุกคน

กำหนดการดำเนินงาน

กำหนดเวลา	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
ค.ค. 2547	สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งเตา/รูปแบบ- ถวคลาย/สี/ลักษณะดิน เครื่องปั้นดินเผา(เตาเวียง บัว)	คณะทำงานท่องเที่ยวบ้านบัว โดยมี ผศ.สาธิต ไพเราะจิดร์ /อ.ปัทมา สมิตะสิริ / คณะนักวิจัยชุมชน เป็นที่ ปรึกษา และสนับสนุน
ธ.ค. 2547 – ม.ค. 2548	ดำเนินเรื่องเพื่อขออนุญาตขุดค้น	เจ้าของโครงการ (ชาวบ้านบัว)
ก.พ.-เม.ย. 2548	ดำเนินการขุดค้นและจัดทำข้อมูลเชิงวิชาการ	เจ้าของโครงการ โดยการควบคุม ดูแลของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ผศ.สาธิต ไพเราะจิดร์
เม.ย. 2548	นำเสนอข้อมูล ณ ศูนย์ข้อมูลฯ บ้านบัว	เจ้าของโครงการ ในการสนับสนุน จากโครงการวิจัย (ทุน สกว.) โดย ที่ปรึกษา อ.ปัทมา สมิตะสิริ
พ.ค. 2548 เป็นต้นไป	เปิดให้บุคคลภายนอก ศึกษา-เยี่ยมชม	เจ้าของโครงการ (ชาวบ้านบัว)

งบประมาณ

เรื่อง	จำนวน(บาท)	ผู้รับผิดชอบ
1. โครงสร้างระหว่างการขุดค้น	-	ชาวบ้านบัวร่วมกันดำเนินการ
2. แรงงานในการขุดค้น	-	ชาวบ้านบัวดำเนินการ ร่วมกับ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. โครงสร้างถาวร	-	-เงินบริจาค -งบฯสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น -เงินบริจาคจากองค์กรธุรกิจ

บันทึกข้อความ

สำนักบริหารคดี

ที่ ๗๙๙
๑๑ ม.ค. ๒๕๕๘
๑๐๕๗

ส่วนราชการ สำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน อ.เมือง จ.น่าน โทร(๐๕๕) ๗๑๑๑๖๐ โทรสาร๗๑๑๑๖๐

ที่ วร ๐๔๐๓.๑๑/๕๓๒๒ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตขุดค้นเตาเผาบ้านบัว

กลุ่มบริหารงานทั่วไป
รับที่ ๑๗๕๕
วันที่ ๑๗/๑/๕๘
เวลา ๑๑.๓๐ น.

เรียน ผู้อำนวยการสำนักโบราณคดี

ตามหนังสือสำนักโบราณคดีที่ วร ๐๔๐๓/๗๕๖ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๗ ได้นำส่งหนังสือขออนุญาตขุดค้นเตาเผาบ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จากประชามหมู่บ้านบัว ซึ่งเป็นเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่านนั้น

สำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน เห็นควรอนุญาตให้ทำการขุดค้นเตาเผาดังกล่าวได้ เพราะจะมีผลดีมากกว่าผลเสีย กล่าวคือ หนึ่งซึ่งงบประมาณของท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านเป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งจะเกิดผลดีในระยะยาว คือ เตาเผามีผู้ดูแลไม่ถูกปล่อยให้หลังขุดแต่ง และประชาชนมีความตื่นตัวในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น สอง ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งเตาในจังหวัดพะเยา รวมทั้งภาพรวมของแหล่งเตาเผาในเขตล้านนา สำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน ได้ร่างหนังสือขออนุญาตขุดค้นแหล่งเตาเผาบ้านบัว ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณำเสนออธิบดีกรมศิลปากรเพื่อลงนามในหนังสืออนุญาตขุดค้นให้ต่อไปด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

เรียน ผอ.ส.บ.ค.

เพื่อโปรดทราบและพิจารณา

ที่หอศิลปกรรม ลพบุรี ในหนังสือ
จังหวัดน่าน

๒๖ ม.ค. ๕๘

(นายวิชา กวางทอง)
ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน

(นายปฏิพัฒน์ พุ่มพวงแพทย)
ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน

- ๐๗๕/๑
- ๑๗๕/๑๑๕
(นายสกล พุ่มพวงแพทย)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมศิลปากร

เรียน ท่านรองอธิบดี

(นายสกล พุ่มพวงแพทย)
เพื่อโปรดทราบ และพิจารณา

ที่ วร ๐๔๐๓/๕๖๖

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

เพื่อโปรดทราบ และพิจารณา

หนังสือถึงประธานประธาธิบดีกรมศิลปากร ดงเกษม หมู่บ้านบัว ลพบุรี

(นายอานันท์ กิจาราม)
นักโบราณคดี ร.ช. สำนักบริหารคดี

(นายไพฑูริย์ ผดุม)
เลขาธิการกรมศิลปากร

(นายไพฑูริย์ ผดุม)
เลขานุการกรมศิลปากร
• ๒๗ ม.ค. ๒๕๕๘

รองอธิบดีปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมศิลปากร

๑๗/๑๕

นักโบราณคดี ร.ช. สำนักบริหารคดี

สมุด ๒๘ ม.ค. ๒๕๕๘

เรื่อง 2488
วันที่ 27, ๑๖, ๖๗
ตล. 13-๒๑

ประชาคมหมู่บ้านบัว

ตำบลแม่กา อำเภอเมือง

จังหวัดพะเยา 56000

ธันวาคม 2547

กรมศิลปากร

เรื่อง ขออนุญาตขุดค้นเตาเผาบ้านบัว

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

วันที่ ๑๗/๑๒
วันที่ ๒๖/๑๒/๕๗
เวลา ๑๕.๐๐

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ภาพถ่ายการดำเนินกิจกรรมโบราณคดีในชุมชนบ้านบัว
2. โครงการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และจัดการ
- ทรัพยากรโบราณคดีชุมชน หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตามที่หมู่บ้านบัวได้ร่วมดำเนินกิจกรรมในโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา” และโครงการ “ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา” ซึ่งมี อ.ปัทมา สมิตะสิริ เป็นหัวหน้าโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา จากการเป็นชุมชนที่ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย จนกระทั่งปัจจุบันผู้นำหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษา รวบรวมข้อมูล และพัฒนาคุณค่าโบราณคดีชุมชนในฐานะนักวิจัยชุมชน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทางชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมในหลายด้าน (รายละเอียดใน โครงการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนหมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา) ซึ่งก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้านบัวในการอนุรักษ์โบราณคดีชุมชน และการจัดสร้างอาคารเพื่อทำเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน

ในการนี้เพื่อให้ข้อมูลด้านโบราณคดีชุมชน โดยเฉพาะในด้านแหล่งเตาเผาบ้านบัว (ซึ่งมีการสำรวจโดยกรมศิลปากร และรายงานไว้ในปี พ.ศ. 2533 แต่มิได้มีการศึกษาหรือดำเนินการดำเนินการต่อเนื่อง) สามารถมีข้อมูลที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร โบราณคดีโดยชุมชนชุมชนได้อย่างเหมาะสม ประชาคมชาวบ้านบัวจึงขออนุญาตดำเนินการขุดค้น ทั้งนี้โดยมี ผศ. สายันต์ ไพเราะญจิตร ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีชุมชน อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนักวิชาการให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกการขุดค้น รวมทั้งฝึกทักษะชุมชนในการดูแลจัดการทรัพยากรทางโบราณคดี ในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตการขุดค้นเตาเผาบ้านบัวในครั้งนี้ด้วยจกขอขอบพระคุณ

อย่างยิ่ง เรียน ท่านรองอธิบดี

(นาย... ..)

๒๐. ๑๒.๕๗

ขอแสดงความนับถือ

HN.
(นายไพฑูริย์ ดอกมาก)

(นายแก้วมา เฉพาะธรรม)

(นาย... ..)

เลขานุการกรมศิลปากร ผู้ใหญ่บ้าน รักษาการประธานประชาคมหมู่บ้าน

รองอธิบดี หมู่ที่ ๑๓ ตำบลแม่กา

22 ธ.ค. 2547

• อธิบดีกรมศิลปากร

๑. ผศ.แดงเอียด
วันที่ ๕๗/๑๒
ปี ๒๕๔๗

ชื่อ	AA9
ชื่อ	A ผลิต 33HS
เวลา	18.00 น

เรียน ผอ. สว. สก.

เพื่อฝากทวงถามเรื่อง (แจ้ง)

สว. สก. ที่ ๗/สก. มีเรื่องการเจรจาฟ้อง
ขอชดเชยค่าเสียหาย

[Signature]
นายวิชาญ อรรถกุล
๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๓

ที่ ๖๖ ๑๕๐๐/๒๕๖๓
เรียน ผอ. สว. สก. ที่ ๗/สก.

เพื่อทวงถามเรื่องฟ้อง
ขอชดเชยค่าเสียหาย

ขอชดเชยค่าเสียหาย

[Signature]

(นายเข้มชาติ เทพไชย)
ผู้อำนวยการสำนักโบราณคดี

เรียน ผอ. สว. สก. ที่ ๗/สก.

ฝาก

ส่งไปรษณีย์ โทรสาร

อื่นๆ

[Signature]

นายวิชาญ อรรถกุล

ผู้อำนวยการสำนักโบราณคดี

น.อ.ก.

[Signature]

[Signature]

[Signature]

[Signature]

ที่วธ ๐๔๐๓/๒๕๖

กรมศิลปากร

ถนนหน้าพระธาตุ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๗ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตขุดค้นแหล่งเตาเผาบ้านบัว

เรียน ประธานประชาคมหมู่บ้านบัว

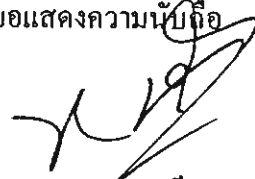
อ้างถึง หนังสือประชาคมหมู่บ้านบัว ลงวันที่ ธันวาคม ๒๕๕๗

ตามหนังสือที่อ้างถึงประชาคมหมู่บ้านบัว ขออนุญาตขุดค้นแหล่งเตาเผาบ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

กรมศิลปากรได้มอบให้สำนักโบราณคดีโดยสำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน พิจารณาแล้ว ได้รับรายงานว่า “โครงการขุดค้นแหล่งเตาเผาบ้านบัว” และ “โครงการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” เป็นโครงการที่จะนำประโยชน์แก่ประชาชนและงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม จึงไม่ขัดข้องที่ประชาคมหมู่บ้านบัวจะทำการขุดค้นแหล่งเตาเผาบ้านบัว และกรมศิลปากรจะมอบให้ สำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน จัดส่งนักโบราณคดีเข้าร่วมในการขุดค้นและวิจัย หากการขุดค้นพบ โบราณวัตถุต้องนำส่ง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน จังหวัดน่าน เก็บดูแลรักษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายเชอ บองเอียด)

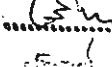
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมศิลปากร

สำนักโบราณคดี

สำนักงานศิลปากรที่ ๗ น่าน

โทร. ๐ ๕๔๗๑ ๑๑๖๐

 /ผอ.สำนัก
 /หน.ฝ่าย

โครงการจัดสร้างอาคารคลุมเตา และอาคารแสดงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โบราณคดีในท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ความเป็นมาและความสำคัญ

หมู่บ้านบัวเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 18 หมู่บ้านของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ห่างจากเมืองพะเยาทางทิศใต้ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร โดยเข้าทางหมู่บ้านแม่กาหลวงที่ถนนพหลโยธินสายพะเยา-ลำปาง ลึกเข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือน 124 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 505 คน ประกอบด้วยผู้คนที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานจากหลายจังหวัด ทั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แทบทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักในการทำเกษตรด้วยการเพาะปลูกข้าว และพืชไร่ชนิดต่างๆ เกือบตลอดปี การขายผลผลิตเป็นไปในลักษณะที่ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคา ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 17,224 บาท คนในวัยทำงาน(อายุระหว่าง 18-50 ปี) เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของชุมชน (ประมาณร้อยละ 58) มีการเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกหมู่บ้านทั้งในและต่างจังหวัด คนวัยทำงานที่มีการศึกษามักออกไปประกอบอาชีพและตั้งหลักแหล่งที่อื่นและกลับมาร่วมประเพณีที่สำคัญของครอบครัวและหมู่บ้านเป็นครั้งคราวเช่นประเพณีรดน้ำคำหัว ประเพณีเลี้ยงผีซึ่งยังมีการยึดถือเป็นความเชื่อในชุมชน ฯลฯ

ที่ผ่านมาชุมชนมีปัญหาในการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมในด้านหนึ่งด้านใดร่วมกันทั้งในลักษณะของการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาของชุมชน เนื่องจากความจำเป็นเรื่องการทำมาหากินและภูมิหลังที่แตกต่างกัน จากการศึกษาศักยภาพชุมชนในงานวิจัยของ ปัทมา สมิตะศิริ, 2546 พบว่าชุมชนบ้านบัวมีศักยภาพในหลายด้านที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างจิตสำนึกชุมชน ซึ่งอาจส่งผลถึงการสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ ต่อไป ศักยภาพเหล่านั้นได้แก่การมีแหล่งโบราณคดีชุมชน(โดยพบร่องรอยคูเวียง โบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยชามจำนวนมาก และแหล่งที่คาดว่าจะเป็นแหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยพะเยา) ภูมิปัญญาของชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสาน ภูมิปัญญาด้านดุริยศิลป์ประเภทคนตรีพื้นบ้าน จ๊อย ซอ การทอผ้า วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่ยังคงวัฒนธรรมการช่วยแรงงาน ความเชื่อและประเพณีการเลี้ยงผีต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าชุมชนและสภาพพื้นที่ซึ่งเป็นเนินเขา - ลำห้วย - คาน้ำ(น้ำจืด) ตลอดจนจนถึงศักยภาพด้านการคมนาคมที่มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับภายนอก

ซึ่งในบรรดาศักยภาพหลากหลายที่ได้พบนั้นด้านโบราณคดีเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่สุดเนื่องจากได้พบทั้งสภาพพื้นที่ซึ่งยังคงสภาพเวียงแฝด 2 เวียง มีรูปร่างคล้ายใบโพธิ์หรือดอกบัว และรูปร่างสี่เหลี่ยม ขนาด 400 x 800 เมตร และ 400 x 600 เมตรเชื่อมต่อกัน โดยมีร่องรอยคูน้ำคันดิน 2 ชั้น ที่มีเส้นทางเชื่อมต่อกัน (หมู่บ้านบัวปัจจุบันตั้งอยู่ระหว่างเวียงทั้ง 2 ส่วน) ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมาก ประเภทเศษเครื่องถ้วยชาม ไห เครื่องใช้ประเภทโลหะ ฯลฯ

จากการสำรวจพื้นที่ในปลายปี 2547 ได้พบร่องรอยที่เชื่อได้ว่าเป็นเตาเผาโบราณหลายแห่งจากการสำรวจจุดค้นแหล่งเตาเผาโบราณซึ่งดำเนินการโดยชุมชน ในการดูแลของผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี ชุมชน อ.สายันต์ ไพรชาญจิตร โดยได้รับการอนุญาตสำรวจจุดค้นจากกรมศิลปากร ในช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2548 ได้ขุดเตาเผา 2 เตา และที่ทิ้งเครื่องถ้วยที่มีสภาพไม่สมบูรณ์ 1 แห่ง โดยพบว่าในบริเวณแม่กา โดยเฉพาะที่หมู่บ้านบัวยังมีเตาเผาโบราณอีกเป็นจำนวนมาก

ในการดำเนิน โครงการวิจัยดังกล่าวซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา โดยการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร โบราณคดีของชุมชน ในวิธีการหลาย หลายรูปแบบ ได้แก่

1. การจัดทำประวัติ โบราณวัตถุและพுகุ่ยให้ผู้ที่ครอบครองในชุมชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการรักษา โบราณวัตถุไว้ในชุมชน
2. การนำผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะนักวิจัยชุมชนในงานวิจัยระยะที่ 2 เรื่อง “การศึกษาและ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ” ที่ได้รับผิดชอบการศึกษาข้อมูลด้าน โบราณคดี ชุมชน
3. การจัดเวทีให้ความรู้ ระดมความคิด และเสวนาเกี่ยวกับ โบราณวัตถุในชุมชนหลายครั้ง
4. การประชุมระดมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่พบ โบราณวัตถุในชุมชน
5. การจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบัว
6. การนำผู้แทนชุมชน ไปเรียนรู้ และศึกษาดูงานการจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน โดยคนในชุมชน ที่บ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน
7. การนำผู้แทนชุมชน ไปเรียนรู้ และศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน รวมทั้งกิจกรรม เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวในชุมชนในจังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย
8. การร่วมสำรวจ และจุดค้นแหล่ง โบราณคดีในชุมชน ของชาวบ้าน เยาวชน นักศึกษา และ นักวิชาการ
9. การสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเช่นสถานวัฒนธรรม ที่พักนักท่องเที่ยว การจัดการประชุมด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

ซึ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนในหลายเรื่องจากเดิมที่ชาวบ้านไม่สนใจ ไม่ให้ความสำคัญกับ โบราณวัตถุจนทำให้มีการนำ โบราณวัตถุออกนอกพื้นที่เป็นจำนวนมากเป็นเวลากว่า 30 ปีมาแล้ว ทั้งในลักษณะของการขโมย (พระ/ข้าราชการ/นักการเมือง) การให้เพื่อเป็นการตอบแทน(ทำดีด้วยเอาของมาให้/ช่วยเหลือเรื่องการเงิน/อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ) การซื้อ การจ้างขุด (ให้ค่าแรงเป็นรายวัน) การนำออกไปโดยอ้างว่าเป็นการนำไปเพื่อศึกษา-วิจัยต่างๆ มาเป็นการที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ เห็นคุณค่า ห่วงแหนและร่วมกันรักษา โดยเฉพาะได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันดูแลพื้นที่ซึ่งคาดว่าเป็น แหล่งเตาไม่ให้มีการทำลายเพิ่มเติม (เป็นพื้นเกษตร) ร่วมกันขุดค้น ทำหลังคาคลุมชั่วคราว และมีการ ดำเนินจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานชุมชนขึ้น โดยใช้แรงงานและวัสดุก่อสร้าง จากการร่วมบริจาคของคนในชุมชน และชาวบ้านยังต้องการที่จะดำเนินการให้แหล่งเตาเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้จะส่งผลต่อการสร้างความสำคัญของพื้นที่ในเชิงประวัติศาสตร์ อาจช่วยให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่

สำคัญของชุมชนและผู้สนใจ นอกจากนี้ผลอาจเกิดผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม
 ขึ้นในชุมชน ช่วยให้มีการสืบสานด้านภูมิปัญญาด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีและถูกกลืนมานาน ตลอดจนการ
 อนุรักษ์ทรัพยากรด้านอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลต่อให้ประชาชน
 ในชุมชนเกิดจิตสำนึกชุมชน และมีส่วนร่วมกันในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนต่อ
 ไป ซึ่งน่าจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสร้างอาคารคลุมเตา และอาคารแสดงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โบราณคดีในท้องถิ่น ใน
 ลักษณะการมี ส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อให้แหล่งเตาเผาเวียงบัวที่ได้สำรวจ ขุดค้น และพัฒนาขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
 และผู้สนใจโดยทั่วไป ตลอดจนมีข้อมูลเสริมประวัติศาสตร์ของเมืองพะเยาให้ชัดเจนขึ้นอีก
3. เพื่อนำไปสู่การสร้างแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพด้านนิเวศ-วัฒนธรรม-โบราณคดีให้แก่ตำบล
 แม่กา และจังหวัดพะเยาต่อไป
4. เพื่อให้การขุดค้นสำรวจและอนุรักษ์แหล่งเตาเผาบ้านบัวเป็นเครื่องมือในการเพิ่ม
 จิตสำนึกชุมชน และการสร้างความร่วมมือร่วมใจของชุมชนไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ
 ต่อไป
5. เพื่อให้เกิดตัวอย่างการดำเนินการพัฒนาชุมชนที่เป็นรูปธรรมจากการการนำทรัพยากรที่
 ชุมชนมีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนอย่างกว้างขวาง และยั่งยืน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถสร้างอาคารคลุมเตา และอาคารแสดงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โบราณคดีในท้องถิ่น
 ให้กับหลุมขุดที่ชุมชนได้ดำเนินการสำรวจ ขุดค้น และพัฒนาขึ้นในระดับหนึ่งแล้ว
2. สามารถสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าให้กับจังหวัดพะเยาได้เพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง
3. สามารถสร้างจิตสำนึกชุมชน และการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนาและ
 ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในด้านอื่นๆ ต่อไป จากการที่ชุมชนมีส่วนร่วมที่สำคัญในการศึกษา
 และจัดการทรัพยากร โบราณคดีของชุมชน
4. สามารถสร้างตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในการนำทรัพยากรชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คน
 ในชุมชนอย่างกว้างขวาง และยั่งยืน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ระดับจังหวัด	สภาวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา
	สำนักงานโยธาและผังเมือง
	องค์กร-หน่วยงาน-ส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง
	ฯลฯ

ในพื้นที่

1. เจ้าของโครงการ : ประชาคมหมู่บ้านบัว และชาวบ้านบัวทุกคน
2. นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการบุกค้นและฝึกทักษะชุมชนในการจัดการ
: ศศ. สายันต์ ไพโรชญางิจิตร อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผู้ประสานงาน : อ. ปัทมา สมิตะสิริ อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

งบประมาณค่าเนิกร

เรื่อง/กิจกรรม	จำนวน (บาท)	ผู้รับผิดชอบ
1. การสำรวจ บุกค้น และพัฒนาหลุม จุดแหล่งเตาเวียงบัว	-	ชาวบ้านบัว-เยาวชน-ผู้สูงอายุ บ้านบัวร่วมกันดำเนินการ และรับการ สนับสนุนจากโครงการวิจัย และนักศึกษาฝึกงาน(ธรรมศาสตร์)
2. หลังคาคลุมเตาชั่วคราว	8,412	เงินบริจาคซื้อวัสดุ โดยใช้แรงงานชาวบ้าน-เยาวชน-ผู้สูงอายุบ้านบัว นักศึกษาฝึกงาน(ธรรมศาสตร์) นักวิจัยโครงการฯ
3. อาคารคลุมเตา และอาคารแสดง โบราณวัตถุ -ข้อมูลเวียงบัว และส่วน กันน้ำซึมใต้ดิน	4,000,000	-เงินบริจาคจากผู้สนับสนุนทั่วไป -งบประมาณสนับสนุนจากจังหวัดพะเยา -อื่นๆ
4. กิจกรรมฝึกอบรมชาวบ้านที่สนใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเช่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มัคคุเทศก์ ที่พักนักท่องเที่ยว ฯลฯ	50,000	ชาวบ้านบัวที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรมจากวิทยากรภายนอก โดยใช้ เงินบริจาค หรืองบประมาณจากส่วนงานที่เกี่ยวข้อง
5. ประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทาง	50,000	เงินบริจาค หรืองบประมาณจากส่วนงานที่เกี่ยวข้อง
6. กิจกรรมเปิดตัวเวียงบัว และทดลอง จัดการท่องเที่ยวในชุมชน(สื่อมวล ชน/ผู้ประกอบการท่องเที่ยว/หัว หน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ)	100,000	เงินบริจาค หรืองบประมาณจากส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

โครงการ “การบูรณาการกิจกรรมการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรโบราณคดีชุมชน
แบบมีส่วนร่วม กิจกรรมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ - วัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

หลักการและเหตุผล

ชุมชนซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกันด้วยประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมกัน การมีวัฒนธรรมและการมีกิจกรรมร่วมกัน และได้ดำเนินชีวิตด้วยกันมาด้วยความปรองดองย่อมเกิดความผูกพัน และการร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีสายใยแห่งความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจ ซึ่งจะเป็นพลังผลักดันให้มีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนซึ่งประกอบอาชีพเกษตรและการหาของป่าเป็นหลักมาแต่ดั้งเดิมเป็นชุมชน ใกล้เมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ความหลากหลายในการประกอบอาชีพ ฯลฯ

แต่สภาพในปัจจุบันเนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ และการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อันเนื่องจากการมีมหาวิทยาลัยมาตั้งอยู่ในพื้นที่ประกอบกับการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ-การค้า ก่อให้เกิดความเจริญทางวัตถุต่าง ๆ ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งการใช้พื้นที่ สภาพสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของคนในชุมชน โดยมีตัวแปรด้านความอยู่รอดทางเศรษฐกิจครอบครัวยุคใหม่มีอิทธิพล ซึ่งส่งผลถึงพฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของชุมชนที่มีการสร้างค่านิยมและความสัมพันธ์แบบใหม่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลถึงความผูกพันที่มีต่อกัน และต่อชุมชนซึ่งมีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาซึ่งมักพบว่าไม่สามารถส่งผลที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้น

จากการดำเนินกิจกรรมเพื่อศึกษาและพัฒนาชุมชนในตำบลแม่กาตั้งแต่ปลายปี 2545 เป็นต้นมา ภายใต้โครงการ “ศึกษาและพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ได้พบว่าชุมชนหมู่บ้านบัวซึ่งได้มีโอกาสกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การได้รับความรู้เกี่ยวกับ โบราณคดีชุมชน วัฒนธรรมประเพณี อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการร่วมเวทีชุมชน การรับฟังการบรรยาย การศึกษาดูงาน การทดลองจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณี การร่วมกันสำรวจแหล่งโบราณคดีในชุมชน ก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของชุมชน ได้แก่

- การร่วมกันของชาวบ้านในการสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน
- การพัฒนาผู้นำ คัดคน ของเมือง(เวียง)โบราณ
- การสำรวจ ขุดค้น ขุดแต่ง เตาเผาเครื่องถ้วยโบราณ และการร่วมกันทำหลังคาคลุมเตาถึง 3 จุด
- การมีความสนใจและพยายามพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมขึ้นในชุมชน

ซึ่งนับจนถึงปัจจุบันพัฒนาการที่ก้าวขึ้นเป็นลำดับนี้หากมีการสนับสนุน ส่งเสริมในส่วนที่เกินกำลังที่ชุมชนจะดำเนินการ โดยลำพัง เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จเป็นรูปธรรม ในลักษณะของราษฎรร่วมรัฐ

โดยการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนในสิ่งจกัก่อให้เกิดผลอย่างยั่งยืน ในสิ่งที่เป็นประ โยชน์ในระยะยาว และตรงกับความต้องการของชุมชน น่าจะส่งผลให้เกิดประ โยชน์ทั้งการพัฒนาชุมชน โดยตรง และยังสามารถส่งผล ที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากการดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรมร่วมกัน และการสร้าง ประ โยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมขึ้นในชุมชน อีกทั้งยังสามารถสร้าง แหล่งเรียนรู้โบราณคดีทั้งการอนุรักษ์และการจัดการให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยชุมชนเอง ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่าง ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีในชุมชน ซึ่งชุมชนต่างๆ ส่วนใหญ่แล้วยังขาดความรู้ – การเห็น ความสำคัญ โดยเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่ใส่ใจ ไม่ดูแลรักษา หรือมีการแสวงประ โยชน์ในทางที่ไม่เหมาะสม โดยควรมีการดำเนินการดังนี้

1. การสนับสนุนด้าน โครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเตาที่ค้นพบ เพื่อสนับสนุนการเป็นแหล่งเรียนรู้โบราณคดี ชุมชน เนื่องจากแหล่งเตาเผาโบราณ 3 แหล่ง ตลอดจนและคูน้ำ คันดิน เวียงบัว อยู่ในพื้นที่ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงใน ฤดูฝน และขาดสาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่การพัฒนาเส้นทางถนนสาธารณูปโภค ไฟฟ้า-น้ำ บริเวณแหล่งเตาเผา
2. การศึกษาข้อมูลด้าน โบราณคดีที่เป็นรูปแบบในหลักฐาน โบราณวัตถุที่พบ เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ การพัฒนา และการจัดทำข้อมูลประวัติศาสตร์- โบราณคดี ให้ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่กา ในลักษณะการมีส่วนร่วม ของชุมชน

-เวทีความรู้ด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรแก่ชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสู่ความสามารถใน การใช้เครื่องมือบันทึกข้อมูลแบบต่างๆ การจัดทำบัญชีและทะเบียนวัตถุ การจำแนกแยกแยะประเภทข้อมูลทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ในชุมชน การรักษา การดูแลรักษา การจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชน

-การศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนที่แหล่ง โบราณคดีในชุมชน โดยชุมชนเอง

-การศึกษาข้อมูลทางโบราณคดีของชุมชนเพื่อกำหนดอายุ และความสมบูรณ์ในการสร้างสมมติฐาน ข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชน

-การบูรณะแหล่งเตาเผาที่มีการสำรวจขุดค้น โดยชุมชน

3. การส่งเสริมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริมอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว และเศรษฐกิจของชุมชนจากคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่

-การอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประเภทการขับร้อง พิณรำและศิลปะหัตถกรรม สำหรับงานพิธีกรรมต่างๆ

-การส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งในเรื่องที่มีความสามารถดำเนินการ อยู่แล้ว เช่นการจักสาน ทอผ้า และเรื่องใหม่เช่นการปั้นดินเผา

การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้การอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากร โบราณคดี ตลอดจนข้อมูลด้านประวัติ- ศาสตร์- โบราณคดีในชุมชน การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ-วัฒนธรรม สามารถบูรณาการเข้าด้วยกันและก่อประ โยชน์เป็นรูปธรรม ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียว ของชุมชนให้อำนวยประ โยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เกิดผลพลอยได้ทางเศรษฐกิจ และเป็นตัวอย่าง ในการให้การเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการจัดทำ โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่จำเป็นในแหล่ง โบราณคดีที่ชุมชนร่วมศึกษาลำปาง และขุดค้น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ผู้ที่สนใจที่สามารถเข้าถึง และเรียนรู้ได้อย่างสะดวก
2. เพื่อให้มีการศึกษา รวบรวมข้อมูล ไปสู่การจัดทำข้อมูล หรือแผนที่ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ของเวียงบัวกับแหล่ง โบราณคดีและประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลแม่กา และจังหวัดพะเยาอย่างถูกต้อง เป็นระบบ
3. เพื่อให้การเรียนรู้แก่ชุมชนตำบลแม่กาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนอย่างถูกต้อง สามารถเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนใกล้เคียง และชุมชนอื่นที่สนใจได้เรียนรู้
4. เพื่อให้มีการบูรณะ และรักษาแหล่งเตา ที่ลำปาง และขุดค้น โดยชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป
5. เพื่อให้มีการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนมีการส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน

เป้าหมาย

บ้านบัว (เวียงบัว) พัฒนาชุมชนให้พร้อม เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน สามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกิจกรรมดังกล่าว กิจกรรมการอนุรักษ์-ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในชุมชน

ตำบลแม่กา สร้างการเรียนรู้แก่ชุมชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีในชุมชน สามารถใช้เครื่องมือบันทึกข้อมูลแบบต่าง ๆ การจัดทำบัญชีและทะเบียนวัตถุ การจำแนกแยกแยะประเภทข้อมูลทาง โบราณคดี และประวัติศาสตร์ในชุมชน การรักษา การดูแลรักษา การจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชน มีการร่วมกันจัดทำข้อมูล โบราณคดี และประวัติศาสตร์ชุมชน โดยคนในชุมชนเอง

จังหวัดพะเยา เกิดแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมที่มีคุณค่าแห่งใหม่ ขึ้นในจังหวัด

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1	เวทีข้อมูลการศึกษา อนุรักษ์ และจัดการ โบราณคดีชุมชนเวียงบัว สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนชาวบ้านบัว และผู้แทนชุมชนที่สนใจจาก 17 หมู่บ้านของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ขั้นตอนที่ 2	การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องของเวียงบัว หมู่บ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
ขั้นตอนที่ 3	การจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึก และพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมในการศึกษา อนุรักษ์ และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน โดยชุมชน

- ขั้นตอนที่ 4 ร่วมวางแผนการศึกษา รวบรวมข้อมูล และจัดทำแผนที่แหล่งโบราณคดี ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
- ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมข้อมูลในการศึกษาและพัฒนา สรุปและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ

ระยะเวลาดำเนินงาน

12 เดือน (มิถุนายน 2548 - พฤษภาคม 2549)

องค์กรที่รับผิดชอบ (คณะทำงาน)

1. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา
2. มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
3. องค์กรปกครองท้องถิ่น/ท้องถิ่น หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
4. คณะกรรมการท่องเที่ยวหมู่บ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
5. ฯลฯ

แผนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 6 แผนงาน 17 กิจกรรม คือ

1. แผนงานจัดเตรียมโครงการ
 - 1.1 ประชุมคณะทำงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 1.2 ประชุม ชุมชน-กรรมการท่องเที่ยวบ้านบัว และผู้แทนชุมชนตำบลแม่กา เพื่อนำเสนอข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานในโครงการ
2. แผนงานจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในพื้นที่แหล่งเรียนรู้โบราณคดีเตาเผาเวียงบัว
 - 2.1 การจัดสร้างถนนลูกรังบดอัด
 - 2.2 การต่อกระแสไฟฟ้า/น้ำ
3. แผนงานศึกษาข้อมูล โบราณคดีและประวัติศาสตร์ตำบลแม่กาโดยชุมชน
 - 3.1 จัดการประชุมคณะกรรมการศึกษาข้อมูล โบราณคดีและประวัติศาสตร์ตำบลแม่กา
 - 3.2 เวทีให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรชุมชนเดือนละ 1 ครั้ง (รวม 9 ครั้ง)
 - 3.3 การปฏิบัติงานภาคสนามในการเรียนรู้ อนุรักษ์ และการนำเสนอข้อมูลการศึกษา จัดการทรัพยากร โบราณคดี ประวัติศาสตร์ชุมชนของคณะกรรมการศึกษาข้อมูล โบราณคดีและประวัติศาสตร์ตำบลแม่กา
 - 3.4 คณะทำงานศึกษา และเยี่ยมชมแหล่ง โบราณคดี ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจในชุมชน
 - 3.5 เวทีวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำแผนที่ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ตำบลแม่กา
4. แผนงานอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชุมชนบ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

- 4.1 เวทีวิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งอาชีพ ที่ชุมชนต้องการอนุรักษ์ฟื้นฟู
- 4.2 กิจกรรมอบรมและฝึกปฏิบัติศิลปวัฒนธรรมตามข้อ 4.1
- 4.3 กิจกรรมลานวัฒนธรรม เพื่อเป็นเวทีนำเสนอศิลปวัฒนธรรม อาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม ในตำบลแม่กา (5 ครั้ง)
5. แผนงานส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
 - 5.1 จัดการอบรม และฝึกปฏิบัติอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
 - 5.2 เวทีระดมความคิดแผนการผลิต จำหน่าย เผยแพร่ ฯลฯ ในอาชีพเกี่ยวเนื่องฯที่ได้รับการส่งเสริม
6. แผนงานสรุป และรายงานผลการดำเนิน โครงการ
 - 6.1 ประชุม คณะผู้ดำเนินการเดือนละ 1 ครั้ง
 - 6.2 สรุปและวิเคราะห์ผลการดำเนิน โครงการคณะกรรมการ 2 ครั้ง (4 เดือน/ครั้ง)
 - 6.3 จัดทำรายงานการดำเนินงานตาม โครงการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถจัดทำ โครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคที่จำเป็นในแหล่งโบราณคดีเคาเวียงบัว
2. สามารถให้การเรียนรู้แก่ชุมชนตำบลแม่กาเกิดความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรโบราณคดีชุมชน ได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ
3. สามารถดำเนินการศึกษา กำหนดอายุ และจัดทำแผนที่ข้อมูล โบราณคดีและประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลแม่กาได้อย่างครอบคลุม ถูกต้อง ชัดเจน คมหลักวิชาการ โบราณคดี
4. สามารถดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมขึ้นในชุมชนบ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
5. มีการดำเนินกิจกรรมด้านการบูรณะแหล่งเตาที่ได้มีการสำรวจ ขุดค้น โดยชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน
6. สามารถทำให้ชุมชนเป็นแบบในการนำกิจกรรมด้าน โบราณคดีชุมชน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม เป็นเครื่องมือ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

ตัวชี้วัด

1. เจริญปริมาณ

- 1.1 จัดทำถนนลูกรังบดอัดระยะทาง 1,800 เมตร ลานจอดรถ ขนาด 200 ตร.ม.และจัดทำสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำ ยิงพื้นที่แหล่งเคาเวียงบัว
- 1.2 มีผู้แทนชุมชนตำบลแม่กาจาก 18 ตำบลร่วมในกิจกรรมเรียนรู้ อนุรักษ์ และศึกษาข้อมูลด้าน โบราณคดี-ประวัติศาสตร์ชุมชนอย่างน้อย 50 คน และสามารถสร้างแผนที่ โบราณคดี-ประวัติ

ศาสตร์ชุมชนตำบลแม่กา

- 1.3 ชุมชนหมู่บ้านในตำบลแม่กาสามารถสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นอย่างน้อย 3 หมู่บ้าน
 - 1.4 จัดทำข้อมูลด้านโบราณคดี และประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลแม่กาได้อย่างครอบคลุม ทั้ง 18 หมู่บ้าน
 - 1.5 ศึกษาข้อมูลโบราณคดี อายุแหล่งเตาเวียงบัว และมีคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมด้านการบูรณะเตาเวียงบัวที่จุดค้น ณ หมู่บ้านบัว
 - 1.6 ชุมชนบ้านบัวมีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม ที่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างน้อย 3 ผลิตภัณฑ์
 - 1.7 มีการศึกษาดูงานด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน และ/หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อย 20 ครั้ง
2. **เชิงคุณภาพ**
- 2.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจ และ จิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ อย่างยั่งยืนจากโบราณคดีชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และอาชีพที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม
 - 2.2 เกิดสำนึกร่วมของชุมชนคนตำบลแม่กาจากการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ การจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน และการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน

โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในตำบลแม่กา
โดยการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์
และจัดการทรัพยากรโบราณคดีชุมชน
หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ความเป็นมาและความสำคัญ

หมู่บ้านบัวเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 18 หมู่บ้านของตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ห่างจากเมืองพะเยาทางทิศใต้ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร โดยเข้าทางหมู่บ้านแม่กาหลวงที่ถนนพหลโยธินสายพะเยา-ลำปาง ลึกเข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือน 124 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 505 คน ประกอบด้วยผู้ที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานจากหลายจังหวัด ทั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แทบทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักในการทำการเกษตรด้วยการเพาะปลูกข้าว และพืชไร่ชนิดต่างๆ เกือบตลอดปี การขายผลผลิตเป็นไปในลักษณะที่ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคา ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 17,224 บาท คนในวัยทำงาน(อายุระหว่าง 18-50 ปี) เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของชุมชน (ประมาณร้อยละ 58) มีการเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกหมู่บ้านทั้งในและต่างจังหวัด คนวัยทำงานที่มีการศึกษามักออกไปประกอบอาชีพและตั้งหลักแหล่งที่อื่นและกลับมาร่วมประเพณีที่สำคัญของครอบครัวและหมู่บ้านเป็นครั้งคราวเช่นประเพณีรดน้ำดำหัว ประเพณีเลี้ยงผีซึ่งยังมีการยึดถือเป็นความเชื่อในชุมชน ฯลฯ

ที่ผ่านมาชุมชนมีปัญหาในการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมในด้านหนึ่งด้านใดร่วมกันทั้งในลักษณะของการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของชุมชน เนื่องจากความจำเป็นเรื่องการทำมาหากินและภูมิหลังที่แตกต่างกัน จากการศึกษาศักยภาพชุมชนในงานวิจัยของ ปัทมา สมิตะสิริ, 2546 พบว่าชุมชนบ้านบัวมีศักยภาพในหลายด้านที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างจิตสำนึกชุมชน ซึ่งอาจส่งผลถึงการสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ ต่อไป ศักยภาพเหล่านั้นได้แก่การมีแหล่งโบราณคดีชุมชน(โดยพบร่องรอยคูเวียงโบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยชามจำนวนมาก และแหล่งที่คาดว่าจะเป็แหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยพะเยา) ภูมิปัญญาของชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสาน ภูมิปัญญาด้านดุริยศิลป์ประเภทดนตรีพื้นบ้าน การทอผ้า วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่ยังคงวัฒนธรรมการช่วยแรงงาน ความเชื่อและประเพณีการเลี้ยงผีต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าชุมชน และสภาพพื้นที่ซึ่งเป็นเนินเขา - ลำห้วย - ตาน้ำ(น้ำจืด) ตลอดจนถึงศักยภาพด้านการคมนาคมที่มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับภายนอก

ซึ่งในบรรดาศักยภาพหลากหลายที่ได้พบนั้นด้าน โบราณคดีเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากได้พบทั้งสภาพพื้นที่ซึ่งยังคงสภาพเวียงแฝด 2 เวียง มีรูปร่างคล้ายใบโพธิ์หรือดอกบัว และ รูปร่างสี่เหลี่ยม ขนาด 400 x 800 เมตร และ 400 x 600 เมตรเชื่อมต่อกัน โดยมีร่องรอยคูน้ำคันดิน 2 ชั้น ที่มีเส้นทางเชื่อมต่อกัน (หมู่บ้านบัวปัจจุบันตั้งอยู่ระหว่างเวียงทั้ง 2 ส่วน) ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมาก ประเภทเศษเครื่องถ้วยชาม ไห เครื่องใช้ประเภทโลหะฯลฯ และจากการสำรวจพื้นที่ยังพบร่องรอยที่เชื่อได้ว่าเป็นเตาเผาโบราณหลายแห่ง ... ในการดำเนินโครงการวิจัยดังกล่าวซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา โดยการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร โบราณคดีของชุมชน ในวิธีการหลาย หลายรูปแบบ ได้แก่

1. การจัดทำประวัติโบราณวัตถุและพุดคุยให้ผู้ที่ครอบครองในชุมชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการรักษาโบราณวัตถุไว้ในชุมชน โดยคณะผู้ดำเนินโครงการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีชุมชน
2. การนำผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะนักวิจัยชุมชนในงานวิจัยระยะที่ 2 เรื่อง “การศึกษาและ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนฯ” โดยรับผิดชอบการศึกษาข้อมูลด้าน โบราณคดีชุมชน
3. การจัดเวทีให้ความรู้ ระดมความคิด และเสวนาเกี่ยวกับ โบราณวัตถุในชุมชนหลายครั้ง
4. การประชุมระดมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่พบ โบราณวัตถุในชุมชน
5. การจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบัว
6. การนำผู้แทนชุมชน ไปเรียนรู้ และศึกษาดูงานการจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน โดยคนในชุมชน ที่บ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน
7. การนำผู้แทนชุมชน และเยาวชนไปศึกษาดูงานและเรียนรู้ ในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงรายเชียงใหม่ และจังหวัด เชียงราย รวม 3 ครั้ง
8. การร่วมสำรวจ และพัฒนาแหล่ง โบราณคดีในชุมชนของชาวบ้านและนักวิชาการ
9. การทดลองจัดงานลานวัฒนธรรม การจัดการประชุมเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ สกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) และรับผู้เข้าร่วมประชุมในลักษณะการพักค้างในชุมชน
10. การขุดค้นสำรวจเตาเผาโบราณเวียงบัว 2 แห่ง ในหมู่บ้าน

ซึ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนในหลายเรื่องจากเดิมที่ชาวบ้านไม่สนใจ ไม่ให้ความสำคัญกับ โบราณวัตถุจนทำให้มีการนำ โบราณวัตถุออกนอกพื้นที่เป็นจำนวนมากเป็นเวลากว่า 30 ปีมาแล้ว ทั้งในลักษณะของการขอ (พระ/ข้าราชการ/นักการเมือง) การให้เพื่อเป็นการตอบแทน(ทำดีด้วย/เอาของมาให้ช่วยเหลือเรื่องการเงิน/อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ) การซื้อ การจ้างขุด (ให้ค่าแรงเป็นรายวัน) การนำออกไปโดยอ้างว่าเป็นการนำไปเพื่อศึกษา-วิจัยต่างๆ มาเป็นการที่

1. ชาวบ้านให้ความสำคัญ เห็นคุณค่า ห่วงแหนและร่วมกันรักษา โดยเฉพาะได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันดูแลพื้นที่ซึ่งคาดว่าเป็นแหล่งเตาไม่ให้มีการทำลายเพิ่มเติม (เป็นพื้นเกษตร)
2. มีการดำเนินจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น โดยใช้แรงงานและวัสดุก่อสร้างจากการร่วมบริจาคของคนในชุมชน มีการบริจาคสิ่งของเพื่อจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์
3. การร่วมกันดำเนินการขุดค้นแหล่งเตาเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อจัดทำให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถส่งผลต่อการสร้างความสำคัญของพื้นที่ในเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่สำคัญคือจะก่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนและผู้สนใจ และยังส่งผลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมขึ้นในชุมชน ช่วยให้มีการสืบสานด้านภูมิปัญญา ด้านต่างๆ ที่ชุมชนมีและถูกละเลยมานาน ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรด้านอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลต่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดจิตสำนึกชุมชน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนต่อไป ซึ่งน่าจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้การขุดค้นสำรวจและอนุรักษ์แหล่งเตาเผาบ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาเป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์และ โบราณคดีของชุมชน นักวิชาการ และผู้สนใจ
2. เพื่อให้จังหวัดพะเยามีสถานที่รูปธรรมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม-โบราณคดี ซึ่งดำเนินการ โดยเริ่มต้นจากศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่มาสร้างประโยชน์แก่คนในชุมชนอย่างกว้างขวาง และยั่งยืน
3. เพื่อเกิดพื้นที่รูปธรรมของจังหวัดพะเยาที่กระบวนกรสร้างจิตสำนึกและมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชน เป็นเครื่องมือในการเพิ่มจิตสำนึกชุมชน และการสร้างความร่วมมือร่วมใจของชุมชนไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถขุดค้น สำรวจ อนุรักษ์ และนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแหล่งเตาเผาเวียงบัว หมู่บ้านบัว ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
2. มีข้อมูลสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม-โบราณคดี โดยชุมชนมีส่วนร่วมที่สำคัญในการศึกษา และจัดการทรัพยากร โบราณคดีชุมชนอย่างยั่งยืน
3. สามารถสร้างจิตสำนึกชุมชน และการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่อย่างกว้างขวาง และยั่งยืน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. เจ้าของโครงการ : ประชาคมหมู่บ้านบัว และชาวบ้านบัวทุกคน
2. นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญอำนวยความสะดวกและฝึกทักษะชุมชนในการจัดการ
: ผศ. สายันต์ ไพเราะฉายจิตร อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผู้ประสานงาน : อ. ปัทมา สมิตะสิริ อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

กำหนดการดำเนินงาน

กำหนดเวลา	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
ต.ค. 2547	สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งเตา/รูปแบบ- ลวดลาย/สี/ลักษณะดิน เครื่องปั้นบ้านบัว(เตาเวียงบัว)	คณะทำงานท่องเที่ยวหมู่บ้านบัว/ คณะกรรมการวัฒนธรรมหมู่บ้านบัว โดยมี ผศ.สายันต์ ไพเราะฉายจิตร /อ.ปัทมา สมิตะ สิริ / คณะนักวิจัยชุมชน / สล่าท้องถิ่น เป็นที่ ปรึกษา และสนับสนุน
ธ.ค. 2547 – ม.ค. 2548	ดำเนินเรื่อง และประสานงานเพื่อขออนุญาตขุดค้น	-เจ้าของโครงการ (ชาวบ้านบัว) โดยการให้คำปรึกษาของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผศ.สายันต์ ไพเราะฉายจิตร และประสานงานโดย อ.ปัทมา สมิตะสิริ
มี.ค.-พ.ค. 2548	-ดำเนินการขุดค้นแหล่งเตาเวียงบัว -จัดทำหลังคาชั่วคราว	เจ้าของโครงการ โดยการควบคุม ดูแลของ ผศ.สายันต์ ไพเราะฉายจิตร
เม.ย. 2548	-การจัดทำทะเบียนข้อมูล โบราณวัตถุ -จัดพิพิธภัณฑ์ชุมชนของหมู่บ้าน(ตัวอาคารดำเนินการ แล้ว) -จัดทำศูนย์ข้อมูล โบราณคดีชุมชนเพื่อการศึกษาแก่ ผู้สนใจ -อบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และข้อมูล โบราณคดีแก่ชาวบ้านบัว ผู้นำชุมชนแม่กา -จัดเวทีชุมชนตำบลแม่กา เพื่อกำหนดแนวทางการ ท่องเที่ยวของตำบลแม่กา เชื่อม โยงกับจังหวัดพะเยา และจังหวัดใกล้เคียง	เจ้าของโครงการในการสนับสนุนจาก -โครงการวิจัย (ทุน สกว.) -โครงการฝึกงานนักศึกษาคณะสังคม สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ -องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา -องค์การบริหารส่วนจังหวัด -จังหวัดพะเยา ร่วมด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
พ.ค. 2548 เป็นต้นไป	เปิดให้บุคคลภายนอก ศึกษา-เยี่ยมชม	เจ้าของโครงการ (ชาวบ้านบัว)

งบประมาณ

เรื่อง/กิจกรรม	จำนวน(บาท)	ผู้รับผิดชอบ(ตามความคาดหมาย)
1. หลังคา และป้ายชั่วคราว	15,000	เงินบริจาคและการหารายได้ของคณะผู้ดำเนินการจัดซื้ออุปกรณ์ โดยชาวบ้านบัวและนักศึกษาฝึกงานร่วมใช้แรงงานดำเนินการ
2. แรงงานในการขุดค้น	-	ชาวบ้านบัวดำเนินการ ร่วมกับ นักศึกษามหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรที่สนใจ
3. อบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์และข้อมูล โบราณคดีชุมชน ตลอดจนเตรียม ความพร้อมด้านต่างๆ ในการ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ ตำบลแม่กา	20,000	-โครงการวิจัยและพัฒนาฯ (สกว.) -องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา -ผู้เชี่ยวชาญประจำโครงการ ผศ.สายนต์ ไพเราะญัตร์
4. โครงสร้างถาวรอาคาร คลุมเตา ป้ายบอกทาง และอาคาร พิพิธภัณฑ์ ถาวร	อยู่ในระหว่าง ประมาณราคา	-จังหวัดพะเยา -เงินบริจาคจากผู้สนับสนุนทั่วไป -บงฯ สนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น (อบต./อบจ.) -เงินบริจาคจากองค์กรธุรกิจเอกชน
5. กิจกรรมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม การอบรมและพัฒนาอาชีพ เกี่ยวเนื่อง	-	-โครงการวิจัยและพัฒนาฯ (สกว.) -จังหวัดพะเยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. โครงการฟื้นฟูพัฒนาสร้างเสริมอาชีพในชุมชนเวียงบัว

2. สอดคล้องกับ

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตราที่ 46, 69,81

2.2 สนองนโยบาย ยุทธศาสตร์เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

3. หลักการและเหตุผล

แหล่งโบราณคดีเวียงบัว หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมือของสถาบันการศึกษา บุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและต่างพื้นที่ รวมทั้งองค์กรท้องถิ่น และชุมชนเจ้าของพื้นที่ ในลักษณะของการสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างสำนึกด้านการอนุรักษ์แก่ประชาชนในพื้นที่ จนกระทั่งในปัจจุบันชาวบ้านเวียงบัว เกิดความเข้มแข็งและมีจิตสำนึกร่วมของชุมชน โดยมีการร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน สำรวจขุดค้นแหล่งเตาเผาโบราณ พร้อมทั้งจัดทำอาคารคลุมชั่วคราว มีการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ และฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม ฯลฯ ขึ้นในชุมชน

จังหวัดพะเยา จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชน โดยได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาอาชีพ ทำการฝึกอบรมเครื่องปั้นดินเผาและส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์จะเป็นการสร้างคุณค่าแหล่งโบราณคดี และเกิดการอนุรักษ์ และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดได้ในส่วนหนึ่งด้วย

4. วัตถุประสงค์

4.1 เพื่อเผยแพร่ความสำคัญของเมืองโบราณเวียงบัว เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงโบราณคดี ประวัติศาสตร์

4.2 เพื่อให้ความรู้ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน

4.3 เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดพะเยา

4.4 เพื่อให้ความรู้ สร้างจิตสำนึก และกำหนดกติการ่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี ชุมชน การพัฒนาชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว สร้างความพร้อมในการดูแลต้อนรับ นักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวในชุมชน

5. เป้าหมาย

5.1 สร้างความรู้และจิตสำนึก และการร่วมดำเนินการศึกษา รวบรวมข้อมูลด้านการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีแก่ชุมชน

5.2 เยาวชน ประชาชน หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 3 ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

5.3 ส่งเสริมให้เกิดอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

6. วิธีดำเนินงาน

- 6.1 ศึกษา ค้นคว้า สืบค้น ข้อมูลชุมชนตามเป้าหมาย
- 6.2 สร้างความเข้าใจในโครงการกับชุมชน โดยใช้สื่อ จดหมายข่าว และเสวนากับชุมชน
- 6.3 จัดทำโครงการเสนอเพื่อขออนุมัติ
- 6.4 ประสานงานกับชุมชนเพื่อเตรียมการให้ความรู้ อบรมชุมชน
- 6.5 จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ด้านช่างปั้นดินเผา
- 6.6 จัดประชาสัมพันธ์ แผ่นป้ายแนะนำสถานที่ ทำป้ายโฆษณาแหล่งโบราณคดี

7. กิจกรรมที่จะดำเนินการ

- 7.1 ศึกษา สืบค้น ข้อมูล ร่วมกับชุมชนเวียงบัว หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 3
- 7.2 จัดอบรมเยาวชน ประชาชน ในการจัดทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผา หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 3
- 7.3 ประสานงานร่วมกับชุมชนเพื่อดำเนินการฝึกอบรมอาชีพ
- 7.4 จัดทำสื่อ ผนังรณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- 7.5 จัดทำแผ่นป้ายโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แหล่งโบราณคดี

8. ระยะเวลาการดำเนินงาน ระหว่างเดือน กรกฎาคม – กันยายน 2548

กิจกรรม	เดือน		
	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน
1. จัดเตรียมข้อมูลเบื้องต้น และดำเนินเรื่องขออนุมัติโครงการ	* * * *		
2. เตรียมหลักสูตรการอบรมฝึกอาชีพเครื่องปั้นดินเผา		* * * *	
3. ดำเนินการอบรมอาชีพเครื่องปั้นดินเผา			* *
4. ดำเนินการจัดจ้างทำแผ่นป้าย และสื่อประชาสัมพันธ์		* *	

9. งบประมาณ

จังหวัดพะเยา งบประมาณ C.E.O. ประจำปีงบประมาณ 2548

- 9.1 จัดอบรม ฝึกอาชีพเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 250,000 บาท
 - 9.2 จัดทำแผ่นป้าย และสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีเวียงบัว จำนวน 50,000 บาท
- รวมทั้งสิ้น 300,000 บาท
(สามแสนบาทถ้วน)
ถ้วนจ่ายจริงทุกรายการ

หมายเหตุ : รายละเอียดตามเอกสารแนบ

10. หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

- 10.1 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา
- 10.2 มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

11. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 11.1 ทำให้ชุมชนเป็นแบบในการนำกิจกรรมด้าน โบราณคดีชุมชน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ – วัฒนธรรม
- 11.2 ทำให้แหล่ง โบราณคดีเวียงบัว และหมู่บ้านบัว เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากร โบราณคดีโดยคนในชุมชน
- 11.3 ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพ และสร้างรายได้จากกิจกรรมที่สืบเนื่องจากการอนุรักษ์แหล่ง โบราณคดีในชุมชน

ผู้เสนอ โครงการ

.....

ผู้เห็นชอบโครงการ

.....

ผู้อนุมัติโครงการ

.....

งบประมาณค่าใช้จ่าย (รวมทั้งสิ้น 300,000 บาท)

9.1 ในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการฟื้นฟูพัฒนาสร้างเสริมอาชีพในชุมชนเวียงบัว

หมวด	รายการ	จำนวนเงิน
ค่าตอบแทน	1. ค่าตอบแทนวิทยากรผู้บรรยาย รวมทุกท่าน 30 ชั่วโมง × 600 บาท	18,000 บาท
รวม	2. ค่าตอบแทนนักศึกษาระดับ ป.โท ผู้ช่วยสอน ภาคปฏิบัติ 4 คน 10 วัน × 700 บาท	28,000 บาท
46,000 บาท	ต่อวันต่อคน	
ค่าใช้จ่าย	1. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ การใช้สถานที่และอุปกรณ์ค่าตอบแทนบุคคลากร และ	30,000 บาท
รวม	ค่าสาธารณูปโภค ที่ต้องชำระให้ทางมหาวิทยาลัย 10 วัน วันละ 3,000 บาท	
134,000 บาท	2. ค่าอาหาร 200 บาท × ผู้เข้าอบรม 20 คน × 10 วัน	40,000 บาท
	3. ค่าที่พัก 500 บาท (พักห้องละ 2 คน) × 10 คืน	50,000 บาท
	4. ค่าเดินทาง ค่าจ้างเหมารถรับจ้าง 1,500 บาท × 2 คัน × 3 วัน	9,000 บาท
	5. ค่าเดินทางและที่พัก ของวิทยากรรับเชิญ (เชียงใหม่)	5,000 บาท
ค่าวัสดุ	1. ค่าดินปืนและดินหล่อประมาณ 500 kg	10,000 บาท
รวม	2. ค่าปูนปลาสเตอร์ 200 kg	4,000 บาท
70,000 บาท	3. ค่าน้ำเกลือ และสารเคมีอื่น ๆ	4,000 บาท
	4. ค่าเชื้อเพลิงในการเผาผลิตภัณฑ์	2,000 บาท
	5. ค่าอุปกรณ์ การปฏิบัติการปั้นดินเผา	50,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	250,000 บาท

9.2 จัดทำแผ่นป้าย และสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีเวียงบัว

หมวด	รายการ	จำนวนเงิน
ค่าจ้าง	1. ค่าจ้างนักศึกษาจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์	2,000 บาท
	2. ค่าจ้างจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์	5,000 บาท
	3. ค่าจ้างจัดทำป้าย	
	- ขนาด 1.80 x .60 ม. จำนวน 5 ป้าย x 4,400 บาท	22,000 บาท
	- ขนาด 1.00 x 1.50 ม. จำนวน 2 ป้าย x 4,500 บาท	9,000 บาท
	- ขนาด .50 x .50 ม. จำนวน 6 ป้าย x 2,000 บาท	12,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	50,000 บาท

หมายเหตุ : งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดอบรม ฝึกอาชีพเครื่องปั้นดินเผาจำนวน 250,000 บาท
ค่าจัดทำแผ่นป้าย และสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีเวียงบัว จำนวน 50,000 บาท

กำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาสร้างเสริมอาชีพในชุมชนเวียงบัว

ระหว่างวันที่ 19-30 กันยายน 2548

ณ ห้องปฏิบัติการเซรามิก สาขาอุตสาหกรรมเซรามิก สำนักวิชาวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สัปดาห์ที่ 1 เน้นเรื่องการเตรียมดิน การทดสอบดิน และการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เป็นหลัก

19 กันยายน 2548	
9.00-10.00	ผู้เข้าอบรมเดินทางมาถึงมหาวิทยาลัย เข้าที่พักและลงทะเบียน
10.30-12.00	พิธีเปิด และรับฟังบรรยายเรื่อง ผลิตภัณฑ์เซรามิกและกระบวนการผลิต
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30	ปฏิบัติ : การเตรียมเนื้อดินปั้น และการทดสอบสมบัติของดิน
20 กันยายน 2548	
8.30-12.00	ปฏิบัติ : การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ แบบบีบ และแบบขด
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30	ปฏิบัติ : การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ แบบแผ่น และแบบพิมพ์กด
21 กันยายน 2548	
8.30-12.00	ปฏิบัติ : การนวดดินด้วยมือ และการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30	ปฏิบัติ : การนวดดินด้วยเครื่องนวดดิน และการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน
22 กันยายน 2548	
8.30-12.00	ปฏิบัติ : การเผาผลิตภัณฑ์ด้วยเตาแก๊ส เเทนนิคการวัดและควบคุมอุณหภูมิ
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30	ปฏิบัติ : การทำแม่พิมพ์หล่อด้วยปูนปลาสเตอร์
23 กันยายน 2548	
8.30-12.00	ปฏิบัติ : การเตรียมน้ำดินหล่อ และการเทหล่อ
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30	สรุปงาน ปัญหาในการผลิต และอุปสรรคที่พบจากการอบรมในสัปดาห์แรก
24 กันยายน 2548	
8.30-12.00	ปฏิบัติ : ฝึกฝนการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ตามความสนใจ
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30	ปฏิบัติ : ฝึกฝนการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ตามความสนใจ

ฉบับที่ 2 เน้นเรื่องการเคลือบ โดยเฉพาะการเคลือบซีเมนต์ การเผาเคลือบ แนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิก และแนวคิดในการวางแผนธุรกิจ

26 กันยายน 2548	
8.30-10.00	รับฟังบรรยาย เรื่อง เคลือบเซรามิก (ความสำคัญ ชนิด และองค์ประกอบ)
10.30-12.00	ปฏิบัติ : การเตรียมเคลือบ การเตรียมเอน โภบ และการทดสอบเคลือบ
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-14.30	ปฏิบัติ : การเตรียมเคลือบ การเตรียมเอน โภบ และการทดสอบเคลือบ
15.00-16.30	รับฟังบรรยาย เรื่อง แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิก (อ.สมลักษณ์)
27 กันยายน 2548	
8.30-12.00	ปฏิบัติ : เผาเคลือบผลิตภัณฑ์ และทำการออกแบบเซรามิกของบ้านบัว
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.00	ปฏิบัติ : นำเสนองานที่ออกแบบเป็นรายกลุ่ม (ผศ.ดร.สุนันทา และอ.พลวัฒน์ เป็นผู้ประเมินและให้ข้อชี้แนะ)
15.00-16.30	วางแผนการผลิตภายในกลุ่ม
28 กันยายน 2548	
8.30-12.00	ปฏิบัติ : ทำการขึ้นรูปเซรามิกตามที่ออกแบบไว้
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30	ปฏิบัติ : ทำการขึ้นรูปเซรามิกตามที่ออกแบบไว้
29 กันยายน 2548	
8.30-10.00	ปฏิบัติ : ทำการเผาผลิตภัณฑ์ที่ได้ขึ้นรูปไว้
10.30-12.00	รับฟังบรรยาย เรื่อง การทดสอบผลิตภัณฑ์ ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารเที่ยง
13.00-16.30	รับฟังบรรยาย เรื่อง การทำแผนธุรกิจเบื้องต้น (หรือ เรื่องบรรจุภัณฑ์)
30 กันยายน 2548	
8.30-9.30	นำผลิตภัณฑ์ออกจากเตา
10.00-12.00	สรุปงาน ปัญหาในการและอุปสรรคที่พบของการอบรม ปิดปี
12.00-13.00	พักรับประทานอาหารเที่ยง
13.00-15.00	เดินทางกลับ จ.พะเยา โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ : วันที่ 25 กันยายน 2548 ศึกษาฐานการผลิตเครื่องปั้นดินเผาโรงงานผลิตเครื่องปั้นในจังหวัดเชียงราย

โครงการศึกษาและพัฒนาแหล่งโบราณคดีเวียงบัว
หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

1. หลักการและเหตุผล

จากการดำเนินการศึกษาและพัฒนาแหล่ง โบราณคดีเวียงบัวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมนับแต่ปี พ.ศ.2545 โดยมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยาเป็นต้นมา ได้เกิดความร่วมมือจาก สถาบันการศึกษา หน่วยงาน บุคคลต่างๆ องค์กรท้องถิ่น และชุมชนเจ้าของพื้นที่ ที่ร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดผลด้านการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ การร่วมแรงร่วมใจจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน การพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวของชุมชน และที่สำคัญยิ่งคือการร่วมศึกษาขุดค้นแหล่ง โบราณคดีภายใต้การดูแลของผู้เชี่ยวชาญ โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ โดยชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมคือสร้างแหล่งเรียนรู้ จากผลการขุดค้นแหล่งเตาเผาโบราณ 2 เตา และบริเวณที่พบเศษเครื่องถ้วย 1 แห่ง ซึ่งมีเครื่องถ้วยเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งเตาเวียงบัวซึ่งคาดว่าจะมีอายุประมาณ 700-900 ปี มีการสำรวจแนวกำแพงเมือง โบราณที่มีสภาพเวียงแฝด 2 เวียง พบซากวัด เจดีย์ และบริเวณที่คาดว่าจะเป็แหล่งเตาเผาอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากได้มีการสนับสนุนด้าน โครงสร้างจำเป็น การศึกษาศักยภาพตามวิชาการ โบราณคดีในด้านปริมาณและคุณภาพ การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ในชุมชนให้กว้างขวางและเข้มแข็งยิ่งขึ้น และการประชาสัมพันธ์ซึ่งเกินกำลังที่ชาวบ้านจะดำเนินการด้วยตนเอง จะส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ การอนุรักษ์และก่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้โบราณคดีที่สำคัญ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง และยั่งยืน ที่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัด และกลุ่มจังหวัดอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์

- 2.1สำรวจศักยภาพแหล่ง โบราณคดีในภาพรวม และจัดทำผังเขต โบราณสถานเวียงบัว
- 2.2บูรณะแหล่ง โบราณคดี(เตาเผาและบริเวณที่พบเครื่องถ้วย)ที่มีการขุดค้นแล้ว
- 2.3จัดสร้างอาคารคลุมเตาและระบบรักษาแหล่ง โบราณคดีที่มีการขุดค้นแล้ว
- 2.4สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่ออนุรักษ์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม
- 2.5ประชาสัมพันธ์แหล่ง โบราณคดีเวียงบัว
- 2.6สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เวียงบัวพร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็น

3.เป้าหมาย

- 3.1ศึกษาและจัดทำผังแหล่งโบราณสถานเวียงบัวโดยหลักวิชาการ โบราณคดี
- 3.2ดำเนินการบูรณะเตาเผาและบริเวณที่พบเครื่องถ้วยที่ขุดพบแล้ว 3 จุด
- 3.3สร้างอาคารคลุมเตาและจัดทำระบบรักษาแหล่งโบราณคดีที่ขุดพบแล้ว 3 จุด
- 3.4สร้างเครือข่ายชาวบ้าน และเยาวชนอนุรักษ์โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม ตำบลแม่กา
- 3.5จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีเวียงบัว 2 จุด
- 3.6สร้างอาคารพิพิธภัณฑเวียงบัวพร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็น 1 จุด

4.ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน

- ขั้นตอนที่ 1 เวทีเรียนรู้ ให้ข้อมูล และสร้างความเข้าใจการดำเนินงานตามโครงการ
- ขั้นตอนที่ 2 สำรวจ ขุดตรวจ วิเคราะห์ศักยภาพแหล่งโบราณคดี
- ขั้นตอนที่ 3 บูรณะและจัดสร้างอาคารคลุมเตาพร้อมทั้งระบบรักษาแหล่งโบราณคดีที่ขุดค้นแล้ว
- ขั้นตอนที่ 4 จัดทำป้าย และสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีเวียงบัว
- ขั้นตอนที่ 5 สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่ออนุรักษ์โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมตำบลแม่กา
- ขั้นตอนที่ 6 จัดทำแผนผังสังเขปเขตโบราณสถานและรายงานการศึกษาแหล่งโบราณคดีเวียงบัว
- ขั้นตอนที่ 7 สร้างอาคารพิพิธภัณฑเวียงบัวพร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็น
- ขั้นตอนที่ 8 สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

5.ระยะเวลาดำเนินงาน

ปีงบประมาณ 2549-2550

งบประมาณ 2549 ดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1-6

งบประมาณ 2550 ดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 7-8

6.หน่วยงาน/บุคคลที่รับผิดชอบ

- 6.1หอจดหมายเหตุจังหวัดพะเยา
- 6.2สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา
- 6.3สำนักงานศิลปากรที่ 7 น่าน
- 6.4องค์กรปกครองท้องถิ่น/ท้องถิ่น ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
- 6.5มหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
- 6.6คณะกรรมการท่องเที่ยวหมู่บ้านบัว ค.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
- 6.7ผู้เชี่ยวชาญด้าน โบราณคดีชุมชน (ผศ.สายันต์ ไพรชาญจิตร)

7.งบประมาณ

- 7.1การจัดเวทีเรียนรู้ ให้ข้อมูล และสร้างความเข้าใจการดำเนินงานตาม โครงการ รวม 50,000 บาท
- วิทยากร/การเดินทาง 30,000 บาท
 - ค่าใช้จ่ายสื่อ-สื่อในการจัดเวที 20,000 บาท
- 7.2สำรวจ ชุมตรวจ วิเคราะห์อายุ จัดทำรายงานและจัดทำแผนผังสังเขปแสดงที่แหล่งโบราณคดีเวียงบัว รวม 985,000 บาท
- สำรวจ พื้นที่ 500 ไร่ x 1,500 บาท = 750,000 บาท
 - ชุดตรวจทาง โบราณคดี 12 ชุด (ขนาด 2 x 2 x 1.5 ม.) x 6,000 บาท = 72,000 บาท
 - วิเคราะห์อายุตัวอย่าง โบราณวัตถุ 5 ตัวอย่าง x 25,000 บาท = 125,000 บาท
 - จัดทำรายงาน และแผนผังสังเขป 38,000 บาท
- 7.3บูรณะและจัดสร้างอาคารคลุมเตาพร้อมทั้งระบบรักษาแหล่ง โบราณคดีที่ขุดค้นแล้ว 3 จุด รวม 700,000 บาท
- จัดสร้างอาคารคลุมเตา 500,000 บาท
 - บูรณะเตาเผาที่ขุดค้นไว้แล้ว 200,000 บาท
- 7.4จัดทำป้าย และสื่อประชาสัมพันธ์แหล่ง โบราณคดีเวียงบัว รวม 185,000 บาท
- ป้ายบอกทางขนาดใหญ่ (ทางหลวง) 2 ป้าย x 15,000 บาท = 30,000 บาท
 - ป้ายข้อมูลแหล่ง โบราณคดี 3 ป้าย x 15,000 บาท = 45,000 บาท
 - สื่อนิทรรศการข้อมูลแหล่ง โบราณคดีเวียงบัว 2 ชุด x 20,000 บาท = 60,000 บาท
 - แผ่นพับข้อมูลแหล่ง โบราณคดีเวียงบัว 5,000 ชุด x 10 บาท = 50,000 บาท
- 7.5สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่ออนุรักษ์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมตำบลแม่กา 50,000 บาท
- 7.6สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เวียงบัวพร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็น 1 ชุด รวม 8,000.000 บาท
- 7.7สรุปและรายงานผลการดำเนินงานตาม โครงการ 100 ชุด x 300 บาท = 30,000 บาท

8.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 8.1สามารถสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ และทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนาแหล่ง โบราณคดีเวียงบัว
- 8.2สามารถสำรวจ ชุมตรวจ วิเคราะห์อายุ จัดทำรายงานและจัดทำแผนผังสังเขปแสดงที่แหล่ง โบราณคดีเวียงบัวอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โบราณคดี
- 8.3สามารถดำเนินการบูรณะเตาเผา-บริเวณที่พบเครื่องถ้วย และสร้างอาคารคลุมเตาพร้อมทั้ง ระบบรักษาแหล่ง โบราณคดีที่ขุดพบแล้ว
- 8.4สามารถดำเนินการประชาสัมพันธ์แหล่ง โบราณคดีเวียงบัวให้เป็นที่รู้จักทั่วไป
- 8.5สามารถดำเนินการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เวียงบัวพร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็น 1 ชุด

โครงการ

เวทีชุมชน “ศึกษา ทิศทาง และอนาคต ในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้”

หลักการและเหตุผล

นับจากปี พ.ศ.2545 ทีมมหาวิทยาลัยธนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ได้เริ่มศึกษาศักยภาพชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาอย่างเป็นรูปธรรม และพบศักยภาพเด่นของชุมชน ในด้าน ทรัพยากร-ธรรมชาติ โบราณสถาน-โบราณวัตถุ สังคม-วัฒนธรรม อาชีพ-ศิลปหัตถกรรม สภาพภูมิศาสตร์-การคมนาคม ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ ได้มีการพัฒนาต่อเนื่องตลอดมาโดยความร่วมมือของบุคคล หน่วยงานต่างๆทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น ทำให้ตำบลแม่กาเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งโบราณคดี ที่สำคัญของจังหวัดพะเยา และกลุ่มจังหวัดล้านนา ได้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการรักษา และส่งเสริมคุณค่าด้านต่างๆที่ชุมชนมีอยู่ซึ่งปรากฏให้เห็นของชาวบ้านบ้านบัวเช่น การร่วมกันในการสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน ดำรวจขุดค้นแหล่งเตาเผาโบราณ พัฒนาคูน้ำคันดินบริเวณเวียงโบราณ การจัดทำถังคาถุมเศที่ขุดพบ การฟื้นฟูกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม-งานศิลปหัตถกรรม และเตรียมชุมชนเพื่อพร้อมรับการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ

ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาตำบลแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้ที่สามารถเกิดผลอันวชิระ โชนน์ แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนเจ้าของพื้นที่อย่างยั่งยืน จึงสมควรที่จะ ได้มีการจัดเวทีชุมชนขึ้นเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และร่วมกันวิเคราะห์ถึงศักยภาพ ทิศทาง และอนาคตของตำบลแม่กาในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้โบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ให้มีความชัดเจน เหมาะสม และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อนำเสนอข้อมูลการศึกษาศักยภาพชุมชนตำบลแม่กาเพื่อการท่องเที่ยว และเรียนรู้ (ด้าน โบราณคดีชุมชน ด้านวัฒนธรรมประเพณี-การประกอบอาชีพ และค่านอกในพื้นที่ป่า)
- 2.เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอแนวทาง-ขอบเขต การสนับสนุนชุมชนตำบลแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้
- 3.เพื่อให้ประชาชนในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้
- 4.เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นแนวทางในการพัฒนาตำบลแม่กาแก่บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5.เพื่อการมีส่วนร่วมในการทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชน (เน้นสื่อมวลชน) ตำบลแม่กา

เป้าหมาย

1. มีการร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ในการกำหนดทิศทาง และรูปแบบการพัฒนาตำบลแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. มีการนำเสนอ และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ของชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้
3. เกิดกลุ่มทางสังคมของชุมชนตำบลแม่กา ที่เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการศึกษา และ/หรือพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ประสานงานหน่วยงานร่วมดำเนินการจัดเวทีชุมชน
2. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรม เชิญชวนบุคคลและหน่วยงานร่วมนำเสนอข้อมูลในเวทีชุมชน
3. รวบรวมข้อมูล และจัดเตรียมสื่อเพื่อนำเสนอข้อมูลการศึกษาใน โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา”
4. จัดเตรียมสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ เอกสาร และการอำนวยความสะดวกอื่นๆ แก่ผู้เข้าร่วมเวทีชุมชน
5. รวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชนเสนอแก่ชุมชนตำบลแม่กา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. การประชุมเพื่อเตรียมการทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลแม่กา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
 - จังหวัดพะเยา
 - สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา
 - สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)
 - มหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
 - สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดพะเยา
 - องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา และองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ใกล้เคียง และพื้นที่มีแหล่งโบราณคดีในพื้นที่
 - สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา
 - กรมศิลปากร
 - มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
 - โรงเรียน/วัดในตำบลแม่กา

2.ผู้แทนชุมชนตำบลแม่กา

- ผู้แทนจากกลุ่มผู้สูงอายุ / เยาวชน / ประชาคม / สมาชิก อบต. / แม่บ้าน / ผู้ใหญ่บ้าน จาก 18 หมู่บ้าน
- คณะกรรมการท่องเที่ยวหมู่บ้านบัว เจ้าของพื้นที่แหล่งคาเฟ่เวียงบัว และชาวบ้านบัว
- ประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม

3.บุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนิน โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ค.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา”

- คณะที่ปรึกษาโครงการ
- ผู้เชี่ยวชาญที่สนับสนุนการดำเนินโครงการ
- คณะนักวิจัยชุมชน และนักศึกษาช่วยงาน
- นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ธรรมศาสตร์ นเรศวร ที่เข้าร่วม / สนใจการดำเนินโครงการ

กำหนดการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรม	ธันวาคม	มกราคม
1.ประสานงานหน่วยงานร่วมดำเนินการจัดเวทีชุมชน	*	
2.ประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรม เชิญชวนบุคคลและหน่วยงาน ร่วมนำเสนอข้อมูลในเวทีชุมชน		* * * *
3.รวบรวมข้อมูล และจัดเตรียมสื่อเพื่อนำเสนอข้อมูลการศึกษาใน โครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ค.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา”	* * * *	
4.จัดเตรียมสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ เอกสาร และการอำนวยความสะดวกอื่นๆ แก่ ผู้เข้าร่วมเวทีชุมชน		*
5.รวบรวมข้อมูลจากเวทีชุมชนเสนอแก่ชุมชนตำบลแม่กา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		*
6.การประชุมเพื่อเตรียมการทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลแม่กา		*

หมายเหตุ : 1.กำหนดการจัด เวทีชุมชน วันอังคารที่ 24 มกราคม 2548 เวลา 9.00-12.00 น.

2.กำหนดการ ประชุมเพื่อเตรียมการทดลองจัดการท่องเที่ยววันอังคารที่ 24 มกราคม 2548 เวลา 13.00-16.00 น.

งบประมาณ งบประมาณการดำเนินโครงการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)

- 1.การจัดทำสื่อ เอกสารประกอบการประชุม และการประชาสัมพันธ์
- 2.อาหารและเครื่องดื่มผู้เข้าร่วมเวทีชุมชน และการประชุม
- 3.การบันทึกข้อมูล และจัดทำรายงานข้อมูลจากเวทีชุมชน

ผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการ

- 1.คณบดีวิจัยโครงการ “การศึกษาและพัฒนากองทุนท้องถิ่นเชิงนิเวศโดยชุมชน ค.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา”
- 2.สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.สามารถนำเสนอข้อมูลการศึกษาศักยภาพชุมชนตำบลแม่กาที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเรียนรู้ในชุมชน จากโครงการ“การศึกษาและพัฒนากองทุนท้องถิ่นเชิงนิเวศโดยชุมชน ค.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา” แก่ชุมชน
- 2.ประชาชนในชุมชนตำบลแม่กา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบข้อมูล และมีโอกาสร่วมเสนอข้อมูล-ความเห็นในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้
- 3.ได้ข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตำบลแม่กาแก่นักคิด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4.สามารถทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลแม่กา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 5.สามารถรวบรวมกลุ่มทางสังคมของชุมชนตำบลแม่กา ที่เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการศึกษา และ/หรือพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ

การประชุม

การวางและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนตำบลแม่กา

วันที่ 10 สิงหาคม 2548
ณ ห้องประชุมจอมทอง ศาลากลางจังหวัดพะเยา

จัดโดย สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา
กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ทิศทางการพัฒนาภาคเหนือ

เขตพัฒนาเมืองชายแดน
พื้นที่ที่สนับสนุนธุรกิจพิเศษกรณี น่าน พะเยา
เขตพัฒนาเมืองชายแดนห้วยโก๋น
พื้นที่ที่สนับสนุนของบุรีรัมย์
พื้นที่เมืองหลัก ที่น่าน อุ้มผาง และเมืองบริวาร
ภาคอินโดจีน
เขตจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม
นครสวรรค์ ที่จิตร และที่มุกดาหาร

เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม

เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม
เขตพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนพม

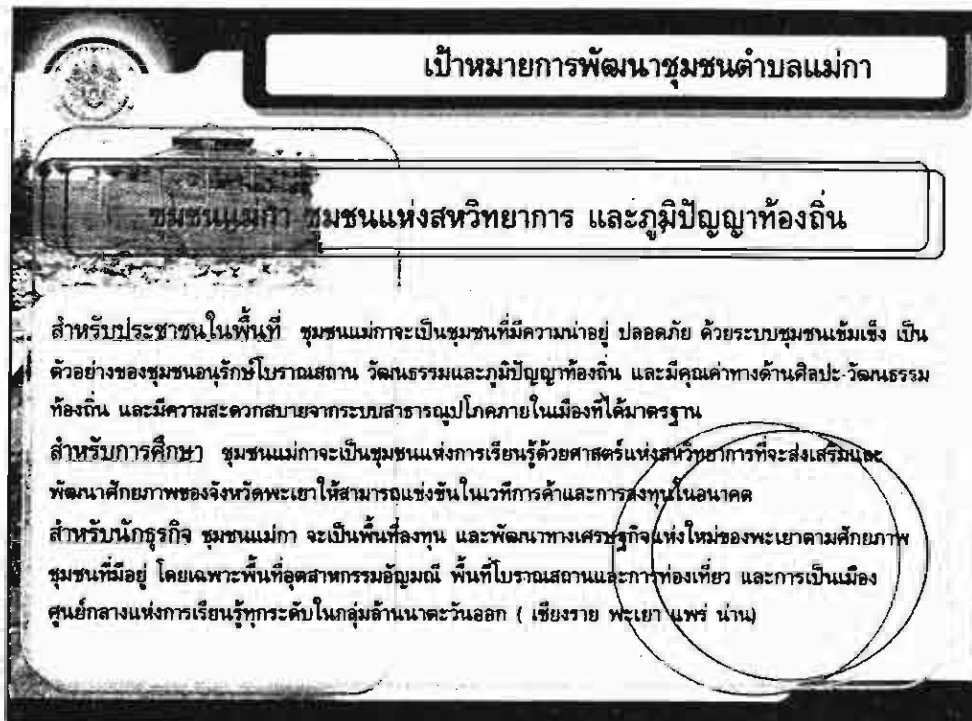

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตำบลแม่กา

จัดทำโดย สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา
กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

โครงการวางผังเมืองรวมชนบทพะเยาเป็นแม่กาและน่านปี ๒๕๖๑-๒๕๖๕

เป้าหมายการพัฒนาชุมชนตำบลแม่กา

ชุมชนแม่กา ชุมชนแห่งสหวิทยาการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับประชาชนในพื้นที่ ชุมชนแม่กาจะเป็นชุมชนที่มีความน่าอยู่ ปลอดภัย ด้วยระบบชุมชนเข้มแข็ง เป็นตัวอย่างของชุมชนอนุรักษ์โบราณสถาน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีคุณค่าทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น และมีความสะอาดสบายจากระบบสาธารณสุขปลอดภัยภายในเมืองที่ได้มาตรฐาน

สำหรับการศึกษา ชุมชนแม่กาจะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยศาสตร์แห่งสหวิทยาการที่จะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของจังหวัดพะเยาให้สามารถแข่งขันในเวทีการค้าและการลงทุนในอนาคต

สำหรับนักธุรกิจ ชุมชนแม่กา จะเป็นพื้นที่ลงทุน และพัฒนาทางเศรษฐกิจแห่งใหม่ของพะเยาตามศักยภาพชุมชนที่มีอยู่ โดยเฉพาะพื้นที่อุตสาหกรรมอัญมณี พื้นที่โบราณสถานและกาท่องเที่ยว และการเป็นเมืองศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ทุกระดับในกลุ่มล้านนาตะวันออก (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน)

การพัฒนาชุมชนเมืองโบราณ วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเด็นการพัฒนา : การอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถาน

การอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถาน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- การวาง Zoning plan ใน Comprehensive Plan (Master plan) และการวางผังย่าน
- การทำผังเฉพาะ Specific Plan (Urban design และ Land scape Design)
- การทำ Action plan ของเมือง, Facility plan
- การควบคุมอาคาร สี ความสูง และลักษณะอาคารที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น
- สำรวจและศึกษาพื้นที่เพื่อหาแนวเขตโบราณสถานที่ชัดเจน
- หาแนวทางการพัฒนาพื้นที่โบราณสถานที่ได้เด่นชัด และสามารถแข่งขันกับสภาพแวดล้อม

เป้าหมายการพัฒนาชุมชนตำบลแม่กา

ประเด็นการพัฒนา : การอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถาน

การอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถาน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ในเขตเมืองมีการควบคุมกำหนดบริเวณ รถวิ่ง และพื้นที่พัฒนาอย่างชัดเจน เพื่อให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และในกรณีจังหวัดจะเสนอเป็นมรดกโลกควรมีการจัดทำผังเฉพาะด้วย
- ในเขตชุมชนมีการส่งเสริม การทำอุตสาหกรรมอัญมณีในชุมชน ในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือน

แนวคิดการวางผังเมืองรวมชุมชนตำบลแม่กา

จัดโดย สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา
กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

โครงการวางผังเมืองรวมชุมชนเพื่อพะเยาเป็นเมืองน่าอยู่ ตามยุทธศาสตร์จังหวัดพะเยา

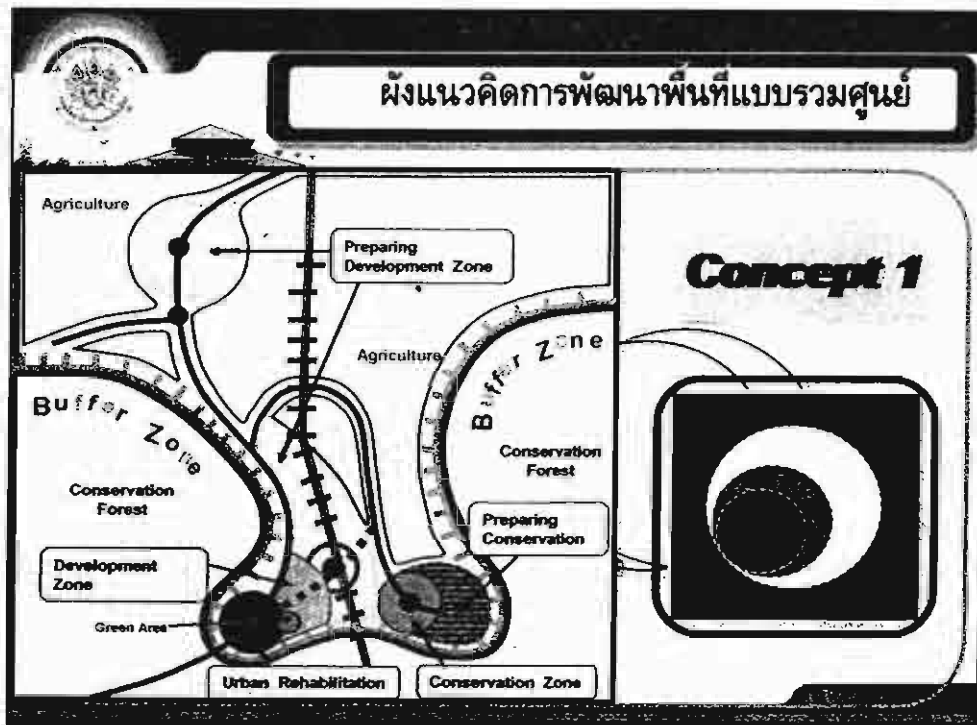
ผังแนวคิดการวางผังชุมชนตำบลแม่กา

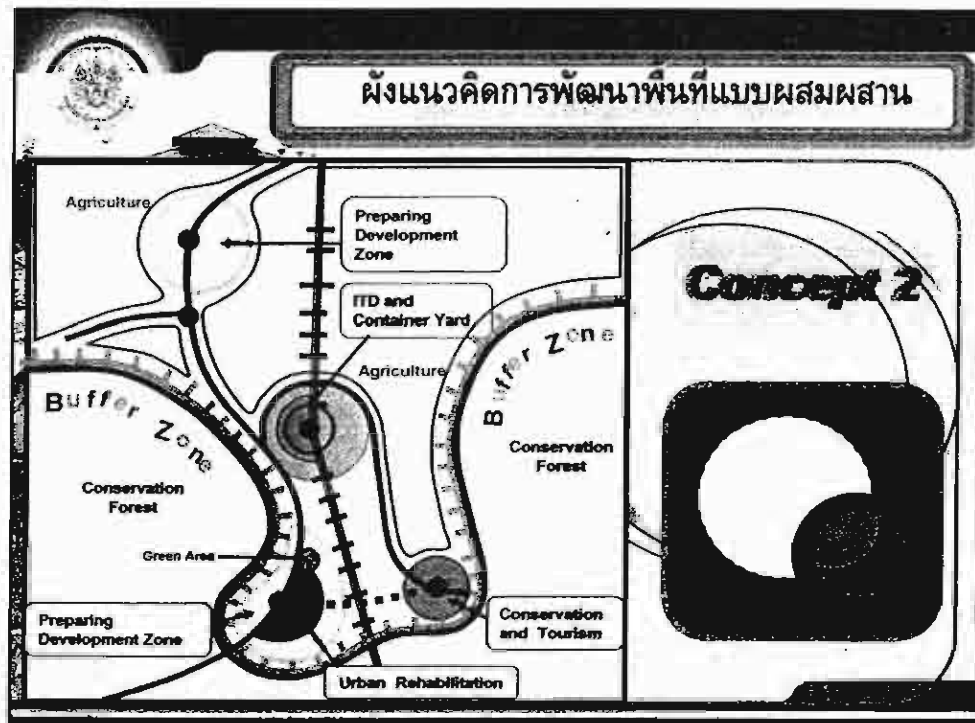

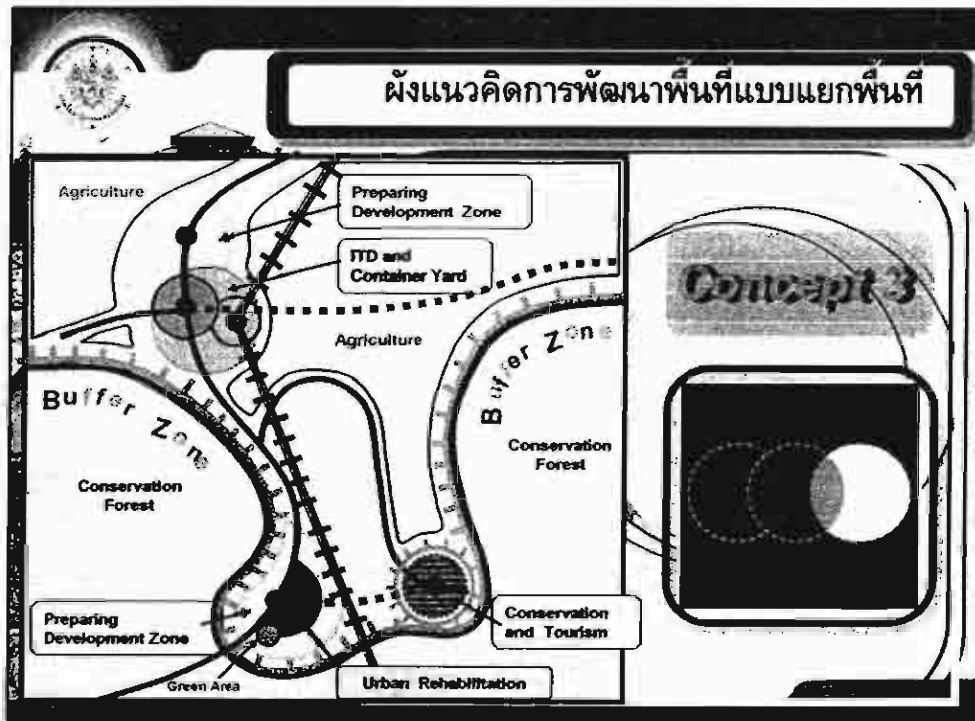
การพัฒนาแบบวงกลม

การพัฒนาแบบผสมผสาน

การพัฒนาแบบแยกพื้นที่

ข้อเสนอโครงการ (ฉบับปรับปรุง 10 เมษายน 2549)

1.ชื่อโครงการ

โครงการศึกษาและพัฒนาแหล่งโบราณคดีและชุมชนท้องถิ่นเวียงบัว
หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

2.ผู้เสนอโครงการ

2.1นางปัทมา สมิตะสิริ อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

ความสนใจ/ความเชี่ยวชาญพิเศษ(ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ)

-การศึกษา เพื่อการพัฒนา และแก้ปัญหาชุมชน โดยศึกษาภาพชุมชน

งานวิจัยที่ได้รับทุนในรอบ 3 ปี

-การศึกษาศึกษาภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน

ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา (2545-2546 ทุน มหาวิทยาลัยนเรศวร)

-การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา (2547-2549 ทุน สนง.กองทุนสนับสนุนการวิจัย)

-ฟื้นฟูพัฒนาสร้างเสริมอาชีพในชุมชนเวียงบัว (2548 ทุน งบประมาณผู้ว่าฯบูรณาการ C.E.O.)

2.2 รศ.สาขันธ์ ไทราชอาณาจักร อาจารย์ประจำภาควิชาการพัฒนาชุมชน

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความสนใจ/ความเชี่ยวชาญพิเศษ

-โบราณคดีเครื่องถ้วยโบราณในประเทศไทย

-การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และการพัฒนาโบราณคดีชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

งานวิจัยที่ได้รับทุนในรอบ 3 ปี

-การวิจัยเชิงปฏิบัติการ พัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่น

ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน (2545-2547 ทุน สถาบันไทยคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

-กระบวนการเรียนรู้ และจัดการความรู้ของชุมชน : กรณีศึกษาด้านการจัดการศิลปวัฒนธรรม
และภูมิปัญญาท้องถิ่น (2548 ทุน สนง.กองทุนสนับสนุนการวิจัย/สนง.กองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพ)

-ทุนวิจัยเขียนเอกสารทางวิชาการด้านการจัดการทรัพยากรทาง โบราณคดี-ทรัพยากรวัฒนธรรม

จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์/วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า

สนง.กองทุนสนับสนุนการวิจัย/สนง.กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ)

3.ความเป็นมาและความสำคัญ

จากการดำเนินงานเพื่อศึกษาและพัฒนาตำบลแม่กาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านนิเวศ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม อย่างยั่งยืนภายใต้ศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ ที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องนับแต่ปี พ.ศ.2545 โดยการริเริ่มดำเนินการจาก มหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา สถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ได้เกิดองค์ความรู้และการพัฒนาชุมชนตำบลแม่กาในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาและพัฒนาแหล่งโบราณคดีเวียงบัว หมู่บ้านบัว จากความร่วมมือของบุคคลหน่วยงานต่างๆ สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะจากการฝึกงานของนักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2548 และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากองค์กรท้องถิ่น และชุมชน ที่ก่อให้เกิดผลอย่างชัดเจน ในการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี การร่วมแรงร่วมใจจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชน การพัฒนากิจกรรมและอาชีพที่เกี่ยวข้องขึ้น ในชุมชน ซึ่งสามารถสรุปถึงความเป็นมาและความสำคัญในด้านการดำเนินงานที่ผ่านมา(3.1) ผลที่เกิดขึ้น(3.2) แนวทางการดำเนินงานที่จะทำต่อไป(3.3)ได้ดังนี้

3.1 การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้ดำเนินการ ในลักษณะของการวิจัย-พัฒนาเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ใน 5 ด้านที่เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรม ได้แก่การศึกษาศักยภาพด้าน

- ทรัพยากรธรรมชาติ
- โบราณสถาน-โบราณวัตถุ
- สังคม-วัฒนธรรม
- อาชีพ-ศิลปหัตถกรรม
- สภาพภูมิศาสตร์และเส้นทางการคมนาคม

ระยะที่ 2 การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ดำเนินการวิจัย และพัฒนาศักยภาพ 3 ด้านที่สำคัญ เพื่อนำมาเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนา

กิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้น ในชุมชน ในลักษณะการดำเนินการร่วมกับนักวิจัยชุมชน (ชาวบ้าน)

ประเด็นที่ศึกษาได้แก่

- นกในพื้นที่ป่า
- โบราณคดีชุมชน
- วัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพในรอบปี

ระยะที่ 3 ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรพัฒนา องค์กรเอกชน และผู้เชี่ยวชาญ

เพื่อวิจัยและพัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 (ทุนมหาวิทยาลัยธนเรศวร 2545-2546 จำนวน 50,000 บาท)

- สามารถรวบรวมข้อมูล ศักยภาพชุมชน ตำบลแม่กา ในประเด็นที่กำหนดไว้ในการศึกษา
- สรุป และวิเคราะห์ความต้องการและทิศทางของชุมชนในการที่จะพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- นำข้อมูลศักยภาพชุมชนสู่เวทีชุมชน เพื่อตรวจสอบ และให้ชุมชนเกิดการรับรู้ และตระหนักในความสำคัญของศักยภาพท้องถิ่น และร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาชุมชน

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 (ทุน สกว.2547-2549 จำนวน 300,000 บาท)

- สามารถรวบรวมข้อมูลศักยภาพที่สำคัญ 3 ด้าน ตามที่กำหนดเป็นเป้าหมายการการศึกษาวิจัย
- ดำเนินการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน และสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกทั้งในชุมชน และสู่ภายนอกด้วยวิธีการต่างๆ
- เตรียมความพร้อมของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านนิเวศ-ประวัติศาสตร์-วัฒนธรรม-โบราณคดี โดยการจัดตั้งกลุ่มเยาวชน และกลุ่มชาวบ้านเพื่อดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ เช่น

*การสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน

*การสำรวจ และพัฒนาแนวกำแพงเมืองโบราณเวียงบัว 2 เวียง (คูน้ำ คันดิน)

*สำรวจ ขุดค้น ขุดแต่ง เสาเผาเครื่องถ้วยโบราณ และทำหลังชั่วคราวคลุมเสา 3 แห่ง

*มีความสนใจและพยายามฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่องกับภูมิปัญญา ศักยภาพ และวัฒนธรรมชุมชน เช่นการทำเครื่องปั้นดินเผา ทอผ้า จักสาน การแปรรูปอาหารจากผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน

-เกิดความร่วมมือของนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่างๆ สถา(ช่าง)-ผู้เชี่ยวชาญในศิลปพื้นบ้าน และบุคคลทั่วไปที่สนใจร่วมศึกษา และสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ

-เกิดความสนใจจากหน่วยงานระดับจังหวัด เช่นสำนักงานวัฒนธรรม หอจดหมายเหตุ

สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่สนใจจะสนับสนุน ส่งเสริมชุมชนในด้านต่างๆ

-เกิดองค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูล โบราณคดีชุมชน มีพัฒนาการของชาวบ้าน ในชุมชนเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ธรรมชาติที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพด้าน โบราณคดี และวัฒนธรรมของชุมชน

-มีการจัดทำผังเมืองรวมตำบลแม่กา โดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร โบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน

การดำเนินงานในระยะที่ 3 (ปัจจุบัน...เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการ
ดำเนินการตามสถานการณ์ ซึ่งยังไม่มีภาระดำเนินงานอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานใด)

- สร้างความเข้าใจ และความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงาน และบุคคลต่างๆ ที่สนใจเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามศักยภาพชุมชนมี ในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากหมู่บ้านบัว และจะขยายไปในหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลแม่กา (กำลังดำเนินการศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจหมู่บ้านบัว ด้วยข้อมูลเศรษฐกิจครัวเรือน ทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน)
- วางรากฐาน สร้างความเข้าใจกับองค์กรชุมชนตำบลแม่กาเพื่อศึกษา อนุรักษ์ พัฒนาและสร้างแหล่งเรียนรู้โบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชนตำบลแม่กา โดยจะเริ่มการสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ และเยาวชน
- ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนในการศึกษา และ โครงสร้างพื้นฐานซึ่งเกินกำลังที่ชาวบ้านจะช่วยตนเองได้ ภายใต้เงื่อนไขที่สอดคล้องกับการสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร โบราณคดี และวัฒนธรรม โดยชุมชน

3.3 แนวทางการดำเนินงานที่จะทำต่อไป

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาซึ่งใช้เวลา ประมาณ 3-4 ปี ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่สร้างให้ชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในศักยภาพที่มีอยู่ เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากศักยภาพที่ชุมชนมี และจากการร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของชุมชน โดยเฉพาะเรื่อง โบราณคดีและวัฒนธรรมชุมชน ที่ รศ.สาธิต ไพโรชญางิจิตรี ผู้เชี่ยวชาญด้าน โบราณคดีเครื่องถ้วยโบราณ ได้ช่วยสนับสนุนองค์ความรู้โดยร่วมกับนักวิจัยชุมชนในโครงการวิจัย นักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาช่วยงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยนเรศวร และชาวบ้าน ดำเนินการสำรวจ ขุดค้น พบแหล่งเตาเผาโบราณ 2 เตา และบริเวณที่ทิ้งเศษเครื่องถ้วย 1 แห่ง ที่มีเครื่องถ้วยเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งเตาเวียงบัวซึ่งจากการตรวจสอบอายุเตาจากเศษถ่านที่พบในหลุมเตาพบว่า มีอายุเกือบ 700 ปี (ซึ่งคาดว่าน่าจะตรงกับสมัยพระยาการเมือง)

มีการสำรวจแนวกำแพงเมืองโบราณที่มีสภาพเวียงแฝด 2 เวียง พบซากวัด เจดีย์ และบริเวณที่คาดว่าจะเป็นแหล่งเตาเผาอีกเป็นจำนวนมาก โดยที่ปัจจุบันได้เปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แก่ผู้สนใจทั่วไป ซึ่งมีคณะนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมก็ได้ศึกษามีการจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรมขึ้นในหมู่บ้านบัวแล้ว 3 ครั้ง มีการดูแลต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมเยือนร่วมกันของชุมชน โดยจัดการและอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่ผู้มาเยี่ยมชมจากคณะกรรมการท่องเที่ยวหมู่บ้านบัว และเจ้าของพื้นที่ ซึ่ง ได้ขุดพบแหล่งเตา

โดยที่ รศ.สาขันต์กล่าวถึงความเป็นเอกลักษณ์ ที่น่าสนใจของแหล่งเตาเวียงบัวว่า “อยู่ที่การทำ ลวดลายบนภาชนะจากการใช้แม่พิมพ์กดประทับเป็นรูปแบบต่างๆ ตรงกลางที่ด้านใน ก่อนเคลือบทับ ลายสำคัญที่พบได้แก่ปลารู สิงห์ ช้าง ดวงอาทิตย์ ถ้ำนาค ลายก้านขดผสมลายปลา ลายนกยูง ฯลฯ ซึ่ง สื่อให้เห็นความรู้สึกลึกซึ้งในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับจักรวาลและธรรมชาติของช่างปั้น ในสมัยนั้น ... น่าจะ เป็นแหล่งเตาที่มีอายุเก่าแก่พอๆ กับแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีสัตนาตย์ และอาจจะเก่าก่อนแหล่งเตาที่ เมืองน่าน เวียงกาหลง สันกำแพง หรือแม้แต่แหล่งเตาอื่นๆ ในล้านนา” ซึ่งหากได้มีการศึกษาศึกษาภาพ ของพื้นที่ในแง่ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดีตามหลักวิชาการ โบราณคดีในด้านปริมาณและคุณภาพ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น มีการสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ในชุมชนให้เข้มแข็งและกว้างขวางยิ่งขึ้น มีการสนับสนุน ด้านโครงสร้างที่จำเป็น มีการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีการ ดำเนินงานด้านประชาสัมพันธ์ และ ให้การสนับสนุนการสร้างอาชีพเสริมแก่ชุมชนจากการที่มีผู้คนเข้า เยี่ยมชม ที่บางเรื่องอาจกินกำลังชาวบ้านจะดำเนินการด้วยตนเอง แหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดีแห่งนี้ น่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถองค์ความรู้ กระแสการอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และอาจ เป็นแบบอย่างการอนุรักษ์แก่ชุมชนอื่นๆ จังหวัดพะเยาที่มีแหล่ง โบราณคดีในชุมชนเป็นจำนวนมาก จน สร้างให้จังหวัดพะเยาเป็นแหล่งรักษาสมบัติ และ ให้การเรียนรู้ทางโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม ล้านนา และประเทศชาติ ที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน อย่างยั่งยืนด้วย

4. บทสรุป

การดำเนินงานวิจัย-พัฒนาที่ผ่านมาในตำบลแม่กา ได้ดำเนินการในลักษณะของการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การตั้งประเด็นการศึกษา ไปจนถึงข้อสรุปของการวิจัย ... ข้อมูล ข้อค้นพบจากการ วิจัยทุกด้าน และแนวทางการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ได้รับการเปิดเผยในเวทีสาธารณะในชุมชน และผ่าน การสื่อสารกับชุมชนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ผลที่เกิดขึ้นคือชุมชนได้เรียนรู้ และตระหนักถึงศักยภาพที่ ตนเองมีอยู่ บางหมู่บ้านเช่นที่หมู่บ้านบัวเริ่มมีการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่ชุมชนมีในแนวทาง ความยั่งยืนและพอเพียง โดยการสร้างแหล่งเรียนรู้ด้าน โบราณคดี และ วัฒนธรรมชุมชน แก่ผู้สนใจ และเริ่มมี การขยายการเรียนรู้ และการพัฒนา ไปยังเรื่องอื่นๆ เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามด้วยความจำกัดของเวลา งบประมาณ และอื่นๆ การศึกษาและพัฒนาจึงยังไม่สมบูรณ์ พร้อมตามศักยภาพของพื้นที่มี ดังนั้นหากได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตามกระบวนการ และขั้นตอน ที่เหมาะสมคาดว่าจะช่วยทำให้เกิดข้อค้นพบที่สำคัญด้านโบราณคดีในแหล่งเวียงบัวเพิ่มขึ้น และอาจเชื่อมโยง การศึกษาไปยังเวียงโบราณอื่นๆ ในจังหวัดพะเยาที่มีอีกเป็นจำนวนมาก ตามข้อมูลของอาณาจักรท้าว หรือ ภูเกียมท้าว ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาด้วยรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสม โดยเฉพาะการขาดการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการศึกษา รักษา และ ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งสิ่งนี้อาจส่งผลกระทบต่อผลทางอ้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การสืบสานภูมิปัญญาวัฒนธรรม หรือกระแสการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ไม่เพียงเฉพาะในเรื่อง โบราณคดี วัฒนธรรม แต่อาจรวมถึงคุณค่าด้านอื่นๆ ที่ชุมชนมีอยู่ แต่ถูกทอดทิ้งมานาน

5.วัตถุประสงค์โครงการ

- 5.1สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่ออนุรักษ์ จัดการ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากโบราณคดีชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และศักยภาพด้านอื่นๆ ที่มีในชุมชน
- 5.2บูรณะแหล่งโบราณคดี(เตาเผาและบริเวณที่พบเครื่องถ้วย) /จัดสร้างอาคารคลุมเตาและระบบรักษาแหล่งโบราณคดีที่มีการขุดค้นแล้ว
- 5.3เพื่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ และสร้างแหล่งเรียนรู้โบราณคดีเวียงบัวพร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็นเพื่อให้การเรียนรู้แก่ผู้มาเยี่ยมชม
- 5.4เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีเวียงบัวในฐานะแหล่งโบราณคดีที่มีการศึกษา และรักษาโดยชุมชน ให้เป็นที่รู้จักทั่วไป
- 5.5เพื่อพัฒนาอาชีพเสริม ได้สอดคล้องกับบริบทชุมชน
- 5.6เพื่อเป็นตัวอย่างการพัฒนาชุมชน ที่มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่
- 5.7เพื่อสร้างพื้นฐานในการศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณคดีในภาพรวม และจัดทำผังเขตโบราณสถานเวียงบัวในอนาคต

6.แนวทางการดำเนินโครงการ

- 6.1สร้างและจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน
 - จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรักษาและจัดแสดง โบราณวัตถุจำนวน 1 หลัง
 - สร้างอาคารคลุมเตาและจัดทำระบบรักษาแหล่ง โบราณคดีที่ขุดพบแล้ว 3 จุด
 - บูรณะเตาเผาและบริเวณที่พบเครื่องถ้วยที่ขุดพบแล้ว 3 จุด
 - จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน
 - จัดทำห้องสุขาเพื่อให้บริการแก่ผู้มาเยี่ยมชมแหล่ง โบราณคดี และชุมชนเวียงบัว
 - ดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ที่เน้นการเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมในชุมชน
- 6.2วิธีการในการรวบรวมข้อมูลวิจัย และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดี -วัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยเริ่มจากหมู่บ้านบัวและขยายออกไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง
 - การวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์ โบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน โดยการศึกษาจากเอกสาร/สัมภาษณ์/คอบแบบสอบถาม/สำรวจ และการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาความสามารถบุคคลในเครือข่าย และสร้างพื้นฐานความรู้ในการ เพื่อการศึกษาวิจัยทางโบราณคดีในระบบสากล -การอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนด้านต่างๆ ในแหล่งโบราณคดีเวียงบัวและใกล้เคียงต่อไป

6.3 วิธีการที่ใช้ในการวิจัย-พัฒนา เน้นการศึกษาแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนด้วยกระบวนการดังนี้

- เวทีชุมชน/การร่วมประชุมกับผู้แทนชุมชนเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของชุมชนในกระบวนการศึกษา และจัดการทรัพยากรทาง โบราณคดี-วัฒนธรรม-ชุมชน
- การอบรมเชิงปฏิบัติการ ในด้าน โบราณคดี เช่น การศึกษาระบบสากลเกี่ยวกับแหล่ง โบราณคดี การวิเคราะห์ลักษณะ-วิธีการวิเคราะห์ที่อยู่ โบราณวัตถุ ฯลฯ แก่เครือข่ายอนุรักษ์ฯ ในชุมชน
- การเชิญวิทยากร ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้อง /นำผู้แทนชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ โดยการเข้าร่วมประชุม-อบรม-ศึกษาลู่งาน ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ตามความจำเป็น
- การอบรมให้ความรู้ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสร้างอาชีพเสริม หรือสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพแก่ชุมชน

6.4 ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- ศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน
- จัดเวทีเรียนรู้ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการสร้างทางเลือกในอาชีพแก่ชุมชน
- จัดหาวัสดุอุปกรณ์-ปรับปรุงสถานที่จำเป็น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการพัฒนา และส่งเสริมอาชีพ ที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่ชุมชน

6.5 จัดทำหนังสือการศึกษาแหล่ง โบราณคดีเวียงบัว

6.6 สรุปและจัดทำรายงานการดำเนินงานโครงการ

7. ระยะเวลาดำเนินงาน พ.ศ. 2549-2550

8. ขั้นตอน และวิธีดำเนินงาน

- ขั้นตอนที่ 1 เวทีเรียนรู้ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ และแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการ
- ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมสร้างเครือข่ายชุมชนและการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการอนุรักษ์โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมตำบลแม่กา
- ขั้นตอนที่ 3 บูรณะและจัดสร้างอาคารคลุมเตาพร้อมทั้งระบบรักษาแหล่ง โบราณคดีที่ขุดค้นแล้ว
- ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบ และจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เวียงบัว พร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็น จัดทำสื่อ และสร้างแหล่งเรียนรู้เวียงบัว
- ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาและพัฒนาทางเลือกในการประกอบอาชีพ โดยกรมีมีส่วนร่วมของชุมชน
- ขั้นตอนที่ 6 จัดทำหนังสือเผยแพร่ข้อมูลแหล่ง โบราณคดี-ชุมชนเวียงบัว
- ขั้นตอนที่ 7 ดำเนินกิจกรรมและจัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์
- ขั้นตอนที่ 8 จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานตาม โครงการ

9.งบประมาณการดำเนินโครงการ รวม 4 ล้านบาท (สี่ล้านบาทถ้วน)

9.1อาคารคลุมเตา พิพิธภัณฑฯ และงานบูรณะหลุมขุดค้น	3,000,000	บาท
-อาคาร 2 ชุด บนพื้นที่ ขนาด 200 และ50 ตารางวา		
-บูรณะชุดแต่ง หลุมขุดค้น 2 ชุด 3 ตำแหน่ง		
การจัดแสดงภายใน-จัดทำศูนย์ข้อมูลแหล่ง โบราณคดีเวียงบัว		
-นิทรรศการ และสื่อแสดงข้อมูล		
-อุปกรณ์จัดแสดง โบราณวัตถุเวียงบัว		
9.2การจัดทำหนังสือข้อมูลแหล่ง โบราณคดีเวียงบัว(1,000 เล่ม).	300,000	บาท
9.3การจัดทำห้องสุขาสำหรับบริการผู้มาเยี่ยมชม-เรียนรู้	200,000	บาท
9.4สร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากร โบราณคดี และวัฒนธรรมชุมชน	100,000	บาท
-เพื่อขยายกลุ่มจิตสำนึก-สร้างกำลังคน เพื่อการอนุรักษ์และเป็นฐาน		
ในการศึกษาแหล่ง โบราณคดีในอนาคต(สำหรับการดำเนินงานในระยะยาว).		
-งานอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชุมชน		
9.5การส่งเสริมอาชีพชุมชน	300,000	บาท
-งานปั้นดินเผา/ปั้นเครื่องปั้น/โรงปั้น/อุปกรณ์ที่จำเป็น		
-งานส่งเสริมอาชีพอื่นๆเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน		
9.6บริหาร โครงการ	100,000	บาท
-เดินทาง/ติดต่อประสานงาน/วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน		
-จัดทำรายงานสรุปและผลการดำเนินงานโครงการ		

10.ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

- 10.1สามารถสร้างเครือข่าย และกระแสนอนุรักษ์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมชุมชนตำบลแม่กา และใกล้เคียงเพื่อการศึกษา และพัฒนาแหล่ง โบราณคดีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอนาคต
- 10.2สามารถดำเนินการบูรณะและจัดสร้างอาคารคลุมเตาพร้อมทั้งระบบรักษาแหล่ง โบราณคดีที่ได้ขุดค้นแล้วให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง
- 10.3สามารถจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑฯเวียงบัว ศูนย์การเรียนรู้ พร้อมสาธารณูปโภคที่จำเป็น
- 10.4สามารถดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพชุมชนสอดคล้องกับระบบการผลิต และเศรษฐกิจพื้นฐานชุมชน และสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพใหม่แก่ชุมชน
- 10.5สามารถดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลแหล่ง โบราณคดี และชุมชนเวียงบัวให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป และเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่นในการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรชุมชน
- 10.6สามารถจัดทำหนังสือเพื่อรายงาน ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่ง โบราณคดีเวียงบัวเป็นเล่มแรกเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับอ้างอิง และการศึกษาต่อเนื่องในอนาคต
- 10.7สามารถจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานเผยแพร่ และเสนอต่อผู้สนับสนุนโครงการ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การดำเนินการ ในการศึกษาและพัฒนาชุมชนตำบลแม่กาเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการที่จะใช้ความรู้ทางวิชาการด้านการพัฒนาสังคม สร้างประโยชน์อันยั่งยืนแก่ชุมชนที่ได้เสียสละพื้นที่ทำมาหากินเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์วิทยาเขตสาธิตสหประชาชาติ และในอีกทางหนึ่งยังเกิดประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งนักศึกษาจะต้องดำเนินชีวิตอยู่ร่วมด้วยในระยะเวลาอย่างน้อย 4 ปี เป็นการสร้างแหล่งเรียนรู้แก่อาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และที่สำคัญคือสร้างแบบอย่างของสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่แปลกแยกจากชุมชน โดยมีการดำเนินงานร่วมกับชุมชนในหลายด้าน ซึ่งการดำเนินโครงการนี้เป็นจำนวนเพียงหนึ่งในหลายๆ โครงการที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการร่วมกับชุมชน และไม่เฉพาะแต่การร่วมกิจกรรมกับตำบลแม่กาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดพะเยาด้วยผ่านรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะกิจกรรมนักศึกษาในระบบเวียง*

สำหรับการดำเนินงานเพื่อศึกษาและพัฒนาชุมชนแม่กาเริ่มจากการศึกษาศักยภาพชุมชน และการที่ได้พบว่าชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-วัฒนธรรมสูง ในหลายด้าน มีเอกลักษณ์ และมีความเป็นท้องถิ่นอยู่มาก การดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับงบประมาณสนับสนุน(อย่างเป็นทางการ) ไม่มากนักเมื่อเทียบกับผลงานที่ปรากฏคือ ได้รับการสนับสนุนเป็นจำนวน 350,000 บาท (จากมหาวิทยาลัยฯ 50,000 บาท และจากสกว. 300,000 บาท) ในระยะเวลา 3 ปี ซึ่งผลจากการดำเนินงานเกิดจากเงื่อนไข หรือหลักการดำเนินงานที่สำคัญที่สรุปได้คือ

1. การสร้างความเข้าใจกับชุมชนถึงความตั้งใจ และเป้าหมายที่คาดหวังร่วมกัน โดยไม่ใช้เงินเป็นตัวนำ หรือใช้เงินเป็นเงื่อนไขในการทำงาน
2. การประสานความร่วมมือกับทุกบุคคล หน่วยงาน องค์กรทุกฝ่ายที่มีศักยภาพให้การสนับสนุน โดยใช้งาน และเป้าหมายในประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง
3. ผู้ดำเนินโครงการแสดงความตั้งใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในกิจกรรมต่างๆ และการแสดงให้เห็นถึงการไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัว หรือประโยชน์แอบแฝงซึ่งทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ค่อนข้าง
4. มีการสื่อสารกับชุมชน และภายนอกสม่ำเสมอ ในทุกขั้นของการดำเนินโครงการ ถึงแนวทางในการศึกษาในห้วงแต่ละขั้นตอน ผลการศึกษาที่ได้พบ และแนวทางการดำเนินงานต่อไป
5. มีความตั้งใจศึกษาและพัฒนาชุมชน จากพื้นฐาน หรือศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า และยั่งยืน ด้วยความเชื่อที่จะทำให้การพัฒนาที่มีความมั่นคง ในขณะที่พิจารณาถึงการพึ่งตนเอง และการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของชุมชน และการแข่งขัน (เช่นเรื่องการพัฒนาอาชีพชุมชน)

สำหรับหมู่บ้านบัวแก้วเดิม ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านยากจนที่สุด และมีการรวมกลุ่ม หรือการดำเนินร่วมกันของชุมชนน้อยมาก เมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่นๆ ในอีก 17 หมู่บ้านของตำบลแม่กา หรือแม่แต่

หมู่บ้านอื่นทั่วไปในจังหวัดพะเยา ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่ปลายปี 2545 จนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดผลงาน และการดำเนินกิจกรรมจากความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านบัวจวนสร้างความประหลาดใจ และเป็นสิ่งที่เกินความคาดหมาย แก่ผู้ที่เคยรู้จักหมู่บ้านบัวมาก่อน จนทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดพะเยาประสานงาน เพื่อให้หมู่บ้านบัวเป็นแหล่งเรียนรู้งานด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนา แก่หมู่บ้านอื่นๆ นับร้อยหมู่บ้านใน “โครงการพัฒนาทุนทางสังคมของชุมชน” ที่ทางหน่วยงานพัฒนาสังคมฯ ดูแลอยู่ สำหรับทางราชการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีการกำหนดแผนสำหรับการพัฒนาแต่จากการร่วมประสานงานพบว่าจะมีปัญหาเรื่องความล่าช้า และการมีเป้าหมายที่มุ่งการสร้างผลอันเป็นรูปธรรม โดยที่อาจจะสร้างปัญหาระยะยาวให้เกิดขึ้นในแง่การมีส่วนร่วม ความรู้สึกผูกพันกับกิจกรรม-การพัฒนาต่างๆ ซึ่งจะส่งผลถึงความยั่งยืนในการกระบวนการพัฒนา และการดำเนินงานอื่นๆ ในอนาคต

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานในหลายด้านยังมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และช่วยย่นระยะเวลาการพัฒนาให้เห็นผลเร็วขึ้นเพื่อช่วยสร้างกำลังใจและความมั่นใจแก่ชุมชนที่จะร่วมในกระบวนการพัฒนาซึ่งได้ร่วมร่างแนวทางไว้ เนื่องจากชาวบ้านเองก็มีปัญหาความยากจนเป็นทุนเดิมมีความจำเป็นในการทำมาหาเลี้ยงชีพ การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในเวลา และด้วยกระบวนการที่เหมาะสมจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลทั้งในด้านการพัฒนา การแก้ปัญหา และการป้องกันปัญหาในอนาคต การให้การสนับสนุนตามโครงการดังกล่าวในภาพรวมจะเป็นจุดเปลี่ยนที่มีความสำคัญ เนื่องจาก

- เป็นการให้ความช่วยเหลือในส่วนที่เกินความสามารถของชาวบ้าน และผู้ดำเนินโครงการ
- เป็นการสร้างทั้งของ(สิ่งก่อสร้าง หนังสือ วัสดุอุปกรณ์) และคนไปพร้อมๆ กัน(สร้างแนวคิด ที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ การพัฒนา รวมทั้งการสร้างอาชีพเสริมที่เหมาะสมแก่ชุมชน)
- เป็นการให้การสนับสนุนในช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งได้เห็นว่าชาวบ้าน ได้พยายามช่วยตนเองแล้วระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นการช่วยผู้ที่พยายามช่วยตัวเอง และเป็นการช่วยเพื่อให้เขาช่วยตัวเอง
- เป็นการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีลักษณะต่างจากที่อื่นๆ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มในการพัฒนาอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน และมีการประสานเชื่อมโยงบุคคล และกิจกรรมต่างๆอย่างกว้างขวาง
- เป็นการให้การสนับสนุน ที่มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในชุมชนดำเนินงานเป็นหลัก ในพื้นที่ สามารถนำความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ มาสนับสนุนการพัฒนา และมีแนวทางดำเนินงานในลักษณะการเชื่อมประสาน บุคคลากร หน่วยงาน ทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

*กิจกรรมนักศึกษาในระบบเวียงเป็นกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นเมื่อหัวหน้าโครงการดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มีลักษณะเป็นการจัดนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร ทุกคนของมหาวิทยาลัยฯ เข้ากลุ่มกิจกรรมที่เรียกว่า “เวียง” โดยคนนำชื่อเวียงโบราณที่มีชื่อเสียงของเมืองพยาว หรือภูมามาวในอดี จำนวน 6 เวียง หรือ 6 กลุ่มกิจกรรม เพื่อให้นักศึกษาดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน และการอนุรักษ์ประเพณี- ศิลปวัฒนธรรม โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่เวียงที่มีอยู่ในปัจจุบัน สำหรับตำบลแม่ภามมี 2 กลุ่ม คือเวียงบัว และเวียงกาหลง

แบบฟอร์มที่ใช้ในโครงการฯ

-ด้านการเงิน

-ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในประเด็นศึกษาที่กำหนด

-เป็นเครื่องมือการดำเนินงานตาม โครงการ

-การประเมินการดำเนินงานในโครงการ

โครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา"

ใบสำคัญรับเงิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า (นาย,นาง,นางสาว).....

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน.....

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน(หรือบัตรอื่นๆ).....

ได้รับเงินจากโครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา" มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา จังหวัดพะเยา

รายการ	จำนวนเงิน	
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
รวมเป็นเงิน

ตัวอักษร

เงินสด

เช็คธนาคาร

ลงชื่อ.....ผู้รับเงิน
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้จ่ายเงิน
(.....)

โครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน
ตำบลแม่เก่า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา"

ใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน

วัน/เดือน/ปี	รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น			

ตัวอักษร

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....

ขอรับรองว่ารายจ่ายข้างต้นนี้ไม่อาจเรียกใบเสร็จรับเงินจากผู้รับได้ และข้าพเจ้าได้จ่ายไปในงานของโครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ตำบลแม่เก่า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา" โดยแท้จริง

ลงชื่อ.....
(.....)

...../...../.....

ข้อมูลการศึกษาดูงานโครงการ
 "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา"
 ระหว่างวันที่ 26-28 พฤษภาคม 2547 ณ จังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ และแหล่งท่องเที่ยว

สถานที่ จุดท่องเที่ยว/ลักษณะ	ข้อกำหนด/ข้อห้าม	จุดเด่น/ดึงดูดใจ	สิ่งที่ควรปรับปรุง
26 พ.ค.2547 บ้านห้วยไคร้
โรงพยาบาล พญาเม็งราย
บ้านสถาพรมา
บ้านสันป่าก่อ

1. ด้านข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่แหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

สถานที่ จุดท่องเที่ยว/ลักษณะ	ข้อกำหนด/ข้อห้าม	จุดเด่น/ดึงดูดใจ	สิ่งที่ควรปรับปรุง
27 พ.ค.2547 เวียงกาหลง			
วังมัจฉา			
เวียงกุมกาม			
บ้านแม่กำปอง			
28 พ.ค.2547 บ้านไร่ไผ่งาม			
บ้านแม่กลางหลวง			

2. ลักษณะการบริหารจัดการ การวางแผน และการกำหนดแนวทางดำเนินงาน (ต่อ)

สถานที่	การจัดสรรประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ	ผลการปฏิบัติงาน / ประสิทธิภาพการดำเนินงาน
เวียงกุมกาม		1. ผู้นำเที่ยว..... 2. อาหาร..... 3. ที่พัก..... 4. การประชาสัมพันธ์..... 5. การประสานงาน..... 6. อื่นๆ.....
บ้านแม่กำปอง		1. ผู้นำเที่ยว..... 2. อาหาร..... 3. ที่พัก..... 4. การประชาสัมพันธ์..... 5. การประสานงาน..... 6. อื่นๆ.....
28 พ.ค.2547 บ้านไร่ไผ่งาม		1. ผู้นำเที่ยว..... 2. อาหาร..... 3. ที่พัก..... 4. การประชาสัมพันธ์..... 5. การประสานงาน..... 6. อื่นๆ.....

2. ลักษณะการบริหารจัดการ การวางแผน และการกำหนดแนวทางดำเนินงาน (ต่อ)

สถานที่	การจัดสรรประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ	ผลการปฏิบัติงาน / ประสิทธิภาพการดำเนินงาน
บ้านแม่กลางหลวง		1. ผู้นำเที่ยว..... 2. อาหาร..... 3. ที่พัก..... 4. การประชาสัมพันธ์..... 5. การประสานงาน..... 6. อื่นๆ.....

3. ความเป็นมาและการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	จุดเริ่มต้น	ความเข้ามาในการดำเนินงานพัฒนา	การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	
26 พ.ค.2547 บ้านห้วยไคร้				
โรงพยาบาลพญาเม็งราย				
บ้านส่าพรมมา				

3. ความเข้ามาและการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	จุดเริ่มต้น	ความเข้ามาในการดำเนินงานพัฒนา	การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	
บ้านสันป่าก่อ				
27 พ.ค. 2547 เวียงกาหลง				
วังมัจฉา				

3. ความเข้ามาและการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	จุดเริ่มต้น	ความเข้ามาในการดำเนินงานพัฒนา	การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	
เวียงกุมกาม				
บ้านแม่กำปอง				

3. ความเข้ามาในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	จุดเริ่มต้น	ความเข้ามาในการดำเนินงานพัฒนา	การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	
28 พ.ค.2547 บ้านไร่ไผ่งาม				
บ้านแม่กลางหลวง				

แบบรายงานข้อมูลกิจกรรมชุมชนในรอบเดือน
(ด้านวัฒนธรรมประเพณีและการประกอบอาชีพ)

เดือน.....พ.ศ.....หมู่บ้าน.....

วัฒนธรรมประเพณี/พิธี ฯลฯ (บุคคล/ครอบครัว/ชุมชน)

เรื่อง/กิจกรรม	วัน-เวลา ดำเนินกิจกรรม	วัตถุประสงค์/กิจกรรม	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	สถานที่จัดกิจกรรม	ผู้สามารถให้ข้อมูล เบอร์โทรศัพท์ต่อ

การประกอบอาชีพ

อาชีพ	กิจกรรมที่จะดำเนินการ	วัน-เวลา ดำเนินกิจกรรม	สถานที่	ผู้สามารถให้ข้อมูล เบอร์โทรศัพท์ต่อ

แบบบันทึกข้อมูลประเพณี/พิธีกรรม

ชื่อประเพณี/พิธีกรรม/เทศกาล.....

กำหนดเวลาในการดำเนินกิจกรรม(ของหมู่บ้าน/ที่เชื่อม โยงกับหมู่บ้าน-ตำบล-ที่อื่นๆ).....

วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรม.....

ขั้นตอน/วิธีการในการดำเนินกิจกรรม.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ปัญหาในการดำเนินกิจกรรม.....
.....
.....
.....

การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่ได้รับ(ได้รับจากใคร/อย่างไรบ้าง).....
.....
.....

การสนับสนุนที่ต้องการได้รับ(ต้องการหรือเห็นว่าใครที่สมควรให้การสนับสนุน/และอยากให้สนับสนุนอย่างไร).....
.....
.....

ข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติม.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบบันทึกข้อมูลอาชีพ

อาชีพ.....

จำนวนผู้ประกอบอาชีพ(ในตำบล/หมู่บ้าน เท่าที่ทราบ).....

ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะการประกอบอาชีพ(ทำอะไร/อย่างไร/เมื่อไร).....

ระยะเวลาการประกอบอาชีพ.....

รายได้ที่ได้รับ(ต่อวัน/ต่อเดือน/ต่อปี).....

ปัญหาในการประกอบอาชีพ

การสนับสนุนที่ต้องการได้รับ(จากใคร/อย่างไร).....

ข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติม.....

ผู้ให้ข้อมูล.....บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....

รายชื่อผู้เข้าประชุม

คณะวิจัยโครงการ “การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ค.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา”

ครั้งที่ /2547

วันที่เวลา

ณ

รายชื่อ	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ
1. นางปัทมา สมิตะศิริ	หัวหน้าโครงการ
2. นางจรรุวรรณ โปษยานนท์	นักวิจัยที่เลี้ยง
3. นายมโนชญ์ เทศอินทร์	นักวิจัยชุมชน
4. นายบุญช่วย กิตติวัชรพงศ์	นักวิจัยชุมชน
5. นายบุญส่ง ปิงเมือง	นักวิจัยชุมชน
6. นายแก้วมา เฉพาะธรรม	นักวิจัยชุมชน
7. นายภราคร บุญสม	นักวิจัยชุมชน
8. นายเด่น จันดีนะเขต	นักวิจัยชุมชน
9. นายสัมพันธ์ ชัยอุปละ	นักวิจัยชุมชน
10. นายบุญสม เงินเย็น	นักวิจัยชุมชน
11. นายสุรพล นามหน่อ	นักวิจัยชุมชน
12. นายนवल คาเคียว	นักวิจัยชุมชน
13. นางกัญญา ถูกจิตต์	นักวิจัยชุมชน
14. นางอลิษา รัตนชีวร	นักวิจัยชุมชน
15. นายสุรเดช แซ่จ้าว	นักวิจัยชุมชน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวรัตนติกา สิริ	นิสิตช่วยงานวิจัย
2.....	
3.....	
4.....	
5.....	
6.....	
7.....	

โครงการทะเบียนคณะวิจัย ศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

โครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา"

วันที่ 26-28 พฤษภาคม 2547 ณ จังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่

รายชื่อ	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ		
		วันที่ 26 พฤษภาคม 2547	วันที่ 27 พฤษภาคม 2547	วันที่ 28 พฤษภาคม 2547
นางปีทา สมิตะศิริ	หัวหน้าโครงการ			
นางสาวภัทรา บุรารักษ์	นักวิจัยที่เลี้ยง			
นางจารุวรรณ โปษยานนท์	นักวิจัยที่เลี้ยง			
นายมนโชนย์ เทศอินทร์	นักวิจัยชุมชน			
นายบุญช่วย กิตวีชรพงศ์	นักวิจัยชุมชน			
นายบุญส่ง ปิงเมือง	นักวิจัยชุมชน			
นายแก้วมา เฉพาะธรรม	นักวิจัยชุมชน			
นายภราดร บุญสม	นักวิจัยชุมชน			
นายเด่น จันทันนาเขต	นักวิจัยชุมชน			
นายสัมพันธ์ ชัยอุปละ	นักวิจัยชุมชน			
นายบุญสม เงินเย็น	นักวิจัยชุมชน			
นายสุรพล นามหน่อ	นักวิจัยชุมชน			
นายนวล ตาเตียว	นักวิจัยชุมชน			
นางสาวรัตติกาถิ ศิริ	นิสิตช่วยงาน			

หมู่ที่.....

วันที่...../5/2547

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

โครงการวิจัย "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา"
(รับทราบข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 และระดมความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา)

ชื่อ-สกุล (กรณาเขียนตัวบรรจง) - ตำแหน่ง	ที่อยู่	หมายเลขโทรศัพท์	ลายมือชื่อ
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

ผู้พบ/มอบให้..... ผู้พบ/มอบให้.....
ประเภท..... ประเภท.....
บริเวณที่พบ..... บริเวณที่พบ.....
ว/ด/ป.....จำนวน.....จำนวน.....ชิ้น.....ชิ้น
หมายเหตุ.....
.....

ผู้พบ/มอบให้..... ผู้พบ/มอบให้.....
ประเภท..... ประเภท.....
บริเวณที่พบ..... บริเวณที่พบ.....
ว/ด/ป.....จำนวน.....จำนวน.....ชิ้น.....ชิ้น
หมายเหตุ.....
.....

ผู้พบ/มอบให้..... ผู้พบ/มอบให้.....
ประเภท..... ประเภท.....
บริเวณที่พบ..... บริเวณที่พบ.....
ว/ด/ป.....จำนวน.....จำนวน.....ชิ้น.....ชิ้น
หมายเหตุ.....
.....

แบบสรุปความคิดเห็นการศึกษาดูงานนักวิจัยชุมชน

โครงการการศึกษาและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ระหว่างวันที่ 26-28 พฤษภาคม 2547 ณ จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย

1. ขอให้ท่านบอกถึงสิ่งที่ทำให้ท่านรู้สึกประทับใจ (พร้อมด้วยเหตุผลประกอบ)ในการศึกษาดูงานครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าท่านได้รับประโยชน์ในด้านใดจากการศึกษาดูงานในครั้งนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าจะสามารถนำประสบการณ์จากการศึกษาดูงานไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนากองท่องเที่ยวในชุมชนตำบลแม่กาได้หรือไม่? อย่างไร?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ความคิดเห็น หรือข้อเสนออื่นๆ

.....
.....
.....
.....

สรุปการใช้จ่าย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547

โครงการ "การศึกษาระดับประถมศึกษาและพัฒนากองเรือเยาวชนจังหวัดพะเยา" ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

กิจกรรม	รายการใช้จ่าย							ส่วนเกิน	
	ค่าอาหาร	ค่าเดินทาง/สิ่ง หมวด	ค่านม/นมช็อค โกแลต	ค่าที่พัก	ค่าตอบแทน	วัสดุ	เอกสาร		รวม
การประชุม คณะวิจัย	1,170 (30 x 13 x 3)	1,850 (50 x 12 x 3) (50 x 1)	-	-	-	-	-	3,020 (3,780)	800 (ตามขาดประชุม 10 ครั้ง ซึ่งยังไม่ครบรวม วันที่ 2 มี.ค. 47)
เวทีเสวนา ผลการวิจัย ระยะที่ 1	25,000 (50 x 500)	-	-	-	8,000 (200 x 10 x 4) 900	4,997 (สื่อ/วัสดุอุปกรณ์)	9,859	48,756 (49,700)	10,800 (อาหาร 10,000+ค่าตอบแทน 800 อ.จารุวรรณ 3 / งดส่ง 1)
การศึกษา ดูงานคณะวิจัย	4,680 (120x 13 x 3)	4,500 (1,500 x 3)	3,580 (2 คัน)	5,450 (2,450+3,000)	2,400 (300 x 8)	-	-	20,610 (22,840)	560 (ค่ารถ 300+ค่าอาหาร 260) + 300
สำนักงาน	-	1,361 (ประสานงาน)	-	-	2,040 (นิสิตช่วยงาน)	1,436	-	-	-
รวม	12,160 บาท (นำไปจัดซื้ออุปกรณ์วิจัยสำหรับใช้ในกิจกรรมของเครือข่ายวิจัย ส่วนที่ไม่ได้รับอนุมัติจาก สกว.)							12,160 + 800 = 12,960	

สรุปค่าใช้จ่าย

ประจำเดือน พฤษภาคม 2547

โครงการ "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา"

รายการใช้จ่าย									
กิจกรรม	ค่าอาหาร	ค่าเดินทาง/จ้างเหมารถ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าที่พัก	ค่าตอบแทน	วัสดุ	เอกสาร	รวม	ส่วนเกิน
การประชุมคณะวิจัย	1,170 (30 x 13 x 3)	1,850 (50 x 12 x 3) (50 x 1)	-	-	-	-	-	3,020 (3,780)	800 (ถนนลาดประชุม 10 ครั้ง ซึ่งยังไม่นับรวม วันที่ 2 มี.ค.47)
เวทีเสวนา ผลการวิจัย ระยะที่ 1	25,000 (50 x 500)	-	-	-	8,000 (200 x 10 x 4) 900	4,997 (สื่อวีดิทัศน์บอร์ด)	9,859	48,756 (49,700)	10,800 (อาหาร 10,000+ตอบแทน 800 อ.จรรยาพร 3 / จศอ.บุญส่ง 1)
การศึกษา งานคณะวิจัย	4,680 (120 x 13 x 3)	4,500 (1,500 x 3)	3,580 (2 คัน)	5,450 (2,450+3,000)	2,400 (300 x 8)	-	-	20,610 (22,840)	560 (ค่ารถ 300+ค่าอาหาร 260) + 300
สำนักงาน	-	1,361 (ประสานงาน)	-	-	2,040 (นิสิตทำงาน)	1,436	-	-	-
รวม	12,160 บาท	(นำไปจัดซื้ออุปกรณ์วิจัยสำหรับใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยว-วิจัย ส่วนที่ไม่ได้รับอนุมัติจาก สทว.)							12,160 + 800 = 12,960

ข้อเสนอในการจัดการประชุม

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ที่ประชุมคณะกรรมการ (๕-๑๑-๒๕๖๓)

ข้อเสนอในการจัดการประชุม

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ที่ประชุมคณะกรรมการ (๕-๑๑-๒๕๖๓)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

แบบสอบถามความคิดเห็น-ข้อเสนอแนะ

ที่ระดมความคิด “ศักยภาพ ทัศนทาง และอนาคตในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้”

วันอังคารที่ 24 มกราคม 2549

ผู้ตอบ ชื่อ-สกุล..... ที่อยู่..... โทร.....

ความคิดเห็น เกี่ยวกับภาวจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้น ในครั้งนี้

.....
.....
.....

ความคิดเห็นใน ภาวพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

แบบสอบถามความคิดเห็น-ข้อเสนอแนะ

ที่ระดมความคิด “ศักยภาพ ทัศนทาง และอนาคตในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้”

วันอังคารที่ 24 มกราคม 2549

ผู้ตอบ ชื่อ-สกุล..... ที่อยู่..... โทร.....

1. ความคิดเห็น เกี่ยวกับภาวจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้น ในครั้งนี้

.....
.....
.....

2.ความคิดเห็นใน ภาวพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้

.....
.....
.....

3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

แบบประเมินผลกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน

โครงการศึกษา และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

วันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549

คำชี้แจง ขอความกรุณาท่านได้โปรดตอบแบบประเมิน และให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ตามหัวข้อต่อไปนี้ เพื่อเป็นแนวทางแก่คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว นำไปพัฒนากิจกรรมให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ

1.1 สถานะ สีมวลชน ตัวแทนท่องเที่ยว อาสาสมัคร นักวิชาการสถาบัน.....

1.2 อายุ.....ปี 1.3 เพศ ชาย หญิง 1.4 การศึกษาระดับ.....

1.5 ท่านเคยประสบการณ์การท่องเที่ยวในชุมชน ในด้านต่างๆเหล่านี้หรือไม่ และมีความถี่มาก-น้อยเพียงใด

นิเวศ ไม่มี มี มีความถี่เพียงใด.....

วัฒนธรรม ไม่มี มี มีความถี่เพียงใด.....

โบราณคดี ไม่มี มี มีความถี่เพียงใด.....

วิถีเกษตร ไม่มี มี มีความถี่เพียงใด.....

อื่นๆ ไม่มี มี มีความถี่เพียงใด.....

1.4 ในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้ท่านพักที่บ้าน.....หมู่บ้าน.....

1.5 ในการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวท่านเลือกเส้นทาง

บ้านแม่คำน้อย บ้านนาไร่เดียว อ่างเก็บน้ำแม่คำ บ้านเกษตรสุข

2. การประเมินกิจกรรมในด้านต่างๆ ต่อไปนี้มีความเหมาะสม/พึงพอใจในระดับใด

กิจกรรมทั่วไป	ระดับความเหมาะสม/พึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การลงทะเบียนและชี้แจงการดำเนินกิจกรรม					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
2. การจัดบ้านพัก และความเหมาะสมในการพักอาศัย					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
3. การจัดหาพาหนะในกิจกรรมต่างๆ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
4. การได้รับข้อมูลและการเรียนรู้ในกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					

กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน	ระดับความเหมาะสม/พึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กิจกรรมเยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีเวียงบัว(2)					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
.....					
.....					
2. กิจกรรมลานวัฒนธรรมหมู่บ้านบัว(3)					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
.....					
.....					
3. กิจกรรมวัฒนธรรม (งานบุญ/สืบชะตา/กินอ้อผา)(4)					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
.....					
.....					
4. กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน(5)					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
.....					
.....					

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- 3.1.....
-
- 3.2.....
-
- 3.3.....
-
- 3.4.....
-
- 3.5.....
-

ขอขอบคุณในคำตอบที่มีค่ายิ่งของท่าน

การรวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในกิจกรรมสำคัญๆ ของโครงการ

- ข้อมูลจากการศึกษาดูงาน และสรุปความคิดเห็นจากการศึกษาดูงานนักวิจัยชุมชน ระหว่างวันที่ 26-28 พฤษภาคม 2547 ณ แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย
- ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเวที “นำเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 และแสดงความคิดเห็น-ให้ข้อมูล-ข้อเสนอแนะ การดำเนินโครงการ ระยะที่ 2” จำนวน 5 ครั้ง ระหว่างวันที่ 19-25 พฤษภาคม 2547 ณ เวทีชุมชน 5 เวทีในตำบลแม่กา
- ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินกิจกรรมในโครงการจาก “เวทีระดมความคิด “ ศักยภาพ ทิศทาง และอนาคตในการพัฒนาแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้” ในวันที่ 24 มกราคม 2549
- ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ทัวร์นำร่อง” ในวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ข้อมูลการศึกษาดูงานโครงการ (โดยนักวิจัยชุมชน)

“การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”
ระหว่างวันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2547 ณ จังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ และแหล่งท่องเที่ยว

สถานที่จุดท่องเที่ยว/ลักษณะ	ข้อกำหนด/ข้อห้าม	จุดเด่น/ดึงดูดใจ	สิ่งที่ควรปรับปรุง
26 พ.ค. 2547 บ้านห้วยไคร้	- ห้ามนำสัตว์เลี้ยงออกนอกบริเวณ ห้ามตัดไม้ ห้ามสิ่งปลูกสร้าง - การใช้สมุนไพรขออนุญาตได้มีผู้ดูแล, 3 ปี ดำเนินการเลิกชาวบ้านประท้วง - เคยมีเหตุการณ์มีคนปลอมเป็นพระมา ขโมยตัวยาไปมาก - ปัจจุบันเอาป้ายชื่อสมุนไพรออก เพราะ ปัญหาขโมย	- เป็นธรรมชาติจริง ๆ (ให้เด็กใช้หนังสือ ยิงลูกไม้เพื่อปลูก) - มีสมุนไพรหลากหลายชนิด(กฤษณา- จันทร์เลือด-ขางขาว-ผีเสื้อหลวง-ผีเสื้อน้อย- ถ่านไฟผี-ร้านผีปวย-เหล้าแก่กระดุก- ต้นเลือดหนู)	- คนมีส่วนร่วมน้อย - ทางเดินแคบควรแผ้วถางนิคหน้อย - ทางบประมาณมาสานงานต่อ - ควรขออนุญาตทำยาให้ถูกต้อง - จุดอ่อนบริหารจัดการ-บริหาร
โรงพยาบาลพญาเม็งราย	- วิทยากรอธิบายได้ดี (งานวิจัยคืองานร่วม คิดร่วมทำ ค้นหา) ยังไม่ค่อยได้พัฒนา มี การอนุรักษ์ป่า สมุนไพร การเก็บ การ รักษาไมยาเกือบ 1,000 ชนิด ที่ห้วยไคร้ ควรมีหมอมือพื้นบ้าน (ข้อมูลจากบ้านห้วยไคร้ ที่ รพ. ไม่ได้ผลิตวัตถุดิบเอง)	- กล่าวถึงการจัดการที่ดี - แบ่งงานตามประสบการณ์ - แบ่งกลุ่ม สมุนไพร โยมสเตย์ (ที่บ้าน ห้วยไคร้) - ผลิตสมุนไพร อบ นวด นำสมุนไพร	- ระบบเสียงควรปรับปรุง

สถานที่จุดท่องเที่ยว/ลักษณะ	ข้อกำหนด/ข้อห้าม	จุดเด่น/ดึงดูดใจ	สิ่งที่ควรปรับปรุง
บ้านสลาพรมา	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบระเบียบแน่น มีความพร้อม - เชื่อในความสามารถของประธาน - ว่างใจซื้อขายสินค้า - ประธานมีกันเสมอ - มีการเสียดละ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีน้ำใจเกื้อหนุน ต้องใจสู้ - สินค้ามีหลากหลาย(แบ่งกองทัพเป็นก้อน) - มีจุดเด่น สวมคิคุคกลาง ทำวัสดุให้มีมูลค่าเพิ่ม เป็นกันเองกับลูกค้า - ใช้ระยะเวลาในการพัฒนาคน 	<ul style="list-style-type: none"> - สินค้าบางอย่างไม่มีชื่อกำกับ/ราคา
บ้านสันป่าก่อ	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดการสอบถามวิทยากร/สถานที่ (ไม่มีวิทยากร / มีคฤห์คัก ประจำดูงานที่ วัดสันป่าก่อ) 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นปฏิทินการศึกษาที่ดี ของคนโตใหญ่ ใช้สื่อเป็นศิลป์ แสดงออกด้านวัฒนธรรมที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - ความสว่างไม่พอเพียง
27 พ.ค. 2547 เวียงกาหลง	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักการประเมินข้อข้อบังคับ กติกาควบคุมตัวเอง สร้างแนวคิด เกิดมาทำไม เราเป็นใคร เขาอะไร พระพุทธเจ้ารวมปัญหาเป็นอันเดียวกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีโบราณวัตถุหินขาวละเอียด (หยาบเดิม) ใช้งานเป็นกรรมฐาน (คาถาชินบัญญัติ ให้จิตนิ่ง) พยายามเปลี่ยนสังคม ให้ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ความเชื่อป่าดุ่ม ที่ว่า ไม่ฉันก็อยู่ได้
วังมัจฉา	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามจับปลา - อนุรักษ์ป่า 7,200 ไร่ 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานที่ดีมาก เป็นศูนย์กลางการอบรม จะดำเนินการมอบให้กรมป่าไม้ - พื้นที่ 140 ไร่ ปลูกพืชสมุนไพร 	
เวียงกุมกาม	<ul style="list-style-type: none"> - เจอเจดีย์เก่าแก่ เป็นเมืองท่องเที่ยว ได้รับงบประมาณเศรษฐกิจ 45 ล้าน สร้างศูนย์ข้อมูล มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - อบต. ม.เชียงใหม่ วัดป่าล้อม จัดหาสินค้าหัตถา - มีวัตถุโบราณให้เห็น 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้างนำมัลลินเหม็น

สถานที่จุดท่องเที่ยว/ลักษณะ	ข้อกำหนด/ข้อห้าม	จุดเด่น/ดึงดูดใจ	สิ่งที่ควรปรับปรุง
บ้านแม่กำปอง	- ศูนย์สาธารณสุขชุมชนแม่กำปอง 130 ครั้วเรือน แบ่งเขตหัวหน้า(ป๊อ๊ก)ดูแล	- มีน้ำตก หมู่บ้านท่องเที่ยวร่วมคิดร่วมทำ - การศึกษาวิถีชีวิต ทำสมุนไพร จัดสวน ทำเมี่ยง	กิจกรรมชาติ กัลวันแม่น้ำพังทะเลาย
28 พ.ค. 2547 บ้านไร่เฒ่า	- ให้เลย เสียสละ ระมัดระวัง ค่าของคน อยู่ที่ผลของงาน	- คุณภาพ ไม่เข้าเป็นผู้กำหนด เป็นเจ้าของ มีการฉีกแนว (การท่องเที่ยว)	ปิดวันที่ 1 - 16 ของเดือน
บ้านแม่กำพลวง	- ห้ามตัดไม้ ปรับ 500 บาท ไร่บำรุงหมู่บ้าน	- 70,200 ต้น จะปลูกเพื่อสร้างกิจกรรมชาตินำล้าธารเป็นธรรมชาติมากแหล่ง - สภาพธรรมชาติ (จะขายได้ตลอด หากขายนกจะขายได้ครั้งเดียว) - แม่น้ำล้าธารธรรมชาติมากแหล่ง	ปรับปรุงวิทยากรพูดให้เข้าใจ

2. ลักษณะการบริหารจัดการ การวางแผน และการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

สถานที่	การจัดสรรประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ	ผลการปฏิบัติงาน / ประสิทธิภาพการดำเนินงาน
26 พ.ค. 2547 บ้านหัวยี่ไคร้	- ยังไม่ค่อยเป็นระบบ	1. ผู้นำเที่ยว คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้แม่ ผู้แก่ 2. การประชาสัมพันธ์ ไม่ค่อยเป็นระบบ	- มีการจัดการแบบยั่งยืน คือ อนุรักษ์ป่า ให้ความหลากหลายในด้านป่าไม้ สมุนไพร ชาวบ้านมีกฎข้อห้ามไม่ให้มีการลักขโมย ถ้าหากพบเห็นจะมีการปรับเป็นราย ๆ ละ 2,000 บาท มีการดำเนินการมาแล้วประมาณ 3 ปี - ปัจจุบันยังมีการหวงห้ามอยู่ เพื่อไม่ให้เกิดการลักขโมย
โรงพยาบาลเม็งราย	-	1. ผู้นำเที่ยว หมอมนัสยา หัวหน้าคณะแพทย์แผนโบราณ 2. การประชาสัมพันธ์มาก เป็นระบบดี	- มีการจัดการโดยชุมชน มีการสอนให้เยาวชนเกิดการอนุรักษ์ช่วยการขยายพันธุ์สมุนไพรที่หายาก มีการให้เยาวชนเรียนรู้ มีการพัฒนาเป็นโรงพยาบาลรักษาแบบแผนโบราณ มีการประกวดเข้า จับเส้น นวดตัว - มีการจัดการโดยชุมชนและภาคีรัฐร่วมกันทำ ร่วมกันคิด มีการเรียนการสอน เป็นสาขา ส่งเสริมให้คนเรียนแพทย์แผนไทย
บ้านสล่าพรมมา	- ผลประโยชน์มีการจัดการแบบครอบครัว	1. ผู้นำเที่ยว คุณพรมมา และภรรยา 2. การประชาสัมพันธ์ มีความเป็นกันเอง	- ลักษณะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เช่น ของโบราณ มีการเริ่มต้นจากความถนัดในด้านงานศิลปะ และมีการผลิตเป็นสินค้าด้านค้าขายได้ และมีส่วนร่วมของชุมชน ที่สำคัญ คือ บุคลากรสถานที่ดีเป็นจุดขาย มีการจัดสรรเงินให้เป็นสัดส่วน เริ่มจากการวาดรูปมาแล้วประมาณ 10 ปี ข้อปฏิบัติ กฎ เกิดจากความเชื่อในตัวบุคคล - มีลักษณะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปะ และวัฒนธรรมบางอย่าง ทัศนกรรม งานฝีมือ จากความถนัดในด้านการวาดภาพ มาเป็น

สถานที่	การจัดสรรประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ	ผลการปฏิบัติงาน / ประสิทธิภาพการดำเนินงาน
บ้านสันก่อ	-	1. ผู้นำเที่ยว รองเจ้าอาวาสสันป่าก่อ และจากการสังเกตด้วยตนเอง	<p>ผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าในหลายด้าน ยึดเอาการมีส่วนร่วมบุคลากรที่เข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญ เชื่อในความสามารถของตนเอง เชื่อมโยงในสิ่งที่ตนทำอยู่</p> <p>- มีการจัดการท่องเที่ยวแบบปฏิบัติที่ประเพณีวัฒนธรรมของชาวเหนือ โดยใช้ศิลปภาพฝาผนัง</p> <p>- เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยใหญ่ โดยให้คิดปฝาผนัง แสดงออกถึง วัฒนธรรมประเพณีในรอบ 1 ปี เป็นเดือน ๆ ไป ทำให้เข้าใจอย่างถ่องแท้</p>
27 พ.ค. 2547 เวียงกาหลง	- ได้จากการขายเครื่องปั้น การทำงานสวยงาม ทำด้วย ความเชื่อและศรัทธา	1. ผู้นำเที่ยว คุณรัตนา เทพเทพา / ป่าด้อม	<p>- ทีมมีการพัฒนาเรื่องโบราณสถานที่น่าสนใจในประวัติศาสตร์ มี หอพิพิธภัณฑสถานรวบรวมวัตถุโบราณ มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จุดแข็งก็คือ มีผู้นำที่เป็นแกนเข้มแข็ง และเกิดจากศรัทธาและได้รับความ ความร่วมมือจากผู้นำชุมชนดีมาก</p> <p>- มีการจัดการที่ดีเข้ามาแล้วประมาณปี 2532 เป็นที่รวบรวมเครื่อง ปั้นดินเผารูปทรง และลักษณะต่าง ๆ แล้วนำมาเป็นแบบหนึ่งผลิต ภัณฑหนึ่งตำบล มีลายเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นแหล่งเรียนรู้ ท้องถิ่นศึกษา เป็นแหล่งพัฒนาจิตใจ ฟันฟูจิตได้สำนึก</p>
วังมัจฉา	-	1. ผู้นำเที่ยว พระครูไพฑูรณ	<p>- เป็นสถานที่นำพักนอนเชิงอนุรักษ์ ที่น่าสนใจ คือ มีผู้นำเป็นพระที่ มีจิตมุ่งมั่นที่สุด มีเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่แน่นอน คือ ได้รับความ ร่วมมือจากผู้นำชุมชนเป็นอย่างดี</p> <p>- เพื่อจัดทำการบูรณะปฏิสังขาร (เจดีย์)</p>

สถานที่	การจัดสรรประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ	ผลการปฏิบัติงาน / ประสิทธิภาพการดำเนินงาน
			<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อเผยแพร่ พระพุทธศาสนาแบบประยุกต์ ท่ามาเป็นปีที่ 4 - เพื่ออนุรักษ์ และเขาพระเจดีย์ 7,200 ไร่ - จุดมุ่งหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางการอบรมทางพระศาสนา และ อบรม ฯลฯ อบรมปลูกฝังตั้งแต่เด็กเยาวชนขึ้นไป
เที่ยงมกาม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสรรดี ผลประโยชน์ค่อนข้างเป็นระเบียบดีมาก 	1. ผู้นำเที่ยว อาจารย์วิภา ใจบุญ	<ul style="list-style-type: none"> - มีการดำเนินงานของคณะกรรมการอย่างมีระเบียบ - เป็นงานที่ชุมชนจัดเอง จัดการกันไปเป็นหมวด ๆ แบ่งกันรับผิดชอบ มีการอบรม เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยว จัดให้มีสินค้า 5 ดาว ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล เมื่อก่อนได้ค้นพบเจดีย์ หลังจากนั้น ปี 2527 ก็เริ่มบูรณาการเพื่อการอนุรักษ์ ก่อนปี 2545 ที่จะบูรณาการก็ชุดเพื่อการสำรวจ
บ้านแม่กำปอง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดผลประโยชน์โดยชาวบ้านจะได้ค่าที่พักแบบโฮมสเตย์ 	1. ผู้นำเที่ยว ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน / ป้าแสงดา	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่ค่อยเป็นระบบต้องพัฒนาอีกมากในด้านที่พัก และการประชาสัมพันธ์ - สถานะการปลูกป่าไม่ไผ่ เพราะเห็นประโยชน์หลายอย่าง นอกจากความสวยงามแล้ว ยังมีประโยชน์ใช้ทำฟืน ต้มผ้า เริ่มต้นจากน้อยไปมาก ด้วยเงินทุนของตนเองด้วยการขายที่ดิน

สถานที่	การจัดสรรประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ	ผลการปฏิบัติงาน / ประสิทธิภาพการดำเนินงาน
28 พ.ค. 2547 บ้านไร่ไผ่งาม	-	1. ผู้นำเที่ยว คุณเสาวณี บรรณสิทธิ์	- เป็นที่ ๆ นำท่องเที่ยว เพราะมีการอนุรักษ์ผ้าทอด้วยมือแบบดั้งเดิม และมีการทำงานด้วยใจรัก น่าฟังมาก - ผ้ามัดหมี่ราคาเมตรละ 600 บาท - ผ้าธรรมดาเมตรละ 400 บาท
บ้านแม่กลางหลวง	- รายได้จะได้จากบ้านพักเช่า คืนละ 300-2,500 บาท เต็นท์ 200-300 บาท	1. ผู้นำเที่ยว คุณชาติ สว่างธรรมกุล	- การทำงานมีระบบมาก มีระเบียบแบบแผนที่ดี

3. ความเป็นมาและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว		ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	
	จุดเริ่มต้น	การพัฒนามาเป็นแหล่งท่องเที่ยว		
26 พ.ค. 2547 บ้านห้วยไคร้	<ul style="list-style-type: none"> - การที่ปาฎกทำลาย ธารสาคร และผู้นำมีความคิดที่จะอนุรักษ์ป่าอาหาร และป่าสมุนไพร - การทำลายป่า - ผู้นำ และชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์ 	<p>ความเป็นมาในการดำเนินการพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีหมอที่โรงพยาบาล (ปัจจุบันอยู่กิ่ง อ. ภูทอกยาว) ได้ทำการวิจัย ค้นคว้าเรื่อง ป่าอาหารและป่าสมุนไพร - นักวิชาการทำงานวิจัย - นำเสนอผลงานวิจัยมาพัฒนา - มีหมอที่โรงพยาบาลได้ทำการวิจัย ค้นคว้า เรื่อง ป่าอาหารและป่าสมุนไพร 	<p>การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชุมชน เป็นผู้ดูแล และการขาดการทำนุบำรุง - ชุมชนดำเนินการ - ชุมชนดูแลรักษา - เกิดการสูญหายของทรัพยากร - การมีส่วนร่วมของชุมชนน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - คิดว่ายังไม่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ - ยังไม่เหมาะสมกับการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว
โรงพยาบาลพญาเม็งราย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการโรงพยาบาล มีแนวคิด ที่จะให้มีการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคควบคู่กับการรักษาโรคตามแพทย์แผนปัจจุบัน - แนวคิดในการแก้ปัญหาเรื่องสุขภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - นำสมุนไพรมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ โดยนำวัตถุดิบจากเครือข่าย และของชาวบ้าน - แพทย์โรงพยาบาลร่วมมือเป็นเครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการผลิต ทดลองใช้ ขาย และนำมารักษาคนไข้ ในโรงพยาบาล - รับผิดชอบต่อสังคมชุมชนมาผลิต 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นจุดที่น่าสนใจเชิงสุขภาพ - สามารถทำการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้
บ้านลำพอรมา	<ul style="list-style-type: none"> - มีความมั่นใจเป็นตัวของตัวเอง - เรียนมาทางศิลปะ มีความชอบและสนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประกอบกับมีความรู้ความสามารถเป็นของตนเอง - เรียนจบ ประกอบอาชีพค้าขายของใช้ ห่วย แต่ไม่ละทิ้งความสามารถเดิม จน 	<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงาน มีเอกลักษณ์ เป็นของตนเอง และยังช่วยเหลือลูกข่าย ในการรับฝากขายสินค้าของเครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	จุดเริ่มต้น	ความเป็นมาในการดำเนินงานพัฒนา	การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	
	มีความมุ่งมั่น	สามารถค้นพบและสามารถทำเป็นกิจกรรมของตนเองได้	- แสดงภาพและงานของตนเองให้ผู้สนใจได้เห็นเป็นการกระจายงานและสินค้า นอกจากนี้ยังทำงานทางชุมชนอีกด้วย	- พอใช้ได้และเหมาะแก่การศึกษา มาก แนวคิดดี
บ้านต้นปากอ	- เป็นวัดของไทยใหญ่ เจ้าอาวาสมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ประเพณีให้สืบทอดโดยเขียนเป็นรูปภาพ - เป็นวัดของชาวไตและได้ก่อสร้างศาลาบรรจุพระประจำวันเกิด	- ต้องการรวบรวม ประเพณี วัฒนธรรมในรอบปี เป็นภาพวาดให้คนทั่วไปได้รับทราบ - แนวคิด คือ ต้องการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีด้วยภาพวาดผ้ามั้ง	- มีการเขียนภาพตีความลงในหอพระประจำวัน - อยู่ในที่ที่เหมาะสม มีการดูแลเป็นอย่างดี	- เหมาะที่จะเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และ ประเพณี - ตีมากสามารถสะท้อนและให้เห็นถึงภาพ

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
<p>27 พ.ค 2547</p> <p>เวียงกาหลง</p>	<p>จุดเริ่มต้น</p> <p>- มีการพบเวียงกาหลงมา กว่า 60 ปี พระอาจารย์ธรรมสาริต ได้ขุดงมาที่เวียงกาหลง เมื่อปี 2529 เริ่มพัฒนาปี 2532 เป็นจุดเริ่มต้น มีแนวคิดในการพัฒนา มีชาวบ้านศรัทธาร่วมกันทำ</p>	<p>ความเป็นมาในการดำเนินการพัฒนา</p> <p>- จัดตั้งกลุ่มกองงานอุดมธรรมเวียงกาหลง เมื่อวันที่ 16 พ.ค 43 โดยมีสมาชิก 14 คน มีพระอาจารย์ธรรมสาริตเวียงกาหลงเป็นที่ปรึกษา</p> <p>- พบคือด้วยขามเก่า มองเห็นลายได้นำมาประยุกต์เป็นงานฝีมือใหม่ โดยเลียนแบบของเดิม มีการถ่ายทอดความรู้ ในลักษณะเป็นศูนย์เรียนรู้ โดยมีธรรมะเป็นแก่นกลาง</p>	<p>การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง</p> <p>- การผลิต เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง เป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ลายที่ใช้มี ลายศรีโคมค้ำ ลายสัตว์ป่า หิมพานต์ ลายดอกกา</p> <p>- มีการเสริมสิ่งปลูกสร้าง ทำให้ลักษณะของเวียงกาหลงความเด่นไม่</p>	<p>ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>- เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ศึกษาเรียนรู้ทางโบราณคดี</p> <p>- เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ แต่ต้องเน้นจุดเด่นของเวียงให้มากกว่าจุดอื่น ๆ</p>	
<p>วังมัจฉา</p>	<p>- ทางสถาปัตย์ ได้มีมนต์ พระครูไพบุลย์พัฒนาพิทักษ์ เข้ามาอยู่เมื่อ 28 เมษายน 2531</p>	<p>- ร่วมกับกำนัน ช่วยกันรักษาป่า และปลูกพืชสมุนไพร ไม้หายาก เพื่อเป็นแหล่งอาหาร</p>	<p>- มีประเพณีบวชป่า ทุกวันที่ 9 เมษายน ของทุก ปี และมีการปรับผู้เป็นต้นเพลิงเผาป่า</p>	<p>- เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p>	
<p>เวียงกุมกาม</p>	<p>- เดิมเป็นซากเจดีย์ที่พังลงมา และเมื่อปี 2529 เริ่มมีการขุดที่วัดอู่ก่าง โดยกรมศิลปากร</p>	<p>- เมื่อปี 45 นายก็ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จัดงานบึงฟ้า นครใต้พิภพ เมื่อกุมภภาพันธุ์</p>	<p>- ได้งบประมาณ 19 ล้านบาท จากงบกระตุ้นเศรษฐกิจ 40 ล้านบาท มาทำศูนย์ข้อมูล</p>	<p>- เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี</p>	

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	จุดเริ่มต้น	ความเป็นมาในการดำเนินงานพัฒนา	การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	
บ้านแม่กำปอง	<p>- ค้นพบเป็นบางจุด โดยชุมชนร่วมกับกรมศิลปากร และเชื่อมโยงจุดค้นหลายจุดจนเต็ม</p> <p>- ผู้นำหมู่บ้านมีแนวคิดที่จะพัฒนาหมู่บ้านไปสู่การท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่ปี 2539</p> <p>- ผู้นำมีความคิดและมุ่งมั่นในการผลักดันจากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนเอง</p>	<p>- ชาวบ้านมีอาชีพเก็บใบเมี่ยง และทำเมี่ยงขาย มีความยากจน และการคมนาคมก็มีความลำบากและต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยคิดที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>- มีการศึกษา ทดลองปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ และมีการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์มาก</p>	<p>- ผู้นำ และ ชาวบ้านมีความเข้าใจกัน มีความรักความสามัคคี มีกลุ่มเพื่อน กลุ่มดนตรีเกิดขึ้น มีการอนุรักษ์ และรักป่ามากขึ้น</p> <p>- ชุมชนช่วยกันดูแลและจัดการไม่ว่าจะเป็นพ่อหลวงใหม่และพ่อหลวงเก่าก็ร่วมมือกัน</p>	<p>- ดีมาก ในด้านโบราณคดี พบหลักฐานเป็นลักษณะวัดเก่าและเมืองเก่า</p> <p>- เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางธรรมชาติและศึกษาทางธรรมชาติ</p> <p>- ดีมาก แม้สถานที่จะแคบ ถนนจะแคบ แต่งานก็ดี</p>
28 พ.ค. 2547 บ้านไร่เฝ้าม	<p>- มีแนวคิดที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของปู่แสงดาที่ท่านได้ดูแลกิจการงานฝ่ายแบบครบวงจรมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน</p>	<p>- มีการยอมรับแบบธรรมชาติ โดยการยอมฝ่ายด้วยต้นคามา ครั้ง มะเกลือ ต้นฝาง ฯลฯ</p>	<p>- จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ฝ้าย มีอุปกรณ์รูปภาพ ไว้ให้ดูและมีการทอดผ้าฝ้ายด้วยมือ</p>	<p>- เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต</p>

สถานที่	การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	จุดเริ่มต้น	ความจำเป็นในการดำเนินงานพัฒนา	การดำเนินงานรักษา-ทำนุบำรุง	
บ้านแม่กลางหลวง	<p>- เป็นครอบครัวเก่า และมีอาชีพเดิมคือการทำฝ้ายมาเป็นผ้า โดยมีแนวคิดของความพอเพียง</p> <p>- ได้มีเจ้าหน้าที่กรมอนุรักษ์ร่วมกับชาวบ้านร่วมกันทำ แต่ไม่สำเร็จ แต่ตอนหลังชาวบ้านได้ร่วมกันทำ</p> <p>- เกิดจากความเจ็บของชุมชน และชุมชนเข้าดำเนินการ</p>	<p>- เริ่มจากเด็กผู้ชายเพียงและมีคุณภาพการค้าขาย กำหนดราคาเอง พัฒนาศีมีอทั้งของตนเองและผู้เข้ามาเป็นแรงงาน</p> <p>- เนื่องจาก การที่ป่าถูกทำลาย และมีสารเคมีจากการทำการเกษตร จึงคิดที่จะช่วยกันอนุรักษ์ป่า</p> <p>- มีเอกชนเข้ามาและเกิดความล้มเหลว ชุมชนเข้ามาดำเนินการโดยมีผู้ที่มีแนวคิดตั้งใจ</p>	<p>- ทำเป็นพิพิธภัณฑ์เป็นของตนเอง</p> <p>- สืบถึงประวัติศาสตร์</p> <p>- มีการประชุมกันอย่างต่อเนื่อง เรื่องของการอนุรักษ์ป่า และมีการกันเขตเพื่อป้องกันไฟป่า และห้ามไม่ให้ใครขายที่ดินให้กับคนอื่น</p> <p>- พอใช้ได้ ไม่มีสิ่งที่เป็นสมัยใหม่ รักษาได้ดี</p>	<p>- ดีมาก ได้ทั้งความรู้และความสามารถของผู้ผลิตสินค้า</p> <p>- เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางธรรมชาติ</p> <p>- ศักยภาพสูงมาก ปรับปรุงการจัดการอย่างเดียว</p>

สรุปความคิดเห็นการศึกษาดูงานนักวิจัยชุมชน

โครงการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ระหว่างวันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2547 ณ จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย

1. ขอให้ท่านบอกถึงสิ่งที่ทำให้ท่านประทับใจ (พร้อมด้วยเหตุผลประกอบ) ในการศึกษาดูงานครั้งนี้
 - บ้านแม่กลางหลวง เพราะเป็นธรรมชาติได้รับความสำคัญของทรัพยากรอย่างแท้จริง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับแม่กาได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์
 - วังมัจฉา เพราะสามารถเอามาพัฒนาทั้งธรรมชาติและเอามาพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพได้ และได้รับความรู้จากพระสงฆ์
 - เวียงกุมกาม เพราะสามารถเอามาพัฒนาบ้านบัว หมู่ 7 ได้
 - ประทับใจที่สุด คือ บ้านไร่ไผ่งาม เพราะมีความคิดดี มีผลิตภัณฑ์ดี ฝีมือสวยงาม ส่งออกขายได้ง่าย เป็นของตัวเอง เด็ดเดี่ยวเก่ง
 - ประทับใจที่สุด คือ บ้านไร่ไผ่งาม เพราะมีแนวคิดดี ผลิตภัณฑ์ดี ฝีมือสวยงาม เจ้าของบ้านเก่งมาก เด็ดเดี่ยว คือ มีความเป็นตัวของตัวเอง
 - การได้พบกับสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ และวิถีชีวิตของชาวบ้าน
 - เวียงกุมกาม เหตุผล เพราะว่าเป็นสถานที่คล้าย ๆ กับบ้านบัว หมู่ที่ 7 ซึ่งเราจะได้นำหลักการหรือวิธีดำเนินการต่าง ๆ มาวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลเรา และสถานที่เราพบเห็นก็คล้ายกันกับสถานที่ของเรา
 - การที่ได้ไปเข้าป่าไปดูสมุนไพรในป่า ได้ศึกษายาสมุนไพรหลายชนิดในป่า
 - บ้านแม่กาปอง จากการที่ชาวบ้านช่วยกันทำเป็นแหล่งที่ท่องเที่ยวได้ และอนุรักษ์ธรรมชาติได้เป็นอย่างดี จะเห็นว่าสองข้างทางมีการปลูกต้นไม้เสริม ทำให้เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ
 - ชอบมากที่เวียงกาหลง เพราะพื้นที่มีการอบรมธรรมชาติกับเยาวชน และผู้ที่ไม่เที่ยว และมีการปั้นหม้อและแจกันสวยงามมาก และที่นั่นทุกคนต้อนรับดี มีอัธยาศัยดี

- แนวคิดของบ้านไร่ไผ่งาม เนื่องจากเป็นแนวคิดด้านความพอเพียงอย่างเป็นระบบ วิธีการดำเนินงานเน้นหลักการพึ่งตนเองเป็นหลัก แม้จะมีกระแสของเงินทุนถนเข้ามา ก็สามารถอยู่ได้ ไม่กระทบกับการดำเนินงานแต่อย่างใด

- บ้านไร่ไผ่งาม เพราะเป็นงานที่ใช้วัตถุดิบที่ทางชุมชนมีอยู่แล้ว เหตุผล เพราะเป็นงานคล้ายกัน และชาวบ้านสามารถนำมาทำได้

2. ท่านคิดว่าท่านได้รับประโยชน์ในด้านใดจากการศึกษาดูงานในครั้งนี้

- ได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก ทำให้ได้รับข้อคิดหลายอย่าง เช่น เอาจมาพัฒนาตนพัฒนาสังคมได้ ได้รับกระแสของความมีอนุรักษ์เพิ่มขึ้น สามารถมองทะลุปัญหาของตำบลแม่กาได้เพิ่มอีกหลายเท่า โดยเฉพาะบ้านแม่กลางหลวง บ้านแม่กำปอง และเวียงกุมกาม

- ได้เรียนรู้ และหลาย ๆ อย่าง

- ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้หลายอย่าง ถึงปัญหา และภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน ได้ความรู้เพิ่มเติม

- ได้รับประโยชน์ในด้านความคิดในแนวทางของเชิงนิเวศ หรืออนุรักษ์ป่าไม้ หรือสิ่งแวดล้อม

- ได้ประโยชน์อย่างหลากหลาย ซึ่งด้านการพัฒนาเราจะได้นำมาเป็นตัวอย่าง สิ่งใดที่เขาบกร่องเราจะได้นำมาพัฒนาในหมู่บ้านของเรา เช่น ของบประมาณ จากภาครัฐมาช่วยเหลือ

- ผมได้รับประโยชน์เป็นอย่างยิ่งที่ได้ไปดูงาน และจะนำความรู้มาพัฒนาในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในชุมชนให้มากที่สุด

- การไปดูงานครั้งนี้ คิดว่า ได้รับผลประโยชน์ในด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และโบราณคดี ที่บ้านบัว

- ได้รับประโยชน์ในด้านความคิดและการจัดการที่ดี เพื่อจะเอาเป็นตัวอย่างมาพัฒนาต่อไป

- ได้ประโยชน์จากแนวคิดการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก เช่น ห้วยไคร้-ความไม่พร้อม, วังมัจฉา-ความพร้อมและแรงบันดาลใจ, แม่กำปอง-สภาพพื้นที่และความพร้อม, บ้านแม่กลางหลวง-ความล้มเหลวทำให้เกิดการต่อสู้

- ได้รับประโยชน์ในด้านการพัฒนา และปรับปรุงภายในหมู่บ้านและประสบการณ์ ในการศึกษาดูงานในครั้งนี้

3. ท่านคิดว่าจะสามารถนำประสบการณ์จากการศึกษาดูงานไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลแม่กาได้หรือไม่? อย่างไร?

- จากประสบการณ์ไปศึกษาดูงาน สามารถนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กาได้แน่นอน โดยเฉพาะเวียงกุมกามแหล่งโบราณคดี นำมาพัฒนาบ้านบัวได้ - แม่กลางหลวง สามารถนำมาพัฒนาหมู่ 14-10-1 ได้ และไม่ว่าจะเป็นบ้านไร่ฝางม พัฒนาอาชีพได้ และได้รับประโยชน์มากกว่านั้นก็คือ จิตใจได้รับความเป็นอนุรักษ์มากขึ้น

- มีชุมชนแข็งแรงช่วยกัน สำเร็จทุกอย่าง
- ได้ถ้าผู้นำดี แคนนำแข็งแรง ชุมชนมีส่วนร่วม ทุกอย่างสำเร็จ
- สามารถนำประสบการณ์จากการศึกษาดูงานไปใช้เป็นประโยชน์ หรือพัฒนาในชุมชนได้
- ข้าพเจ้าคิดว่าสามารถนำประสบการณ์ จากการศึกษาดูงานไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลแม่กาได้ ซึ่งมีแบบอย่างที่ดีหลายด้านให้เราดู
- ในด้านประโยชน์ผมจะนำประโยชน์ที่ได้รับในครั้งนี้มาพัฒนาในหมู่บ้านของผมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ ในหมู่บ้านและชุมชนแม่กาให้จงได้
- จากการศึกษาดูงานครั้งนี้ คิดว่า จะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนได้ ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดูนก และสมุนไพร และทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่บ้านบัว
- สามารถนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านเราได้ ถ้าหากมีการร่วมมือกันกับภาครัฐอย่างต่อเนื่อง
- น่าจะมีความเป็นไปได้สูงมาก และศักยภาพของแม่กาเมื่อเปรียบเทียบกับที่อื่นของเราจะสมบูรณ์และดีมาก แต่การพัฒนาต้องมีปัจจัยด้านคนเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น ตำบลแม่กา "คน" เป็นเรื่องสำคัญ
- คิดว่าจะสามารถนำประสบการณ์ในการศึกษาดูงานในครั้งนี้มาพัฒนาชุมชนแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

4. ความคิดเห็น หรือข้อเสนออื่น ๆ

- การไปศึกษาดูงานแต่ละแห่งไม่มีการอัดเทปหรือถ่าย-อัดเทปไว้ เพราะจะสามารถนำเอามาเผยแพร่และชักจูงใจให้ผู้ไม่เคยได้ฟัง-ได้เห็นจะได้รับรู้ เพราะสามารถทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลแม่กาไปได้อย่างรวดเร็ว-เรียบ-ง่ายยิ่งขึ้น
- อยากจะไปดูงานครั้งต่อไป
- การดูงานครั้งนี้เป็นการใช้เวลาน้อยมาก การไปดูสถานที่สำคัญ ๆ ยังไม่ละเอียด เช่น ประวัติความเป็นมา ด้านสถานที่พักดี แต่มีบางโรงแรมไม่มีตู้เย็นนะครับ

- ในความคิดเห็นผมเห็นว่า ในหมู่บ้านของผมพร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และถ้าทีมงานวิจัยของเราช่วยกันผลักดัน

- อยากให้มีการศึกษาวิจัย ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่วิจัยควบคู่ไปด้วย และสิ่งที่หายไป หรือสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ ในความหลากหลายทางชีวภาพ

- เห็นควรให้มีการประชุมกัน และร่วมกันคิด และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านมากกว่านี้

- พยายามค้นหาศักยภาพของคนควบคู่กันไปกับการศึกษา จะทำให้สามารถผลักดันให้งานเป็นผลสำเร็จได้อย่างดี

- เป็นโครงการที่ดีได้ไปแล้ว ทำให้มีประสบการณ์ในการพัฒนาหมู่บ้าน

ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการประชุม จากผู้เข้าร่วมประชุม
(เวทีเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 19-25 พฤษภาคม 2547)

- อยู่ในขั้นดีมาก
- จัดได้ดีมาก โดยเฉพาะวิทยากร อธิบายได้ดีมาก ให้ความรู้ ความเข้าใจ การอธิบายแหล่งท่องเที่ยวดีมาก อุปกรณ์การประชุมก็ดีมาก เห็นสถานที่จริง
- การจัดสถานที่นั่งประชุม อยากให้มีที่นั่งเวลาฟังบรรยาย เพราะนั่งฟังนาน ๆ สุขภาพแย่ปวดหลังค่ะ
- อยากให้จัดสั้นบ่อย ๆ
- ในการประชุมในครั้งนี้ ถือว่า เป็นการจัดประชุมที่ก่อประโยชน์ให้ชาวบ้านเป็นอย่างมาก รวมถึงชาวตำบลแม่กาด้วย ให้ความรู้และประวัติความเป็นมาและโบราณคดีต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่คนในหมู่บ้านยังไม่เคยได้ทราบมาก่อน จัดการประชุมได้ดีมาก
- เห็นด้วยในการจัดการประชุมครั้งนี้ ส่วนตัวผมเองก็ได้ข้อคิดอะไรหลาย ๆ อย่าง เพื่อพัฒนาตำบลแม่กาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การจัดการประชุมให้ความรู้และความเข้าใจ
- อยากให้มีการจัดการประชุมแบบนี้เรื่อย ๆ ควรจัดการประชุม โดยการเสนอภาพถ่ายมาก ๆ เพราะชาวบ้านจะเกิดความสนใจมากกว่าตัวหนังสือ
- คิดว่าอยากให้พี่ ๆ ทุกคนไปทำโครงการบ้านผมบ้าง เพื่อจะให้ทุกคนรักธรรมชาติและปลูกต้นไม้แทนต้นไม้โค่นตัด
- คิดว่า น่าจะเผยแพร่โครงการไปยังทุกหมู่บ้าน เพื่อที่จะให้ทุกหมู่บ้านมีความรักทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อเสนอเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย และพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่กา

จากผู้เข้าร่วมประชุม

(เวทีเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 19-25 พฤษภาคม 2547)

- ขอให้เพิ่มหัวข้ออีก เช่น วรรณกรรมพื้นบ้าน สัตว์ป่าต่าง ๆ
- อยากให้คณะวิจัย วิจัยต่อไปว่าในตำบลแม่กาจะมีอะไรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นอกจากที่หาข้อมูลมาได้บ้าง
- อยากให้พัฒนาสถานที่ให้ดึงดูดใจ อบรมประชาชน ชาวบ้านแถว ๆ แหล่งท่องเที่ยวว่า ควรจะพยายามพูดคุย แนะนำนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในตำบลแม่กาอีก
- อยากให้อนุสาวรีย์เบนเซนเป็นสวนสาธารณะ
- อยากให้มีและเกิดขึ้นในอนาคต
- จากที่คณะวิจัยได้จัดทำมาถือว่าดีมาก ขอให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ถ้ามีการท่องเที่ยวในตำบลแม่กาที่ดีเหมือนกัน ตำบลแม่กาของเราจะได้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และได้เป็นที่รู้จักกันมาก และจะได้เป็นหน้าเป็นตาของตำบลเรา
- ควรจัดให้แต่ละหมู่บ้านมีนักวิจัยชุมชน ประกาศ หรือโปรโมตกิจกรรมในตำบล จัดงานเพื่อโชว์ผลงานของคนแม่กา เช่น 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ เน้นทุกหมู่บ้าน
- เป็นความรู้ดีมาก แต่ใช้ระยะเวลาออกไปหน่อย แต่มีเนื้อหาสาระที่ประชาชนทั่วไปบางคนรู้หรือไม่รู้ ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ดี เพราะฉะนั้น ควรจะมีโอกาสพาไปยังสถานที่จริงบ้างก็ยังดี

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้เข้าร่วมประชุม
(เวทีเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 19-25 พฤษภาคม 2547)

- ขอสสนับสนุนโครงการอย่างเต็มที่ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลของแม่กานั้น ได้เห็นว่า แม่กามีดีกว่าที่คิดไว้มากมาย ซึ่งขอสสนับสนุนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นด้านการให้ความร่วมมือและการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว และขอให้ผู้ทำวิจัยทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจงประสบความสำเร็จด้วยดี ตลอดการทำงาน สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ทุกประการ
- ขอสสนับสนุน โครงการนี้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นโครงการที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ในอนาคตจะทำให้วิถีชีวิตคนในตำบลแม่กาดีขึ้น นอกจากนี้ยังสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านให้ดีขึ้นอีกด้วย และที่สำคัญ ตำบลแม่กาอาจจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดพะเยา ได้มากอีกที่หนึ่ง ขออวยพรให้คณะวิจัยประสบผลสำเร็จในการทำงาน อย่างย่อท้อและขอให้ท่านพัฒนา ตำบลแม่กาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดพะเยา
- ทำดีที่สุดแล้ว ถ้าโครงการท่องเที่ยวทำการตลาดได้เป็นผลสำเร็จ คาดว่าชุมชนพร้อมที่จะพัฒนาขึ้นไป ในทุกด้าน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ในการอนุรักษ์ และพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น
- เห็นด้วยกับโครงการ
- จัดการประชุม และให้ประโยชน์ดีมาก และเมื่อได้ฟังการประชุมแล้วจะเผยแพร่และให้ชาวบ้านช่วยกัน พัฒนาต่อไป
- อยากจะให้ตำบลแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจริง ๆ จะได้เป็นที่เชิดหน้าชูตาของตำบลของเรา เช่น แหล่งท่องเที่ยวของบ้านบัวก็มีหลายแห่ง และอยากพัฒนาถนนบ้านบัวไปจำบัวและตลอดจนอ่างเก็บน้ำแม่ต้า

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเวทีระดมความคิด

“ศักยภาพ ทิศทาง และอนาคตในการพัฒนาแม่ไก่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้”

วันที่ 24 มกราคม 2549 ณ มหาวิทยาลัยเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในการพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
1.นางเพ็ชร ขาววิเศษ	148/7 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	07-2879541	<p>1.ได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งโบราณเครื่องปั้นดินเผา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้เผยแพร่ให้ชนรุ่นหลัง เพื่อจะนำไปพัฒนาหมู่บ้านต่อไป</p>	<p>-สร้างรายได้ให้กับหมู่บ้าน ตำบลและจังหวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความสวยงาม</p>	<p>- อยากให้ทุกคนช่วยกันรักษา วัตถุโบราณ และสิ่งแวดลอม ช่วยกันเผยแพร่ให้กับคนที่ยังไม่ได้มาเที่ยวช่วยแนะนำ สิ่ง วัตถุโบราณมีอะไรบ้าง สัตว์ป่า แม่น้ำ ภูเขาๆ จะยินดีต้อนรับ นักท่องเที่ยวทุกๆ คนที่ได้มา เที่ยวชมสิ่งโบราณและ สิ่งแวดลอม มีที่พักฟรี</p>

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับบริการ จัดเวที ระดมความคิดเห็นที่จัดขึ้น ในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในถาวร พัฒนาตำบลแม่เก่า เป็น แหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
2.นายสังเวียน ทะนันท	165 ม.7 ต.แม่เก่า อ.เมือง จ.พะเยา	07-1739564	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับ โบราณวัตถุ และการปั้นดินเผา เป็นการเสริมสร้างแก่ชุมชนใน อนุรักษ์ของเก่าไว้เพื่อให้คนรุ่น หลังได้รู้	- อยากให้มีรายได้แก่ตำบล แม่เก่า - เพื่อให้มีความสวยงามใน ตำบลแม่เก่า - อยากให้นักท่องเที่ยว ต่างประเทศมาเที่ยวบ้านเรา	-
3.นางอุษา นุ่มนวน	97 ม.7 ต.แม่เก่า อ.เมือง จ.พะเยา	-	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับการปั้น ดินเผา	- เพื่อให้มีความสวยงาม อยากมีรายได้แก่ตำบล แม่เก่า	-
4.	97/1 ม.7 ต.แม่เก่า อ.เมือง จ.พะเยา	-	- ได้รับความรู้และพัฒนาชุมชน และโบราณคดีให้เจริญขึ้น	- เพื่อมีรายได้ให้กับ หมู่บ้านและตำบล	-
5.	105/1 ม.7 ต.แม่เก่า อ.เมือง จ.พะเยา	-	- ได้รับความรู้ของโบราณคดี ชุมชนในตำบลแม่เก่า	- สร้างรายได้ให้กับหมู่บ้าน และเป็นแหล่งท่องเที่ยว	-

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเวที ระดมความคิดเห็นที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในภาพพัฒนาตำบลแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
6.นางวิชนี ขจนา	93 ม.7 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	05-0359690	- การจัดเวทีจัดได้ดีมาก ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้		
7.พนารัตน์ มนตรี	190 ม.7 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	07-9901589	- มีประโยชน์มาก เพราะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หลายนคนและได้รับความรู้อะไร หลายนอย่างเกี่ยวกับตำบลแม่กาของเรา	- พัฒนาตำบลของเราให้ดีขึ้น จะมีคนมาเที่ยวและจะเป็นประโยชน์สำหรับคนแม่กาของเรา อีกหนอยรายได้ก็จะเข้ามาในตำบลแม่กาเรา	- ควรพัฒนาตำบลแม่กาให้สะอาด น่าเที่ยวเวลานักท่องเที่ยวมาเที่ยว เต็มคองขอบปลูกต้นไม้ ดอกไม้ให้ดูสวยงาม และติดป้ายสถานที่ท่องเที่ยวให้ชัดเจน ชะยะก็ไม่ให้ทิ้งรีรดตามถนนเพราะดูแล้วไม่สวยงามเลย
8.นางเกษร แซ่ด่าน	80 ม.10 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	04-7813563	- การจัดเวทีความคิดไม่พร้อมเท่าที่ควรแต่ก็มีประโยชน์และ ความรู้มากขึ้นในด้าน การปรับเปลี่ยนความรู้ของแต่ละคน และ"ได้รู้ถึงสิ่งต่างๆของแม่กา มากขึ้น และนำเสนอดี	- พัฒนาตำบลแม่กาให้ดีขึ้น จะมีคนมาเที่ยว และก็จะได้ประโยชน์สำหรับคนแม่กาของเรา อีกหนอยรายได้ก็จะเข้ามาในตำบลของเรา	- ถ้าจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าจะมีที่กำจัดขยะมูลฝอยก่อนเพราะ ถ้ามีคนเที่ยวเยอะขึ้นชะยะก็คง มากขึ้น และสร้างถนนให้สะอาด ปลูกต้นไม้ให้สวยงามร่มรื่น

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับกรจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในกรพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
9.นางเสาร์แก้ว ขอบเย็นใจ	102/1 ม.10 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	06-1848399	- ได้ความรู้และข้อมูลหลายอย่าง ส่วนมากจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ค้นพบ	- อยากให้ชาวแม่กาช่วยกันรักษาความสะอาด ไม่อยากให้ใครทำลายป่า และช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้	- อยากบ้านเรามีแหล่งท่องเที่ยวหลายๆที่ซึ่งเป็นสิ่งที่สวยงามมาก
10.นายบัญชา ชันรัชชัย	3 ม.14 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	06-6590860	- การแจ้งจัดเวทีเวลากระชั้นมาก ควรแจ้งล่วงหน้าสัก 1 อาทิตย์ - เป็นการเปิดเวทีเสนอข้อมูลวิจัยที่ดีมาก	- จัดประชาสัมพันธ์ทำสื่อแนะนำในรูปCD ให้กับผู้เยี่ยมชม - รวบรวมองค์ความรู้เขียนเป็นเอกสารเผยแพร่หรือเป็นแหล่งเรียนรู้แต่ละเรื่องๆ	- ทำแผนพัฒนายุทธศาสตร์เสนอจังหวัด CEO สนับสนุนงบประมาณสถานต่อโครงการ และควรทำในภาพรวมของ อำเภอเมืองเป็นเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งจังหวัดด้วย
11.นายกิตติชัย ปิงเมือง	65 ม.10 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	01-0209398	- การจัดเวทีกระชั้นชิดเกินไป - การบรรยายเปิดเวทีดีพอสมควร	- ควรประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่างๆให้ชัดเจน - พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นจุดเด่นจุดสนใจของคนทั่วไป	- ควรเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวเยอะๆ โดยจัดทำระบบ CD เผยแพร่ให้นักท่องเที่ยว - แนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเวที ระดมความคิดเห็นที่จัดขึ้น ในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในการพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
12. นายประยัด ปิงเมือง	184 ม.10 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	01-0243794	- ควรจะแจ้งเวลาการจัดเวทีให้ชวากว่านี้	- ควรทำ CD แจกหรือจำหน่ายเกี่ยวกับแม่กาและประวัติของเวียงบัว ควรมีการศึกษาต่ออีกหลายๆ อย่าง ธรรมชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี	- ชาวตำบลแม่กาจะต้องร่วมกันเป็นหนึ่งในเข็มแข็งไม่พุดจาไเพราะและที่ที่สำคัญต้องสื่อสัตว์กับนักท่องเที่ยว ทำแม่กาให้สะอาด นักท่องเที่ยวจะได้ประทับใจ
13. นายเจือ เปลวทอง	โรงเรียนอนุบาลโทกหวาก ต.โทกหวาก อ.เมือง จ.พะเยา		- ผู้จัดรายการจัดได้ดีมากแต่เสียดายผู้เข้าร่วมเวทีมีจำนวนน้อยเกินไป ควรมีการเชิญชวนเยาวชนในสถานศึกษาร่วมงานด้วย	- ขอขอบคุณคณะผู้จัดที่ริเริ่มเปิดตัวแม่กาให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ชาวแม่กาจะพยายามเรียนรู้ตนเองให้มากขึ้นและให้ความร่วมมือทุกภาคส่วนในการพัฒนาตำบลแม่กา	- ควรจัดประชุมเวทีชาวบ้านและจัดการท่องเที่ยวบ่อยๆ (อย่างน้อยต้องรู้ว่ามีอะไรในแม่กา)

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัด เวที ระดมความคิดที่จัดขึ้น ใน ครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในภาพ พัฒนาตำบลแม่กา เป็น แหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
14.น.ส.อุษารัตน์ เปลวทอง	40 ม.12 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	09-1917701	- เป็นการจัดงานที่เป็นการ รวบรวมความคิดของผู้นำ ชุมชน และชาวบ้านอันมี พื้นฐานจากความต้องการให้ เกิดความเจริญให้แก่ชุมชน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้กับ ประชาชนและนักท่องเที่ยวและ บุคคลทั่วไป ถือได้ว่าเป็นเรื่อง ดีต่อชุมชนตำบลแม่กา	- ตำบลแม่กามีสถานที่ที่นำ สนใจหลากหลายทั้ง ธรรมชาติ โบราณวัตถุ เพียงแต่ไม่เป็นที่รู้จักและ ส่งเสริมเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวอย่างจริงจัง หาก มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และสร้างสำนึกและความ เข้าใจให้กับชุมชนแล้วการ พัฒนาแม่กาเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวและการเรียนรู้ก็ จะสามารถเป็นไปได้	- ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้าน การตลาดทางการท่องเที่ยวด้วย เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก ชาวบ้าน เมื่อเห็นช่องทางทาง สร้างรายได้จากการมีแหล่ง ท่องเที่ยวในชุมชน ชาวบ้านอาจมี ความกระตือรือร้นในการพัฒนา ตำบลแม่กาเพิ่มขึ้น
15.นายสมบัติ ใจจิตต์	สำนักงานเกษตรอำเภอ อ.เมือง จ.พะเยา	09-9507939	- เป็นการระดมความคิดเห็นที่ดี เพื่อความหลากหลายของชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	- ควรมีการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวให้ทั่วถึงของ ตำบลแม่กา	- ควรมีการดำเนินงานอย่าง ต่อเนื่องตลอดไป

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัด เวที ระดมความคิดเห็น ใน ครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในภาพ พัฒนาตำบลแม่กา เป็น แหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
16.นางบุญปิ่น เงินเย็น	54 ม.12 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	04-8041798	- มีประโยชน์อย่างมากทำให้ชาว แม่กาเป็นอย่างงมากทำให้ชาว ตำบลแม่กาได้รู้ว่าเรามี โบราณสถานในท้องที่	- ในการที่มีแหล่งท่องเที่ยว เชิงรุก เช่น อุ.วัดฤๅษะของ โบราณ เช่นเครื่องปั้นดิน เผา-เตาเผา-ดนตรีพื้นเมือง- การฟ้อนรำ-เป็นการ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี	- ขอให้ทางคณะวิจัยประชุม สัมมนาครั้งใหม่อีกสักครั้งเพื่อ ชุมชนทั้งตำบลแม่กา 18 หมู่บ้าน เพื่อเตรียมความพร้อมในด้าน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบล แม่กาประสบผลสำเร็จ
17.นางหน่อคำ ธรรมวงศ์	8 ม.2 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	06-1973448	- ก็เป็นการดีที่จะมีแหล่ง ท่องเที่ยวเพราะจะได้สร้าง ความเจริญให้ชุมชน ตำบล แม่กาต่อไป		- อีกอย่างการท่องเที่ยวจะต้อง สะดวกในการเดินทางอยากให้ สร้างถนนให้ดีเพราะตอนนี้รู้สึก ว่าถนนจะเป็นอุปสรรคมากยิ่ง ตอนนี้หน้าแล้งจะมีฝุ่นมากด้วย
18.นางจันทร์ทิพย์ งามจิต	8 ม.3 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	054-466224	- ผมว่าอาจารย์ที่มาจัดงาน ทุกอย่างได้ดีมากอาหารก็อร่อย ดี ผมนับผมจึงขอขอบคุณ อาจารย์เป็นอย่างสูง	- มอน ไข่ขาว และต้นไผ่ค่า มีที่ที่สะดวกคนแก่จะได้ของ บ้านบัว เดี่ยวนี้เป็นทุ่งนา เขาไปหมดแล้ว	- คือคอกยโตนและผาที่อยู่ที่บ้าน ใหม่และบ้านหนองหล่ม

ชื่อ-สกุล 19. นายบัณฑิต ไชยเมือง	ที่อยู่ ร.ร. พะเยาประชาสวัสดิ์ อ.เมือง จ.พะเยา	โทร 06-1970336	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัด เวที ระดมความคิดเห็นที่จัดขึ้น ใน ครั้งนี้ - การจัดเวทีในครั้งนี้จะเป็นการ ระดมความคิดเห็นจากคนใน ท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นจริงๆซึ่งจะ ได้ข้อมูลและความจริงใจจาก กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์อย่าง มากต่อชุมชน เพื่อที่จะพัฒนา ขึ้นไปสู่การพัฒนาอาชีพรายได้ ของชุมชนต่อไป	2.ความคิดเห็นในการ พัฒนาตำบลแม่กา เป็น แหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ - การที่จะพัฒนาตำบลแม่ กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและ การเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน จะต้องมีจุดขายที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวที่หนัก ท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแล้ว เกิดความประทับใจ ออก กลับมาเที่ยวอีกทำให้เกิด การประชาสัมพันธ์แบบ ปากต่อปาก และอีกจุดหนึ่ง คือจุดของเตาเผาโบราณซึ่ง น่าจะเป็นจุดเด่นของแหล่ง ท่องเที่ยวมาก	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ - ในการจัดทำแหล่งเรียนรู้และ ท่องเที่ยวด้าน โบราณคดี จุดเน้นที่ แหล่ง โบราณคดีเตาเผาเวียงบัว จุดแรกที่จะทำต้องสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชาวบ้านอย่าง ยั่งยืนก่อน จึงจะทำให้เกิดความ ร่วมมือร่วมใจกันในสังคมอย่าง ยั่งยืน จากนั้นจึงเกิดศักยภาพใน การรองรับในด้านกรบริการ แหล่งเรียนรู้อย่างครบวงจร
-------------------------------------	--	-------------------	---	--	--

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเวทีระดมความคิดเห็นที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในการพัฒนาตำบลเม็กกา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
20.นายสมภพ ชันทะกิจ	33 ม.15 ต.ด้อมอ.เมือง จ.พะเยา	09-9158831	<p>- นับว่าเป็นการดีที่คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญกับทรัพย์สินสมบัติภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของเราในดีคุณค่าบรรพบุรุษส่งต่อยุทธศาสตร์จากคนในท้องถิ่นไปหลายร้อยปีให้กลับคืนสู่ชุมชนในรูปแบบใหม่ทางเศรษฐกิจซึ่งไม่จำเป็นจะต้องใช้สอยเหมือนโบราณแต่อาจจะเป็นของที่ระลึก</p>	<p>- ผู้นำท้องถิ่นควรเห็นความสำคัญของโบราณวัตถุเหล่านี้และเชิญชวนมาเป็นสิ่งที่จะทำประโยชน์ให้ส่วนรวมควรมีการศึกษาให้แตกฉานเพื่อเป็นวิทยาทานแก่ผู้ที่จะมาเยี่ยมชมและต้องการความรู้จากแหล่งนี้ ควรหามาตรฐานการพัฒนาแหล่งเตาให้เป็นสากลและสร้างงานออกมาเป็นรูปแบบเดิมให้ใกล้เคียงที่สุดเพราะจะกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพะเยาเป็นอย่างมาก</p>	<p>- ควรสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์แสดงวิถีชีวิตคนยุคนั้นเป็นรูปโมเดลการปั้นดินด้วยเผาถ้วยในเตา ทั้งรูปภาพลและโมเดลจำลองเป็นดินเหนียวจริงทุกแบบคัดลายถ้วยทุกแบบ แปลนเตา แปลนด้วยการทำถ่วงจนเสร็จ(ขั้นตอนวิธีทำ)ทำจุลสารเกี่ยวกับแหล่ง-งานด้วยเป็นรูปเล่มที่นำเสนอในขายให้กับผู้สนใจ</p>

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็น ในการพัฒนา ตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
21.พระอธิการพนสนอน กุลวฑฒโน	วัดเกษตรสุข ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	01-9935497	- เป็นสิ่งที่ดี การจัดครั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นในครั้งแรกหรือหลายครั้งมาแล้วก็ตาม เป็นจุดประกายการปลูกจิตสำนึกของชาวแม่กาให้รู้คุณค่าในทรัพยากรของบ้านตัวเอง จะได้ช่วยกันรักษาให้อยู่ในสภาพเดิม	- เที่ยุชวนสื่อต่างๆ สื่อจะต้องอธิบายให้ชัดเจน ตั้งป้ายพร้อมภาพตามถนน เริ่มตั้งแต่เขตของแม่กาที่ติดกับาว และทุกจุดที่จะแยกเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว ภาพโฆษณา มีช่างฟ้อน ทุกจุดของแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้	- คนที่ควรจะไปเที่ยวเป็นคนแรก คือ คนแม่กาไปศึกษาให้เห็นกับตาตัวเอง และต้องรู้ให้จริงเพื่อการอธิบายเมื่อถูกถามจะได้ตรงกับความจริง - ยังมีเมืองหนองพลู ซึ่งเป็นที่พักกองทัพของแม่ทัพซื่อพ่อขุนสิน พ่อขุนแสน (แต่ยังหาหลักฐานไม่พบ)
22.นายคมก ฤคคุ้ม	105/2 ม.6 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	054-466007	- ผลดีชาวแม่กาจะได้รับความรู้ขึ้น และเผยแพร่วิธีให้กับชาวบ้านแม่กาช่วยกันได้ส่งเสริมกันขึ้นอีก	- ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ก็จะมีคนแม่กามีรายได้เพิ่มขึ้นอีกมากมาย	- ขอให้คณะวิจัยหาแหล่งทุนเพิ่มเติม ได้อีกหลายๆที่ยังมีอยู่อีก
23.พระครูอุทราพัฒนพิศาล	วัดแม่กาหัวยเคียน	09-7555119	- ดีมากเพื่อได้รับความรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาต่อไป	- ดีมากเพื่อให้ตำบลแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดต่างชาติได้เข้ามาเที่ยว	- อยากให้ตำบลแม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะบ้านเวียงบัว

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในการพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
24. พระสมชัย ภิรมฺญโญ พะใจ	167 ม.8ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	04-1731556	-	- อยากให้จุดประกายตรงนี้ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นถ้าจะ ทำตรงนี้ออกให้ทางส่วน ราชการช่วยในทางงบประมาณ และสนับสนุน การอาชีพทาง สินค้าโอท็อป และสินค้า จักสาน อยากให้ออบต.ช่วยใน เรื่องงบประมาณ	- อยากให้สร้างหลังคา จัดทำ เป็นระเบียบดูดีจะมีนัก ท่องเที่ยว
25.พระถนอม จิตตวณโณ (แก้วเปง)	53 ม.3 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา		- อยากให้จุดประกายตรงนี้ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นถ้าจะ ทำตรงนี้ออกให้ทางส่วน ราชการช่วยในทางงบประมาณ และราชการช่วยการอาชีพ เช่น สินค้าโอท็อป และสินค้าจัก สาน	-	- อยากทำโครงสร้างให้ เรียบร้อยหรือทำความสะดวก และทำให้มีที่พักอาศัย

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในการพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
26.	-	-	- ตำบลแม่กาแต่ละหมู่บ้านยังขาดการรวมกลุ่มบางอย่าง เช่น กลุ่มจักสาน และกลุ่มออกก้าลังกาย บางหมู่บ้านขาดการดูแล	- เป็นสิ่งที่ดีเพราะชาวบ้านแม่กามีความเจริญขึ้นมาพอสมควร	- ตำบลบ้านเวียงบัวมีอยู่หลายจุดด้วยกันที่ได้ค้นพบว่าเป็นสิ่งดี ทำให้หมู่บ้านบัวเจริญขึ้น แต่ยังคงอยู่ที่หนึ่งยังไม่ได้อีกที่หนึ่ง คือที่ดงเก่าไผ่เก่าไผ่ไผ่แดงมันจะมีบ่อน้ำเป็นวัดของมอนบัวเก่าเป็นวัดเก่าของบ้านบัว
27.นายมานพ เฉพาะธรรม	35 ม.7 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	06-9163510	- การจัดเวทีในครั้งนี้เป็นสิ่งที่ดี สำหรับในชุมชนของตำบลแม่กา การจัดเวทีเพื่อให้คนในพื้นที่ได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนกันเป็นอย่างดี	- การพัฒนาตำบลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในหลายๆด้านสิ่งที่ทำให้แม่กาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ก็ต้องของบประมาณสนับสนุนผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	- เรื่องของเวียงบัวที่จะทำให้เจริญได้นั้นจะต้องมีงบประมาณผู้ว่า CEO เป็นตัวผลักดันให้เวียงบัวเจริญได้เป็นอย่างดีและของบประมาณให้ทีมวิจัยให้วิจัยในด้านต่างๆ

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับ การจัดเวที ระดมความคิดที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็น ใน การพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
28.นายมนัญญ์ เทศาอินทร์	90 ม.14 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	01-7963650	เป็นรูปแบบที่ดีที่มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นบนฐานของข้อมูลที่น่าเสนอไปก่อนแล้ว ชาวบ้านและผู้มาประชุมมาน้อย ขาดความสนใจจากผู้นำชุมชนมีผู้ใหญ่บ้านมา 1 คน อบต. 1 คน	- ให้ความเป็นจริง งานวิจัยเป็นฐานสำคัญที่จะชี้แนวทางให้คนในชุมชนได้นำทรัพยากรมาศึกษาให้เกิดประโยชน์ทั้งนี้จะเป็นฐานการแก้ปัญหาโดยตรงแต่ว่าคนในชุมชนจะมองเห็นหรือไม่	- ชุมชนควรเริ่มทำและเรียนรู้ตลอดไป
29.นางกัญญา ภูกิจิตต์	151 ม.9 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา	06-9231031	- เวิร์กช็อปนี้ดีมากเป็นจิตประกายทางความคิดและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและหวังว่าจะมีเวทีแบบนี้ไปอีกหลายๆ ครั้ง เพื่อการพัฒนาตำบลเป็นไปอย่างต่อเนื่องซึ่งช่วงถูกช่วงหลาน	- ตามศักยภาพความอุดมสมบูรณ์ของตำบลที่มีอยู่เหมาะสมมากที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว เพราะสิ่งที่แม่กามีทั้งประวัติศาสตร์ชุมชนและความหลากหลายอีกหลายอย่าง ดิฉันคิดว่าไม่มีที่ไหนมีหรือถ้ามีก็ไม่มีใครเหมือน	- วางระบบจัดการให้ดีเพื่อเป็นที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว - มีป้ายบอกทางชัดเจน - ประชาสัมพันธ์ทั่วถึงและมีการเรียนรู้ตลอด

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	โทร	1.ความคิดเห็น เกี่ยวกับบริการจัดเวที ระดมความคิดเห็นที่จัดขึ้นในครั้งนี้	2.ความคิดเห็นในภาพพัฒนาตำบลแม่กา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้	3.ข้อเสนอแนะอื่นๆ
30. นายมนัส แดสนักกลาง	2 หมู่ 4 ต.แม่ปืม อ.เมือง จ. พะเยา		<p>- เป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัว</p> <p>- เพื่อพี่น้องแม่กามีส่วนรวม</p>	<p>- ให้เขียนป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวของตำบลแม่กา โดยเฉพาะเตาเผาเวียงบัว</p>	<p>- ให้งานของราชการมีส่วนร่วม เช่น อบต.แม่กา สนับสนุนงบประมาณ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดพะเยา ไปอบรมฝึกอาชีพ</p>
31. นายกำจัด เจนจิต	ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ ชาวเขา จ. พะเยา	054-499531	<p>- ดีมาก แต่คนมาน้อยเกินไป น่าจะจัดบริเวณวัดบ้านบัว หรือ สถานที่ที่มีประชาชนหลากหลายอาชีพ ได้แสดงความคิดเห็นได้มากกว่านี้</p>	<p>- เป็นการพัฒนาที่หลากหลาย และเชื่อมโยงต่อธุรกิจต่าง ๆ ได้ แต่หากมีความร่วมมือกันเป็นจำนวนมาก ๆ ทำทุกภาคก็จะทำให้เกิดศักยภาพต่อการท่องเที่ยวได้ดี</p>	<p>- ควรจัดเวทีประชาพิจารณ์ทุกระดับหมู่บ้าน หรือทุกหมู่บ้าน</p>

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ทัวร์นำร่อง”

ในวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2549

ณ ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

.....

ข้อเสนอแนะต่อการลงทะเบียน

- ชัดเจนแต่ควรใช้เวลากระชับให้มากกว่านี้
- ไม่บอกตำแหน่งที่ชัดเจน
- ควรกำหนดเรื่องกิจกรรมและเวลาให้ชัดเจนทางผู้จัดควรประสานกับ สกว. ให้ดี
- ควรมีโปรแกรมที่ชัดเจน (เอกสาร)
- ถ้าปรับปรุงเสียงจะดีขึ้น
- เวลาจำกัด แผนเดินทางคลาดเคลื่อน

ข้อเสนอแนะต่อการจัดบ้านพักและความเหมาะสมของบ้านพัก

- การเตรียมอุปกรณ์เครื่องนอนไม่พร้อม และมีคุณภาพที่ไม่เหมาะสมกับศักยภาพเป็นเจ้าบ้าน - สภาพบ้านพักไม่เหมาะสมเท่าที่ควร
- มีความพร้อมในระดับหนึ่ง
- บ้านพักควรอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกันและควรจัดให้มีเวลาได้สนทนากับเจ้าของบ้านให้มากกว่านี้
- แต่ละ Trip ที่มาควรจัดให้พักในหมู่บ้านเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการนัดหมายเดินทาง
- ที่บ้านพักเจ้าของบ้านอาจจะยังไม่พร้อมต้อนรับแขก
- เจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยวน่าจะมีปฏิสัมพันธ์กันมากกว่านี้
- ควรสำรวจความพร้อมของเจ้าบ้านก่อน
- การแจ้งให้เจ้าบ้านทราบถึงกำหนดการต่างๆด้วย เพื่อจะได้จัดเตรียมสิ่งต่างๆไว้ล่วงหน้า เช่น ข้าวเช้า
- เจ้าบ้านให้การต้อนรับอย่างดียิ่ง
- เกรงใจเจ้าบ้าน เพราะต้องต้อนรับแขก

ข้อเสนอแนะต่อการจัดพาหนะในกิจกรรม

- เข้ากับบรรยากาศอันเป็นลูกทุ่งได้ดี
- การใช้รถอีแต่นในการนำทัวร์ชมหมู่บ้านและโบราณสถานอาจทำให้เกิดมลพิษทางเสียงของชุมชนได้

- การนัดหมายควรชัดเจน
- ควรปรับปรุงการเดินทาง เส้นทาง
- น่าจะให้เจ้าบ้านแต่ละหลังเดินไปด้วย
- รถคู่อาจไม่สะดวก

การได้รับข้อมูลและการได้เรียนรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

- ชุมชนควรคิดป้ายเพื่อบอกข้อมูลและแหล่งท่องเที่ยว
- ควรมีการอบรมและให้ชุมชนมีบทบาทในการนำชมและให้ข้อมูลมากกว่านี้
- ยังไม่ค่อยมีการแนะนำและให้ข้อมูลเบื้องต้นในแต่ละสถานที่/กิจกรรม
- บางจุดก็ได้รับมาก แลกเปลี่ยนดี บางจุดก็ข้อมูลน้อยไปหน่อย
- โกศ์ท้องถิ่นน่าจะมีข้อมูลเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมเยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีเวียงบัว

- เป็นแหล่งโบราณคดีที่น่าสนใจมาก ควรมีการบอกป้ายเส้นทางท่องเที่ยวให้กับ นักท่องเที่ยวหรือ อาจจะมีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
- จุดตำแหน่งไม่ชัดเจน ไม่มีธงหรือป้ายบอกจุดที่สำคัญของสถานที่
- ได้ความรู้มากและชอบมาก เป็นครั้งแรกที่ได้เห็นเตาโบราณแห่งนี้ แต่ยังหวังเรื่องของการเข้าชมที่ อาจจะมีขีปนาวุธพื้นที่ ที่มีเตาอยู่ อาจทำให้เกิดความเสียหายได้ และเส้นทางคูเมืองก็ควรจะทำ เส้นทางให้สะดวกมากกว่านี้ เช่นถางทาง จัดทำขั้นบันไดในที่ลาดชัน
- ควรมีเอกสารประกอบคำบรรยาย
- ระหว่างนั่งรถอีแต่นควรมีการบรรยายตามจุดที่น่าสนใจ
- มีความน่าสนใจดี แหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่นและมีความสำคัญมาก ชาวบ้านก็มีข้อมูล มีทักษะในการ นำเสนอดี อาจจะต้องมีการคุยกันเรื่องการจัดการต่ออย่างไร ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- ควรมีวิทยากรให้ความรู้ และรายละเอียดก่อนจะดีมาก
- อยากให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในสถานที่โบราณสถานมากกว่านี้
- พยายามหารูปแบบของแท่งมาแต่งให้ดู
- ต้องปรับปรุงตกแต่งสถานที่ให้เหมาะสม
- อยากให้มีการหยุดพักผ่อนบ้าง

ข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมลานวัฒนธรรมหมู่บ้านบัว

- ทำให้ได้เห็นการแสดงที่หลากหลายของคนในชุมชนที่สำคัญได้เห็นถึงความสามัคคี
- จัดการแสดงได้ดีมากเพราะ ไม่ใช่แค่นักท่องเที่ยวที่มีความสุข ชุมชนและชาวบ้านก็มีความสุขด้วย เพียงแต่ต้องปรับปรุงเรื่องการนำเสนออีกหน่อย
- เครื่องเสียงไม่ค่อยดัง ทำให้การพูด/บรรยาย ไม่ค่อยได้ยิน ไม่ดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าร่วมงาน
- จัดกิจกรรมได้ดีพอสมควร มีการร่วมกันแสดงของคนทุกกลุ่มทุกวัยเข้ามาร่วมกิจกรรมแต่อาจจะมีการอธิบายให้ความหมายแก่ชุดที่แสดงแต่ละชุด และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท่องเที่ยววันนั้นอย่างไรจะดีมาก
- ควรมีเอกสารบอกเล่า/บรรยายกิจกรรม ความเป็นมาของการแสดง
- ควรจัดหากิจกรรมที่มีความหลากหลายมากกว่านี้
- การแสดงบางช่วงใช้เวลานานมาก ทำให้ไม่น่าสนใจ
- เครื่องเสียงบางช่วงเสียงเบา ทำให้ขาดความน่าสนใจ
- ระบบไฟฟ้าไม่พอ
- อยากให้มี(กิจกรรมลานวัฒนธรรม)ทุกครั้งที่แขกมาเที่ยว

ข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมวัฒนธรรม(งานบุญ/สืบชะตา/กินอ้อผญา)

- ควรทำความเข้าใจกับชาวบ้านก่อนเพราะตอนกินอ้อผญา ชาวบ้านไม่เข้าใจว่าทำไมต้อง รับประทานอาหารที่หลังคนอื่น ๆ
- การทำกิจกรรมควรมีการให้ข้อมูลเรื่องกินอ้อผญาให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนว่าทำเพื่ออะไร กระบวนการขั้นตอนรวมถึงรายละเอียดของอ้อผญา
- พิธีค่อนข้างนานและอาจจะรบกวนพิธีและประเพณีของชุมชนเพราะเห็นเป็นนักท่องเที่ยวและเป็นแขก เลยอาจจะเกรงใจให้เข้าร่วมกิจกรรม
- เป็นกิจกรรมที่ดี แต่หากในช่วงเวลาบางเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแล้วไม่มีช่วงเวลาที่ทีมงาน ประเพณี พิธีกรรมที่มีขึ้นจะมีจุดไหนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม
- ออกข่าวประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้
- ควรเป็นประเพณีสืบทอดต่อกันไปโดยเฉพาะการกินอ้อผญา
- การกินอ้อผญาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ชาวบ้านทำกันมาทุกๆ หมู่บ้านทั่วภาคเหนือเลยก็ว่าได้

ข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน

- การเรียงร้อยเรื่องราวของ Trip ท่องเที่ยวยังไม่ค่อยมีเรื่องราวที่ผูกโยงกันพอ โดยเฉพาะบ้านเข้า ไม่มี ความสัมพันธ์กับ Trip เลย
- แหล่งท่องเที่ยวแต่ละที่อยู่ใกล้กันมากๆ ควรใช้เวลาให้กระชับหรืออาจเลือกแหล่งท่องเที่ยว ที่เด่นที่สุด เพื่อให้น่าสนใจมากกว่านี้
- ควรมีการจัดทำเส้นทางและชี้แจงเส้นทางให้ชัดเจน
- จุดท่องเที่ยวแต่ละจุดอยู่ห่างไกลกันพอสมควรจะจัดให้เป็น โปรแกรมของแต่ละจุดอย่างไร และอีก กรณี ชุมชนบ้านแม่ดำน้อยคุณเรื่องราวของวิถีชนเผ่าแต่ไม่ค่อยได้เรียนรู้อะไรกับชุมชน ชาวบ้านใน ชุมชนก็ไม่ค่อยนำเสนอเรื่องราวของตัวเองเท่าไร อาจจะหาประวัติความน่าสนใจของชุมชนมา เสริมความเด่นเรื่องวิถีชีวิตชนเผ่า ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ มากกว่าการเข้าไปซื้อสินค้า เพราะการเดินทางเข้าไปไกลอยู่แล้ว น่าจะสร้างความน่าสนใจให้มากกว่านี้
- การจัด โปรแกรมควรชัดเจน
- ขั้นตอนการนำเสนอของชุมชน ตรงกับส่วนที่ต้องการจะนำเสนอ

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

- ควรจัดการเรื่องสถานที่ และเวลาให้ดีเพราะการใช้ระยะเวลาในการเดินทางนานๆ อาจทำให้เกิด ความน่าเบื่อ
- มีความพยายามในการจัดทำได้ดีสำหรับการเริ่มต้น
- ควรจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวให้กระชับ และชัดเจนเพื่อจะได้ไม่เสียเวลาในการเดินทาง
- ควรจัดทำลาน/สถานที่ในการเข้าไปพบกับแต่ละชุมชนเช่น ที่หมู่บ้านชาวเขาควรมีร้าน/สถานที่ ที่ชาวบ้านได้ทำการ สาธิตการทำผ้าปักหรือวิถีชีวิตในชุมชน
- ชุมชนมีความเข้มแข็งและเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี พยายามสานต่อ ไปให้ ยั่งยืนให้ได้นาน
- การจัด โปรแกรมแต่ละจุดที่ชัดเจนมีกิจกรรมอะไรที่ให้นักท่องเที่ยวทำบ้าง
- การอธิบายเรื่องราวต่างๆ บางจุดตัวชาวบ้านยังมีบทบาทน้อย อยากให้ตัวเจ้าของชุมชนเองเป็น คนนำเสนอเรื่องราว
- ช่วงเวลาและฤดูกาลที่จะจัดท่องเที่ยวที่เหมาะสม และลงตัวกับชุมชนเป็นเวลาไหน
- ป้ายบอกจุดท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังไม่ชัดเจน
- ออกข่าวประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้มวลชนมาร่วมให้มากกว่านี้
- ผู้นำชุมชนต้องให้ความร่วมมือให้มาก

- สร้างความเข้าใจให้กับกิจกรรมให้มาก
- อยากให้พวก ม.นเรศวร หรือพวกนักศึกษาปลูกจิตสำนึกให้กับชุมชนให้มากกว่านี้
- การทำ HS/ การจัดการ HS ควรให้ความรู้ในด้านการบริการเพิ่มขึ้น
- การจัดทำกำหนดการ/เส้นทางท่องเที่ยวควรมีแผนที่ประกอบ
- ควรมีกิจกรรมชี้จรรยาต่องเที่ยว เพราะพะเยามีศักยภาพ
- หากเป็นตัวเป็นทางการ ชุมชนน่าจะได้รับการพัฒนาตัวของชุมชน และโดยอัตโนมัติ
- ศักยภาพที่เลี้ยง ชุมชน องค์ความรู้ มีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว
- งานกิจกรรม งานวัฒนธรรมหมู่บ้าน คีมากมีความเป็นลักษณะเฉพาะตัวเสนอให้คิด
- การใช้ฝักริมรั้วเป็นเส้นทางเดินท่องเที่ยว
- ควรมีการการระดมความคิดเรื่องท่องเที่ยว ให้เวียงบัวเป็นหนึ่งในเส้นทางสำคัญๆ ของภาคเหนือ
- ควรทำเวทีระหว่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บริษัทท่องเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม บริการต่างๆ นักวิชาการ
- การแสดงวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ควรนำไปพัฒนาให้เป็นกิจกรรมประจำปี
- อาหารเย็นคอนชมการแสดงควรเพิ่มเนื้อสัตว์ที่เป็นสากล
- การกล่าวรายงานและพิธีเปิดของประธานในพิธีนานไปหน่อย และควรจะให้ นักท่องเที่ยว มายืนฟังที่ข้างหน้า มิใช่ให้นักท่องเที่ยวมานั่งกิน โดยไม่สนใจประธานในพิธี
- ควรวางแผนการทำงานให้ชุมชนต่างๆ มีส่วนร่วมด้วยมากกว่านี้
- ควรเน้นกิจกรรมด้าน โบราณคดีเป็นพิเศษ
- ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ หรือ Home stay บ่อยๆ จะได้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป
- ควรมีงานประเพณีส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลแม่กาเป็นประจำทุกปี (ช่วงนี้เหมาะที่สุด)
- การจัด โปรแกรมดีมาก การวางแผนงานดี การ เทคโนโลยีถูกตัวดีมาก ชาวบ้านอัครยาชัยดี ประทับใจ ชาวบ้านที่มากดูแลแต่ควรจะช่วยรับประทานอาหารด้วย
- The evening/night shows and dinner is a major highlight of the program. Please elaborate this event in detail with show high-lights.
- The evening/night shows and dinner is a major family attraction with cultural values costumes and colors.
- ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น
- หากจะเปิดเป็นแห่งท่องเที่ยวในด้าน โบราณคดี อาจต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- สำหรับบ้านพัก Home stay ต้องมีการจัดการ การกำหนดกฎเกณฑ์การเข้าพัก และความพร้อมที่จะเปิดเป็นบ้านพักต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าของบ้านนั้นๆ

- สำหรับการเดินทางที่จะไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ควรจัดให้มีการรับรองในด้านการเดินทางด้วย (เป็นกรณีที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเองโดยไม่ใช้รถยนต์ส่วนตัว)
- แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรจัดเป็นแพคเกจเที่ยวแบบ วันเดียวได้ ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมด้านเวลาและโอกาส (ฤดูกาล)

รายงานทวิร้นำร่องโครงการการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนแม่กา
ระหว่างวันที่ 12 – 13 ก.พ. 2549 พื้นที่ตำบลแม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

"ท่องเที่ยวโบราณ อาณาจักรภูมามยาว...เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน...เจริญธรรมชาติ"

ชุมชนตำบลแม่กา อ.เมือง จ.พะเยา นับเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในด้านแหล่งประวัติศาสตร์ ที่สำคัญของ จ.พะเยา จากหลักฐานทางโบราณคดีร่องรอยของคูน้ำคันดิน ประตูเมืองเก่า ที่แสดงให้เห็นว่าเคยเป็นเวียงหรือเมืองเก่าร่วมสมัยอาณาจักรภูมามยาวหรือ "พยาว" และยังพบแหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยโบราณที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่จำนวนมากหลายเตาที่เรียกว่า แหล่งเตาเวียงบัว กลุ่มชาวบ้านพร้อมด้วยอาจารย์จากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จึงได้ร่วมมือกันดำเนินการศึกษาข้อมูล เพื่อจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดีผ่านกระบวนการแบบงานวิจัยชื่อว่า "โครงการวิจัยการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา" ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการทำงานนั้น ทุกขั้นตอนกระบวนการมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น บัดนี้โครงการวิจัยได้ดำเนินการมาใกล้เสร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของชุมชนขึ้น ซึ่งกิจกรรมทวิรนำร่องครั้งนี้จะได้นำเสนอสิ่งที่ชุมชนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน และร่วมกันกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชน กับนักท่องเที่ยว ภายหลังการทดลองท่องเที่ยวแล้วก็จะร่วมกันรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อชุมชนในการดำเนินงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป หัวใจหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก็คือการสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในเชิงศึกษาเรียนรู้ ที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชนและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
2. เพื่อการเตรียมความพร้อมของชุมชนก่อนเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะจาก นักวิชาการด้านท่องเที่ยว สื่อมวลชน ผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยว และชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ ต่อโครงการวิจัยและชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
4. เพื่อนำเสนอศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โบราณคดีให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ผู้เข้าร่วม (โดยประมาณ 40 คน)

1. เครือข่ายนักวิจัยชาวบ้าน พื้นที่อื่นๆ
2. นักวิชาการด้านท่องเที่ยว
3. ผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยว
4. สื่อมวลชน
5. ทีมประสานงานเครือข่ายฯ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
6. องค์กรภาคีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

● เห็นอะไรบ้างจากทัวร์นำร่อง

จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมท่องเที่ยวที่จัดไว้จำนวน 1 คืน 2 วัน กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นความพยายามที่จะให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในหลายหมู่บ้านเพื่อครอบคลุมทั้งตำบล หลายหมู่บ้านก็มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่มาก จากเก็บข้อมูลของโครงการวิจัย อาทิ บ้านแม่กาหลวง ที่มีพื้นที่ติดกับบ้านบัว บ้านห้วยเคียน ซึ่งมีความน่าสนใจในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี (พิธีสืบชะตากินอ้อพญา) บ้านแม่ตำน้อย มีความน่าสนใจเรื่องอ่างเก็บน้ำที่วิวชมและพักผ่อนกับธรรมชาติเป็นหลัก บ้านนาไร่เดียว เรื่องราววิถีชีวิตของเผ่าเย้าหรือเมี่ยน และบ้านเกษตรสุข ที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน รวมไปถึงโรงงานผลิตไวน์จากลิ้นจี่ในเส้นทางใกล้เคียงกัน ซึ่งถือเป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนศิลปการแสดงในลานวัฒนธรรมที่ชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนได้ร่วมกันเป็นทั้งผู้แสดงและผู้ดูแลการจัดกิจกรรมการแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม

โดยเฉพาะบริเวณบ้านบัวมีศักยภาพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ชุมชนเองก็มีศักยภาพในหลายด้านที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างจิตสำนึกชุมชน ซึ่งอาจส่งผลถึงการสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆต่อไป ศักยภาพเหล่านั้นได้แก่การมีแหล่งโบราณคดีชุมชน ร่องรอยคู-คันเวียง โบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยชามจำนวนมาก เรื่องของภูมิปัญญาของชุมชนด้านต่างๆ อาทิ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสาน ด้านดนตรีพื้นเมือง การทอผ้า ความเชื่อและประเพณีการเลี้ยงผีต่างๆ รวมไปถึงทรัพยากรทางธรรมชาติพื้นที่เป็นป่าชุมชน เนินเขา ลำห้วย ตาน้ำ เป็นต้น ซึ่งศักยภาพของพื้นที่ดังกล่าวสามารถนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และกำหนดจุดขายที่สำคัญของพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกแห่งหนึ่ง

> กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว

- มีการสำรวจข้อมูลของพื้นที่อย่างทั่วถึงและได้นำข้อมูลมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว
 1. นำเสนอโดยตัวชาวบ้านในรูปแบบมัลติมีเดียท้องถิ่น
 2. พิพิธภัณฑสถานชุมชน
- ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวของชุมชน
- การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในระดับหมู่บ้านและระดับชุมชนจากคนทุกวัย

> ข้อดี

- ความตั้งใจของชาวบ้านในชุมชน / มัลติมีเดีย
- ความตั้งใจของนักวิจัย และผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ อาทิ วัด โรงเรียน(ครู) อบต.
- ศักยภาพของพื้นที่เด่น มีความหลากหลายทางธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของและเรื่องเล่าพื้นที่

● ปัญหาจากการทดลองท่องเที่ยว

- บ้านพักแบบ Home stay บางชุมชนไม่มีความพร้อมพอ (มีเด็กอ่อน / เจ้าของบ้านมาญาติมาเยี่ยม ฯลฯ)
- บ้านพักของนักท่องเที่ยวอยู่กระจาย และไม่มีผู้ประสานงานหลักตรงกลางกับนักท่องเที่ยว
- ระยะเวลากับโปรแกรมไม่สอดคล้อง

- ขาดการให้ข้อมูล เรื่องกฎระเบียบ แหล่งท่องเที่ยว และสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องปฏิบัติตัว รวมทั้ง อัตราค่าบริการ

● ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมทดลองท่องเที่ยว

หลังจากที่ได้มีการเขียนข้อเสนอแนะในรูปแบบประเมินผลซึ่งเป็นรูปแบบของเป็นเอกสารที่ทางโครงการวิจัยได้จัดเตรียมให้ผู้ร่วมกิจกรรมเขียนแสดงความคิดเห็นแล้ว ในส่วนหนึ่งผู้ที่เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ อันประกอบไปด้วย นักวิชาการ/ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว/สื่อมวลชน และนักท่องเที่ยว ยังได้มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นระหว่างเดินทางกลับ มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

- การทำความเข้าใจเรื่องแนวความคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำมากำหนดเป้าหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลแม่กา ร่วมกัน
- ข้อมูลหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับชุมชนที่จะเป็นเชื้อหรือแลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการท่องเที่ยวในแนวที่เรียกว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแนวที่เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน ควรจะมีการวางข้อมูลให้ชาวบ้านแต่ละพื้นที่สามารถเสนอต่อนักท่องเที่ยวเป็นหลัก
- การสื่อความหมายของนักสื่อความหมายท้องถิ่น โดยชาวบ้านต้องสามารถเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆของชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งในบางครั้งอาจจะไม่ต้องรอให้นักท่องเที่ยวถาม แต่ควรที่จะเล่าแลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยวตลอดเวลาของการทำหน้าที่มีคฤศคท์ท้องถิ่นที่ดี กรณีชุมชนหมู่บ้านชาวเขาเผ่าเย้า ชาวบ้านไม่สนใจจะเล่าเรื่องราวของตัวเอง แต่เน้นที่การขายสินค้าเป็นหลัก
- การจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการทรัพยากร การกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยว การจัดการคน การจัดแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสม ชุมชนบางชุมชนพื้นที่อยู่ไกลและเมื่อเข้าไปเที่ยวในพื้นที่ก็ไม่พบความโดดเด่นเหมาะสมกับการเดินทางจะจัดวางชุมชนในอยู่ในส่วนไหนของการท่องเที่ยวระดับตำบลได้ อาทิ อาจจะนำสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนมาจำหน่ายแทนก็ได้ และสุดท้ายเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องคือ การจัดการรายได้ ที่ต้องทำให้เกิดการจัดสรรรายได้ให้กับคนในชุมชนอย่างเป็นธรรม มีการจัดแบ่งอย่างไร
- การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ตามที่นำเสนอให้กับทีมทัวร์ประเมินผล น่าสนใจชวนให้ไปท่องเที่ยว หากเพียงแต่ว่าการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวนั้นต้องยึดถือโปรแกรมที่เป็นจริงและสามารถจัดการให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวและเรียนรู้จริงตามโปรแกรมที่เสนอ อาทิ วัดห้วยเคียนที่เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสืบชะตา เมื่อเสร็จแล้วก็อาจจะเที่ยวชมหมู่บ้าน ศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนด้วยเช่นกัน
- ความพร้อมเรื่องบ้านพักลักษณะ Home stay หากบ้านไหนยังไม่มีความพร้อมก็ยังไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกท่องเที่ยวด้านบ้านพัก แต่อาจจะร่วมในกิจกรรมด้านอื่นๆได้
- ข้อมูลการเตรียมตัวของนักท่องเที่ยว รวมทั้งกฎเกณฑ์ ระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวก็เป็นเรื่องที่จะต้องเตรียมให้พร้อม และต้องมีการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักท่องเที่ยวก่อนการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน
- เรื่องที่สำคัญที่สุดต้องคำนึงถึงคือการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน (เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว) กับนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยว เที่ยวชมชุมชน

แล้วน่าจะได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันก่อนนักท่องเที่ยวนั้นจะเดินทางออกจากชุมชน เพื่อเกิดประโยชน์กับทั้งสองฝ่ายทั้งเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

- จำนวนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดลองท่องเที่ยววันนี้ว่ามีจำนวนมาก ซึ่งอาจจะยังไม่เห็นความชัดเจนของการจัดการได้อย่างลงตัว หากเป็นไปได้อาจจะมีการจัดโปรแกรมทดลองเที่ยวอีกครั้งแต่ในกลุ่มจำนวนคนที่ไม่มากจนเกินไป เพื่อให้เกิดข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

เบญจวรรณ วงศ์คำ / รายงาน

17 ก.พ. 2549

ภาคผนวกที่ 5

ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนิน โครงการจากสื่อต่างๆ

พะเยา

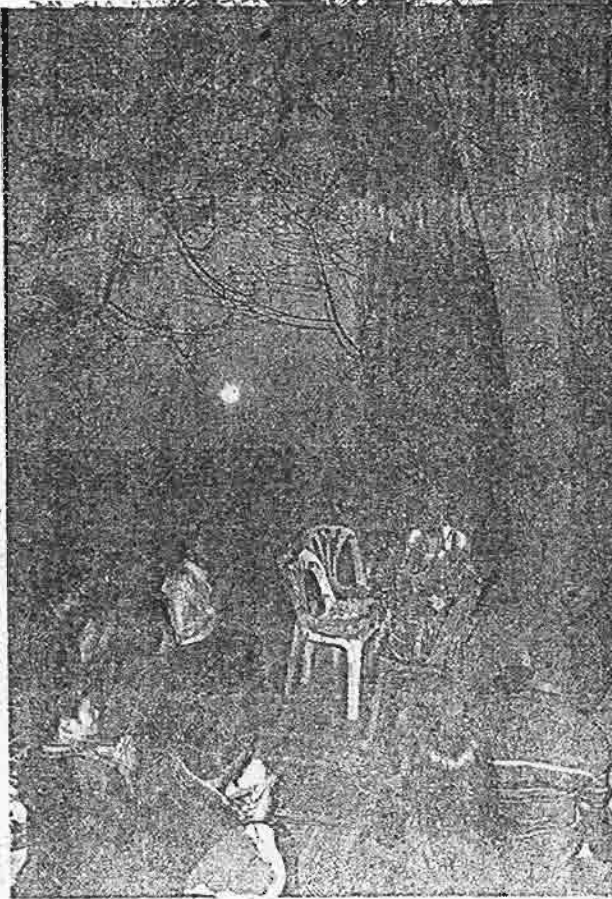
บึงและแม่น้ำกก ความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ทางสังคม การแลกเปลี่ยนสินค้าของชนชาติไทยมาแต่ครั้งโบราณ โดยเฉพาะวิทยาการการผลิตเครื่องปั้นดินเผา จากพื้นที่ต่าง ๆ ในภูมิภาคเป็นมรดกล้ำค่าทางประวัติศาสตร์ของบรรพชน "เวียงบัว" ชุมชนเมืองโบราณที่ได้มีการค้นพบแหล่งเตาเผาที่สำคัญอีกแห่งของภูมิภาคพะเยา เพียงเศษเสี้ยวของภาชนะ คือกุญแจที่จะนำไปสู่เรื่องราวความรุ่งเรืองของอาณาจักรเมื่อในอดีต

เวียงบัว หรือบ้านบัว หมู่ 7 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา สถานที่ที่เราเดินทางมาถึงเป็นจุดแรก เป็นวัดบ้านบัว ชาวบ้านได้เตรียมต้อนรับนักท่องเที่ยว

ได้เริ่มโพธิ์อันร่มรื่น กลางลานวัด เราได้พูดคุยเรื่องราวของบ้านบัวกับคนเฒ่าคนแก่ของหมู่บ้าน พ่ออู๋ บุตร อายุ 82 ปีกับ พ่ออู๋แดง เครือวัน อายุ 79 ปี ได้เล่าเรื่องราวความเป็นมาของเวียงบัวในอดีต ด้วยความภาคภูมิใจและรอยยิ้ม

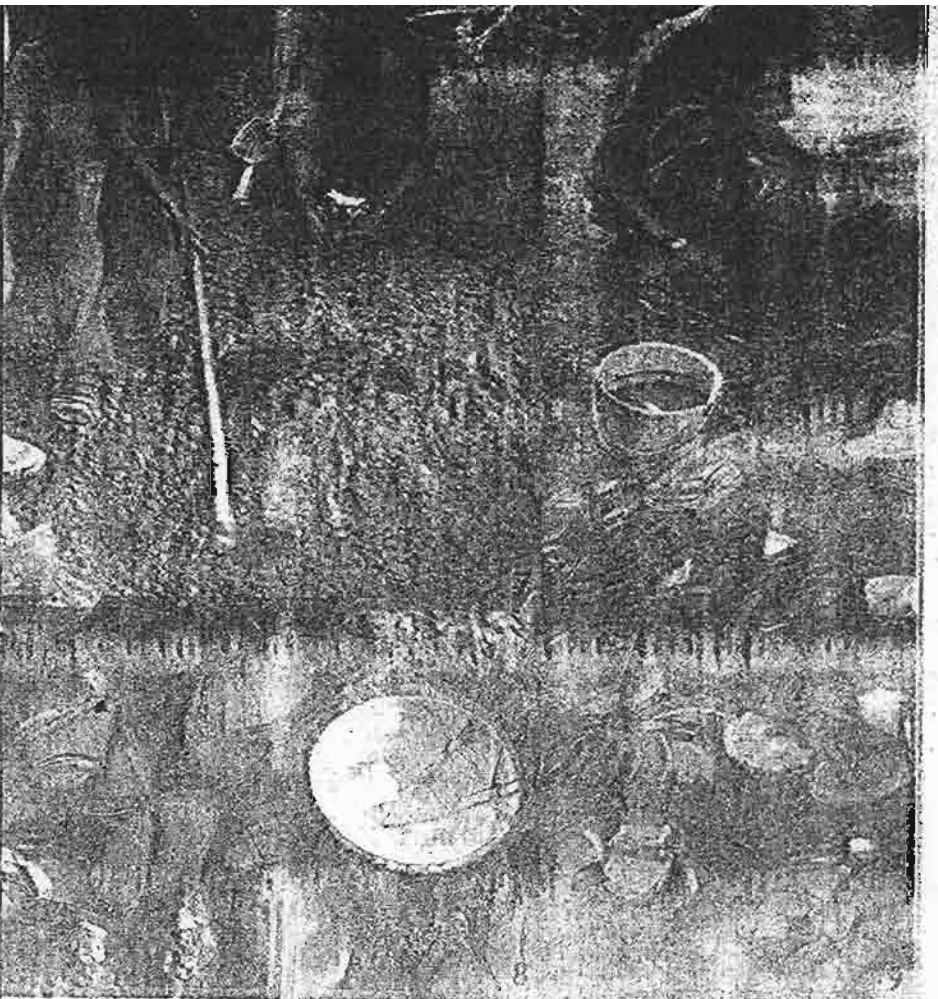
"เวียงบัว เป็น หมู่บ้านบัว ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีชุมชนอาศัยอยู่ 200 กว่าหลังคาเรือน พื้นเพของชาวบ้านบัวมาจากบ้านหวาย พากันย้ายมาอยู่กันมากขึ้น และตอนหลังมีมาจากที่อื่นก็มี เช่นบ้านด้า บ้านปิน แต่ก่อนจะมาเป็นบ้านบัวเรียกว่า "บ้านแกงแค" แกงแค คืออาหารของคนล้านนาซึ่งเครื่องปรุงส่วนใหญ่จะเป็นผักหลายๆอย่างรวมกัน บ้านแกงแค ในที่นี้ก็เช่นกัน จึงหมายถึง การเข้ามาอยู่รวมกันของชาวบ้านหลายๆหมู่บ้านจนกลายเป็นชุมชนรอบหมู่บ้านบัวจะเห็นได้ว่า มีร่องรอยคูเมือง 2 ชั้นอยู่ ผู้เฒ่าทั้ง 2 คนเล่าตามตำนานว่าคูเมืองมีไว้เพื่อป้องกัน ปู้กังกาเขียว ซึ่งเป็นชื่อของช้างที่มีความดุร้ายในสมัยนั้น และคูเมืองมีไว้เพื่อป้องกันช้างและร่ำศึกศัตรูจากเมืองอื่น "

เที่ยงวันนี้เราได้ร่วมทานอาหารกับคณะนักวิจัยศิลปฯ และทีมโครงการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดย อาจารย์ปัทมา สมิตะสิริ พร้อมคณะและชาวบ้านบัว

ช่วงบ่ายเราไปเที่ยวชมเตาเผาโบราณ รถไถ (ควายเล็ก) ที่ชาวบ้านได้ใช้ทำงานในการเกษตร แต่วันนี้เปลี่ยนหน้าที่เป็นรถพานักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมเตาเผา รถไถทั้ง 3 คัน พาออกจากวัดระหว่างเส้นทางสองข้างทาง ได้เห็นวิถีชีวิตการทำเกษตรกรรมทำไร่ ทำนา ของชาวบ้านบัว ประมาณ 20 นาที ก็ถึงเตาเผาที่มีอายุ 900 กว่าปี ตั้งอยู่กลางไร่ ที่ราบสูงซึ่งเขาอยู่ในพื้นที่ของพ่อจัน เป็นลักษณะเตาเผาพิเศษภาชนะแตกกระจายอยู่ปากเตา

3

ดินแดงบ้าง สันนิษฐานว่า จะเป็นศิลปะ สมัยศรีสุพรรณาลัย ในสมัยแรก

เย็นมากแล้วพระอาทิตย์เริ่มเคลื่อนตัวใกล้ดับขอบฟ้า เพียงอดีตใจเดียวพระอาทิตย์ก็เริ่มลับหายไปจากหัวเขาที่ปลายทุ่งนาความมืดเข้าปกคลุม คุบไฟที่ลานวัดจุดสว่างไสวเป็นแนวทิวลานวัด คำคืนนี้มีงาน ก็นหอมตอมม่วน มีกิจกรรมสุขขัญและขันโตก ทิวลานวัดเต็มไปด้วย เครื่องช่ายท่องเที่ยว, คณะนักศึกษารัฐธรรมศาสตร์, สกว. และชาวบ้านบัว ร่วมทานขันโตก บัวแลงภายใต้แสงเทียน คนตรีพื้นเมืองบรรเลง แล้วเข้าสู่พิธีสุขขัญต้อนรับนักท่องเที่ยว ชมการแสดงการตีกลองสะบัดชัยด้วยลีลาดุเดือดมาดไม่นการพ้อนเทียนอ่อนช้อยด้วย รับนักท่องเที่ยว พอสมควรแก่เวลา ยกย้ายกันกลับ

คืนนี้เราได้พักโฮมสเตย์บ้านของ นาย อุดลย์ อินทก้อง เกษตรกรบ้านบัว เลขที่ 150 หมู่ 7 ตำบลแม่แก้ว อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ก้าวขึ้นสู่นอนบ้านเรา เบื้องต้นรับตัวมิตรไมตรีเยี่ยมเยี่ยม เรายังสนทนากันเรื่องบ้านในอดีตจนเด็กเราอาบน้ำพักผ่อนคืนนี้ ฝนตกทำให้อากาศเย็นสบายหลับไปพร้อมเสียงฝนตกกระทบหลังคา

เสียงไก่ขันเจื้อยแจ้วก้องทั่วหมู่บ้าน แสงสีทองเริ่มโผล่ออกจากท้องฟ้า วิถีชีวิตวันใหม่ก็เริ่มอีกวัน เราลาเจ้าของบ้าน กลับเข้าไปที่วัดรับประทานอาหารเช้า เดินทางไปชมสักการะอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง ทัศนียภาพนครเมืองภูพานยาวลำดับที่ 9 ชมทิวทัศน์กวีบ้านพะเยา ทะเลสาบน้ำจืดพื้นที่กว่า 2,831ไร่ แวะชมสักการะ วัดพระเจ้าตนหลวง ที่วัดศรีโคมคำ จากนั้นจึงเดินทางกลับสู่เชียงใหม่

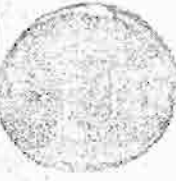
THAI NEWS

ข่าวสารานุกรม ๒๕๔๕
โดย อ. ชัยวัฒน์ น. ๒๕๔๕
ที่ ม. จ. ๒๕๔๕

1. พระอาทิตย์ เริ่มเคลื่อนตัวใกล้ดับขอบฟ้า
2. พระอาทิตย์ เริ่มลับหายไปจากหัวเขา
3. คำคืนนี้มีงาน ก็นหอมตอมม่วน
4. มีกิจกรรมสุขขัญและขันโตก
5. คณะนักศึกษารัฐธรรมศาสตร์
6. สกว. และชาวบ้านบัว ร่วมทานขันโตก
7. เข้าสู่พิธีสุขขัญต้อนรับนักท่องเที่ยว
8. ชมการแสดงการตีกลองสะบัดชัยด้วยลีลาดุเดือดมาดไม่นการพ้อนเทียนอ่อนช้อยด้วย
9. พอสมควรแก่เวลา ยกย้ายกันกลับ

เตาเผาอีกจุดอยู่ห่างกันประมาณ 100 เมตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายันต์ ไพรชาญจิตร จากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องโบราณคดีชุมชน กำลังขุดค้นร่วมกับเด็กๆ คนเฒ่าคนแก่ของบ้านบัว บริเวณนี้พบเศษภาชนะแตกหักมาก

ลักษณะ เครื่องปั้นดินเผาที่พบที่บ้านบัว เป็นลักษณะการเผาแบบเคลือบสี หรือเรียกว่า เตาสีน้ำตาล เป็นเตาดินนำมาก่อ ระบายความร้อนโดยที่อุณหภูมิสูง อุณหภูมิอยู่ที่ประมาณ 1,200 องศาขึ้นไป ที่พบส่วนใหญ่จะเป็นชามจาน เป็นส่วนใหญ่ สดคล้ายที่พบนั้นมีมากมายหลายหลาก เช่น รูปปลา รูปม้า ที่ยังคงความคงทนสืบเชื้อให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ การเคลื่อนย้ายจะได้ชี้เป้า

บุกพบเครื่องปั้นโบราณที่พะเยา

เมื่อเวลา ๑๐.๐๐ น. วันที่ ๑๐ เม.ย. ผู้สื่อข่าวได้เดินทาง
ไปตรวจสอบบริเวณสวนมะขามหลังบ้านของนายจันทร์
อายุ ๕๗ ปี และนางแพ เฉพาะธรรม อายุ ๕๕ ปี ๒สามี
กรรยา อยู่เลขที่ ๑๐๗/๖ ม.๗ บ้านเวียงบัว ต.แม่กา อ.เมือง
พะเยา หลังรับแจ้งว่าได้ขุดพบเครื่องปั้น
ดินเผาโบราณ พบสองสามีภรรยาและลูกชาย ๓ คน ช่วย
กันขุดดินในสวนมะขาม เนื้อที่ ๑ ไร่เศษ บริเวณดิน
ที่ขุดพบเศษถ้วยและเครื่องปั้นดินเผาโบราณเป็นจำนวนมาก
และมีเตาเผาอยู่บริเวณเดียวกัน และยังมีเศษถ้วย
เคลือบจำนวนมากหลายชิ้น มีลักษณะกลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลาง
ตั้งแต่ ๘-๑๐ นิ้ว ตรงกลางของถ้วยและเครื่องปั้น

ดินเผา มีรูป ปลา ช้าง และสิงโต คิดอยู่
นายจันทร์ เฉพาะธรรม เปิดเผยว่า ประมาณ
ปี ๒๕๓๕ ได้เข้ามาขุดดินเพื่อปลูกต้นมะขาม ลึกถึง
พบว่า ดินมะขามที่ปลูกไว้ในบริเวณดังกล่าวไม่เจริญ
เติบโตจนถึงต้นฤดู ต่อมาจึงได้ขุดดินดูพบว่าใต้ดินมี
เศษถ้วย เครื่องปั้นดินเผาและเศษดินเป็นจำนวนมาก จึง
ได้ทำการถล่มบริเวณสวนมะขามไว้ แล้วใช้จอบขุดและ
กรรยารวม ๕ คน ช่วยกันขุด พบเศษเตา เศษถ้วยดินเผา
บ้างบ่อดินกว้าง ๔.๕๐ เมตร ยาว ๒.๕๐ เมตร กว้างจากตรง
แนวประมาณ ๕ เมตร ขุดพบเศษเตาซึ่งมีขนาดกว้าง
๔.๕๐ เมตร ยาว ๑.๗๐ เมตร กว้าง ๒ เมตร มีลักษณะคล้ายรูปปลา
และเรือ ห้างออกไปอีก ๑๐๐ เมตร พบเตาสี่เหลี่ยมและเตาอื่น
อีก ๑ เตา รวมขุดพบเศษเตาและเครื่องปั้นดินเผา ๓ แบบ
หลังจากขุดพบ ขุดพบเครื่องปั้นดินเผาไว้

แห่งที่ระจายออกไป ต่อมนี้น่าจะเป็นภาชนะดินเผา ซึ่งใช้
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา
ศึกษาด้วย ได้เข้าร่วมจัดตั้งโครงการศึกษาวิจัยและ
ชุมชน บ้านเวียงบัว และร่วมกับจารึกเป็นหลักฐานว่ามี
ที่พบเครื่องปั้นโบราณ ลักษณะที่ ๒๕ ๓๖ ๒๕๓๗ พบ
มา และได้มีการร่วมขุดโดยกรมศิลปากรและกรม
ประมงเจ้าคณะสงฆ์ อ.เมือง พะเยา และกรมศิลปากร
กรมวังพะเยา บริษัทวิทยุสื่อสารแห่งประเทศไทย
เจ้าของพื้นที่ มาไปขุดค้นพบเครื่องปั้นดินเผาโบราณ
ที่มีชนิดครอบงำมาตั้งแต่สมัย

บางโอกาส อาจารย์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ วิทยาลัย
สงฆ์ภาคพะเยา กล่าวว่า ขุดพบเศษดินเผาและ
ชิ้นดินที่แต่งให้เป็นพระเมืองหรือหินพระเมือง มีลักษณะ
เครื่องปั้นดินเผา ถ้วย ชามและเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่าง
ได้รับผลเสียให้ฝนไม่ตกทำให้ดินแห้งแล้งพืชไร่นา
อยู่บ้านเพื่อใช้ปลูกต้นไม้ในสวนของตนเอง เศษถ้วย
ดินเผาที่ขุดพบมีลักษณะคล้าย เศษถ้วยดินเผาสมัย
ใหม่ อาจใช้ตกแต่งอาคารในสวนมะขามได้ เศษถ้วย
ดินเผาที่ขุดพบมีลักษณะคล้าย เศษถ้วยดินเผาสมัย
ใหม่ที่ได้กล่าวถึงแล้ว นอกจากนี้ยังมีเศษดินเผาที่ขุด
พบเป็นรูปปลา ช้าง และสิงโต ซึ่งเป็นลักษณะที่พบ
ที่อื่นในจังหวัดพะเยา และจังหวัดใกล้เคียงด้วย
ที่ ส.น.โบราณคดี กรมศิลปากรได้ขุดค้นพบ
ไว้ในจังหวัดพะเยา ซึ่งมีศิลปะที่ขุดพบโดยกรมศิลปากร
จะจัดระจายกันบ้าง และ ส.น.โบราณคดี กรมศิลปากร
ได้ขุดค้นพบที่เมืองพะเยา ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันว่า
ที่เมืองพะเยา มีเครื่องปั้นดินเผาที่ขุดพบในบริเวณนี้

เตาโบราณ เครื่องปั้นดินเผา และถ้วย
โบราณ ขุดพบเมื่อ ๑๐๖๘ ปี ขุดพบที่ด้านหลังสวนมะ
ขามวังพะเยา เขตเทศบาลเมืองพะเยา จังหวัด
พะเยา ๒๕.

10 ล้านบาทพัฒนา "เตาเผาโบราณ" บ้านบัว

**รัฐบาลเตรียมทุ่มงบฯ กว่า 10 ล้านบาทพัฒนาเตาเผาโบราณเวียงบัว
ด้าน สกว.นำร่องให้งบฯ 300,000 บาท จัดทำระบบท่อแก๊วในชุมชนรองรับการ
ขยายตัวในอนาคต**

นางสาวเรืองวรรณ บัวนุช รองผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา กล่าวถึงการจัดทำแผนการท่อแก๊วเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับวัฒนธรรมเมืองโบราณเวียงบัว บ้านบัว หมู่ 7 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา ว่าขณะนี้บ้านบัวได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการท่อแก๊วประจำหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและรับผิดชอบเกี่ยวกับการท่อแก๊วชุมชนเตาเผาโบราณในชุมชนอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้หลังจากที่จังหวัดพะเยาได้นำเสนอโครงการพัฒนาจัดทำระบบการดูแลรักษาและท่อแก๊วเตาเผาโบราณเป็นเงินทั้งสิ้น 10 ล้านบาท ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2548 คาดว่าจะได้รับเป็นงบประมาณที่จัดสรรต่อเนื่องในระหว่างปีงบประมาณ 2550-2551 ต่อไปแน่นอน

ด้านนางปัทมา สมิตะสิริ อาจารย์สาขาพัฒนาสังคม สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศ (มท.วช.) พะเยา ผู้ทำการวิจัยฯ และร่วมประสานกับประชาชนในพื้นที่ ต.แม่กา ในการจัดทำระบบการท่อแก๊วชุมชน เปิดเผยว่า ขณะนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว.ได้สนับสนุนงบประมาณจำนวน 300,000 บาท เพื่อพัฒนาระบบการจัดการในชุมชนเกี่ยวกับการท่อแก๊วหมู่บ้าน

ขณะนี้เตาเผาบางเตากลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านบัวได้ช่วยกันจัดเวรยามนอนเฝ้า เพื่อป้องกันกลุ่มมิจฉาชีพเข้ามาขโมย นอกจากนี้ชาวบ้านที่เสร็จภารกิจจากการทำนาก็ทยอยผลัดเปลี่ยนกันเฝ้าเตาเผาเช่นกัน

"สำหรับงบประมาณที่จะได้มาจากรัฐบาลในปีงบประมาณ 50-51 จะนำมาใช้ในส่วนของการก่อสร้างอาคารคลุมเตาเผา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อจัดเก็บซากภาชนะโบราณที่ได้จากเตาเผาเวียงบัว รวมถึงการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม การจัดระบบอาชีพเกี่ยวกับช่องในหมู่บ้านด้วย"

แหล่งที่มา : *manager.or.th*

ข่าววันที่ : [15-ก.ค.-2005 / 9:46:55] [เข้าชม: 320 ครั้ง]

on callcenter@trf.or.th

ชุมชน "เวียงบัว" เมืองพะเยา

จากหนังสือพิมพ์เชียงใหม่

ชุมชน "เวียงบัว" เมืองพะเยา

วิถีชีวิตชาวบ้านกับตำนานเตาโบราณ

หัวร่นำร่อง ในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอของอดีตที่มีอยู่ในตำบลแม่กาให้นักท่องเที่ยวหรือคนทั่วไปได้รู้จัก เช่นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี โดยทางชุมชน ได้มีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวภายในตำบลแม่กาที่น่าสนใจไว้ 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวทางการเกษตร เส้นทางท่องเที่ยวประมง เส้นทางตุนกและเส้นทางท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขา นอกจากนี้แล้วในตำบลแม่กายังมีแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของที่นี่ก็คือ แหล่งเตาโบราณเวียงบัว

เนิ่นนานเต็มที่ที่ชีวิตห่างหายจากการไปท่องเที่ยวป่าเขาเล่นไพร เข้าไปสัมผัสถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชนบนที่สูง ยิ่งในยามที่ลมหนาวพัดผ่านเข้ามาแล้วจากไปอย่างรวดเร็วเหมือนปี่นี้ ก็ยังทำให้การเดินทางเข้าสู่ธรรมชาติจำต้องถูกเลื่อนออกไปอย่างไม่มีกำหนด

ทว่าเมื่อหลายวันก่อน ผมถูกเชื้อเชิญให้เข้าร่วมงาน "ลานวัฒนธรรมชุมชน" ของกลุ่มข่าวสื่อแห่งบ้านบัว จังหวัดพะเยา ซึ่งงานดังกล่าวจัดขึ้นเป็นครั้งที่ 3 ติดต่อกัน การเดินทางหวนคืนสู่ธรรมชาติและวิถีชีวิตคนบนภูก็กลับคืนสู่วิถีทางของผมโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว

งาน "ลานวัฒนธรรมชุมชน" ของชาวบ้านบัว จัดขึ้นอย่างเรียบง่ายในท่ามกลางทุ่งนาธรรมชาติ มีการประดับด้วยธงหลากสีสัน ทำให้นึกย้อนคืนเข้าไปสู่มยุรกายภาคแบบล้านนาในครั้งอดีตกาล โดยความร่วมมือของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการจัดทำโปรแกรมตัวอย่างการท่องเที่ยว (หัวร่นำร่อง) อันสืบเนื่องมาจากการทำวิจัยเชิงท่องเที่ยวของชาวบ้านเรื่อง "การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา" โดยมี อ.ปัทมา สมิตะสิริ แห่งมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา เป็นหัวหน้าโครงการ

อ.ปัทมา ในฐานะหัวหน้าโครงการ เล่าว่า การจัดทำโปรแกรมตัวอย่างการท่องเที่ยว หรือ หัวร่นำร่อง ในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอของอดีตที่มีอยู่ในตำบลแม่กาให้นักท่องเที่ยวหรือคนทั่วไปได้รู้จัก เช่นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี โดยทางชุมชน ได้มีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวภายในตำบลแม่กาที่น่าสนใจไว้ 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวทางการเกษตร เส้นทางท่องเที่ยวประมง เส้นทางตุนกและเส้นทางท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขา นอกจากนี้แล้วในตำบลแม่กายังมีแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของที่นี่ก็คือ แหล่งเตาโบราณเวียงบัว ซึ่งสันนิษฐานว่าจะมีอายุประมาณ 800 - 1,000 ปี

"จากการได้ทำงานวิจัย ทำให้ทราบว่าภายในแต่ละชุมชนมีจุดเด่นอะไรที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้จะเน้นให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ คิดและดำเนินการเอง ซึ่งที่ผ่านมาก็ชาวบ้านก็ได้มีการสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ที่เก็บรวบรวมเศษเครื่องถ้วยโบราณ โดยชาวบ้านร่วมมือลงแรงช่วยกันสร้างโดยที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายแม้แต่บาทเดียว ใครมีไม้กินาไม้มา ใครมีอะไรก็นำมาช่วยกันสร้าง"

ผมเองมีโอกาสนำไปสัมผัสถึงความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ข้าให้มองเห็นถึงน้ำใจอันยิ่งใหญ่ที่คนในชุมชนมอบให้อาคันคคะผู้มาเยือนด้วยการจัดการแสดงต้อนรับในงาน "ลานวัฒนธรรมชุมชน" ได้เห็นถึงพลังชาวบ้านไม่ว่าจะลูกเล็กเด็กแดงไปจนถึงผู้เฒ่าผู้แก่ ในการแสดงแสงเสียงเล่าขานตำนานชุมชนเวียงบัวก็ยิ่งเกิดความประทับใจ

หากจะกล่าวถึงความสำคัญของชุมชนเวียงบัว ซึ่งเป็นชุมชนโบราณเก่าแก่ ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีเป็นแนวร่องน้ำคันดิน รูปรางคล้ายใบโพธิ์หรือดอกบัว มีรอยคูน้ำคันดิน 2 ชั้น ขนาดกว้าง 400 เมตร ยาว 800 เมตร นอกจากนั้นยังพบเศษของถ้วยชามโบราณเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงเตาเผาโบราณอีกหลายแห่งอยู่ในบริเวณที่ดินของชาวบ้าน ซึ่งจากการศึกษาศึกษาภาพของชุมชนในงานวิจัยของ อ.ปัทมา สมิตะสิริ ทำให้พบว่า จากการที่พบแหล่งเตาโบราณ ทำให้ชุมชนบ้านบัวมีศักยภาพหลายด้านที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างจิตสำนึกชุมชน รวมไปถึงการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและยังอาจพัฒนาให้เป็นเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีได้

จากการที่ชุมชนมีทุนทางด้านวัฒนธรรมอันหลากหลายได้แก่ การทำเครื่องจักสาน การฟ้อนรำ รวมถึงวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นการจัดกิจกรรมใด ๆ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องนำเอาสิ่งเหล่านี้เข้าร่วมอยู่ด้วย ดังเช่นงานการจัดงานลานวัฒนธรรมชุมชนของชาวบ้าน ก็ได้มีการรวมเอาภูมิปัญญาชุมชนเหล่านี้ออกมาโชว์ให้คนต่างถิ่นได้ชม

ไม่ว่าจะเป็นพิธีสูตรขวัญของขวัญ การแสดงดนตรีและการฟ้อนรำ พิธีกินข้าวเหนียวและสืบชะตาชีวิต เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของคนในชุมชน อันเป็นตัวอย่างที่ดีที่ชุมชนอื่น น่าจะลองนำไปปฏิบัติ

ผมเองมีเวลาร่วมงานดังกล่าวเพียงแค่ 2 วัน 1 คืน ทำให้มองเห็นว่า ชุมชนจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหรือไม่ที่น่าสนใจ ไม่ใช่ปัญหา ทว่าหากเมื่อใดที่คนในชุมชน "คิด" และร่วมมือร่วมใจกันทำอย่างจริงจังดังหาก จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ชุมชนเดินไปสู่เป้าหมายได้ เช่นที่ชุมชนบ้านบัวมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจแล้ว คนในชุมชนก็ยังร่วมมือร่วมใจกันทำให้ชุมชนเดินทางไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ไวขึ้น

การเดินทางเข้าไปร่วมงานครั้งนี้ แม้จะมีเวลาไม่มากนัก แต่กลับทำให้ผมมองเห็นถึงสองสิ่งที่อยู่คู่กัน ได้แก่ ชุมชนโบราณที่ตั้งอยู่ในท่ามกลางวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายของชาวบ้าน ไร้มีโอกาสผมจะเขียนถึงแหล่งเตาโบราณบ้านเวียงบัว ที่มีอายุเก่าสมัยลัทธิขง

ศึกษาศึกษา-กำหนดอนาคต แนวทางพัฒนาชุมชนแม่กา

ทั้งนี้ สืบเนื่องจาก ปี พ.ศ. 2546 อาจารย์ปัทมา สมิตะศิริ ได้ทำการศึกษาวิจัยโครงการ "ศึกษาศึกษาสภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน" โดยพยายามที่จะประสานความสัมพันธ์อันดีร่วมกันระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยร่วมกัน ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ชุมชนแม่กาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีประวัติศาสตร์ชุมชนที่เก่าแก่ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีเส้นทางการเดินป่าศึกษาธรรมชาติสำหรับการศึกษาเรียนรู้ มีสภาพสังคม วัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งโบราณสถานที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก รวมทั้งในพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่ในชุมชนนั้นสามารถพบซากดึกดำบรรพ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ในอดีตที่ฝังตัวอยู่ในพื้นดินเป็นจำนวนมาก

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ทีมวิจัยที่มาจากสถาบันการศึกษามีความสนใจที่จะใช้ "กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นเครื่องมือในการสืบสาน อนุรักษ์ และฟื้นฟู ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนให้เยาวชนรุ่นหลังในชุมชนได้เรียนรู้ และทำชุมชนแม่กาให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนและคนนอกชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

ขณะเดียวกันยังได้ประสานความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา นักเรียน นักศึกษา ในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา รวมทั้งคนในชุมชน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันในการที่จะสร้างและพัฒนาชุมชนแม่กาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ภายใต้โครงการวิจัย : การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนแม่กา ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

โครงการดังกล่าวกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ที่การศึกษาศึกษาสภาพการท่องเที่ยวในตำบลแม่กา ทั้งในด้านโบราณคดีชุมชน นอกในพื้นที่ป่า ประเพณี และการประกอบอาชีพในรอบปี "การกำหนดวัตถุประสงค์แบบนี้ก็เพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ เพราะเชื่อว่าการตระหนักจะก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน ตลอดจนร่วมกันรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพราะถ้าจะให้คนมาเที่ยวก็ต้องคิดแล้วว่า จะให้นักท่องเที่ยวมาดูอะไร ซึ่งจากคำถามเหล่านี้ก็จะนำไปสู่ระดับของการศึกษาและเก็บข้อมูลในหลาย ๆ เรื่อง ... ทั้งเรื่องธรรมชาติ ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรม"

สำหรับอดีตของบ้านบัว ตามคำบอกเล่าของเฒ่าแดง เครือวัลย์ ชายชราวัย 79 ปี ซึ่งเป็นคนกลุ่มแรก ๆ ที่อพยพเดินทางมาพร้อมกับพ่อและแม่มาอยู่ ณ หมู่บ้านที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนี้อีกว่า ในยุคที่พ่อเฒ่าเดินทางเข้ามา...ทั่วทั้งทุ่งเต็มไปด้วยสระน้ำ และดอกบัว ขณะที่โดยรอบมีบ้านเรือนเพียงไม่กี่หลัง ผู้คนในขณะนั้นต่างอาศัยด้วยความแร้นแค้น "เมื่อก่อนที่เป็นหนองน้ำ มีบัวเต็มไปหมด หลัง ๆ มาบ้านนี้แห้งไม่รู้ว่าเพราะอะไร หนองน้ำแห้งดอกบัวก็หายไปหมด บางทีก็มีคนมาเก็บไป ตอนที่ย้ายย้ายมาบ้านนี้ก็ไม่แห้ง อยู่กันแบบยากจน บางวันไม่มีข้าวจะกิน ก็ต้องไปหาต่อ หาแดนในป่า เอาไปแลกข้าวที่หมู่บ้านอื่น ต้องเดินกันไปเป็นวัน ๆ กว่าจะได้ข้าวกลับมากิน"

นอกจากสระบัวที่มีอยู่เต็มผืนดินจนเป็นที่มาของ "บ้านบัว" แล้วนั้น บริเวณโดยรอบหมู่บ้านยังมีด้วยเศษซากของความรุ่งเรืองในอดีต โดยเฉพาะชิ้นส่วนของเครื่องถ้วยโบราณที่แม้จะหลงเหลือเพียงชิ้นส่วนที่ "ไร้ราคา" ของนักค้าโบราณวัตถุ แต่ก็ยังมี "คุณค่า" มากพอที่จะทำให้ชาวบ้านทั้งตำบลหันมาให้ความสำคัญพร้อมกันร่วมแรงกันสร้าง "พิพิธภัณฑ์" ของชุมชนขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแหล่งรวบรวมศิลปวัตถุ

รวมถึงข้าวของเครื่องใช้โบราณที่กระจัดกระจายอยู่ตามบ้านแต่ละหลัง เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนรุ่นต่อ ๆ ไปของชุมชน "หลังจากชวนกันไปดูการจัดการพิพิธภัณฑ์โดยชุมชนที่บ้านแม่สวก จังหวัดน่าน ชาวบ้านก็กลับมาคิดกันว่า น่าจะมีพิพิธภัณฑ์เป็นของชุมชน นั่นจึงเป็นที่มาของพิพิธภัณฑ์ชุมชน ที่ชาวบ้านช่วยกันรวบรวมเสามาไว้ หลังคา และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่พอหาได้ ...ซึ่งแตกต่างกับช่วงแรก ๆ ที่ชาวบ้านไม่ค่อยสนใจ อาจเป็นเพราะชาวบ้านคุ้นเคยแบบมีมาเกือบ 20 ปี...เป็น 20 ที่ชาวบ้านเห็นคนมาเก็บโบราณวัตถุในหมู่บ้าน บางคนมาขอ บางคนมาซื้อ บางทีก็เก็บเอาไปให้เขาดึงทีเดียว" อาจารย์ปัทมา สมิตะศิริ สะท้อนให้เห็นว่า แม้ช่วงเวลาหนึ่ง ชาวบ้านได้ละเลย และไม่ใส่ใจสมบัติบนแผ่นดินของตนเอง แต่เมื่อมีการเข้าไปหนุน หรือกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของชุมชน

มโนชญ์ เทศอินทร์ ผู้นำชุมชน อดีต อบต.แม่กา หนึ่งในทีมวิจัยได้กล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า หลังจากมีรวบรวมองค์ความรู้จากผู้รู้หลาย ๆ ท่าน ทีมวิจัยได้หารือกันถึงการจัดการความรู้ของชุมชนในลักษณะของพิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยรวมกลุ่มเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชน และร่วมกันจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่บริเวณวัดบ้านบัว เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเยาวชน คนรุ่นหลัง ตลอดจนผู้มาเยือนจากภายนอก

งไหลได้ปลื้มกับคำนิยามสิ่งสวยงามภายนอก จนลืมความเป็นตัวตนของคนล้าหน้า" และท้ายที่สุดคนมั่งมั่งชุมชนหวังว่า "พิพิธภัณฑ์ชุมชน" ที่เกิดจากความ
มือของคนในชุมชนจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีให้กับคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนได้อีกแห่งหนึ่งของจังหวัดพะเยา

หลังที่มา :

าววันที่ : [5-เม.ธ.-2005 / 0:01:05] [เข้าชม: 1059 ครั้ง]

แนวคิดกำหนดอนาคต แนวทางพัฒนาชุมชนแม่กา

มีสืบเนื่องจาก ปี พ.ศ. 2546 อาจารย์ปัทมา สมิตะศิริ ได้ทำการศึกษาวิจัยโครงการ "ศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ
อิน" โดยพยายามที่จะประสานความสัมพันธ์อันดีร่วมกันระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัย
กัน ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ชุมชนแม่กาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีประวัติศาสตร์ชุมชนที่เก่าแก่ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มี
ทางการเดินป่าศึกษาธรรมชาติสำหรับการศึกษาเรียนรู้ มีสภาพสังคม วัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งโบราณสถานที่น่าสนใจเป็นอย่าง
ก รวมทั้งในพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่ในชุมชนนั้นสามารถพบซากดึกดำบรรพ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ในอดีตที่ฝังตัวอยู่ในพื้นดินเป็นจำนวนมาก

าข้อมูลข้างต้น ทำให้ทีมวิจัยที่มาจากสถาบันการศึกษามีความสนใจที่จะใช้ "กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นเครื่องมือใน
รลีนสาน อนุรักษ์ และฟื้นฟู ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนให้เยาวชนรุ่นหลังในชุมชนได้เรียนรู้ และ
ชุมชนแม่กาให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนและคนนอกชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแหล่ง
เรียนรู้ของชุมชน

ะเดียวกันยังได้ประสานความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา นักเรียน นักศึกษาในมหาวิทยาลัย
ศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา รวมทั้งคนในชุมชน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการที่จะสร้างและ
นาชุมชนแม่กาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ภายใต้โครงการวิจัย : การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย
ชนแม่กา ค.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

รการดังกล่าวกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ที่การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวในตำบลแม่กา ทั้งในด้านโบราณคดีชุมชน นอกในพื้นที่ป่า ประเพณี และการ
กอบอาชีพในรอบปี "การกำหนดวัตถุประสงค์แบบนี้ก็เพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ เพราะเชื่อว่า การตระหนักจะก่อให้เกิดกระแส
รอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน ตลอดจนร่วมกันรักษา พัฒนา ส่งเสริม และวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพราะถ้าจะให้คนมาเที่ยวก็ต้องคิดแล้วว่าจะให้
ท่องเที่ยวมาทำอะไร ซึ่งจากคำถามเหล่านี้ก็จะนำไปสู่ระดับของการศึกษาและเก็บข้อมูลในหลาย ๆ เรื่อง ... ทั้งเรื่องธรรมชาติ ภูมิปัญญา ประเพณี
นธรรม"

หรับอดีตของบ้านบัว ตามคำบอกเล่าของเฒ่าแดง เครือวัลย์ ชายชราวัย 79 ปี ซึ่งเป็นคนกลุ่มแรก ๆ ที่อพยพเดินทางมาพร้อมกับพ่อและแม่มาอยู่ ณ
บ้านที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนี้บอกว่า ในยุคที่พ่อเฒ่าเดินทางเข้ามา...ทั่วทั้งทุ่งเต็มไปด้วยสระน้ำ และดอกบัว ขณะที่โดยรอบมีบ้านเรือนเพียง
กหลัง ผู้คนในขณะนั้นต่างอาศัยด้วยความแร้นแค้น "เมื่อก่อนที่นี่เป็นหนองน้ำ มีบัวเต็มไปหมด หลัง ๆ มาบ้านนี้แห้งไม่รู้ว่าเพราะอะไร พ่อน้ำแห้งดอกบัวก็
ยไปหมด บางทีก็มีความแค้นใจ ตอนที่ย้ายมาที่บ้านใหม่ก็หลัง อยู่กันแบบยากจน บางวันไม่มีข้าวจะกิน ก็ต้องไปหาต่อ หาแดนในน้ำ เาไปแลกข้าวที่
บ้านอื่น ต้องเดินกันเป็นวัน ๆ กว่าจะได้ข้าวกลับมากิน"

กจากสระบัวที่มีอยู่เดิมผืนดินจนเป็นที่มาของ "บ้านบัว" แล้วนั้น บริเวณโดยรอบหมู่บ้านยังคงเต็มไปด้วยเศษซากของความรุ่งเรืองในอดีต โดยเฉพาะชิ้นส่วนของ
่องด้วยโบราณวัตถุที่กระจัดกระจายอยู่เพียงชิ้นส่วนที่ "ไร้ราคา" ของนักค้าโบราณวัตถุ แต่ก็ยังมี "คุณค่า" มากพอที่จะทำให้ชาวบ้านทั้งตำบลหันมาให้ความสำคัญ

ให้รับรู้ในความเป็นแหล่งอารยธรรมด้านนาโบราณของชุมชนแม่กา

"หากไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อพูดคุยกันในวันนี้ คิดว่าความเป็นแหล่งอารยธรรมด้านนาโบราณของแม่กา คงเลือนหายไปกับกาลเวลา เด็ก ๆ ในหมู่บ้านกลับไปหลงใหลได้ปลื้มกับคำนิยมสิ่งสวยงามภายนอก จนลืมความเป็นตัวตนของคนล้านนา" และท้ายที่สุดคนทั้งชุมชนหวังว่า "พิพิธภัณฑ์ชุมชน" ที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีให้กับคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนได้รู้จักแหล่งหนึ่งของจังหวัดพะเยา

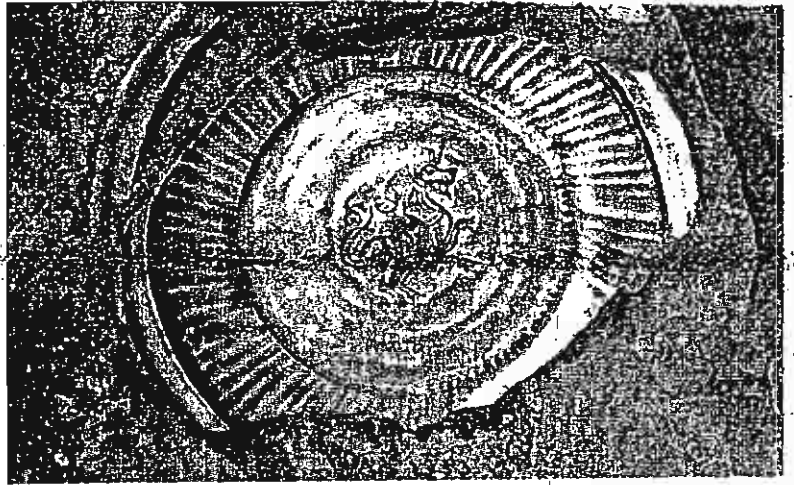
แหล่งที่มา :

ข่าววันที่ : [5-เม.ย.-2005 / 0:01:05] [เข้าชม: 1059 ครั้ง]

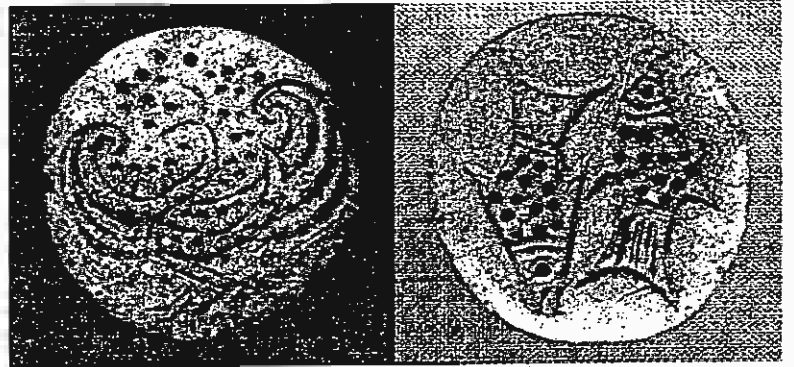
งานประชุมเครือข่ายฯ ๒๕๔๖

ภาพถ่ายทางอากาศแสดงสภาพที่ตั้งเมืองโบราณเวียงบัว เป็นเมืองขนาดใหญ่มีคูเมืองและกำแพงเมืองหลายชั้น

เซตโลหะลายสิงห์เคลื่อนสี่เหลี่ยมแปดตา ลวดลายเฉพาะกับพะเยา

ลวดลายปลาคู่และลายก้องกัน พบเฉพาะแหล่งเตาเวียงบัว

ชวงภาคฤดูร้อนที่ผ่านมา นักศึกษาโครงการโบราณคดีชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ไปฝึกภาคปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์และพัฒนารวมชนที่บ้านเวียงบัว หมู่ที่ 7 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา กิจกรรมสำคัญ คือ คุยร่วมกับชาวบ้านชุดค้นศึกษาและพัฒนาพิพิธภัณฑ์แหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยชามสมัยโบราณในลุ่มน้ำห้วยแม่ต้าที่เป็นแหล่งน้ำสำคัญทางด้านใต้ของกว๊านพะเยา

การชุดค้นศึกษารั้งนี้ นอกจากได้พัฒนาศักยภาพและความเชื่อมั่นในการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีของชาวบ้านเวียงบัวแล้วยังพบหลักฐานใหม่ในรูปของหลักฐานทางโบราณคดีที่มีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคโบราณของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับยุคสมัยของวิบุรุษในตำนานที่รู้จักกันในนามทั้งผู้ 'ขุนเจือง' หรือ 'พญาเจือง' อีกด้วย

ย้อนหลังไปเกือบ 20 ปี ก่อน สมัยที่ผู้เขียนทำงานอยู่กรมศิลปากร เคยไปสำรวจแหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยชามและเมืองโบราณที่มีคูเมืองกำแพงเมืองล้อมรอบในพื้นที่แถบนี้มาก่อนแต่ไม่มีโอกาสได้ชุดค้น ปัจจุบันผู้เขียนย้ายไปสอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และยังศึกษาเครื่องถ้วยโบราณเสมอ จนวันหนึ่งมีโอกาเข้าไปศึกษาและชุดค้นแหล่งเตาเวียงบัวอย่างไม่คาดฝัน

กลางปี พ.ศ.2547 อาจารย์ปัทมา สมิตะสิริ แห่งสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา หัวหน้าโครงการศึกษาวิจัยเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก สกว.เชิญผู้เขียนไปชุดค้นโบราณคดีชุมชนและการชุดค้นศึกษาพัฒนาแหล่งเตาโบราณให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้ทำที่บ้านสวาทพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ให้ชาวบ้านเวียงบัวฟัง ผู้เขียนสัญญากับชาวบ้านว่ายินดีเข้าไปร่วมทำงานด้วย หากต้องการฟื้นฟูแหล่งเตาเผา และ

จัดการให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

ต่อมา ชาวบ้านเวียงบัวกลุ่มหนึ่งไปดูงานการจัดการพิพิธภัณฑ์เตาโบราณ และพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นที่มโนปอสาและบ้านนาข้าวอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ชาวบ้านเวียงบัว และนักวิจัยในโครงการวิจัยของอาจารย์ปัทมาสนใจจะพัฒนาแหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยชามรวมทั้งเมืองโบราณเวียงบัวให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การชุดค้นศึกษาจึงเกิดขึ้นในเดือนเมษายน-เมษายนที่ผ่านมา

แหล่งเตาเวียงบัวอยู่ห่างจากกว๊านพะเยาไปทางทิศใต้ประมาณ 20 กิโลเมตร ตรงข้ามกับที่ตั้งมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา บริเวณที่พบเตาเผาและเศษเครื่องถ้วยชามอยู่ตามที่ลาดเนินในพื้นที่เมืองโบราณเวียงบัว และตามริมลำน้ำห้วยแม่ต้า ตามไร่นา หรือในสวนของชาวบ้านที่พบเนินดินที่ตั้งเตาเผาอยู่ทั่วไป

ชาวบ้านเวียงบัวช่วยกันเลือกพื้นที่ชุดค้น 2 แห่งนอกหมู่บ้าน คือ แหล่งเตาในที่ดินของพ่ออ้อยแดง เครื่องวัลย์ กับในที่ดินของพ่อจันเฉพาะธรรม ทั้งสองบริเวณเคยมีการพบเศษเครื่องถ้วยชามและร่องรอยโครงสร้างเตาเผามาก่อน

ประชาคมบ้านเวียงบัวทำหนังสือขออนุญาตชุดค้น และได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากรอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีนักโบราณคดีอาชีพร่วมดำเนินการและจะต้องส่งโบราณวัตถุที่ชุดค้นพบให้กับพิพิธภัณฑ์สถานแห่ง

ชาติเก็บรักษาด้วยผู้เขียนรับหน้าที่เป็นนักโบราณคดีคอยอำนวยความสะดวกด้านวิชาการและสนับสนุนกระบวนการชุดค้นศึกษา นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เข้าร่วมกิจกรรมและเรียนรู่วิวชาวนาน

มีชาวบ้านเวียงบัวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย เด็กอายุ 3 ขวบ เขียวชน ผู้ใหญ่ ไปจนถึงผู้เฒ่า 80 ปี จำนวนเกือบ 400 คน ผลัดกันชุดค้น ออกมาได้ว่า มีชาวบ้านเข้าร่วมจับจอบจับเสียมจับเกะชุดค้นทางโบราณคดีอย่างเป็นทางการมากที่สุดเท่าที่เคยทำกันมากในประเทศไทยก็ว่าได้

งานชุดค้นนี้ไม่มีใครได้รับค่าจ้างชุด ไม่มีเีข้าวกลางวัน ทุกคนทำงานในลักษณะ 'ลงแขก' กระบวนการจัดการแรงงานตามระบบของชุมชนแรกๆ มีผู้ที่เต็มใจบ้าง ไม่เต็มใจบ้าง แต่ต่อมากลุ่มเริ่มเห็นว่าการชุดค้นเป็นเรื่องสนุกได้พบเตาพบเศษถ้วยชามชิ้นเล็กชิ้นใหญ่มากมาย เริ่มเข้าใจวิถีวิธีการชุดค้นที่ไม่ทำให้เตาเผาและเครื่องถ้วยชามแตกหักเสียหายนั้นทำอย่างไรชาวบ้านผู้มโนนอกชุมชนสนใจกิจกรรมนี้กันมาก เพียงแรกๆ ก็มีสื่อมวลชนเข้าไปทำข่าว มี ส.ส.เข้าติดตามดูแล และเริ่มมีชาวบ้าน ข้าราชการจากเมืองเข้าไปเที่ยวชมมากขึ้นเรื่อยๆ

ชาวบ้านเวียงบัว พบว่า เตาเผาและเศษถ้วยชามทำให้หมู่บ้านของเขาเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงทางที่ดีทำให้พวกเขาเห็นคุณค่าที่แท้จริงของแหล่งโบราณคดีเริ่มมีการพูดคุยถึงแนวทางการจัดการดีขึ้นไปในอนาคต

ผลการขุดค้นศึกษาทางโบราณคดีครั้งนี้สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

ในแง่วิทยาการเตาเผา (Kiln Technology) พบเตาเผาแบบล้านนา (Lanna Kiln Type) ชนิดเตาห้องเดี่ยวระบบบรรยากาศร้อนผ่าน (Single Chambered-Crossdraft Kiln) โครงสร้างค้ำยกองอยู่เหนือนดินถม สภาพค่อนข้างดี จำนวน 3 เตา ในบริเวณแรกพบ 1 เตา มีขนาดยาวประมาณ 5 เมตร กว้าง 2 เมตร และในบริเวณที่ 2 ขุดพบเตาเผาตั้งอยู่ในเนินดินเตียวกันจำนวน 2 เตา (เตาคู่)

เตาถูกที่ขุดเปิดให้เห็นโครงสร้างทั้งหมดมีความยาว 5.15 เมตร กว้าง 1.90-2.00 เมตร ปล่อยสูง 1.65 เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปล่อง 40-45 เซนติเมตร พื้นเตาเป็นดินอัดเรียบ ยาทับด้วยดินเหนียว มีกำแพงกันไฟสูง 35 เซนติเมตร ห้องไฟค่อนข้างยาว 2.10 เมตร กั้นพื้นที่ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของความยาวเตาเผาทั้งหมด

สิ่งที่น่าสนใจ ก็คือ เตาเผาที่ขุดพบมีช่องใส่ไฟค่อนข้างแคบและเตี้ยจนตัวคนไม่สามารถลอดเข้าไปได้กรร่าเสียดยเครื่องถ้วยชามเข้าไปตั้งเผาในเตาและการนำเอาเครื่องถ้วยชามที่เผาสุกแล้วออกจากเตาจึงต้องใช้วิธีเจาะเปิดหลังกเตาและใช้ดินโปกยปิดทับเมื่อจะเผาแต่ละครั้งทำเช่นนี้สืบกันไปนอกจากนี้ ยังพบว่า เตาเผาที่เวียงบัวเป็นเตาดินก้อที่ต้องมีฉนวนดินถมทับเพื่อช่วยเก็บความร้อนและเป็นฐานเสริมความแข็งแรงของตัวเตา มีการนำดินลักษณะคล้ายปูนสีขาวเนื้อละเอียดมีส่วนประกอบหลักเป็นเม็ดดินแข็งๆ คล้ายเมงกาไนส มาถมทับบริเวณหลังกเตา คอเตาและรอบปล่องเตาทั้งหมดซึ่งหลักฐานโครงสร้างเตาลักษณะนี้ไม่เคยพบมาก่อน

ส่วนผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยชาม (Ceramic Products) มีทั้งชามจานและถ้วยในกลุ่มที่เรียกว่า 'ชามตะไล' และ 'ถ้วยตะไล' รูปทรงจานและชามปากกว้างก้นกว้างมีขอบฐานเตี้ยๆ ที่ขอบปากด้านในมีสันขอบปากกว้างกลมลักษณะเดียวกับถ้วยชามที่เรียกว่า 'ชามมอญ' ที่พบในแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีษณาลัย ชนิดเนื้อแกร่งเคลือบผิวสวยงาม (glazed stoneware) สีเคลือบส่วนมากเป็นสีเขียวโทนต่างๆ อ่อนบ้างแก่บ้าง และมีเคลือบสีเหลือง สีขาวนวล เนื้อดินบางส่วนมากเป็นดินสีดำ แต่ที่พบถ้วยชามที่มีเนื้อดินสีขาว สีขาวนวลปนอยู่มาก ชาม และจานส่วนใหญ่เคลือบผิวเฉพาะด้านใน

ในกลุ่มถ้วยชามเนื้อดินสีตา หรือสีคล้ำมักทาน้ำดินสีขาว (white slip/engobe) เพื่อรองพื้นชั้นหนึ่งก่อนแล้วจึงทำลวดลายแล้วเคลือบสีทับ

มีหลักฐานยืนยันว่า การผลิตเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตาเวียงบัวคงมีการเผา 2 ครั้ง ครั้งแรกทำการเผาบิสกิต (biscuit firing) คือเอาถ้วยชามที่ขึ้นตากแห้งแล้วมาทาน้ำดินสีขาว ทำลวดลายแล้วเอาเข้าเผาครั้งหนึ่งเมื่อสุกแล้วจะได้ผลิตภัณฑ์เนื้อดินไม่แกร่งมาก มีสีแดง คัดใบที่สภาพดีไปชุบน้ำเคลือบสีเฉพาะด้านใน และขีดปาดน้ำเคลือบที่ขอบปากออกแล้วเอาเข้าไปเผาเคลือบอีกรอบหนึ่งคราวนี้จะได้ผลิตภัณฑ์เคลือบเนื้อแกร่งมาก

น่าข้อสังเกตว่า ตามที่ลาดชายเนินดินที่ตั้งเตาเผามีเศษเครื่องถ้วยชามที่บิดเบี้ยวและแตกหักเสียหายทับถมอยู่เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่า ในการเผาแต่ละครั้งมีของเสียมาก การขุดค้นบริเวณ

เตาเกาะหึ่งโงในที่ดินของพ้อจันได้พบเครื่องถ้วยชามที่เสียหายบิดเบี้ยวและแตกหักถูกทิ้งเป็นกองขนาดใหญ่กั้นบริเวณกว้าง คณะขุดค้นได้คงสภาพเศษถ้วยชามไว้ในตำแหน่งที่พบ (in-situ objects) มิได้นำขึ้นจากหลุมและได้สร้างหลังกคลุมพื้นที่ขุดค้นทำเป็นพิพิธภัณฑ์หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (Site Museum) ไว้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดีและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ในแง่ความโดดเด่นของแหล่งเตาเวียงบัว (Site Identity) พบว่า เอกลักษณะเฉพาะตัวของเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตานี้ คือ ลวดลายที่เกิดจากการใช้แม่พิมพ์กดประทับ (stamped-seal) รูปแบบต่างๆ ทำลวดลายลงตรงกลางชามด้านในก่อนเคลือบทับ ลายสำคัญที่พบ ได้แก่ ปลาคู่ ลิงช้าง ดวงอาทิตย์ ก้านชด ลายก้นชดผสมลายปลา ลายนกยูง ฯลฯ ซึ่งเป็นลวดลายแบบพิเศษที่ไม่เคยพบในเครื่องถ้วยชามของแหล่งเตาอื่นๆ ในประเทศไทย หรือในต่างประเทศมาก่อน

ส่วนวิธีการบรรจุเรียงเครื่องถ้วยชามในเตาเผาพบว่าที่แหล่งเตาเวียงบัวใช้เทคนิคการวางถ้วยชามซ้อนกันในลักษณะปากประกบปาก-ก้นซ้อนกัน มีแผ่นรองรูปจานแบน (disc support) รองรับอยู่ชั้นล่างสุด

เมื่อเปรียบเทียบแหล่งเตาเวียงบัวกับแหล่งเตาอื่นๆ ในประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากรูปแบบถ้วยชาม ลักษณะการเคลือบและเทคนิคการตั้งเรียงในเตาเผา อุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต และรูปแบบเตาเผาในแหล่งเตาเวียงบัวแล้ว ในขั้นต้นพบว่ามีความคล้ายคลึงและหลายอย่างเหมือนกันกับหลักฐานที่พบในแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีษณาลัย (เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 17-18) แหล่งเตาเมืองน่านบ้านบ่อสวก (เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 18-19) แหล่งเตาสันกำแพง (เริ่มกิจการประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-20)

จากกล่าวได้ว่า แหล่งเตาทั้งหมดนี้เป็นของกลุ่มคนที่เป็นเครือญาติในสายโคตรวงศ์เดียวกัน ส่วนจะเป็นไท สว ขอม มอญ ลัวะ คงบอกได้ยาก เพราะสายพันธุ์ผสมปนเปกันมากแต่ก็คงไม่หนีไปจากคนในลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้

ข้อแตกต่างสำคัญที่แหล่งเตาเวียงบัวมี และไม่มี เช่นที่พบในแหล่งเตาอื่นๆ ทั้งสามแห่งดังกล่าวก็คือ แหล่งเตาเวียงบัวไม่พบผลิตภัณฑ์ที่มีการขีดเขียนตัวอักษร หรือตัวเลขภาษาไทยหรือภาษาใดๆ เหมือนเช่นที่พบในแหล่งเตาเมืองน่านแหล่งเตาเซียงที่ศรีษณาลัยและที่แหล่งเตาสันกำแพงไม่พบเศษเครื่องถ้วยจีน หรือเศษเครื่องถ้วยของแหล่งเตาล้านนาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องถ้วยเวียงกาหลง-วังเหนือ เครื่องถ้วยเตาพานที่อยู่ไม่ไกลจากพะเยารวมทั้งไม่พบเศษเครื่องถ้วยชามเซียงและสังคโลกที่ผลิตส่งออกขายทั่วไปตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17

แม้ว่าผลิตภัณฑ์ประเภทชาม จาน ในกลุ่ม 'ตะไล' หรือ 'หะไล' ของแหล่งเตาเวียงบัวจะเหมือนกับผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม 'ชามมอญ' ของแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีษณาลัย และแหล่งเตาสันกำแพงและมีส่วนคล้ายคลึงกับชาม/จานของแหล่งเตาเมืองน่าน แต่ชาม/จานของแหล่งเตาเวียงบัวมีลวดลายกดประทับจากตราในแบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งไม่เคยพบในแหล่งเตาอื่นๆ มาก่อนเช่น

ลายสิงห์ ลายช้าง ลายนกยูง ลายปลา ลายชุดกัชด ลายก้นหอย ลายดวงอาทิตย์ และลวดลายแมสติกพื้นปลาผสมลวดลายอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ลวดลายดังกล่าวสื่อให้เห็นถึงความรู้ที่ลึกๆ ในเชิงปรัชญาเกี่ยวกับจักรวาลและธรรมชาติของบ้านหม้อในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดีที่สำคัญยังไม่เข้ร่องรอยที่ชัดเจนเกี่ยวกับพุทธศาสนาปรากฏอยู่ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของแหล่งเตาเวียงบัว

อย่างไร ชาวให้เชื่อได้ว่าแหล่งเตาเวียงบัวที่ขุดพบมีมาก่อนที่บ้านเมืองรอบกว๊านพะเยาจะนับถือพระพุทธศาสนา

แหล่งเตาเวียงบัวมีอายุมากกว่า 800 ปี มีตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ในการขุดค้น 1 ถ่านไม้ที่เหลือจากการเผาครั้งสุดท้ายของเตาบริเวณกำแพงหึ่งโงพบกระดูกสัตว์ชั้นใหญ่ฝังอยู่ชั้นดินที่ถมเป็นโครงสร้างเตาเผา จึงได้เก็บไว้เป็นตัวอย่างสำหรับส่งไปวิเคราะห์กำหนดอายุด้วยคาร์บอน-14 ซึ่งคงต้องใช้เวลาก่อการจะจึงจะรู้เตาถูกนั้นสร้างและใช้งานเมื่อกี่ร้อยปีมาแล้ว

จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนขุดค้นศึกษาแหล่งเตาผลิตเครื่องถ้วยชามสมัยโบราณในประเทศไทยมาตลอดระยะเวลา 20 กว่าปี ทำให้เชื่อมั่นเตาเผาและเครื่องถ้วยชามในแหล่งเตาเวียงบัวน่าจะมียุคเก่าแก่พอๆ กับแหล่งเตาเซียงที่เมืองศรีษณาลัย ที่เริ่มผลิตมาตั้งแต่พุทธศตวรรษ 16-17 อาจจะเก่าก่อนแหล่งเตาที่เมืองน่าน ก่อแหล่งเตาเวียงกาหลง ก่อนแหล่งเตาสันกำแพง และแหล่งเตาอื่นๆ ในล้านนา

ในแหล่งเตาเวียงบัวไม่พบร่องรอยของภาาไทย (อายุภาษาไทยเกิดขึ้นเมื่อพุทธศตวรรษที่ 1 หรืออักษรในตระกูลอื่นใดบนผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยชาม และไม่พบร่องรอยเกี่ยวกับพุทธศาสนาชัดเจนดังเช่นที่พบเป็นจำนวนมากในแหล่งเตาอื่นอีกประการหนึ่งในการขุดค้นแหล่งเตาอื่นๆ ทั้งล้านนา ภาคอีสาน ศรีษณาลัย-สุโขทัย เมืสุพรรณบุรี มักพบเศษเครื่องถ้วยชามของชีเวียดนาม หรือไม้กัเศษเครื่องถ้วยชามเขมรที่มักผลิตมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 โดยเฉพาะในแหล่งเตาที่ศรีษณาลัย แหล่งเตาสุพรรณบุพบเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง และสมัยราชวงศ์หยวน ปะปนอยู่ในกองขยชดเตาที่แหล่งเตาเมืองน่านก็พบเศษเครื่องถ้วยสีเขียวสมัยราชวงศ์ถังอยู่ในแหล่งเตาด้วย

แต่ที่แหล่งเตาเวียงบัวไม่พบเศษเครื่องถ้วยจีนหรือเครื่องถ้วยแหล่งเตาอื่นๆ แต่อย่างใด

ปรากฏการณ์เช่นนี้ชวนให้คิดให้เชื่อไปสองทาง ทงแรก คือ แหล่งเตาเวียงบัวเกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวไม่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองอื่นๆ จึงไม่ติดต่อค้าขาย หรือซื้อถ้วยชามจากบ้านเมืองอื่นมาใช้ซึ่งข้อคิดในแนวทางนี้เป็นไปได้ยากเพราะพื้นพะเยาไม่ได้รับลัทธิทางไกลเสียจนไม่สามารถจะติดต่อกับบ้านเมืองอื่นๆ ได้ และก็มีหลักฐานทางโบราณคดียืนยันว่าเคยมีกลุ่มคนที่ใช้เครื่องมือหินอย่างสมัยก่อนประวัติศาสตร์อยู่อาศัยในบริเวณรอบกว๊านพะเยามาเมื่อสองสามพันปีก่อน

ชาวบ้าน และ ผู้คนในสังกัดของพระศรีศากยวงศ์มุนี ณ.ธรรมาวาส ร่วมกันทำขนมตุ๋น

ทางที่สองคือแหล่งเตาที่เรียงบิวเกิดขึ้นก่อนแหล่งเตาอื่นๆ ในล้านนา อาจเกิดในระแวกเดียวกันกับการเริ่มกิจการผลิตเครื่องถ้วยชามเคลือบที่เมืองเซียงเมือราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 และเป็นเทคนิควิทยาการที่คิดค้นขึ้นอย่างอิสระของกลุ่มคนที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากวิทยาการจีน เวียดนาม หรือขอม ในกัมพูชาโดยตรง

ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความคิด และความเชื่อเอนเอียงไปในทางที่สองมากกว่าทางแรก

มีประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ จากสมมติฐานที่ว่าแหล่งเตา เรียงบิวอาจจะมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ขวนให้ผู้เขียนคิดต่อไปถึงวีรบุรุษคนสำคัญในประวัติศาสตร์ยุคโบราณของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองในลุ่มแม่น้ำโขง และกวันพะเยา คือ พญาเจือง หรือท้าวฮุ่ง หรือขุนเจือง ที่ปรากฏเป็นตำนานมหาบุรุษในมหากาพย์โคลงโบราณ 5,000 บท และเล่าขานสืบทอดกันมาหลายล้านคนหลายชื่อ

พญาเจืองท้าวฮุ่งหรือขุนเจืองเกี่ยวข้องกับอะไรกับแหล่งเตาเรียงบิว?

ที่ผ่านมา เรารับรู้เรื่องท้าวฮุ่ง แต่ในฐานะวีรบุรุษในตำนานที่ไม่รู้แน่ชัดว่ามีตัวตนจริงหรือไม่ และหากมีจริงก็ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหนกันแน่ เพราะดูเหมือนท่านเป็นวีรบุรุษและบรรพบุรุษของผู้คนหลายบ้านหลายเมืองในย่านอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งในสยาม ลาว และเวียดนาม จีนตอนใต้ พม่า และจนบัดนี้ก็ยังไม่มีใครยืนยันได้ว่าท้าวฮุ่งมีตัวตนจริงๆ อยู่เมื่อไร และมีวิฤตพยากรณ์อะไรในสมัยนั้นหลงเหลือเป็นเครื่องยืนยันได้บ้าง

และจนบัดนี้ก็ยังไม่มีใครยืนยันได้ว่าท้าวฮุ่งมีตัวตนจริงๆ อยู่เมื่อไร และมีวิฤตพยากรณ์อะไรในสมัยนั้นหลงเหลือเป็นเครื่องยืนยันได้บ้าง

จิตร ภูมิศักดิ์ เป็นนักประวัติศาสตร์คนแรกที่ระบุว่าท้าวฮุ่ง มีอายุอยู่เมื่อ พ.ศ.1665-1735 และนำเสนอภาพของขุนเจืองได้อย่างชัดเจนว่าเหมือนกันตัวนายทัพของ 'เสียมกุก' หรือ 'สยมกุก' ที่ยืนถือคันธนูอยู่บนหลังช้างในภาพกองทัพที่แกะสลักไว้บนผนังที่ปราสาทนครวัดเมื่อพุทธศตวรรษที่ 17 (พ.ศ.1650-1700) และเชื่อว่ากองทัพ 'เสียมกุก' ของขุนเจืองนั้นไปจากอาณาจักรเงินยางย่านเชียงราย-พะเยา

ผู้เขียนอ่านหนังสือเรื่อง 'ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และสัญลักษณ์ทางสังคมของชื่อชนชาติ' ชื่อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอมของจิตรภูมิศักดิ์มีหลายรอบ อ่านถึงบทที่ว่าด้วยเรื่องที่มีเสียมกุก! แล้วก็เห็นดีเห็นงามไปตามที่จิตรภูมิศักดิ์ ได้วิเคราะห์ถึงความ เป็นพญาเจืองของตัวนายทัพในภาพสลักได้อย่างน่าพิศวง

รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม ก็เชื่อว่าขุนเจืองเป็นบรรพบุรุษหรือของบ้านเมืองในเขตลุ่มน้ำกก-ลุ่มน้ำอิง หรือเชียงราย-พะเยา ขุนเจืองเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีอายุอยู่ในช่วงเวลาก่อนหน้ายุคสมัยพญามังรายประมาณ 4 ชั่วคน หรือประมาณ 200 ปี (พุทธศตวรรษที่ 17-18) ร่วมสมัยกับพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 แห่งนครวัด สอดคล้องเป็นอันดีกับข้อสรุปของจิตรภูมิศักดิ์

ผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกับผู้รู้ทั้งสองท่านที่อ้างถึงและยังเชื่อต่อไปอีกว่าขุนเจืองนั้นเป็นต้นโคตรของราชวงศ์มังรายแห่งล้านนาเป็นต้นโคตรของราชวงศ์พระร่วงที่ไปเป็นใหญ่มีอำนาจที่ศรีสัชนาลัย-สุโขทัย รวมทั้งเป็นต้นโคตรของราชวงศ์กษัตริย์ที่เมืองน่านอีกด้วย

แล้วถ้าเชื่อว่าขุนเจืองเป็นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของอาณาจักรเงินยางในย่านพะเยา-เชียงราย มีอำนาจบารมีแผ่ไพศาลไปในย่านอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในช่วง พ.ศ.1665-1735 หรือพุทธศตวรรษที่ 17-18 ในขณะที่แหล่งเตาเรียงบิวที่ตำบลแม็ก อำเภอมืองจังหวัดพะเยา ก็ทำการผลิตเครื่องถ้วยชามเคลือบเนื้อแกร่งอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17-18 ดังนั้นแหล่งเตาเรียงบิวก็อยู่ในยุคสมัยขุนเจืองนั่นเอง

นี่คือความเกี่ยวข้องของขุนเจืองกับแหล่งเตาเรียงบิวในลำดับแรกสุดที่ผู้เขียนคิดว่าสำคัญมาก

อย่างไรก็ตาม สมมติฐานเรื่อง แหล่งเตาเรียงบิวที่พะเยาอยู่ในสมัยขุนเจือง จะเป็นไปได้หรือเป็นไปได้ไม่น่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือคงจะสรุปลงไม่ได้ในตอนนี้เป็นเพียงการจุลประภาษคำถามที่ขอให้ผู้สนใจประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาคำตอบให้ลึกซึ้งมากกว่านี้

หมายเหตุ : อ.สายันต์ ไพเราะภูจิตร เป็นอาจารย์ประจำโครงการโบราณคดีชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จุดประกาย-วัฒนธรรม เปิดพื้นที่รับกรู๊ คำถามและข้อพิพาทเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมทุกแขนง และยินดีเป็นสื่อกลาง แสวงหาผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในภาระที่หรือคาบ กณันท์ร่วมถกถกถก โดยไม่เน้นหาบทสรุป หรือคำตอบที่เด็ดขาดแต่เป็น เพื่อการถกเถียงเรียนรู้ทางสติปัญญาจิตใจ และราชการ โปรดส่ง 'ขอสงวน' เป็นประจำทุกเวทีหลังตีพิมพ์ของเดือน ผู้อ่านที่สงสัยสามารถส่งข้อถกเถียงหรือกรู๊ คำถามมาได้ ที่ ยูวดี มณีภูธ คอลัมน์ศิลปวัฒนธรรม โทรสาร 0-2317-2149 หรือทางอีเมล yuwadee@nationgroup.com ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์จะได้รับหนังสือแทนค่าตอบแทน จำนวน 2 เล่ม คัดสรรหนังสือจากสำนักพิมพ์แห่งชาติ

ของดี ๆ ที่พะเยา

พม่าว่าจังหวัดพะเยามีของดีๆ อยู่เยอะ แต่ถูกมองข้ามไปเสียหมด ไม่ต้องอะไร ดูตัวผมเองในชีวิตการเดินทางทั้งหมด เมืองพะเยานี้ไปนับครั้งได้ แล้วก็ยังไม่แบบ ฉาบฉวยอีกต่างหาก แต่ผมเพิ่งมารู้จักของดีอย่างหนึ่งเมื่อวันมาฆบูชาที่ผ่านมานี่เอง

ครั้งนี้ที่ไปเพราะสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาคเหนือ ขานไปดูโครงการวิจัย เรื่องการศึกษาและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนแม่กา ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา

โครงการที่วุ่นๆ เกิดขึ้นโดยชุมชนเขาอกกรูว่า ถ้าในอนาคตมีการท่องเที่ยวขึ้นมาแล้ว เขาจะจัดการเตรียมความพร้อมอย่างไร คนของเขา หรือบุคลากรในชุมชนดำเนินการเองได้หรือไม่ ควรจะประสานร่วมมือกับใคร แล้วการคำนึงถึง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมประเพณี ควรจะทำอย่างไร นี่คือโจทย์ครับ แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านหรือชุมชนที่จะทำวิจัยก็ต้องมีที่เลี้ยงหรือนักวิชาการ ที่มาช่วยกันคิด การหาข้อมูล การจัดระเบียบทางเนื้อหา วิชาการ ซึ่งก็ได้มีอาจารย์ปัทมา สมิตะศิริ สาขาพัฒนา มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตพะเยา มาช่วยร่วมมือกันทำวิจัยขึ้น แล้วการวิจัยนั้น ก็ได้ทำไปมากโขแล้ว

ที่ผมไปนั้นเป็นการจัดทดลองการท่องเที่ยวขึ้น คนที่ไปเที่ยวส่วนใหญ่ก็เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยหลายแห่งในภาคเหนือ ไปดูวิธีการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดูสิ่งที่เขามีอยู่ในชุมชน กินนอนอยู่กับชาวบ้าน เทียบเสร็จแล้ว ก็ลองเสนอแนวความคิด แง่มุมต่างๆ ที่ควรจะเป็น อย่างที่ผมบอกตั้งแต่ต้นว่า ผมรู้เรื่องพะเยา นั้นน้อยมาก ไม่รู้เลยว่าต.แม่กา ต.เล็กๆ แห่งนั้น จะมีอะไรๆ ที่คาดไม่ถึง

เขาเรื่องแรกก่อน เป็นเรื่องการจัดงานทำบุญวันมาฆบูชา หรืองานทำบุญวันพระใหญ่เป็นการจัดงานตามประเพณี เป็นปกติวิสัยของชุมชนครับ ไม่ได้มีการปรับปรุงเสริมแต่งแต่ประการใด ชาวบ้านนั้นเขามาประกอบพิธีกรรมทำบุญกัน ล้นหลาม พวกคนอื่นเช่นกลุ่มที่ผมไปนั้นเป็นชนกลุ่มน้อย ในพิธีกรรมเริ่มแต่เช้า ซึ่งมีการฟังพระสงฆ์สวดมนต์เจริญพร ในศาลาการเปรียญของวัดในต.แม่กา

การสวดมนต์เจริญพรในศาลาการเปรียญนั้น พระสงฆ์จะสวดพร้อมถือสายสิญจน์ และสายสิญจน์นั้นจะถูกโยงขึ้นไปยังต๋ายสายสิญจน์ อยู่เหนือระดับหัวคน แล้วที่ต๋ายสายนั้นก็มีสายสิญจน์ เชื่อมลงเป็นสายๆ ให้คนมาทำบุญ ซึ่งนั่งพับเพียบกันเต็มศาลา จับสายสิญจน์นั้นอีกทอดหนึ่งนั้นก็

การสวดมนต์เจริญพรในศาลาการเปรียญนั้น พระสงฆ์จะสวดพร้อมถือสายสิญจน์ และสายสิญจน์นั้นจะถูกโยงขึ้นไปยังต๋ายสายสิญจน์ อยู่เหนือระดับหัวคน แล้วที่ต๋ายสายนั้นก็มีสายสิญจน์ เชื่อมลงเป็นสายๆ ให้คนมาทำบุญ ซึ่งนั่งพับเพียบกันเต็มศาลา จับสายสิญจน์นั้นอีกทอดหนึ่งนั้นก็ แปลว่า ทุกคนจะได้รับพรจากพระสงฆ์ผ่านทางสายสิญจน์นี้ น่ารักดีครับ ผมเคยเห็นทางอีสานก็ทำอย่างนี้เหมือนกัน

พอเสร็จจากพิธีนี้ ชาวบ้านก็ออกมาข้างนอก ตั้งแถว ตักบาตรอาหารแห้งให้พระสงฆ์ แล้วก็เสร็จพิธีกรรมทางสงฆ์ หลังจากนั้นในศาลาการเปรียญก็มีการตักน้ำอ้อพญาต๋อน้ำผึ้งใสๆ ที่อยู่ในขันขนาดใหญ่ และเมื่อตอนที่พระสงฆ์สวดเจริญพรนั้น ก็ต๋อสายมาที่ขันน้ำผึ้งนี้ด้วย

จะว่าเป็นน้ำมนต์ก็ว่าได้ ที่นี้ การตักนั้นใช้กระบอกลูกอ้อเล็กๆ ตัก แล้วคนก็ตักน้ำผึ้งจากกระบอกลูกอ้อ คือคนตักนั้นเขาเหยียด ก็เป็นน้ำที่มีความหมกกับชาวบ้านครับ โฆษกของงานจะบอกว่าขอให้แขกตักก่อน นั่นเป็นประเพณีของคนไทยในชนบทที่อะไรๆ ก็ให้แขกก่อน แต่ผมเห็นคิวแล้วให้ชาวบ้านเขาเถอะ ปีหนึ่งจะมีครั้งหนึ่ง แล้วคนต่างถิ่นจะไปตักน้ำก็กระไรอยู่

นี่อย่างหนึ่งล่ะที่เห็นงานประเพณีของชุมชนเขา เขายังยึดมั่นกันดีครับ ถ้าไม่ไปก็ไม่มีโอกาสรู้ว่า ที่ห่างไกล เขายังรักษาประเพณีดั้งเดิมของเขาอยู่

จากที่งานทำบุญแห่งนั้นแล้ว ก็เข้าไปที่หมู่บ้านเวียงบัว ซึ่งอยู่ลึกจากถนนใหญ่เข้าไปอีก 4-5 กิโลเมตร ถ้าพึ่งระยะทางแค่นั้นถือว่าไม่ไกลอะไรเลย ตอนนั่งรถไปก็ไม่รู้สึกตื่นเต้นอะไร วิวซังทางก็มีสวน ต้นมะขามบ้าง ต้นกอไผ่บ้าง พอเข้าเขตหมู่บ้านก็เป็นหมู่บ้าน เจริญๆ ง่าย ๆ ดูเป็นหมู่บ้านเกิดใหม่ พอเข้าไปรวมที่วัด ชาวบ้านก็ออกมาแนะนำว่า ที่นั่นชื่อทางราชการเรียกว่าหมู่บ้านเวียงบัว แต่ชาวบ้านจะเรียกว่าเวียงบัว แล้วทั้งนั้นสะตูดใจตั้งแต่ที่ชาวบ้านเรียกเวียงบัว ซึ่งภาษาทางเหนือจะเรียกเมืองใหญ่ๆ ว่าเวียง และถ้าเป็นหมู่บ้านก็จะเรียกสั้นๆ ว่า บ้าน แค่นั้นเอง ฉะนั้นเมื่อเรียกว่าเวียงก็อาจจะอะไรเป็นพิเศษ

ตอนรถวิ่งผ่านหมู่บ้านก็เจอของดีเข้าโครมมือเรือ เป็นคันทันน้ำคูดิน เป็นกำแพงเมืองโบราณครับ แถบที่มีอาจารย์ปัทมายังมีแผนที่ทางอากาศ ถ่ายผ่านทางดาวเทียมมาให้ดูอีกต่างหาก ดูในแผนที่จะเห็นชัดว่าเป็นเมืองโบราณ มีคันทันน้ำคูดินเป็นวงล้อมรอบ มีถึงสองวงเชื่อมเกือบติดต่อกัน มีทางเดินถึงกัน

วิธีการสำรวจเมืองโบราณนั้น สิ่งที่จะพิสูจน์
ความเป็นเมืองได้อย่างหนึ่งต้องดูจากแผนผังที่ทาง
อากาศครับ ไม่ว่าเมืองนั้นจะมีอายุผ่านมาแล้ว
ถึง 6-7 ร้อยปีมาแล้ว และถึงแม้จะเหลือร่องรอย
ทางภาคพื้นดินเหลืออยู่น้อยก็ตาม แผนที่ที่ยังบอก
ร่องรอยอยู่ ยิ่งส่องกล้องดูจะยิ่งเห็น มิติความ
ตื้นลึก สูงต่ำของตัวเมือง
อีกอย่างหนึ่งที่จะเป็น
องค์ประกอบของตัวเมือง
ชนาธรรมชาติ ไม่ว่าจะ
จะเปลี่ยนทางเดินไปทาง
ไหนแล้ว แนวธารน้ำตั้ง
เดิมต้องยังมีอยู่

■ เรือง/ภาพ : สุธน สุพพิศฐ์
suthonsukphisit@hotmail.com

ผมนั่งรถอีแต่นออกไปรอบๆ นอก เห็น
ลักษณะความเป็นเมืองชัดเจนมาก เป็นเนินดิน
ขนาดย่อมๆ วิวสวยมากครับ ไกลๆ เป็นภูเขา และ
มีห้องทุ่งท้องนา ราบๆ ขึ้นลงๆ

ที่คณะอาจารย์วิจัยและชาวบ้าน พาไปดูนั้น
เป็นหลุมที่เปิดให้เห็นเตาเผาเครื่องปั้นดินเผา
โบราณ ซึ่งกระจายทั่วไปหมด นอกหมู่บ้านก็มี ใน
ตัวหมู่บ้านก็มี และเมื่อปีที่ผ่านมาแล้ว อาจารย์ทาง
โบราณคดี จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไปขุด
แต่งทางโบราณคดีไว้ โดยขุดเปิดเพียง 4-5 เตา
เท่านั้นเอง ซึ่งชาวบ้านบอกว่ายังมีร่องรอยของเตา
อีกมากกว่า 30 เตาที่ยังไม่ได้เปิด ที่รู้เพราะเจอเศษ
อิฐดินเผาที่เป็นปล่องของเตา

ผมได้ดูเอกสารสรุปเบื้องต้นของเครื่องปั้น
ดินเผา ที่อาจารย์ทางโบราณคดีทำไว้ มีว่าลักษณะ
เครื่องปั้นดินเผา แปลกจากเตาเผาที่พบมาก่อน
แล้ว เช่นเครื่องปั้นดินเผาที่เวียงกาหลง ที่อยู่ใน
เขตเชียงราย และเตาเผาป่อสวก ที่น่าน ซึ่งทั้งสอง
แห่งนั้นเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงในแง่ความเก่าแก่
และรูปร่างทางศิลปะกรรม กล่าวมีมากเสียดวย ซึ่ง
เตาเผาทั้งสองแห่งนั้นมีบางชิ้นที่มีตัวหนังสือไทย
ซึ่งเอาอายุของตัวหนังสือไทยเป็นตัวตั้ง ก็แปลว่า
ทั้งสองนั้นเมื่ออายุร่วม 700 ปีแล้ว

แต่เตาเผาที่เวียงบัว เกิดไปมีความเหมือน
ของเตาเครื่องปั้นดินเผาที่เมืองชลียง สุโขทัย
ซึ่งถือว่ามียุคเก่าสุดในเครื่องปั้นดินเผาของ
ไทย แล้วเตาที่เวียงบัวก็ไม่พบตัวหนังสือไทย
ด้วย นั่นพอสันนิษฐานว่าน่าจะเก่ากว่า ของ
เวียงกาหลง และที่ป่อสวก นี่คือสรุปรายงาน
คร่าวๆ ครับ

ทีนี้ผมก็สงสัยว่า เมื่อที่เวียงบัวเป็น
แหล่งผลิตใหญ่แห่งหนึ่ง มากเกินกว่าที่จะ
เวียงบัวแล้วเครื่องปั้นดินเผาที่ทำจำนวนมากๆ นั้น
ส่งไปที่ไหน

อย่างที่สอง เวียงบัวไม่เคยปรากฏอยู่ใน
เอกสารหรือพงศาวดารเหนือเลย ว่าเป็นเมืองอะไร
ทั้งๆ ที่ขนาดของคันน้ำคูดินใหญ่มากแล้วมีถึงสอง
เมือง

อย่างที่สาม เมื่อถามชาวบ้านที่นั่น ส่วนใหญ่
เพียงพอยพอกอยู่กันเมื่อ 40-50 ปีมาแล้ว ส่วนใหญ่
มาจากน่าน แพร่ เมื่อตอนแรกใหม่ๆ ต้องถางป่ากัน
นำดู ปลูกข้าว ทำสวนกัน แสดงว่าก่อนที่ชาวบ้าน
จะเข้าไปก็ต้องเป็นเมืองร้างมาก่อน แล้วร้างเพราะ
อะไร

ฉะนั้นเมื่อไปที่นั่นจึงสนุกตื่นเต้นครับ ไม่
เพียงเท่านั้น เมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยวทดลองเข้าไป
เขาเลยจัดงานลานแสดงขึ้นในตอนเย็นแก่ๆ เกือบ
มืด บริเวณจัดงานอยู่กลางทุ่ง ออกนอกหมู่บ้านไป
มีดนตรีพื้นเมือง ประเภทสะล้อ ซอ ซึง ตีกลอง
สะบัดชัย เด็กเล็ก และ
เด็กสาวพ้อนหนือกัน
สวยครับ ไร่ว่าจะมีแต่
เรื่องพื้นเมืองเท่านั้น
พวกแนวลุย แม้บ้าน ก็
ทันสมัยใส่เสื้อยืดมา
เห็นแฉ่โรบิกด้วย อย่าง

นั้นก็ดี ดูดีออก อย่างน้อยทำให้แข็งแรงและใช้เวลา
ว่างรวมกลุ่มกัน

เป็นธรรมชาติครับ ที่ต้องอิงแบบราชการ
นิดหน่อย ซึ่งเป็นประเพณีนิยมคือต้องมี
ผู้ใหญ่บ้านหรือพ่อหลวง การกล่าวรายงานจุด
ประสงค์จัดงาน ตรงที่ยืนกล่าวรายงานนั้น
เป็นขาไม้ตอกแผ่นไม้ง่าย ๆ ล้อมขาไม้ด้วย
ฉากใบตอง ส่วนไหนที่ต้องตกแต่งด้วยดอกไม้
ก็ใช้ทักดอกเฟื่องฟ้ามามัดรวมกัน นี่เป็นการคิด
อย่างง่ายๆ แต่ดูดี

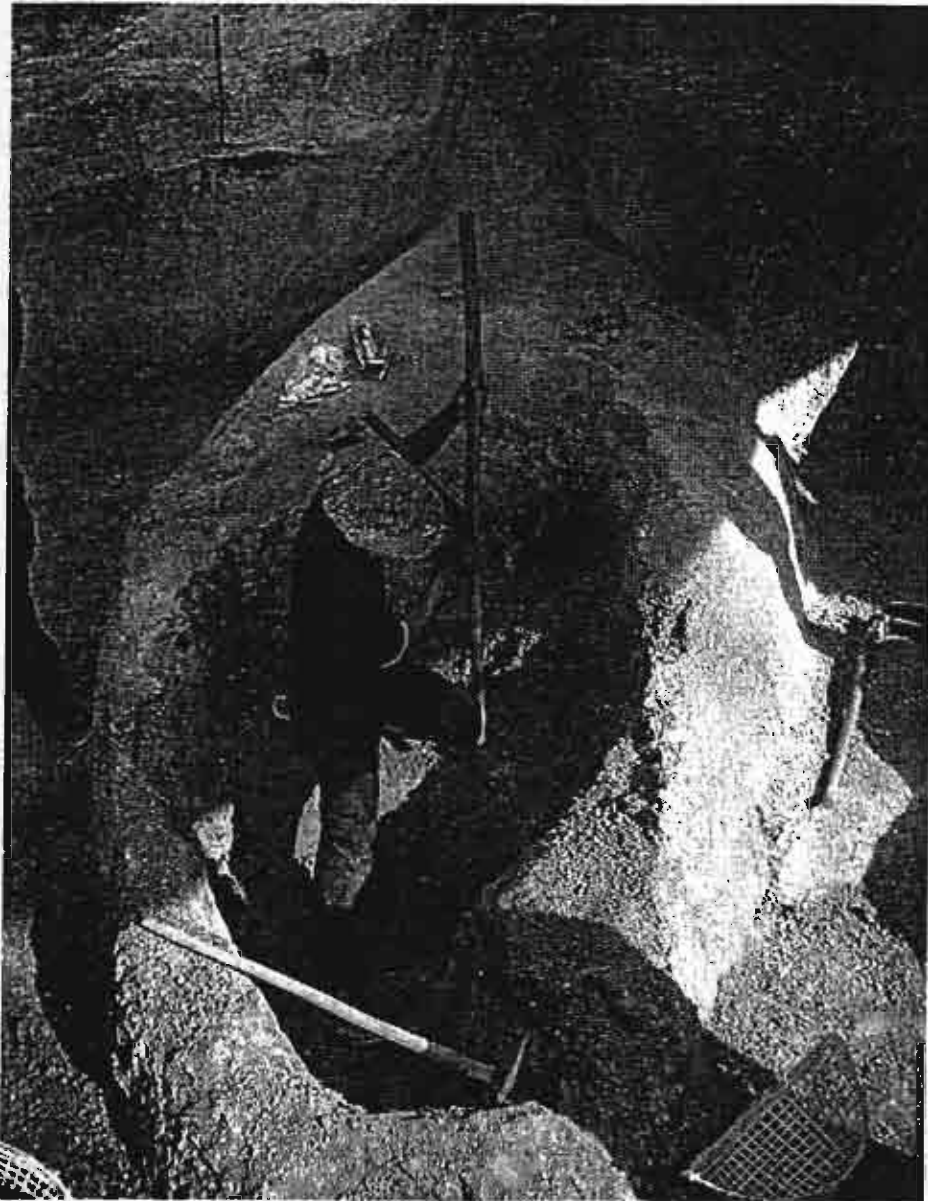
แถมตรงทางเดินที่จะต้องเดินกลับหมู่บ้าน
ยังเอาซอดีลิโพ ใส่ไม้ฉิ่งไซลาร์ แล้วมัดกับกันไม้
ไผ่ ปักเป็นแนวสองข้างทางเดิน แล้วจุดไฟ ยาวไป
ตั้ง 4-5 ร้อยเมตร ไฟแวบแวบมีบรรยากาศดี

อาหารการกิน ที่จัดมาเลี้ยงก็มีอาหารเหนือ
ใส่มาในโตก ในโตกก็เป็นกระหนงใบตอง ทลาย
กระหนงใส่ของกินมา มีลอบคว่ำ น้ำพริกหนุ่ม ข้าว
เหนียว ยำขนุน ปลาแห้ง ออวยใช้ได้ครับ

ผมอยู่ดูการแสดงได้แค่ 2 ชม ต้องกลับที่พัก
ก่อน ที่ใกล้กับอนุสาวรีย์พระนางจันทิมา จังหวัดพะเยา
เล่นเป็ดแอ้วทั้งจังหวัด แต่มีเปิดเอาเบอร์ต่ำสุด
ด้วย

ผมออกจากเวียงบัว ต.แม่กา จ.พะเยา ด้วย
ความตื่นเต้นปนเมึ่งง ตื่นแต่เพราะได้เห็นสิ่งที่ไม่
รู้มาก่อน งงเพราะไม่นึกว่ายังมีเมืองตกสำรวจอีก
หรือในพ.ศ. 2549 แต่อย่างไรก็ตาม ต้องไปอีกครับ
และคิดว่าไม่ใช่จะมีแต่ผมที่จะเข้าไป คงมีอีกเยอะ
แล้วคงไม่ทำให้หมู่บ้านเขาต้องสิ้นไหลไปตาม
กระแสการท่องเที่ยว แล้วเกิดความเสื่อมอย่าง
เคยเห็นในหลายที่ เพราะจะพากันเข้ามามีหลักที่จะ
จัดการกับการท่องเที่ยวให้ได้ ตามที่ได้วิจัยไว้
นั่นไม่ครับ ๐

จุดประกายวัฒนธรม

ชาวบ้านกำลังขุดแต่งภายในซากเตาเผาธูปเก่า แหล่งตาเวียงบัว

■ สายันต์ ไพรชาญจิตร sayan_tcap@yahoo.com

“...วิชามานุษยวิทยาเป็นวิชาที่รับมาจากตะวันตก เป็นวิชาที่ศึกษาถึง ‘ความต่าง’ แต่สังคมไทยกลับมีทัศนคติการมองความต่างที่แตกต่างจากสังคมตะวันตก จึงเกิดเป็นจุดอ่อนของสาขาวิชา...”

■ ดร.มารค ตามไท ‘ฟ้าเดียวกัน’ เมษายน-มิถุนายน 2548

ไปขุดเตาเวียงบัวที่

พะเยา

เห็นเงาขุนเจือง

Bangkok Post

OUTLOOK

THURSDAY ♦ MARCH 9, 2006

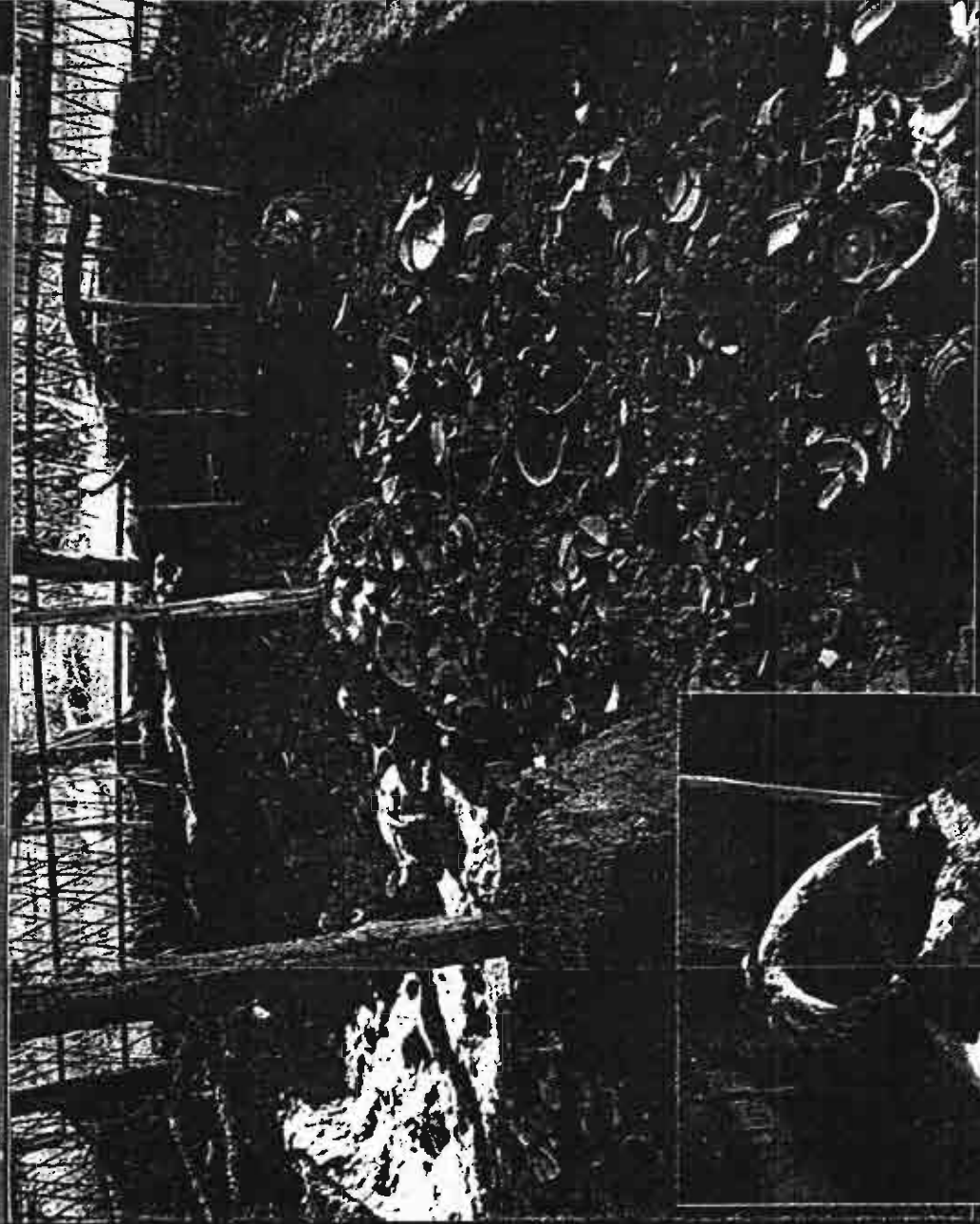
Bangkok Post

TO ADVERTISE, CALL DISPLAY DEPT.
TEL. 0 2240 3700 EXT. 1311

SAVING THE PAST MAKING A FUTURE

Villagers in the sleepy village of Wieng Bua in Phayao are mixing archaeology with tourism in a way that respects both

Story and photos by **SUTHON SUKPHISIT**

An excavated kiln with shards of broken pottery.

Just about everyone loves touring. It's the perfect way to relax while seeing and learning about new places. But most tours are organised in the same way, with a tour leader making the arrangements for the tour route, lodging and dining.

Tourism sites earn income from services, providing accommodation, food and the sale of souvenirs.

This kind of tourism is run by a general manager, who makes all decisions regarding the kind of travel and the routes involved, and which sites will be visited. He also makes the arrangements for lodgings and for the welcome that will be given to the tourists. The comfort and convenience of the accommodation, the kinds of food that will be served and, finally, the price of the tour are all decided by the manager, who is almost always an outsider rather than a native of the area being visited.

But there is another type of tourism that is organised right in the area where the tourist site is located, usually by members of the local community who want to encourage tourists to come. They set up a tourism system that includes a welcome for visitors, places for them to stay, and tours, while also carefully protecting the natural and social environment. The indigenous culture and traditions are also kept intact.

Before an effort of this kind can be made, the community seeking to set it up must have the needed expertise. It must study and assess itself to make sure that it is ready for such an undertaking and has the unity and harmony that it will require. This kind of preparation involves considerable research, and it was for this reason that the Community-Based Tourism and Learning Network was established with the support of the Thailand Research Fund Regional Office.

One community that has been working to become a tourist site is the village of Wieng Bua in Phayao's Mae Ka subdistrict. As preparation, a research project and some experimental work are underway headed by Prof Patama Samitasiri of Naresuan University's Phayao campus. The research is being conducted with the Wieng Bua villagers.

But where is this village and what makes it important enough to present it as a tourism venue?

Wieng Bua is located about 5km from the Lampang to Phayao Highway in Mae Ka. It consists of 124 houses and only 505 residents, all of them farmers. They grow onions, garlic, tamarind and bamboo. It is a quiet village with a view of hilly countryside where rice paddies alternate with stands of tall trees.

In the vicinity of the village there are low hills, and in that area are two tall earth dykes with a water storage canal between them. They are all that remain of the wall of an ancient city. When viewed on satellite photos the shapes of these walls are very clear. Originally there were two cities,

each with its own circular wall, set close to each other and with a walkway connecting them.

Nearby was a watercourse that was either a canal or a natural stream. This dries up during the summer, though some water still flows through it during the rainy season.

These ancient towns are not mentioned in any existing historical chronicle.

But about 20 years ago a farmer who was ploughing his field found some glazed ceramic fragments scattered all over his land. Most were very small, but there were also some larger ones. The villagers piled them up, but no one was very interested.

Then, about 10 years ago, some villagers were digging a foundation to put up a new building when they found a large ceramic object shaped like a kiln. Nearby were large fragments of broken platters and bowls. With this discovery they began to realise that they had found an ancient kiln for firing ceramics. Country people tend to fear ancient objects like this because of beliefs involving ghosts, so they didn't touch anything.

As word of their discovery spread, professors of archaeology came to see the objects and advised the villagers to take care of them, because the ceramic fragments would be tested later to determine their age. Besides these academics, the village was also visited by antique dealers from Sukhothai looking to buy the ceramic pieces, even the fragments. But the villagers refused to sell them.

Then came a monk and civil servants from other parts of the country. The monk asked to take some of the antique ceramics, claiming that they would be used for study and to set up a museum. The villagers didn't dare refuse. He took many of the best pieces. The civil servants may have gotten some of them, but not as many as the monk.

Two years ago Patama went to Wieng Bua to see what was there, and asked for assistance from Prof Sayan Phraichanajit, an archaeologist from Thammasat University. Sayan went to the village and excavated four to five more kilns, both inside the village and in the orchards and paddy fields around it.

It is now thought that there are more than 30 of these kilns scattered around the area, judging from the many bricks found whose shape indicates that they belong to kilns or chimneys, and which were buried so shallowly that they protruded above the ground.

The kilns were small, and both the kilns themselves and the bricks used to make them were of a type never seen before.

Platters and bowls were glazed only on the inside, and most of the glazing was green or pale yellow.

The technique used to apply designs may have involved wood block-type printing, and the images on the ceramics

are of fish, the mythical, lion-like Singha, elephants, peacocks and the sun, as well as abstract designs. These were imprinted on the platters and bowls, which were then fired. Then the coloured glaze was applied and they were fired again.

These designs and the method of applying them have not been found elsewhere in Thailand and haven't been seen on any of the other antique ceramics that have been discovered.

The technique of arranging the ceramic pieces inside of the kiln for firing, however, is similar to the one used at the Chalieng kilns in Si Satchanalai, Sukhothai province, which were in operation during the 12th and 13th centuries.

As regards comparative age, some of the famous antique kilns in the north of Thailand are the Baw Suak kilns in Nan province and the San Kamphaeng kilns in Chiang Mai, which produced ceramics whose designs were derived from Thai numbers and the characters of the Thai alphabet. This would date them from, at the earliest, the 14th and 15th centuries, when the new alphabet came into existence. But since no Thai writing can be found on the ceramics from Wieng Bua, it is believed that they predate the ones from Nan and Chiang Mai, although they may be contemporaneous with the pieces from the Chalieng kilns.

Another interesting fact is that the wares produced by the Chalieng kilns at Si Satchanalai as well as the Baw Bua and San Kamphaeng kilns include plates and large platters in the Chinese style, and there is a Chinese influence in the design. But the pieces from Wieng Bua resemble nothing else. This would imply that these old towns were isolated, and did things their own way, without external influences.

These are the facts that are known so far about the ceramics found at Wieng Bua and the kilns that produced them. As for the village itself, now that it is known that it has historical significance and that there are historical materials to be seen there, tourists are sure to come visiting. But what should the villagers do to welcome and accommodate them?

First, they must take great care to protect and preserve their environments, natural, social and cultural. They must acquire both the theory and the existing knowledge connected with the archaeological discoveries made in their village, and should rely on professors from the university to come and help them.

Patama, who has been working with the local people for some time, is

adamant that the university must cooperate with the villagers to derive the greatest benefit from their discovery.

"Since the university is located in the same area as the village, we must work with the villagers on site. It is the duty of both the professors and the students at the university to know and understand the locale.

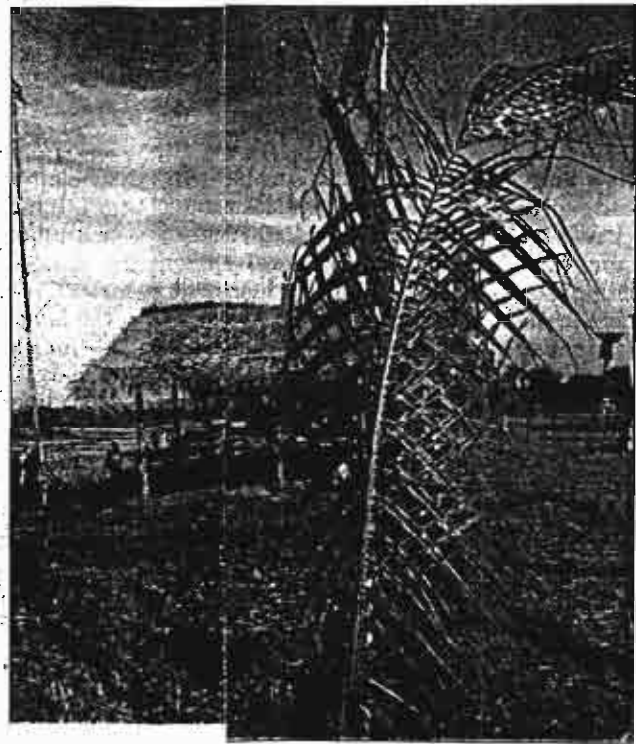
"When we work together with the local people we know that they are a great source of information, since they possess native, traditional knowledge of the place where they live. But since it is so familiar, they may take it for granted as something ordinary and not understand its value.

"That means that we must point out to them where its value lies, as well as the importance of preserving and protecting it. Tourism will excite the villagers and give them a feeling of importance. They will feel proud that Wieng Bua has these ancient kilns when many people come to see them.

"The villagers have begun to feel concern for the things they have found, and are determined to take good care of the kilns. This is the benefit that they have derived from our cooperative work. The university has benefited too. We have learned a lot about the society and culture of the people in this area."

The village of Wieng Bua is now open to tourists. It provides an opportunity for visitors to see ancient materials of mysterious origin as well as to feel the welcoming informality of life in the village.

We can only hope that all the research and planning that has gone into the project will enable the villagers to preserve their lifestyle and culture as it is. I personally hope that when I return there, I will find it unchanged.

กรุงเทพธุรกิจ

จุดประกาย

6 เครื่องยนต์รถอีแต่น 4 คัน กระเทียม ขึ้นพร้อมๆ กัน ที่ลานวัดเวียงบัว ตำบลแมกกา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าการเดินทางเยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีเตาเผาเวียงบัว ของคณะนักท่องเที่ยวনার่องจำนวน 30 ชีวิต เปิดฉากขึ้นแล้ว โดยมีชาวบ้านเวียงบัวและหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นผู้นำชม

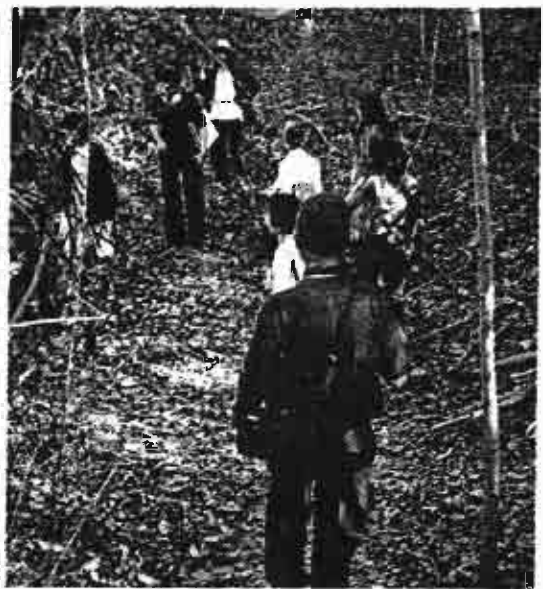
พลขับอีแต่นประจำหมู่บ้านยิ้มรำชณะพาชาวบ้านผู้โดยสารลัดเลาะไปตามถนนเส้นเล็กๆ ในหมู่บ้าน ก่อนจะหักพวงมาลัยบังคับเครื่องเข้าสู่ทางดิน

แม้จุดหมายจะอยู่ห่างจากตัวหมู่บ้านเพียง 2 กิโลเมตร และรถยนต์ธรรมดาสามารถแล่นเข้าสู่แหล่งโบราณคดีได้ ทว่าการเดินทางด้วยพาหนะประจำหมู่บ้านทำให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่นตื่นตื้นตันกันถ้วนหน้า เสียงประสานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน นาม สมศักดิ์ เฉพาะธรรมวัย 47 ปี ดึงผ่านโทรโข่งอันจืดจากรถคันหน้าไปถึงคันท้าย เขาชี้ชวนให้นักท่องเที่ยวรุ่นแรกชมร่องรอย 'คือ (คู)เวียงโบราณ' ที่เป็นวงแหวน 2 ชั้น จากคูชั้นในสุดห่างจากวัดเวียงบัวประมาณ 200 เมตร จนถึงคูด้านนอก

คูโบราณบัตินี้ดินชั้น มีกอบอน กอดูนกันม่วง และกอกอแห้งขึ้นเต็ม คูชั้นที่สองยังมีร่องรอยการเผาซึ่งชาวโพดที่ชาวบ้านเพิ่งเก็บเกี่ยวมาไม่นาน

ก่อนหน้านี้ไม่มีใครรู้ว่าเวียงบัวมีความเป็นมายาวเท่าใด ชาวบ้านเล่าต่อๆ กันมา 4 ชั่วคนว่าบรรพบุรุษได้มาหักร้างทางพง เปลี่ยนป่าดงดิบเป็นไร่นาอุดม ถึงอย่างนั้นพวกเขายังอดสงสัยไม่ได้ว่าเหตุใดทุกครั้งที่เกิดคราบน้ำดิน กลับปรากฏเศษภาชนะดินเผาจำพวกจานชามหม้อไห และสิ่งสารพันประดังขึ้นมาจนเกลื่อน แม้แต่ตามใต้ถุนเรือนต่างๆ หลังก็ยังมิให้เห็น

ดังนั้นเมื่อมีนักวิจัยและนักโบราณคดีเข้ามาชักชวนชาวบ้านทำการสำรวจขุดค้นแหล่งเตาเผาโบราณเมื่อต้นปี พ.ศ.2548 พวกเขาจึงร่วมมือกันสุดกำลัง ชาวบ้านเวียงบัวเรียนรู้กระบวนการขุดค้นตามหลักวิชาการโบราณคดีอย่างมุ่งมั่นตั้งแต่เด็กเล็กไปถึงผู้เฒ่าผู้แก่ ในที่สุดเตาเผาโบราณก็ปรากฏรูปร่างให้เห็นกระจ่างตา

คณะทัวร์นำร่องเดินเท้าชมคูเวียงเก่า

-1-

แดดยามบ่ายส่ายวิบไปมาบนผิวน้ำตามแรงกระดอนของอีแต่น พาหัวใจนักท่องเที่ยวรุ่นแรกคลอนตามจังหวะ

นี่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการทัวร์นำร่อง 'ท่องเวียงโบราณ อาณาจักรภูพานยาว เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเวียงโบราณชาติ' จัดโดยเครือข่ายการเรียนรู้และประสานงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค เมื่อวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา

แนวคิดของการท่องเที่ยวชุมชนในความหมายนี้เน้นกระบวนการจัดการโดยชุมชน ในฐานะเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยหยิบยกทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีการผลิตของชุมชนมาเป็นต้นทุน

จากหลักฐานทางโบราณคดีร่องรอยของคูน้ำคันดิน
ประตูเมืองเก่าแสดงให้เห็นว่าพื้นที่นี้เคยเป็นเวียงหรือ
เมืองเก่าร่วมสมัยอาณาจักรสุโขทัยหรือ 'พญา' การ
ค้นพบแหล่งเตาเวียงบัวยังเป็นหลักฐานยืนยันว่ามีการ
ผลิตเครื่องถ้วยในระดับอุตสาหกรรม ณ ที่แห่งนี้

กลุ่มชาวบ้านพร้อมด้วยอาจารย์จากสถาบันการ
ศึกษาในพื้นที่ จึงร่วมมือกันศึกษาข้อมูล เพื่อจัดทำเป็น
แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดี อย่างไรก็ตาม
ก่อนจะเปิดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว พวกเขาต้อง
แน่ใจว่ามีความพร้อมในทุกด้าน รวมถึงพร้อมรับมือกับ
สถานการณ์ที่ไม่คาดคิดอันอาจเกิดผลกระทบระยะยาว
ต่อชุมชน การท่องเที่ยวฉบับนาร่องหนนี้จึงเป็นการ
เปิดรับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร
เพื่อชาวบ้านและนักวิจัยจะนำข้อเสนอต่างๆ ไปชดเชย
และปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

อ.ปัทมา สมิตะสิริ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยนครสวรรค์
วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย
เปิดเผยว่าหลังจากได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัย
จาก สกว. และดำเนินโครงการมาระยะหนึ่ง จึงได้เชิญ
ผศ.สายันต์ ไพรชาญจิตร อาจารย์ประจำคณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้บุกเบิก
โครงการโบราณคดีชุมชน มาสำรวจหาแหล่งเตา

"อาจารย์สายันต์มาสำรวจครั้งแรกเดือนตุลาคม
2547 มาพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อให้แน่ใจว่าถ้าเปิดเตาขึ้นมา
แล้วชาวบ้านจะพร้อมใจดูแล พอเห็นว่าทุกคนมีความ
กระตือรือร้น อาจารย์สายันต์เลยนำคณะนักศึกษามา
ทำการขุดค้นเดือนธันวาคม 2548 แล้วก็สอนชาวบ้าน
ให้ขุดค้นด้วย ก่อนขุดชาวบ้านได้ทำพิธีบวงสรวงเมื่อ
วันที่ 21 มีนาคม เพราะเดิมทีเขามีความเชื่อว่าจะไม่
นำของแบบนี้เข้าบ้าน เขาถือ ชาวบ้านเลยตกลงกันว่าจะ
กำหนดให้วันที่ 21 มีนาคม ทุกปี เป็นวันประกอบ
พิธีกรรม"

หลังจากขุดเปิดเตาที่ 1 คณะนักโบราณคดีชุมชน
เริ่มขุดค้นเตาที่ 2 ในที่ดินของพ่อจันและแม่แพร เฉพาะ
ธรรม การขุดค้นครั้งนี้พบเตา

เครื่องถ้วยในแหล่งเตาเวียงบัวมีลักษณะเฉพาะ
นั่นคือลวดลายที่เกิดจากการใช้แม่พิมพ์กดประทับรูป
แบบต่างๆ ทำลวดลายลงตรงกลางขามด้านในก่อนเคลือบ
ทับ ลายสำคัญที่พบ ได้แก่ ปลาคู่ สิงห์ ช้าง ดวงอาทิตย์
ก้านชด ลายก้านชดผสมลายปลา ลายนกยูง และอื่นๆ
ซึ่งเป็นลวดลายพิเศษไม่เคยพบในเครื่องถ้วยชามของ
แหล่งเตาอื่นๆ ในประเทศและนอกประเทศ

ผศ.สายันต์ เขียนรายงานการขุดค้นอีกว่าการผลิต
เครื่องถ้วยชามในแหล่งเตานี้คงมีการเผา 2 ครั้ง ครั้งแรก
นำถ้วยชามที่ปั้นตากแห้งมาทาน้ำดินสีขาว ทำลวดลาย
แล้วเอาเข้าเผาครั้งแรก เมื่อสุกแล้วจะได้ผลิตภัณฑ์
เนื้อดินไม่แกร่งมาก มีสีแดง คัดใบที่สภาพดีไปชุบน้ำ
เคลือบสีเฉพาะด้านใน และขีดปาดน้ำเคลือบที่ขอบ
ปากออก นำไปเผาเคลือบอีกรอบหนึ่ง จะได้ผลิตภัณฑ์
เคลือบเนื้อแกร่งมาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ผศ.สายันต์ สันนิษฐาน
ว่าแหล่งเตาเวียงบัวน่าจะจะมีมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษ
ที่ 17-18 ตรงกับสมัยพญาเจือง หรือขุนเจือง กษัตริย์
ต้นราชวงศ์มังรายแห่งล้านนา ที่แผ่อิทธิพลในบริเวณ

อาณาจักรเงินยางในย่านพะเยา-เชียงราย รวมไปถึง
อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

-2-

"อาจารย์ปัทมาชวนพวกเราไปดูงานโบราณคดี
ที่บ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน พอเราเห็นพิพิธภัณฑ์ของเขา
ชากลับเรามาคิดแล้วว่าบ้านใครมีไม่มีกระเบื้อง มีอะไรให้
รวมกันเพื่อสร้างพิพิธภัณฑ์ กลับถึงบ้านได้ 2 อาทิตย์
พวกเราถึงมือสร้างพิพิธภัณฑ์จนได้อย่างที่เห็น
นี่แหละครับ" สมศักดิ์ หรือพี่ศักดิ์ วิทยากรประจำเตา
บอกเล่าความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ในบริเวณวัดเวียงบัว

ภายในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงเศษภาชนะดินเผาที่
ขุดพบจากแหล่งเตา รวมถึงเครื่องใช้ไม้สอยเก่าแก่ มี
นิทรรศการบอกเล่าตำนานหมู่บ้าน ส่วนโบราณวัตถุชิ้น
สมบูรณ์นั้นได้รับคำแนะนำจากหัวหน้าโครงการวิจัยให้
เก็บรักษาไว้ที่บ้านเจ้าของก่อน

"สมัยก่อนตรังนี้เป็นลำห้วย แถวนี้น้ำขุ่นน้ำขุ่น
น้ำป่าธรรมชาติ 10 กว่าปีก่อนผมมาดงป่าทำไร่
มีทางเกวียนเข้ามาเล็กนิดเดียว ผมก็สงสัยว่าเศษ
ถ้วยชามนี้ทำไมมันเต็มไปหมด จะเอากลับบ้านก็คิด
พวกเราถือ เลยทิ้งไว้อย่างนั้น มีบางครั้งผมเก็บมาล้าง
เรียงไว้แถบขอบไร่ มีคนมาขอไปเยอะ คิดแล้วผมยัง
เสียดายไม่ขาย ถ้ารู้ว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ก็
จะไม่ให้ใคร บางคนขอไปบอกจะเอาไปทำพิพิธภัณฑ์
พอไปทางคืนตอนหลังเขาบอกไม่มีแล้ว นี่เป็นบทเรียน
ที่ทำให้เรารู้สึกว่าต่อไปนี้พวกเราจะต้องอนุรักษ์ของ
เหล่านี้ด้วยตัวเอง" วิทยากรคนเดิมบอกเล่า

คณะผู้นำทางและนักท่องเที่ยวอาสาสมัครลงจาก
รถอีแต่นบุกพงไผ่ลงไปตามคูน้ำโบราณ และได้ขึ้นไป
บนคันดิน ระหว่างทางนักท่องเที่ยวผู้มีพื้นความสนใจ
เกี่ยวกับพรรณไม้หยุดเดินเพื่อสัมผัสไม้หายากเป็น
ระยะๆ ความสนใจของคณะจึงมุ่งไปที่พืชผลทางการ
เกษตรของชาวบ้าน

ผู้นำคณะบางคนเล่าว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการ
เพาะปลูกแบบหมุนเวียน ทั้งพืชไร่และนา

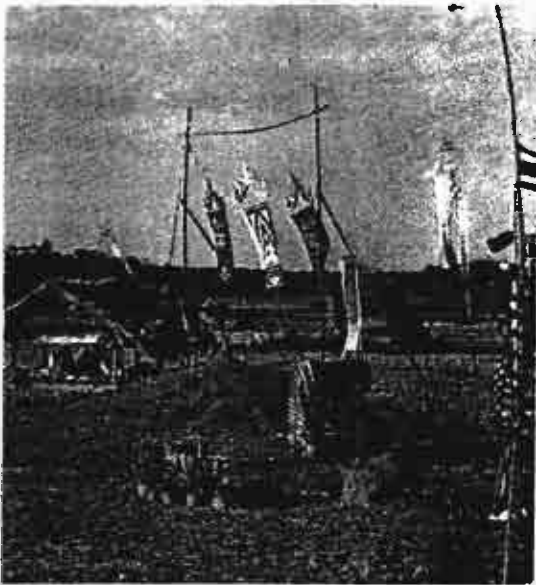
พืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพดเริ่มปลูกราวเดือนพฤษภาคม-
มิถุนายน ให้ผลผลิตประมาณเดือนพฤศจิกายน จากนั้น
จะลงถั่วดำต่อ พืชไร่เหล่านี้ถือว่าจำเป็นสำคัญ
บางครั้งอาจปลูกข้าวไร่บ้าง

ส่วนที่นาซึ่งเป็นที่ลุ่มจำเป็นต้องใช้น้ำมากกว่าจะ
ปลูกข้าวเหนียวและข้าวเจ้าในพื้นที่ไม่ไกลกัน ประมาณ
เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม เริ่มเก็บเกี่ยวข้าวราวเดือน
พฤศจิกายน จากนั้นลงกระเทียมและหอมแดงบน
ผืนนาเดิม ใช้เวลาประมาณ 3 เดือนเศษก็สามารถเก็บ
ผลผลิตได้ราวเดือนเมษายน แหล่งน้ำสำคัญสำหรับพืชนา
มาจากน้ำจำหรือน้ำซับ

นอกจากนี้ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังมีอาชีพเลี้ยงวัว
ตั้งเช่นพ่อจันและแม่แพร เฉพาะธรรม เจ้าของที่ดิน
แหล่งเตาที่ 2 พ่อจันและแม่แพรยินดีขยับรั้วล้อมทุ่งวัว
ออกห่างจากแหล่งโบราณคดีออกไปอีก เพื่อให้พื้นที่
แหล่งเตาเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนทั่วไป

...ปัง ปัง ปัง...

เสียงระเบิดกัมปนาทขึ้น ห่างจากจุดที่นักท่องเที่ยวยืน
รุ่นทดลองรวมกลุ่มกันไม่กี่ไกลนัก
นักท่องเที่ยวดำงถิ่นถึงกับสะดุ้ง พลันทอดสายตา

ลานวัฒนธรรมกลางพินนา ใกล้แหล่งโบราณคดี

ข้ามพินนาหอมแดงเบี่ยงล่างไปราว 5 กิโลเมตร ปรากฏ
ภูเขาขนาดย่อมลูกหนึ่งมีลักษณะแตกต่างจากเขาลูก
อื่นๆ นั่นคือมีลักษณะชาวโพลน ชาวบ้านเรียกว่าดอยโตน
หรือเขาดิน

ต้นเสียงมาจากดอยโตนนั่นเอง

เลิศชาย เงินเย็น อาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
(อปพร.) ประจำหมู่ 16 ต.แม่กา และอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หนึ่งในผู้นำเที่ยว
บอกว่าเสียงระเบิดหิน

"เมื่อก่อนดอยโตนมี 3 ซอ(ยอด) 10 กว่าปีก่อน
มีฝรั่งเข้ามา แล้วก็บริษัทได้สัมปทานมาระเบิดหิน
ระเบิดทั้งเข้าทั้งเย็น ตั้งโรงโม่หินอยู่แถวนั้น 4-5 โรง
ระเบิดกันจนตอนนี้แห้วไปสองซอ เหลืออีกแค่ซอเดียว
ที่เห็นนี่แหละ เคยมีถ้ำตอนนี่ต้องปิดไป พวกคนงาน
โรงโม่เอารถเข้าไปจอดในถ้ำ ผมยังจำได้ว่าบนยอดหนึ่ง
มีสระน้ำมรกตสีเขียวสวยมาก แต่ผมไม่ได้ไปดูนานแล้ว
ครับ" น้ำเสียงคนเล่ายังคงอาลัยอาวรณ์แหล่งทรัพยากร
ธรรมชาติที่เคยแวะเวียนไปชมมาเสมอเมื่อยังเยาว์

สมัยยังเด็ก พี่สมศักดิ์และเพื่อนรุ่นเดียวกันก็เคย
ขี่จักรยานลัดทุ่งไปเที่ยวถ้ำ คนเฒ่าคนแก่เล่าต่อๆ กันมา
ว่าเคยพบกบrix คมโท ดาบ และมีคนตายในถ้ำนั้น

ชาวแม่กาทุกคนตระหนักดีว่าหากทุนนิยมไม่มาก
ลักร้ายแผ่นดินเกิด แหล่งทรัพยากรดอยโตนและถ้ำหิน
ย้อยย่อมเป็นต้นทุนทางการเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่ง

ในแง่โบราณคดี แหล่งเตาเผาโบราณมักจะมีแหล่งแร่
ดินขาว (Kaolinite) อยู่ไม่ไกล แร่ดินขาวนี้เมื่อนำมาเผา
แล้วจะมีคุณสมบัติเหมือนดินท้องถิ่น ไม่แตกร่วนง่าย และ
แหล่งแร่ดินขาวที่พบบ่อยในภูเขาหินปูน แหล่งเตาเผา
ศรีสีขนาลัยเองก็มีเขาหินปูนลูกโดดอยู่กลางทุ่งนา
ห่างจากแหล่งเตาราว 5 กิโลเมตร คนโบราณนำดินจากเขา

หินปูนมาผสมดินท้องถิ่นเพื่อทำน้ำเคลือบ

ข้อมูลเหล่านี้ ทำให้คณะนักท่องเที่ยวหยุดทอดถอนใจอยู่บน
เนินไร่ สักพักผู้นำคณะชักชวนให้กลับเข้าหมู่บ้าน พาชมนบริเวณบ้าน
ของลุงที่ ชัดที่ ซึ่งมีร่องรอยปล่องไฟของเตาปรากฏอยู่ตรงพะเนิน
ดินท้ายบ้าน

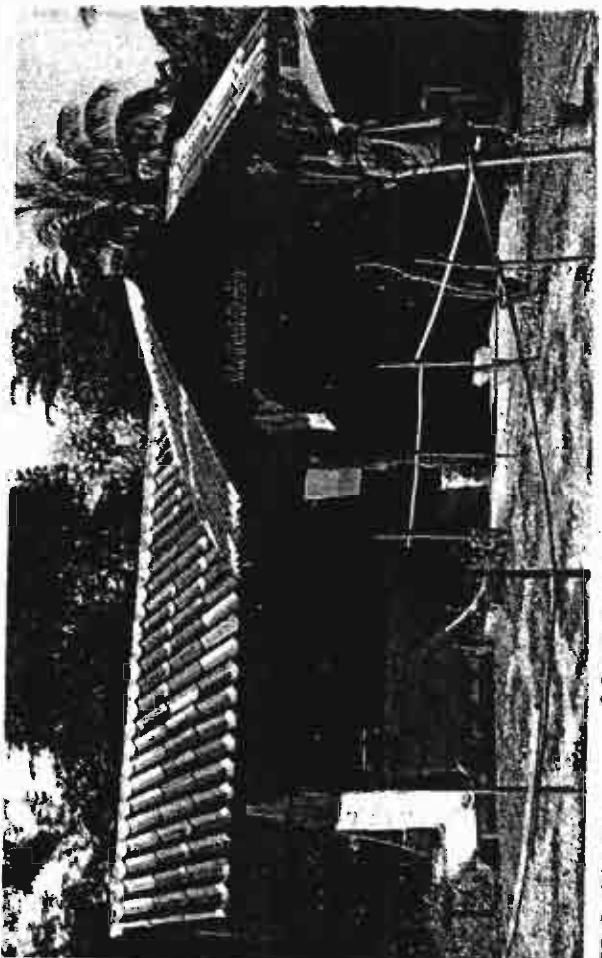
"พวกเราปรึกษากันว่าบ้านโตนมีเศษถ้วยชามให้มาบอกเป็น
ข้อมูลไว้ เราสังเกตว่าตรงโตนมีจอมปลวก ที่นั่นมักจะมีร่องรอยเตา
เผาโบราณ แต่คิดว่ายังไม่ถึงประมาณชุดคันอีก อาจารย์สายยันต์
ท่านบอกว่าเรียงบ้านน่าจะเป็นแหล่งเตาขนาดใหญ่ อาจมีมากถึง 50 เตา
ก็ได้" ประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน บอกทั้งท้าย

จันทร์กระจ่างสาตสองพินนาเดิม ชาวบ้านช่วยกันตามได้ตาม
เทียนไว้ตามถนนเส้นเล็ก ที่บัดนี้ดัดแปลงเป็นเดินที่รับประทาน
อาหารค่ำแบบกินหอมตอม่วน(ขันโตก) ราษฎร์แห่งการแสดงศิลป
วัฒนธรรมท้องถิ่นจวนจะเริ่มแล้ว

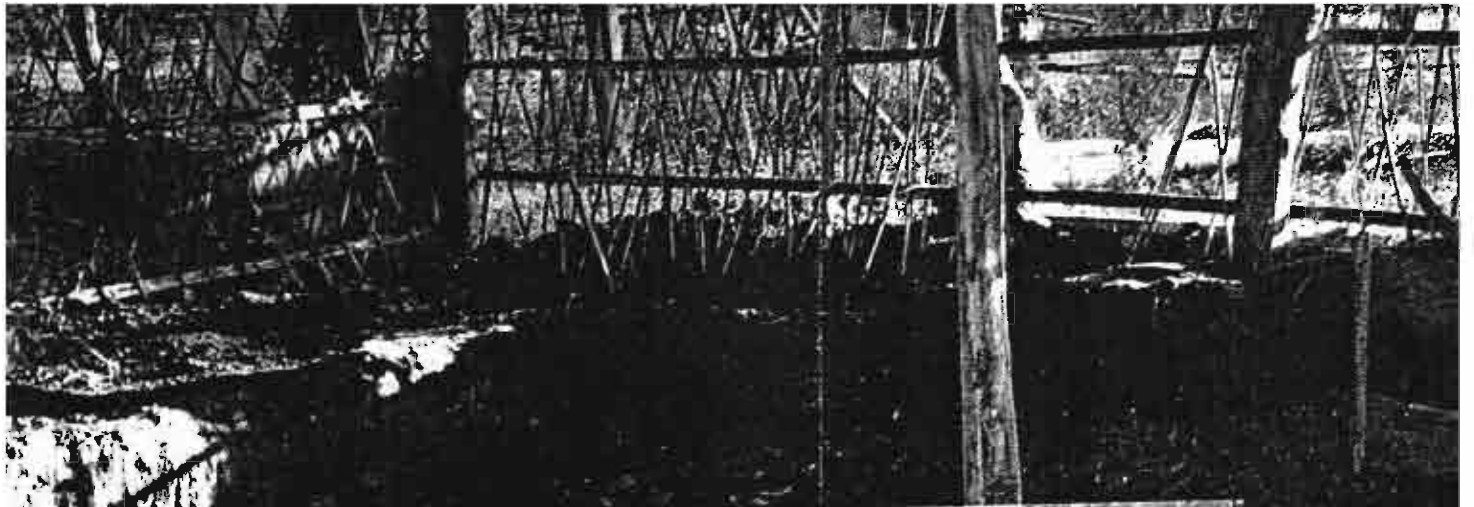
ตุงสีแดงสลัปลีทองพลิวตามสายลมอ่อน คบไม้ที่ชาวบ้านช่วย
กันสานโยมะพร้าวเป็นรูปพระเขี้ยวแก้วขมิ้นขลัง ชาวบ้านเชื่อว่าพระเขี้ยว
เป็นสัญลักษณ์ของแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์

...เสียงฟอครอวูโสรท่องมนต์ทำพิธีสูตรขวัญ และผูกข้อมือ
อำนวยพร

เด็กๆ เล่นม้าก้านกล้วยกลางวง ระหว่างรอนักแสดงพื้นบ้าน
มีรำตะบองกบายบริหารประกอบดนตรีระล้อซอซึ่งโดยผู้อาวุโสประจำ
หมู่บ้าน รำเทียน ระบำหน้ากากแบบไทยใหญ่โดยนักเรียนนาฏศิลป์

พิธีผูกข้อมือและทำขวัญโดยชาวบ้านเก่า

ชุมชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์-
โบราณคดี มีทรัพยากรทางธรรมชาติหลากหลาย
นักวิชาการท้องถิ่นและชาวบ้านตำบลแม่กา
จึงร่วมกันค้นคว้าหาความรู้รอบรู้ นำเสนอ
ในรูปการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อเป็นทางเลือกแก่สังคม
ยุคศั มณีกุล ราชบัณฑิตยสถานบรรณารักษ์นำร่อง
แหล่งโบราณคดีเตาเผาเวียงบัว
ที่กรุงไ้บ้ด้วยแรงอนุรักษ์ของคนในพื้นที่

เศษเครื่องถ้วยดินเผา
ส่วนหนึ่งจัดแสดงใน
พิพิธภัณฑ์เวียงบัว

สะดวกตำบล
เสียงกลองสะบัดไชยดังต๋มต๋มๆ ฉาบ และกลองเล็กกร้าว
ตามจังหวะ นักแสดงรำรำประกอบคบไฟ เด็กเล็กเด็กโตอวดฝีมือ
วงฉาบ
รายการที่นักท่องเที่ยวทุกคนออกปากเป็นเสียงเดียวกันว่า
สุดแสนประทับใจ นั่นคือ ละครสันประกอบเครื่องดนตรี ที่ชาวบ้าน
ช่วยกันคิดคบท นำเสนอวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เคยผลิตเครื่องปั้นดินเผา
แลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวบ้านต่างถิ่นทั้งชาวพื้นราบและชาวตอย
พ่ออุ๊ยแม่อุ๊ยแหบทุกคนร่วมแสดงตัวในการแสดงชุดนี้ แม้จะ
ดูแก่ๆ กังๆ และติดขัดไม่บ้าง แต่การแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาตินั้น
ทำให้ห้องฟุ้งยามราตรีดูเจิดจ้าขึ้นทันตา
อาจารย์บุญช่วย สกกลสืบ อาจารย์โรงเรียนบ้านห้วยเคียน ผู้ควบคุม
การแสดงดนตรี เสออย่างภาคภูมิใจว่าดีใจที่มีส่วนร่วมกิจกรรม

ชุมชน เพราะเป็นคนแม่กาโดยกำเนิด งานนี้ได้ช่วยฝึกซ้อมดนตรี
สะล้อซอซึงให้กับกลุ่มเยาวชน
“เด็กๆ เยาวชนบ้านเรามีความสามารถและตั้งใจจริงมาก เรา
ซ้อมกันตอนเย็นและวันเสาร์-อาทิตย์ ใช้เวลาไม่ถึงเดือน เด็กๆ ก็
สามารถเล่นได้ดี ผมยังคิดจะฝึกสอนดนตรีพื้นบ้านให้เป็นจริง
เป็นจังต่อไป เป็นการสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเรา”
กิจกรรมทัวร์นำร่องหนนี้ยังมีเส้นทางท่องเที่ยวอื่นๆ อาทิ วิถี
ชาวบ้านแม่ตำน้อย เดินป่าชมนก 100 กว่าชนิดที่บ้านนาไร่เดียว
เที่ยวไร่เกษตรผสมผสานและชมการผลิตไวน์ที่บ้านเกษตรสุข
กิจกรรมพายเรือและดูนกที่อ่างเก็บน้ำแม่ตำ
บทที่หนึ่งของการทำงานท่องเที่ยวชุมชนตำบลแม่กา ยังต้องตามติด
มาด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพิสูจน์พลังชุมชนว่า
จะสามารถสร้างทางเลือกของการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนเพียงใด

๒๖ านมากแล้วที่ชาวบ้านในชุมชนแม่กา พบเห็นเศษซากจากงานขามและสิ่งของเครื่องใช้จำพวกเครื่องปั้นดินเผาที่ผุส่ล่อออกมาแทบทุกครั้งทีพวกเขาขุดลงนาไถคราดผืนดิน

แต่เพราะความ "ไม่รู้" งานขามหลายใบจึงถูกทิ้งขว้าง บางส่วนนำมาทำเป็นเป้าทดสอบความแม่นยำของหนังสติ๊ก ในขณะที่บางส่วนซึ่งมี "สภาพดี" ก็ถูกคนนอกหมู่บ้านเข้ามาเอาออกไปโดยที่ชาวบ้านเองก็มีส่วนในการจัดหาให้เช่นเดียวกัน และเพราะความไม่รู้ในตอนนั้นทำให้บ้านเวียงบัว หรือ แม่กา ต้องเสียบสมบัติของชุมชนไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

"ตอนนั้นรู้แล้วว่าบ้านเราเป็นแหล่งโบราณวัตถุที่สำคัญแห่งหนึ่ง" อู๋ยั้ง แซ่หลี ๗๕ ปี ชายชาวยาว ๗๙ ปี กล่าวขณะเสวนาด้วยจากทุ่งพลาตัสที่มีป้ายระบุวันเดือนปี และแหล่งที่มาของวัตถุชิ้นนั้นออกมาอวด

อู๋ยั้งเล่าย้อนกลับไปที่วัยเยาว์ พบและเห็นเศษกระเบื้องจากพวกถ้วยและชาม บางครั้งยังมีคานโบราณ แต่ก็ไม่ค่อยได้สนใจมากนัก เพราะไม่รู้ว่าจะเอาไปทำอะไร กระทั่งมีคนนอกหมู่บ้านเข้ามาหาของเก่า บางส่วนก็ขาย บางส่วนก็ให้เขาไปฟรีๆ

กระทั่ง ปี พ.ศ.2546 อาจารย์ปัทมา สมิตะศิริ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตพะเยา เดินทางเข้าไปทำการศึกษาวิจัย โครงการ "ศึกษาศึกษาภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน" และการเข้าไปเก็บข้อมูลของอาจารย์ปัทมาในครั้งนั้นก็อยู่ในสายตาของชาวบ้าน กระทั่งเกิดคำถามขึ้นในใจ...

"ทำไมคนอื่นถึงมาสนใจของในบ้านเรา มันต้องมีอะไรสักอย่าง" อู๋ยั้งย้อนความหลัง

จากความสงสัยในครั้งนั้น บวกกับข้อมูลและข้อค้นพบจากโครงการวิจัยของอาจารย์ปัทมาที่ระบุว่า ชุมชนแม่กาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีประวัติศาสตร์ชุมชนที่เก่าแก่ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพสังคม วัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญาที่นา

พิพิธภัณฑ์เตาเวียงบัว

สนใจและนำศึกษา ขณะเดียวกันก็พบซากถ้วยชาม เครื่องใช้ต่างๆ ฝังตัวอยู่ในพื้นดินเป็นจำนวนมาก และแม้จะหลงเหลือเพียงชิ้นส่วนที่ "ไร้ราคา" ของนักค้าโบราณวัตถุ แต่ก็มีความสำคัญ

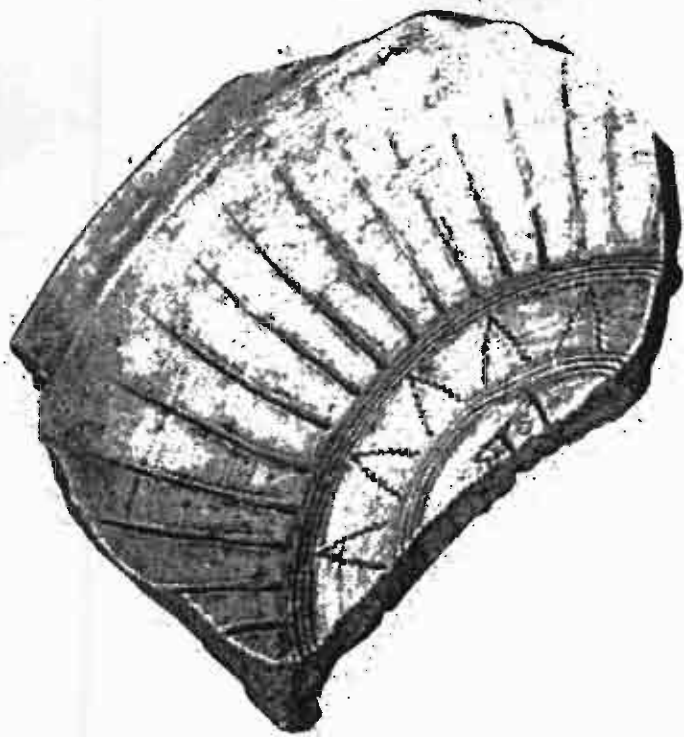
จากข้อมูลดังกล่าวชาวบ้านแม่กาเริ่มเห็นคุณค่า วัฒนธรรมของตนเอง จึงต้องการจะพัฒนาหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม การจะเปิดหมู่บ้านเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวนั้น คนทั้งชุมชนต้องมั่นใจแล้วว่าทุกอย่างพร้อม ทั้งในเรื่องของการสร้างความเข้าใจต่อชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รูปแบบและแนวทางในการจัดการ และยังรวมถึงการตั้งรับกับผลกระทบที่ตามมากับการท่องเที่ยว

เพราะฉะนั้นจึงต้องอาศัยกระบวนการ "วิจัย" อันเป็น "ความรู้ใหม่" มาช่วยในการจัดระบบข้อมูลภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

"สำหรับชุมชนแม่กาเป็นชุมชนซึ่งเป็นชุมชนที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน งานวิจัยจึงเข้าไป

กาพัฒนาชุมชนแม่กาจากความไม่รู้ในอดีตก

ช่วยในเรื่องของการฟื้นความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ความรู้เรื่องการจัดการและดูแลโบราณสถาน และยังรวมไปถึงการสืบทอดและส่งผ่านความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนให้เยาวชนรุ่นหลังในชุมชนได้เรียนรู้ ขณะเดียวกันก็ทำชุมชนแม่กาเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนและคนนอกชุมชน” อ.ปีทมากล่าวถึงกรอบคิดของการทำวิจัย

จากแนวคิดข้างต้นจึงเกิดโครงการวิจัย : การศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนแม่กา ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวในตำบลแม่กา ทั้งในด้านโบราณคดีชุมชน ประเพณี และการประกอบอาชีพในรอบปี โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค มีอาจารย์ปีทม สมิตะสิริ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

“การกำหนดวัตถุประสงค์แบบนี้ก็เพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ เพราะเชื่อว่า การตระหนักจะก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน ตลอดจนร่วมกันรักษา พัฒนา ส่งเสริมและวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพราะถ้าจะให้คนมาเที่ยวก็ต้องคิดแล้วว่าให้นักท่องเที่ยวมาดูอะไร ซึ่งจากคำถามเหล่านี้ก็จะนำไปสู่ระดับของการศึกษา และเก็บข้อมูลในหลายๆ เรื่อง “ทั้งเรื่องธรรมชาติ ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม” หัวหน้าโครงการวิจัยกล่าว

อย่างไรก็ตามหลังเก็บข้อมูลชุมชนได้ระยะหนึ่ง

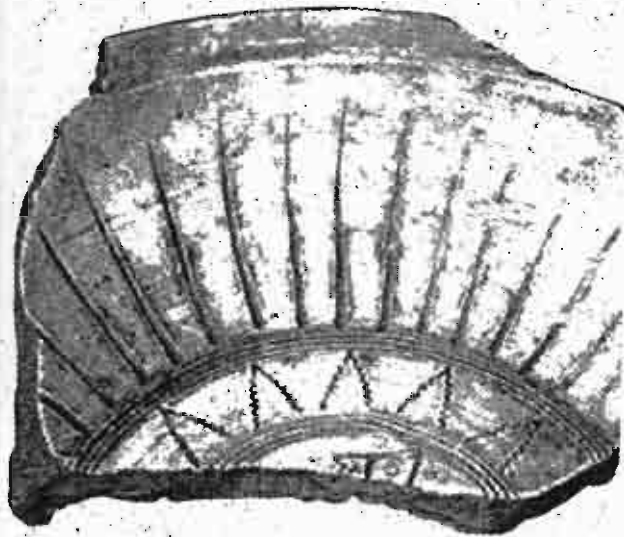
อ.ปีทมก สมิตะสิริ หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

ชาวบ้านยังขาดความรู้ด้านประวัติศาสตร์ หัวหน้าโครงการวิจัยจึงเชิญ ผศ.ไพโรชชาติจิตร อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้บุกเบิกโครงการโบราณคดีชุมชนบ้านบ่อตวง จังหวัดน่าน มาช่วยสำรวจแหล่งในชุมชนแม่กา

ก่อนลงมือ...มีการพูดคุยสร้างความเข้าใจกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชาวบ้านจะดูแลรักษาและร่วมกันอนุรักษ์ในโบราณหากมีการขุดเพื่อเปิดเคหะ

ผลของการพูดคุยสร้างความเข้าใจ ชาวบ้านต่างกระตือรือร้นที่จะของเขาโบราณที่จมอยู่ใต้ดินมานานหลายร้อยปี ไม่นานหลังจากนั้น อาจารย์ก็นำนักศึกษาเข้ามาทำการขุดค้น โดยขุดร่วมกับชาวบ้าน และระหว่างขุดศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีทางด้านโบราณคดีแก่ชาวบ้านด้วยเช่นกัน

และจากความร่วมมือดังกล่าว ทำให้ชุมชนแม่กาตื่นตัวใส่ใจ เพราะของการทำงานร่วมกันคือ นอกจากเศษถ้วยชามดินเผา ยังปรากฏร่องรอยโบราณคดีที่สำคัญคือ ฐานคันทันรูปวงคล้ายใบโพธิ์ หรือดอกบัว เป็นฐานกว้าง 400 เมตร ยาว 800 เมตร นอกจากนั้นยังพบร่องรอยประตูเมืองฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งนี้เคยเมืองเก่าร่วมสมัยอาณาจักร "ภู" และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การค้นพบ "เตา" โบราณก็น่าจะเป็นหลักฐานยืนยันชัดเจนว่าในอดีตของเวียงบัวคือแหล่งผลิตเครื่องถ้วยสังคโลกซึ่งสันนิษฐานได้ว่ากว่าปีที่ผ่านมาน่าจะมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสำหรับการส่งออกในระดับอุตสาหกรรมนำชุมชนอย่างมโนชัย เทศอินทร์ หนึ่งในทีมวิจัยได้กล่าวอย่างว่าสิ่งที่ค้นพบคือแรงบันดาลใจอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนมาร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มโนชัย บอกว่า ชาวบ้าน โดยเฉพาะหลังจากจบการศึกษาดูงานการจัดการพิพิธภัณฑ์โดยชุมชนที่บึงจังหวัดน่าน

พวกเราเรามาคุยกันต่อ และคิดว่าน่าจะมีพิพิธภัณฑ์เป็นของชุมชน ร่วมกับบริจาคสังกะสี ตะปู เส้า ใครมีอะไรก็ขนออกมา บ้านไหนที่เก็บถ้วยก็จะเอาออกมารวบรวมกันไว้ที่วัด ที่ๆที่สุดเราก็ได้พิพิธภัณฑ์เล็กๆ เป็นมโนชัยกล่าว

"ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันดีมาก ซึ่งแตกต่างกับช่วงแรกๆ ที่ไม่อาจเป็นเพราะพวกเขาคุ้นเคยแบบนี้มาเกือบ 20 ปี เป็น 20 ปีที่ชาวบ้านเห็น

พ่อเผาแดง กับเศษถ้วยโบราณ

โบราณวัตถุในหมู่บ้าน บางคนมาขอ บางคนมาซื้อ บางทีก็เก็บเอาไปให้เขาดึงที่เลย" อาจารย์ไพโรชกล่าวเสริม

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นว่าแม้ช่วงเวลาหนึ่ง ชาวบ้านไม่ได้สนใจสมบัติบนแผ่นดินของตนเอง แต่เมื่อมีการเข้าไปหนุนหรือกระตุ้นอย่างค่อเนื่องจากความไม่รู้ ชาวบ้านก็เริ่มตระหนักและหันมาให้ความสนใจกับเรื่องราวของตนเองมากขึ้น เริ่มมีการรวมกลุ่มและเริ่มต้นพูดคุยกันเรื่องการกำหนดทิศทางที่จะพัฒนาหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของชุมชน โดยอาศัยข้อมูลและองค์ความรู้ "จากอดีต" ที่ทำการรวบรวมด้วยกระบวนการวิจัย

แม้วันนี้...ทุกครั้งที่ชาวบ้านลงนวลเพื่อไถคราดผืนดิน เศษซากถ้วยชามก็ยังคงผุดผ่องขึ้นมา หากสิ่งที่เปลี่ยนไปก็คือพวกเขาจะไม่ละเลยสิ่งที่พบและเห็น และจะนำมันมารวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ของชุมชน ขณะที่อีกด้านคือเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว ชาวบ้านจัดได้ทัวร์นำร่องไปเมื่อไม่นานมานี้ โดยมีกลุ่มมัคคุเทศก์ชาวบ้านพานักท่องเที่ยวหนึ่งพาหนะท่องเที่ยวกันคือรถอีแต๊กกระแฉนมเตาเผาเครื่องถ้วยโบราณที่อยู่รายรอบหมู่บ้าน

เหล่านี้คือความพยายามที่จะใช้ความรู้และภูมิปัญญาจากอดีตมากำหนดอนาคตของชุมชนแม่กาว่าจะเดินไปในทิศทางไหน

บทความโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)

ภาคผนวกที่ 6

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ นางปัทมา สมิตะสิริ (อายุ 44 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
วุฒิการศึกษา วท.ม.จิตวิทยา โรงเรียน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
ศศ.บ.สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยพายัพ (เกียรตินิยม
อันดับสอง)
ที่อยู่ สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
โทรศัพท์/โทรสาร (054) 484222 ต่อ 1003 โทรสาร (054) 484223 หรือ (06) 9144584

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยงานวิจัย-พัฒนา

1. โครงการ “เครือข่ายการวิจัย และพัฒนาการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม โครงการงานวิทยาศาสตร์
โรงเรียนระดับประถม-มัธยมศึกษา” ทูลสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ.2537-
2538

หัวหน้าโครงการ รศ.บุษยามา สมิตะสิริ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
หน้าที่ในโครงการ . บริหารจัดการโครงการ / ประสานงานคณะวิจัยในโครงการ

2. โครงการ “การนำรูปแบบการเรียนรู้ด้านโครงการงานวิทยาศาสตร์ไปสร้างเครือข่ายครูที่
ปรึกษา และครูวิทยากร โครงการงานวิทยาศาสตร์ใน โรงเรียนระดับประถม-มัธยมศึกษา”
ทูลสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ.2537

หัวหน้าโครงการ รศ.บุษยามา สมิตะสิริ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
หน้าที่

- นักวิจัยในโครงการ
- บริหารจัดการโครงการ / ประสานงานคณะวิจัยในโครงการ / เจ้าหน้าที่การเงิน
โครงการ

3. โครงการ “ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับสมุนไพรกวาวเครือขาวให้กับชุมชนจังหวัด
เชียงราย” ทูลมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง อ.เมือง จ.เชียงราย พ.ศ. 2544

หัวหน้าโครงการ รศ.บุษยามา สมิตะสิริ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
หน้าที่

- บริหารจัดการ โครงการ
 - ประเมินผล โครงการ
4. โครงการ “มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง-องค์กรท้องถิ่นร่วมใจป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด
ต. แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย” พ.ศ. 2545
- หัวหน้าโครงการ รศ.ดร.ปรีชา อุปโยคิน มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
- หน้าที่
- ประสานงานการดำเนิน โครงการระหว่าง อาจารย์ นิสิต และชุมชนเป้าหมาย
 - ประสานงานกับชุมชน ติดตามการดำเนินงานของชุมชน
 - ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินงานในการแก้ไขปัญหายาเสพติด
 - บริหารจัดการ โครงการ / งบประมาณ โครงการ
5. โครงการวิจัย “การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ
ยั่งยืน ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา” ทุนงบประมาณมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ.2546

นักวิจัยพี่เลี้ยง

ชื่อ	นางอรุวรรณ โปษยานนท์
สถานะ/หน่วยงาน	อาจารย์ประจำสาขาการท่องเที่ยว สำนักวิชาวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา
วุฒิการศึกษา	ศส.ม. โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ (มหาวิทยาลัยศิลปากร) ศส.บ.ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (เกียรตินิยมอันดับสอง)
ที่อยู่	สาขาการท่องเที่ยว สำนักวิชาวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000
โทรศัพท์	(054)484222 ต่อ 1407 , (01) 0305419
ประสบการณ์การทำงาน	1. คณะทำงานจัดทำพิพิธภัณฑ์ถาวร ในส่วนของภาควิชาโบราณคดี สมัยประวัติศาสตร์(ภาคเหนือ) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2540 2. อาจารย์พิเศษสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาสิ่งทอ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพ จ.เชียงใหม่ พ.ศ.2545
3. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา จ.พะเยา พ.ศ.2546-
ปัจจุบัน

นักวิจัยชุมชน

1. ชื่อ	นายมนชญ์ เทคอินทร์ (อายุ 46 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน	-นักพัฒนาอิสระ
-ผู้ประสานงานมูลนิธิหมู่บ้านจังหวัดพะเยา
วุฒิการศึกษา	นบ.นิติศาสตร์บัณฑิต (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
ศศ.ม.พัฒนาสังคม (มหาวิทยาลัยนเรศวร)
ที่อยู่	151 หมู่ 14
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
โทรศัพท์	(01) 7963650
ประสบการณ์การทำงาน	บริษัทสุราทิพย์ จำกัด ตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการ พ.ศ.2526-2532
ธนาคารกรุงไทยจำกัด ตำแหน่งหัวหน้าสินเชื่อ พ.ศ.2533-2537
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา ตำแหน่งรองนายก อบต. พ.ศ.2543-
2546
นักพัฒนาอิสระมูลนิธิหมู่บ้าน
2. ชื่อ	นายบุญช่วย กิตติวัชรพงศ์ (อายุ 64 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน	เจ้าของกิจการฟาร์มเลี้ยงโค
รองประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลแม่กา
ประธานกลุ่มผู้เลี้ยงโคประจำตำบลแม่กา
วุฒิการศึกษา	อนุปริญญา (พม.)
ที่อยู่	105 หมู่ 6
ตำบลแม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
โทรศัพท์/โทรสาร	(01) 6818264
ประสบการณ์ทำงาน	อดีตข้าราชการครู (อ.2 ระดับ 7) อายุราชการ 36 ปี

3. ชื่อ นายบุญส่ง ปิงเมือง (อายุ 53 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน เจ้าของกิจการบุญส่งฟาร์ม (ฟาร์มเลี้ยงโค)
คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลแม่กา
คณะกรรมการกลุ่มผู้เลี้ยงโคประจำตำบลแม่กา
ประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 3
- วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่อยู่ 173 หมู่ 3
ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
- โทรศัพท์ (01) 5304229
ประสบการณ์การทำงาน อดีตข้าราชการตำรวจ (อายุราชการ 29 ปี)
4. ชื่อ นายแก้วมา เฉพาะธรรม (อายุ 52 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา
เกษตรกร
- วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3 (กศน. พ.ศ.2546)
ที่อยู่ 35 หมู่ 7
ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
- โทรศัพท์/โทรสาร 06-9163510
ประสบการณ์การทำงาน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ต.แม่กา
5. ชื่อ นายภราดร บุญสม (อายุ 50 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลแม่กา
หมอดินอาสาประจำตำบลแม่กา
- วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 (กศน. พ.ศ.2546)
ที่อยู่ 141 หมู่ 14
ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
- โทรศัพท์/โทรสาร 09-5625621

ประสบการณ์การทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้าน หมู่ 14 พ.ศ.2535
สมาชิกสภาตำบล พ.ศ.2539
องค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิก อบต. พ.ศ.2543-2546
เจ้าของสวนเกษตรผสมผสานเชิงวนเกษตร

6. ชื่อ นายเด่น จันตะนาเขต (อายุ 42 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลแม่กา
คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลแม่กา
วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3 (กศน. พ.ศ.2546)
ที่อยู่ 37 หมู่ 7
ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
โทรศัพท์/โทรสาร 09-5582081
ประสบการณ์การทำงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา พ.ศ.2543-ปัจจุบัน

7. ชื่อ นายสัมพันธ์ ชัยอุปละ (อายุ 41 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน ประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 3
วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 (กศน. พ.ศ.2546)
ที่อยู่ 54 หมู่ 14
ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000
โทรศัพท์/โทรสาร 06-7321267
ประสบการณ์การทำงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา พ.ศ.2543-2546

8. ชื่อ นายบุญสม เงินเย็น (อายุ 43 ปี)
สถานะ/หน่วยงาน กรรมการกลุ่มผู้เลี้ยง โคประจำตำบลแม่กา
เกษตรกร
ช่างก่อสร้าง
วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่อยู่ 278/1 หมู่ 2

ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000

โทรศัพท์/โทรสาร -

ประสบการณ์การทำงาน เกษตรกร
ช่างก่อสร้าง

9. ชื่อ นายสุรพล นามหน่อ

สถานะ/หน่วยงาน กรรมการหมู่บ้าน
กรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎร

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 7

ที่อยู่ 154 หมู่ 3

ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000

โทรศัพท์/โทรสาร 09-0086793

ประสบการณ์การทำงาน เกษตรกร

10. ชื่อ นายนवल ตาเดียว (อายุ 51)

สถานะ/หน่วยงาน เกษตรกรสวนลีนจี่
เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคตำบลแม่กา

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 7

ที่อยู่ 209 หมู่ 2

ตำบล แม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
56000

โทรศัพท์/โทรสาร -

ประสบการณ์การทำงาน เกษตรกร

ทหาร 20 ปี